

IN DUODECIM LIBROS
METAPHYSICÆ
ARISTOTELIS,

Secundum intentionem Subtilissimi Docto-
ris Joannis Duns Scoti.

Conclusiones explicationis Textus, &
Quæstiones utilissimæ
probantur.

AUCTORE

R. P. BONAVENTURA
DE CANCELLARIA,

Strictioris Observantia Reformatorum
Sancti Francisci Provincia Basili-
cata Lectore Emerito.

SUB AUSPICIIS

Illustrissimi, & Reverendissimi Domini

D. ANTONII MARIÆ

BRANCATII

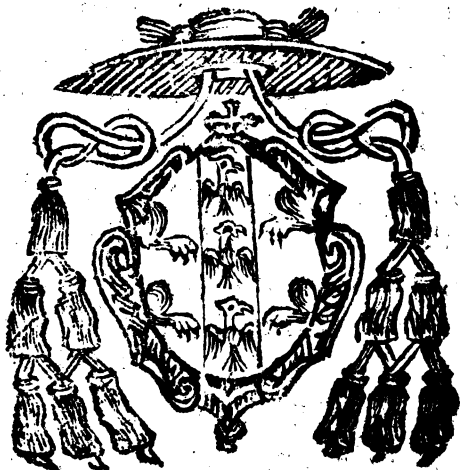
Archi-Episcopi Matherani, & Ache-
runtini, præstantissimi, æquæ,
ac vigilantissimi.

Neapoli, Typis Hæredum Monaco, MDCCXIII.

Superiorum Fervissu.

ILLUSTRISSIME ; AC REVERENDISSIME
D O M I N E .

Vod olim priscis temporibus, Illustrissime, ac Reverendissime Præsul, & nostro etiam Ævo apud Sagaces Nautas in usum est, id ipsum sequi decrevi: Siquidem

* 2

ipfi

ipsi maritimo discrimini nova navigia
tradituri, earum puppibus sculpta, vel
picta numina locant, sub quorum tutela
securiori itinere itura per vastissima pe-
lagi spatia, redituraque tutiùs ad por-
tum, statuunt sibi, ac promittunt: Non
dissimili ratione mihi visum est, Anti-
stes præstantissime, Te præfidem præ-
scribere operis hujus, quod, dum pro-
fundissimum Metaphysicæ sapientiæ
salum, difficultatum undique scopulis,
syrtibusque confertum, & arduis dispu-
tationum procellis agitatum, ingredi-
tur, consentaneum putavi tutelari ali-
quo Numine muniri, à quo securita-
rem hauriret, sibi que foret Cynosura
tutissima, quæ nitoribus suis felicissi-
mum lumen usque ad portum inferret.
Quærebam mente, animoque volue-
bam, quodnam Numen eligerem, &
Tu mihi occurristi, aut me rapuit po-
tius virtus tua Vigilantissime Præfatus

qui dignitate non minus, quam meritis
tuis Matheranæ Ecclesiæ præmines, cla-
rissima emittens virtutum lumina, ra-
diosque Nobilitatis, & sicut Ecclesiæ
tuæ, ejusque regiunini amantissime vi-
gilas, sic etiam Te mihi, & operi meo
vigilem semper imploro. En igitur no-
mini tuo opusculum meum inscribo,
sed melius opusculo meo splendidissi-
mum nomen tuum præmitto, à quo tu-
tissimum patrocinium, omnemque se-
curitatem contra omnes Zoilorum ictus,
& mihi, & operi spondeo, & jam ab
omni invidorum procella quasi in por-
tu respiro; Nunquam erit in culpâ dele-
ctio, quippe, quod in Te uno, cuncta,
quæ in unoquoque desiderantur obti-
neo, genus scilicet, religio, comitas, om-
niaque virtutum genera cum animi co-
stantia, & generositate pari gradu reni-
dent. Genus sanè præclarissimum ge-
nus tuum, quod ubique terrarum à Par-

thenope effusum, bello, & pace, fœcundum, armis, litterisque gloriosum; orbis universus miratur. Historicorum plena volumina, Italia tota, imò tota Europa, spirant adhuc Brancatiæ familiæ decorem. Familiares Purpuras, Duces invictos, numerosissimos Præsules, Dynastas magnificos, tanquàm suos jactant suprâ Parthenopem, Germania Lelios, Bufillos Gallia, Raynaldos cæterosque Roma, omnes pios, omnes fortes, omnes maximos. Adeat, qui velit peculiaris quæque de tam insigni, & illustri familia dignoscere, Elium Marchesium, Borrellum, Campanilium; aliosque Historicos, qui scaturiginem primam Brancatorum Heroum felici indagine sunt scrutati, ramosque diversos ab uno stipite deduxerunt, ubique floridos, ubique fœcundos, ubique magnos, cum meum non sit in tam brevi circulo tantam genealogiam intexere. Religionem,
cum

eum pietate conjunctam in medium
proferunt, Senior, ac Junior, Candida,
Baculus, Cæsar, Sanctorum fastis adscri-
pti, quorum prima ab Apostolorum
Principe, fidei princeps Neapoli reddi-
ta, prior omnium Christianæ militiæ
nomen dedit; altera prioris virtutis se-
cuta, ideo secunda, quia tempore poste-
rior, non virtutibus, nec meritis dispar.
Surrentina Ecclesia Baculum Pastorem
suum, adhuc veneratur in Patrem. Cæ-
sar sanguine effuso gloriosior, quàm
gentilitio emicat Martyr à Cruce capi-
tis sui Christi, Amulator dignissimus, ita
ut Catholicæ Religioni in hoc Branca-
tiæ familiæ feracissimo agro, nec rosæ,
nec lilia desint, unde sibi colligat Bran-
catia Nobilitas speciosioris adoras, su-
pra pietatis monumenta, quibus vigent
Ecclesiæ Xenodochia, Bibliothecæ in
commune bonum. Quid tandem, de
Comitate proferam? Vastissimum ma-

re mihi proponitur transfretandum, & latius, quam illud in quod opusculum meum induxi sub auspiciis tuis ANTONI MARIA, qui cum mare in nomine, immò MARIA geras, sine Te, me tutum reddere nequeo, unde, & procellas timeo, & syrtis evitare diffido. Hoc ipsum erit argumentum Comitatus tuæ, quod me benignus amplecteris, quod opus meum fovendum, tuendumque non despicias, & cum tibi maxima debeantur, minima non dedigneris. Hucusque evexit me timor procellarum, & amor meritum tuorum. Hic vero timori quidem, non tamen amoris metam præscribo. Te præside non formido; Te numine nil paveo; Ad splendorem nominis tui, quod præfert opusculum meum, pavebunt, & formidabunt virtutis Antagonistæ. Si spernent Auctorem, materiam, & opus, adorabunt Tutorem, Numen venerabuntur. Hoc erit
ma-

maximum præmium lab orum meorum,
hoc unum cupio, ideò Te præsidem præ-
signavi, Te ideò delegi, in quo nihil illu-
striùs desiderandum, nihil quærendum,
cui gloriosissimum est Brancatiæ sobo-
lis germen esse, quem mirabili inter se
æmulatione, contactuque mirabiliori
comitantur virtutes omnes, quæ nobili-
tati tuæ, tuæq; magnitudini famulari non
dedignant. Eja igitur amantissime
Præful me, æquè, ac opus meum excipe
benignitate tua, ut dum tam parvula
munera non reiecis, quamvis magnitudi-
ni tuæ minimè paria, palàm fiant in Ge-
nere tuo animi magnitudo, & Nobili-
tas. In Religione amor, & pietas, in Co-
mitate humanitas, & dulcedo, quibus
optimè polles, quod si non prò dignita-
te tua libellus hic speciosus, nec benè
elucet, nec dignè, pro tua tamen, qua ni-
tes humanitate, obsequiosum Authoris

ani-

animum amplexare, & tuæ, tuorumque
dignitatis studiosum semper fove. Vale.
Neapoli die 22. Augusti 1713.

Dominat. Tuę Illust. , ac Rev.

Humillimus, Additissimus, & Obsequentissimus
Famulus

Fr. Bonaventura à Cancellaria Reformationis
Basilicæ Sacræ Theologiæ Lector
Emeritus.

AD

A D LECTOREM.

Praesens opusculum ne despicias benevole Lector, ni acutissimas in ipso quaestiones in disputationem super Aristotelica Metaphysica advocari cernas, cum eas multis Cathedris complures per annos legerim, atque discussis saltem primarias; tantum conclusiones, & quaestiones ultima in hac laborum meorum periodo, multorum precibus devictus, veluti in Epilogo probare intendo, quae quidem in duodecim libris dictorum Metaphysicorum continentur ad subtilissimum Doctoris, ac Magistri Scoti doctrinam complacendi iis gratia, qui scholasticis oppositionibus, vel examini se se ad fortuitam textus explanationem exponunt; ut inde Lectores evadant, juxta Generales constitutiones; Suo tempore alias declaraturus in Physica, & Porphyrii libris spero. Et quia bonum quolibet tempore semper minus fuit; ita hoc tempore exiguum semper optimum dicere erit; Concludens, quod a non multa, de perampla scientia, dicturo, amantissimus Anagnostes de quopiam bene loqui contentus erit. Vale.

Fa.

Facultas Reverendissimi Patris Vice-
Commissarii Generalis.

FR. DEODATUS A' ROMA

Strictioris observantiæ S. Francisci Prædi-
cator Clarissimus, Lector Emeritus, ex
Provinciali, ac in tota Cismontana
Familia Vice-Commissarius
Generalis.

Delecto Nobis in Christo R. P. Bonaventura
ræ à Cancellaria nostræ Reformatæ
Provinciæ Basilicatæ Conciona-
tori, Lectori Emerito.
Salutem.

CUm iuxta Apostolicas, nostrique Ordinis
Constitutiones revisum, & approbatum
fuerit quoddam opus à te collectum, & compi-
latum, cujus titulus: In duodecim libros Me-
taphysicæ Aristotelis secundum mentem Do-
ctoris subtilissimi Joannis Duns Scoti, tenore
presentium cum salutari obedientiæ merito
tibi facultatem impertimur, quatenus serva-
tis servandis typis illud mandare possis, & va-
leas. Datum Romæ in Conventu S. Franci-
sci ad Ripam; die 25. Martii 1713.

Fr. Deodatus à Roma Vice-Com. Gen.

Reg. tit. Prova.
Adest Sigillum.

Emi-

Eminentissimo Signore.

GL'heredi di Michele Monaco supplicando espongono à V. E., come desiderano dare alle stampe un libro intitolato, In duodecim libros Metaphysicæ Aristotelis, secundum intentionem subtilissimi Doctoris Jo: Duns Scoti, conclusiones explicationis textus, & quæstiones utilissimæ probantur, del R. P. L. Bonaventura di Cancellaria de' Reformati: Per tanto supplicano l' E. V. di commettere la revisione à chi li parerà, e l'averà à gratia, quam Deus.

Adm. Rev. Pat. Mag. Farina revideat, & referat, die 15. Maii 1713.

SEPTIMIUS PALUCCIUS Vic. Gen.

Jan. Majellus pro Domino Can. Dep.

Eminentissime Domine.

UT mandatis Eminentia Vestra obtemperem, magna animi jucunditate pervolui opus A. R. P. Lectoris Fratris Bonaventurae à Cancellaria Reformati, cui titulus: In duodecim libros Metaphysicæ Aristotelis secundum intentionem subtilissimi Doctoris Joannis Duns Scoti, conclusiones explicationis textus, & Quæstiones utilissimæ probantur
& in

**Et in eo nihil inveni contra nostram Sanctam
Fidem Catholicam, neque contra morum sin-
ceritatem; qua de causa censeo illud dignum,
ut typis mandetur, si ita Eminentiæ Vestræ
videbitur. Datum in Regali Conventu San-
cti Petri Martyris die 30. Julii 1713.**

Eminentia Vestra

**Humillimus, & Additissimus Servus
F. Thomas Maria Farina Ordinis Præ-
dicatorum S. Theologiæ Magister, Prior
Sancti Petri Martyris, & Curie Archiepi-
scopalis Examinator.**

**Attenta suprædicta relatione. Imprimatur
Neap. 2. Augusti 1713.**

SEPTIMIUS PALUTIUS Vic. Gen.

D. Petrus Marcus Gyptius Can. Dep.

Ec.

Eccellentissimo Signore.

L'Heredi del quondam Michele Monaco supplicando, espongono à V. E., come desiderano stampare un libro intitolato, In duodecim libros Metaphysicæ Aristotelis, secundum intentionem subtilissimi Doctoris Joannis Duns Scoti Conclusiones explanationis Textus, & quaestiones utilissimæ probantur, del Reverendo Padre Lettore Bonaventura di Cancellara de Reformati, Supplicano intanto V.E. di concederli detta licenza con rimettere la revisione di esso à chi parerà l' E.S., ut Deus.

*Reverendissimus Canonicus D. Antonius
Cangiano videat, & in scriptis referat.*

GVERRERO Reg. GAETA Reg.

ARGENTO Reg. MAZZACCARA Reg.

Provisum per S.E. Neap. 16. Maii 1713.

Ill. Marchio Acerni non int.

Mastellonus.

Est.

Excellentissimo Princeps.

JUssu Excellentiae Vestrae perlegi librum
à P. Leñore Bonaventura à Cancellaria
et Fratribus Reformatis excaratum, cujus ti-
tulus; In duodecim libros Metaphysicae Ari-
stotelis secundum intentionem subtilissimi Do-
ctoris Joannis Duns Scoti, Conclusiones ex-
plicationis textus; Opus valde utile ad stu-
diosorum commodum; nil in eo, quod Regia Ju-
risdictioni obstet; qua de re pro publica utilita-
te typis mandari arbitror, si ita Excellentiae
Vestrae videbitur. Neap. die. 16. Junii 1713.

Excellentiae Vestrae

Humillimus Servus

Cap. Antonius Gangianus.

Visa relatione imprimatur, & in publicatio-
ne servetur Regia Pragmatica,

GASCON Reg. GVERRERO Reg.

GAETA Reg. ARGENTO Reg.

MAZZACCARA Reg.

Provisum per S. E. Neap. 1. Augusti 1713.

Mastellonus.

I N-

I N D E X

Disputatationum, & Quæstionum Operis.

DISPUTATIO. I. de natura metaphysicæ:

- Q**uæstio 1. An metaphysica sit sapientia;
Quæstio 2. An metaphysica sit scientia;
Quæstio 3. An metaphysica sit scientia practica,
vel speculativa.
Quæstio 4. An metaphysica sibi subalternet phy-
sicam, & mathematicam.
Quæstio 5. An ens abstractissimum, complectens
ens reale, & rationis sit objectum metaphysicæ,
Quæstio 6. An ens reale commune entibus per
se, & per accidens sit objectum metaphysicæ.
Quæstio 7. An objectum metaphysicæ sit genus
substantiarum abstractarum.
Quæstio 8. An ens reale commune Deo, & Crea-
turis, substantiæ, & accidenti sit objectum adæ-
quatum metaphysicæ.
Quæstio 9. An metaphysica versetur circa rerum
omnium quidditates in particulari, vel in uni-
versali.
Quæstio 10. An metaphysica possit probare dari
substantias abstractas,

I N D E X

DISPUTATIO II. de natura entis.

- Q**uæstio 1. Quænam sit prima divisio entis.
- Quæstio 2. An ens ut sic ante divisionem dicat conceptû univocû enti reali, & rationis.
- Quæstio 3. An ens reale sit univocum omnibus entibus, tam positivis, quàm negativis.
- Quæstio 4. An ens reale sit univocum substantiæ, & accidenti.
- Quæstio 5. An ens sit univocû Deo, & Creaturis.
- Quæstio 6. An ens habeat conceptum formalem unum præcisum à suis inferioribus.
- Quæstio 7. An ens habeat unum conceptum objectivum præcisum à suis inferioribus.
- Quæstio 8. An ens perfectè præscindat à suis inferioribus.
- Quæstio 9. An ens perfectè præscindat ab ente reali, & rationis.
- Quæstio 10. An ens perfectè præscindat ab ente negativo, & positivo.

DISPUTATIO III. de realitate entis.

- Q**uæstio 1. An ens dicat realitatem à parte rei communem suis inferioribus, an solum conceptum.
- Quæstio 2. Quid, & an dentur modi tam intrinseci, quàm extrinseci.
- Quæstio 3. Quomodo distinguatur modus intrin-

Disputationum, & Questionum,

intrinsicus à quidditate cujus dicitur modus.

Quæstio 4. An modi intrinseci sint formaliter entia, ita ut ens includatur in conceptu quidditativo, & formali ipsorum.

Quæstio 5. An ens descendat ad Deum, & Creaturas per modos intrinsicos an per differētiās.

Quæstio 6. An ens formaliter includatur in ultimis differentiis.

Quæstio 7. An ens formaliter includatur in suis passionibus conjunctis.

Quæstio 8. An ens, in quantum ens reduplicativè habeat principia.

Quæstio 9. Quodnam sit principium complexum omnium principiorum ipsius entis.

Quæstio 10. An prima principia complexa sint nobis naturaliter nota.

DISPUTATIO IV. de Deo.

Quæstio 1. An detur Deus.

Quæstio 2. An Deus secundum mentem Aristotelis sit infiniti vigoris.

DISPUTATIO V. de essentia, & existentia entis realis.

Quæstio 1. An essentia Creaturarum sint æternæ.

Quæstio 2. An Creatura pro ut sunt fundamentum relationis æternæ ad Deum, ut cognoscen-

I N D E X

scientem habeant verum essentiae ex hoc, quod
sint sub tali respectu.

Quaestio 3. Unde provenit possibilitas, & non re-
pugnancia, sive impossibilitas, & repugnancia
rerum.

Quaestio 4. An Creaturae habuerunt esse diminu-
tum à seipsis, vel ab intellectu divino.

Quaestio 5. An hoc esse diminutum sit ens reale,
vel rationis, vel potius medium.

Quaestio 6. An existentia entis distinguatur ab
essentia entis.

Quaestio 7. An res possint existere per alienam
existentiam.

Quaestio 8. An existentia sit de quidditate Dei.

Quaestio 9. An ex essentia, & existentia fiat com-
positio.

Quaestio 10. Quibus rebus, competat propria exi-
stentia.

Quaestio 11. An subsistentia sit quid positivum,
an pura negatio.

DISPUTATIO VI. de passionibus entis.

Quaestio 1. An ens habeat reales, veras, & po-
sitivas passiones.

Quaestio 2. Quae, quot, & quomodo sint passiones
demonstrabiles de ente.

Quaestio 3. An inter passiones entis detur ordo.

Quaestio 4. An unitas sit vera, & adaequata passio
entis.

Qua-

Disputationum, & Questionum?

Quaestio 6. An unitas superaddat enti solum negationem, vel potius quid positivum aliquo pacto ab ipso distinctum.

Quaestio 6. An hoc positivum, quod dicit unum supra ens sit ex natura rei superadditum, vel per intellectum.

Quaestio 7. An veritas dicat quid positivum formaliter ab ente distinctum.

Quaestio 8. An bonitas dicat quid positivum formaliter ab ente distinctum.

I N D E X

RERVM NOTABILIVM.

A

AD absolutum in causa, sine quocunque respectu rei, & rationis, sequitur absolutum in effectu; vide expositionem, quam edidi supra 2. metaph. 19. conclusio.

Accidens non constituitur per inhærentiam, actualem, neque aptitudinalem; supra septimum metaphysicæ conclusio 10., & 11. Accidens pendet ultimatur ad suppositum substantiæ; quomodo intelligitur, disput. 5. quæst. 11. **Actus intellectus** idem numero, potest constituere habitum sapientiæ, & habitum scientiæ, quomodo intelligitur, disput. 1. quæst. 2.

Abstractum potest probare abstractum, sine petitione principii, disp. 1. quæst. 10. **Abstrahitur ratio communis**, & objectiva animalis ab homine, & equo, quare, disp. 2. quæst. 7.

Ad prolationem hujus vocis, animal intellectus augetur; ad prolationem hujus vocis canis, & contra intellectus, quæst. 6.

Aliquod

applicativ

Rerum Notabilium.

3. quæst. 3. Aliquod distingui formaliter potest intelligi dupliciter, positivè, & negativè, ibid. Aliquod esse ens dupliciter contingere potest, scilicèt esse ens, & esse ensale, disput. 3. quæst. 4. Aliud est, esse, quòd res accipit in anima, ut cognoscitur, & aliud est esse, quòd per cognitionem attingitur, tamquàm rei cognitæ non repugnans, disp. 5. quæst. 3., & quid sint, & quodnam horum est ens reale, & quodnam ens rationis, ibidem. Aliqua sunt contenta in aliquo unitivè, quasi posteriora, quasi passiones continentis, nec sunt res ab ipso continente, sic ens continet passiones formaliter distinctæ, alias metaphysica non esset scientia, disput. 6. quæst. 1., & 4. metaphysicæ, conc. 7., 11. & 12.

Anima ex Aristotele ab æterno productionis est tamquàm tabula rasa, disput. 3. quæst. 10. Angelus, sive bonus, sive malus, virtute naturali intuitivè potest videre humanitatem Christi, disput. 5. quæst. 7.

Argumentum Averis, contra præscindentiam entis ab inferioribus retunditur, disp. 2. quæst. 8. usque ad finem. Argumenta Thomistarum, contra univocationem entis nullius valoris, disput. 2. quæst. 7. Argumenta contra rationem objectivam entis à determinatis rationibus, scilicèt ab absoluto, & respectivo solvuntur, ibidem. Argumenta Maltrii probantia, absolutum, & respectivum contradictoriè opponi in ratione entis, ut sic, solvuntur, disput. 2.

I N D E X

quæst. 10. per totam. Argumenta, Javelli, & aliorum Thomistarum contra reales passiones entis diliguntur, disput. 6. quæst. 1. Argumenta recentioris Thomistæ contra identitatem realem essentiæ, & existentiæ facillè solvuntur, disp. 5. quæst. 6. Argumenta Trombette, quòd inter essentiam, & existentiam non sit distinctio ex natura rei, non sunt ad intelligentiam quæstionis, disput. 5. quæst. 6. Argumentum Aureoli, contra entitatem positivam unitatis, solvitur, disput. 6. quæst. 5. Aristoteles comparat rerum essentias numeris propter indivisibilitatem, disput. 2. quæst. 4. Artifex ille dicitur, qui ponit differentiam inter substantiam corpoream, & incorpoream, disput. 1. quæst. 9., & primo metaphysicæ 3. conclusio; Appetibile formaliter non est aliquid absolutum, sed respectivum, essentialiter enim includit respectum ad appetentem, sine quo tantum fundamentaliter res dicitur appetibilis, disput. 6. quæst. 8.

Avicenda voluit, quòd æquitas nec est per se una, nec plures, disput. 2. quæst. prima, audito hoc nomine entis, intellectus non distrahitur, disput. 2. quæst. 6. Aurum non adæquat virtutem solis; ideo est effectus æquivocus, quomodo intelligitur, disput. 2. quæst. 5. Ab æterno valebat dicere, quòd homo erat animal rationale, quomodo intelligitur, disput. 5. quæst. 1.

Bonitas convertitur cum ente quanto cognito ab Aristotele, disput. 2. quæst. 1. Bonitas quomodo potest dici respectiva, & quomodo absoluta, disput. 5. quæst. 3. Bonitas potest sumi tripliciter, pro bonitate universali, morali, & tertio pro comparatione ultimi finis supernaturalis, bonum est illud, quod omnia appetunt, bonitas universalis duplex, una primaria, & altera secundaria, bonitas primaria solet appellari essentialis, scilicet bonum essentialis, bonitas secundaria appellatur bonitas accidentalis, bonitas secundaria potest considerari tripliciter, disp. 6. quæst. 8. Bonum, quia delectabile; assignat Scotus ordinem in appetibilibus in genere entis ad quod deveniendum est necessario ad unum appetibile infinitum, ibidem. Bonitas transcendentalis, & convertibilis cum ente importat quandam formalitatem positivam non absolutam, sed respectivam appetibilitatis, vel per se, vel per aliud, ex natura rei formaliter distinctam ab ipso ente, disput. 6. quæst. 8. idem est bonum, perfectum, ac integrum, quomodo intelligitur, disput. 6. quæst. 8. Bonitas transcendentalis dicit respectum realem, quamvis aptitudinalem, quia verè numeratur inter passiones entis, ibidem. Bonitas transcendentalis potest sumi dupliciter, scilicet

I N D E X

cet identicè , & dicit bonitatem primariam , & formaliter , & dicit bonitatem secundariam , disput.6. quæst.8.in fine.

C

- C** Apacitas objectiva, & logica, quænam sint; disp.5. quæst. 3. Capacitas objectiva rerum est ad omnipotentiam Dei, ibidem.
- Conditiones sapientiæ, & sapientis; disput. 1. quæst. 1. Conditiones verè passionis, disput.6. quæst. 1.
- Cognitio perfecta, secundum proportionem, duobus modis contingit, uno modo, secundum proportionem rei motivam, & terminativam; alio modo, secundum proportionem rei ad potentiam tendentem in ipsam rem, vide in 2. metaphysicæ, conclusio 3.
- Cognitio nostra pro statu isto non potest esse de substantia, sub proprio, & particulari conceptu, disput. 1. quæst. 10. Cognitio substantiæ est à posteriori ab effectibus, seu accidentibus, ibidem. Cognitio primorum principiorum, alia, secundum Platonem, alia secundum Aristotelem, disput.3. quæst. 10. Cognitio nostra intellectiva ortum habet à sensibus, ibidem. Cognitio singularium est tantum occasio cognitionis principiorum, disput.3. quæst.9.
- Composita physicè, vel metaphysicè resolvuntur in purum actum, & puram potentiam, quomodo

Rerum Notabilium.

do intelligitur, disput. 3. quæst. 6. ad compositionem sufficit quòd ambo extrema sint finita, vel unum finitum, & alterum, nec finitum, nec infinitum, disp. 3. quæst. 1. Compositio in Deo non dantur, & qua ratione, ibidem. Compositio multiplex propria, & impropria, & quæ sint disput. 5. quæst. 9. Compositio ex essentia pro ut est in potentia objectiva, & existentia metaphysicè, nulla est, ibidem.

Conceptus entis non potest præscindere ab hoc, quòd sic dependēs, & ab hoc quod sit independēs ab intellectu, disp. 2. q. 2. Cōceptus equivocus nō potest assumi pro medio syllogistico, sine fallacia equivocationis, disp. 2. q. 4. Cōceptus entis realis est unus unitate trāscendētali, univocus analogus Deo, & Creaturæ, univocatione metaphysica, non physica, non in quarto gradu, sed in primo gradu, vide expositionem in 4. metaphysicæ, conc. 3. Conceptus formalis, & objectivus quid sit, disp. 2. quæst. 6., disput. 2. quæst. 7. Conceptui formali correspondet conceptus objectivus, præcisus à suis inferioribus, disput. 2. quæst. 7. Conceptus formalis semper est res positiva, imò semper est singularis, objectivus non semper est positivus, & est universalis confusus ibidem. Conceptus per se unus, & perfectè præcisus à suis inferioribus, disp. 2. quæst. 8. per totam. Conceptus relationis haberi non potest ultimè, nisi sit, vel dependens, vel independens ab intellectu, disp. 2. quæst.

I N D E X

- quæst. 9. in fine. Conceptus entis, sine modo contrahente est conceptus inadæquatus, quomodo intelligitur, disp. 2. quæst. 8. in fine. Conceptus entis an fundetur in aliqua realitate, sive natura communi à parte rei, an verò abstrahatur immediatè ab intellectu à propriis realitatibus Dei, & Creaturæ, problema ponitur apud Scotistas, disput. 3. quæst. 1. per totam.
- Considerans doctrinam aliquorum extremorum debet considerare illas partes, quomodo intelligitur, disp. 1. quæst. 9.
- Confusum, & distinctum, quomodo sunt opposita; & metaphysicè competit per se cognitio distincta, disp. 1. quæst. 9., & hii per se quid determinat, ibidem. Convenientia inter Deum, & Creaturam, qualis sit, disp. 2. quæst. 8. Contingentia in Deo, quæ sit, disp. 5. quæst. 1.
- Creatum, & increatum distant in infinitum, quomodo intelligitur, disp. 3. quæst. 6., esse Creatum tripliciter distingui potest, scilicet virtuale, cognitum, & reale, sive actuale, disput. 5. quæst. 1. Creatum quomodo continetur in Deo, disp. 5. quæst. 1.
- Creaturæ, secundum esse reale non sunt æternæ, disp. 5. quæst. 1. Creaturæ antequam intelligerentur, & producerentur à Deo, quomodo erant intelligibiles, & possibiles, disp. 5. quæst. 1. Creaturæ pro ut sunt fundamentum relationis æternæ ad Deum, ut cognoscentem non habent verum esse essentiæ, disp. 5. quæst. 2. Creaturæ erant
in

Rerum Notabilium.

in Dei scientia, & non erant in sui natura, explicatur hoc dictum D. Augustini, ibidem. Creaturę in memoria, ut præcedunt, quasi ejus intelligentiam, non habent esse formaliter intelligibiles, disput. 5. quęst. 2. Creaturę dependent principiatiuę ab intellectu diuino, & quomodo producuntur, disput. 5. quęst. 3. Creaturę sunt possibiles, vel impossibiles, logicę formaliter, non habent ab omnipotentia Dei, sed seipsis sunt possibiles, vel impossibiles, disput. 5. quęst. 3. in fine. Creaturę ab æterno non habent, quod ex seipsis sint formaliter intelligibiles, sed sic producuntur per intellectum diuinum, disput. 5. quęst. 4. per totam. Creaturę antecedenter ad cognitionem diuinam, nec sunt positivę possibiles, nec positivę impossibiles, ibidem. Creaturę ab æterno, quomodo possunt dici entia rationis, & entia realia cognitę à Deo, disput. 5. quęst. 5. Creaturę, secundum esse cognitum dicuntur non entia, veluti sunt Chymere, quomodo intelligitur, disput. 5. quęst. 5. Creatura specificatiuę, & reduplicatiuę accepta quid est, ibidem. Creatura nulla est simpliciter simplex, & quomodo, disput. 5. quęst. 9. Chymera, quare fieri non potest; & quomodo impossibile simpliciter includit incompossibilia, disput. 5. quęst. 3.

Cuiconque competit unum oppositorum per se, reliquam oppositum ei non competit, neque per se, neque per accidens, quomodo intelligitur, disput. 1. quęst. 9.

Cui-

I N D E X

Cuilibet potentie passive correspondet sua potentia activa, de qua potentia intelligitur, disp. 5. quæst. 3. Cause non sunt ad se invicem causæ, quomodo est verum 5. metaphysicæ, conc. 7. Corruptibile, & incorruptibile, differunt genere physico, & quomodo 10. metaphysicæ, concl. 7.

D

D Ato uno oppositorum, debet dari, & reliquum, disp. 1. quæst. 9.

Demonstratio duplex à priori, & deducens ad impossibile, quid, disput. 3. quæst. 9. Demonstratio, quomodo debet esse ex notioribus disp. 6. quæst. 2. Demonstratio debet esse ex propriis, quomodo debet intelligi, ibidem.

Definitio est medium demonstrandi passiones de subiecto, disp. 3. quæst. 8.

Differentia inter univocè prædicari, & univocum prædicatum, quæ sit, disp. 2. quæst. 5. Differentia inter propositionem identicam, & formalem, quæ sit, disput. 2. quæst. 8. Differentia, & modus intrinsecus, quomodo se habent in ordine ad genus, & ad ens, disp. 3. quæst. 5. Differentia essentialis, quomodo non variat rationem generis, & variat rationem speciei, disput. 3. quæst. 2. Differentie rerum in esse quidditativo se habent sicut numeri, disput. 3. quæst. 2. Differentia respectu generis, & modus respectu entis, val.

Rerum Notabilium

valde differunt, disput. 3. quæst. 2. Differentiæ substantiæ non dicuntur substantiæ, nec quidditative entia, sed aliquitares entis, sive ensales, disput. 3. quæst. 4. Differentia inter rationes ultimò determinabiles, & non ultimò determinabiles, & inter rationes ultimò determinativas, & non ultimò determinativas; disp. 3. q. 6. Differentiæ alię sunt ultimę, & alię non ultimę, & quid sint, disput. 3. quæst. 6. Differentiæ ultimę rerum non includunt formaliter ens, disput. 3. quæst. 6. per totam; à differentiis individualibus confuse cognitis potest abstrahi una ratio communis differentiæ ultimę, quomodo intelligitur, disput. 3. quæst. 6. Differentiæ ultimę quomodo sunt substantia, & quæ convenientia habent inter se, ibidem per totam. Differentia ultima, quomodo est aliquid, & quomodo dicitur constitutum entis realis, ibidem. Differentia ultima est una, vera, & bona, ibidem; quomodo intelligitur.

Difficultas maxima, an sufficiat sola simplicium terminorum apprehensio ad acquirendam complexam principiorum notitiam, disput. 3. quæst. 9.

Decem suprema genera sunt primo diversa in in realitate subiectiva, non objectiva, quia conveniunt in ente finito, disput. 3. quæst. 6.

Distinctio in se, est quando unum non est aliud, & est duplex, alia ex natura rei, & alia rationis, disput. 6. quæst. 8. exempla ibidem. Distinctio ex

na-

I N D E X

natura rei est duplex, alia realis, alia formalis, realis admittit tria signa, scilicet, quod est a se separatum ab alio, vel potest separari, vel est proportionabiliter separabile, ibidem. Distinctio inter Petrum, & Paulum, quare dicitur realis, sicut inter animam, & corpus, inter totum, & partes unitas. Distinctio formalis est illa, quæ cadit inter plures formalitates, & quid sit formalitas, & quid res, ibidem. Distinctio formalis duplex positiva, & negativa, disput. 3. quæst. 3.

Dissidium inter Platonem, & Aristotelem circa prima principia, disput. 3. quæst. 10.

Divisio entis per quantum, & non quantum vera, & adæquata entis divisio, communis Deo, & Creaturis, disput. 2. quæst. 1. & 4. metaphysicæ concl. 1. Distinctio Dei à Creatura, etiam suprema, est infinita, quomodo intelligitur, disp. 2. quæst. 2.

Deus, & Creatura, an convenient communitate reali, vel rationis, ponitur problema, disput. 3. quæst. 1. Deus, quomodo possit dici objectum scientiæ metaphysicæ, disput. 1. quæst. 7. Deus non potest esse objectum adæquatum metaphysicæ ibidem, Deus, & Creatura se totis distinguuntur, & quomodo, disp. 1. quæst. 8., & disp. 3. quæst. 5. in fine. Deus probatur naturaliter, & rationes sunt evidentes. disput. 4. quæst. 1. & 12. metaphysicæ, conclu. 8. 9. 10. & 13. Tripliciter possunt devenire naturaliter in cognitionem

Dei,

Rerum Notabilium.

Dei, disp. 4. quæst. 1. Deus est infiniti vigoris, secundum Aristotelem, disp. 4. quæst. 2. Deus est infinitus, quia habet essentiam infinitam, ibidem, Deus est infinitus, quia independens, dicens plenitudinem omnis perfectionis, est infinitus in duratione, ibidem, Deus, & Creatura sunt primo diversa, & quomodo, disp. 3. quæst. 1. & quæst. 2. In Deo quid quid est, singulare est, & quomodo ibidem, Deus ab æterno cognovit omnes Creaturas, non solum, secundum esse Creatum, ut sic; sed secundum rationes particulares earum; disp. 5. quæst. 1. Deitas ex se est perfecta, disp. 3. quæst. 3. Deus sua quidditate est, quæ formaliter melius excogitari non potest, quomodo intelligitur, ibidem, Deus non minus cognoscit ab æterno rerum essentias, quàm rerum existentias, disp. 5. quæst. 1. Deus non aliter novit facta, quàm facienda, disp. 5. quæst. 2. Deus non potest facere universum melius essentialiter, disp. 5. quæst. 3. Deus ab æterno non cognovit aliquod positivum in homine, ratione cujus dicatur homo possibilis positivè, aut positivè impossibilis, sed solum aliquod negativum, disp. 5. quæst. 2. Deus in eodem instanti in quo intelligit Creaturas producit, & in eodem instanti in quo illas producit, secundum esse diminutum illas intelligit, & quomodo nobis persuadendum sit, vide disp. 5. quæst. 4. in fine, Deus est possibilis logicè, non possibilis obiectivè, disp. 5. quæst. 6. Deus est, quare est pro-

b

posi-

I N D E X

positio per se nota, non simpliciter, disput. 5. quæst. 8. Deus est ens per essentiam, quomodo explicatur ibidem in fine. Deus assumpsit in homine totum, quod planta verat, quomodo intelligitur Damascenus, disp. 5. quæst. 11. Deus non assumpsit personalitatem creatam, ibidem. Deus dicitur absolutè bonus formaliter bonitate primaria, & etiam dicitur bonus bonitate ista secundaria, sed non per respectum ad Creaturas, vel ad extra, disp. 6. quæst. 8. Deus est bonus ab æterno bonitate transcendenti, quomodo intelligitur, ibidem in fine.

E

ENS secundum etymologiam, quid sit, sumi potest quinque modis, disput. 2. quæst. 1. Ens abstractissimè sumptum complectens reale, & ens rationis, non est objectum metaphysicæ, disput. 1. quæst. 5. Ens per accidens nec est objectum metaphysicæ, nec de ipso datur scientia metaphysica, disput. 1. quæst. 6. Ens rationis non potest esse objectum parziale in metaphysica, nec de ipso datur scientia in metaphysica, disput. 1. quæst. 5. Ens reale, & ens rationis non conveniunt in unitate reali, sed tantum nominis, & vocis, disput. 1. quæst. 5. Ens rationis non reducitur ad ens reale, ut pars, aut ut principium; sed ut aliquod consequens, & per accidens, sic etiã privationes, & negationes, & quomodo ens ratio-

Rerum Notabilium.

tionis participat passiones entis, disp. 1. quæst. 1. Ens in quantum ens est objectum adæquatè metaphysicæ, disp. 1. quæst. 8. Ens habet principia complexa, non verò incomplexa, seu essendi, alias daretur processus in infinitum in causis, & causatis, disp. 1. quæst. 8.

Ens, quòd reperitur in Creatura non solum habet principia cognoscendi, sed etiam essendi, quomodo intelligitur, disput. 1. quæst. 8. Ens in illo sensu debet habere principia essendi, in quo statuitur objectum metaphysicæ, ibidem. Ens ut sic primo dividitur in ens reale, & ens rationis, & quid sit ens reale, & quid sit ens rationis, disp. 2. quæst. 1. Ens reale non dividitur in unum, & multa, neque in ens per se, & in ens per accidens, neque per finitum, & infinitum, sed per quantum, & non quantum, disp. 2. quæst. 1. Ens quantum duplex, ibidem, ens non quantum, quid sit, ibidem, Ens non quantum nullam dicit perfectionem, disput. 2. quæst. 1. Ens non potest dari, quòd non sit bonum, & consequenter, quòd non dicat perfectionem, quomodo intelligitur, ibidem. Ens ut sic non est univocum enti reali, & rationis, quia repugnat, quare, disp. 2. quæst. 2., & 4. metaphysicæ conclu. 2. Ens reale est commune univocum omnibus entibus, tam positivis, quàm privativis, & negativis, disput. 2. quæst. 3. Ens reale aliquando solet dici nominaliter, & aliquando verbaliter, ibidem, & disp. 5. quæst. 2. Ens est univocum sub-

I N D E X

stantiæ, & accidenti, & quomodo, disp. 2. quæst. 4. per totam, est commune univocum Deo, & Creaturæ, univocatione imperfecta cum analogia disp. 2. quæst. 5. per totam. Ens creatum est posterius formaliter ente increato, quomodo intelligitur, disput. 2. quæst. 5. Esse entis est esse representabile, ut indifferens, & quomodo, disp. 2. quæst. 7. Ens perfectè præscindit à suis inferioribus, disp. 2. quæst. 8. per totam; Ens non importat disjunctivè sua inferiora, disput. 2. quæst. 8. Ens rationis non est medium inter duo contradictoria, disp. 2. quæst. 9. in fine. Ens reale potest sumi dupliciter, ibidem. Ens in suo conceptu formali præcisivo non includit positivū, & ideo perfectè præscindit ab ente positivo, & privativo, disp. 2. quæst. 10. per totam. Ens an dicat realitatem à parte rei communem suis inferioribus, problematice proceditur, disput. 3. quæst. 1. per totam. Ens non includitur formaliter in ultimis rerum differentiis, disp. 3. quæst. 6. per totam. Ens ponitur in definitione passionis, tamquam additum, disp. 3. quæst. 7. Ens respectu Dei, & Creaturæ, substantiæ, & accidentis, decem generum, specierum, differentiarum, & passionum est univocum prædicatum, disp. 3. quæst. 7. in fine. Ens in quantum ens reduplicativè non habet principia essendi, licet ens, ut ens habeat principia cognoscendi, disput. 3. quæst. 8. & 4. metaphysicæ concl. 5. & 6. Ens fit, & incipit, & est ex essentia, & existentia, quomodo-

Rerum Notabilium

modo intelligitur, disp. 3. quæst. 8. Ens dividi-
tur in ens in anima, & in ens extra animam, &
hoc in ens reale actuale, & in ens reale possibi-
le, disput. 5. quæst. 5. Esse ens, & esse ensale, quo-
modo differunt; disp. 3. quæst. 4. Ens non inclu-
ditur formaliter in conceptu formali, & quid-
ditativo modorum, disp. 3. quæst. 4. Ens non
potest esse genus, alias nulla differentia esset
quidditative ens, cum ens prædicetur quiddi-
tative de differentia non ultima, disp. 3. quæst.
5. & 12. metaphysicæ concl. 3. Ens contrahitur
ad Deum, & Creaturam &c. Per modos, non
per differentias, ens verò finitum ad substantiã,
& accidens descendit per differentias, disput. 3.
quæst. 5. Ens reale habet veras, reales, & positi-
vas passiones, disp. 6. quæst. 1. Argumenta Tho-
mistarum facile solvuntur, ibidem. Ens in quã-
tum ens abstrahit à ratione, causæ, & causati, ab
essentia substantiali, & accidentali, simplici, &
composita, actuali, & potentiali, perfecta, & im-
perfecta, perficienti, & perfectibili, quomodo
est verum, disp. 6. quæst. 1. in fine. Ens sicuti se
habet ad veritatem, ita se habet ad bonitatem
transcendentalem, disp. 6. quæst. 8. Ex duobus
entibus in actu, quare non fit unum per se, disp.
5. quæst. 10.

Existencia, quæ est actus universalissimus totius
entis habet, quòd, limitetur à Deo, à quo de-
pendet efficienter, limitatur tamen à se ipsa in
genere causæ formalis, disp. 5. quæst. 6. Essentia

I N D E X

in esse objectivo, seu potenciali, & existentia realis, licet non distinguntur positivè, distinguntur tamen negativè, & quomodo, disp. 5. quæst. 6. Essentia realis, & existentia realis non distinguntur per intellectum, sed ex natura rei formaliter, disp. 5. quæst. 6. Ex essentia, prout est in potentia objectiva, & ex existentia nulla fit compositio metaphysica, disp. 5. quæst. 9. Ex essentia, & ejus existentia fit aliqua compositio modalis, ibidem, ex essentia, & existentia in Deo, quare nulla fit compositio, disp. 5. quæst. 9. in fine.

Essentia sumitur multipliciter, propriè tamen illa dicitur, cui non repugnat existentia realis, disp. 5. quæst. 7. Essentia realis, seu ens reale, est quod existit, aut existere potest, ibidem. Essentia Creaturarum ab æterno dicunt posse existere, quia possibles, quomodo intelligitur, ibidem, in fine. Essentia divina est exemplar rerum omnium, quomodo intelligitur, disput. 5. quæst. 2. Esse diminutum, idem est, ac esse cognitum, sive esse secundum quid, quod Creaturae habuerunt non à seipsis, sed ab intellectu divino, quia cognitum à cognitione derivat; disp. 5. quæst. 4. Essentia divina est ita primum ens divini intellectus, ut etiam respectu illius sit primum intelligibile, disp. 3. quæst. 4. Esse intelligibile, quomodo præcedit esse intellectum, ibidem. Esse cognitum, quod Creaturae habent ab æterno in mente divina, non est quid medium inter ens

teay

Rerum Notabilium.

reale, & rationis, neque per indifferentiam, neque per extremorum participationem, disp. 5. quæst. 5. Esse cognitum Creaturarum est ejusdem rationis, cum esse exemplato, & repræsentato, disput. 5. quæst. 5. Essentia, ut communis Deo, & Creaturis, quomodo exprimi debet, disput. 5. quæst. 6. Existencia aliud non dicit, nisi extra existentiam, & est illa, ratione cujus res constituitur extra nihil, disp. 5. quæst. 6. Essentia, & existencia possunt ad invicem quatuor modis comparari, ibidem. Essentia realis, & existencia realis, non distinguuntur realiter, & argumenta recentioris Thomistæ facile solvantur, disput. 5. quæst. 6. Existencia cujuslibet rei quænam sit, disp. 5. quæst. 7. Existencia non est de quidditate Dei, sed modus intrinsecus, ratio à priori id probans; Scoti autoritates facile explicantur, disp. 5. quæst. 8. per totam. Existencia Dei immediatissimè competit essentia Dei, & propositio in qua prædicatur esse de Deo non est secundi modi, & ad ipsam resolvuntur ceteræ propositiones de Deo, quomodo intelligitur, ibidem. Equinitas, nec est per se una, nec plures, ex Avicenda, quomodo est verum disp. 2. quæst. 1. Equivoca possunt distinguui in gradu duplici, disput. 2. quæst. 4. Equivocatio nominis, sæpe intellectum decipit, disp. 2. quæst. 9. Agidii Romani, & Mirandulani rationes, quod metaphysica considerat quidditates in universali, & in particulati, improbantur, disp. 1. quæst. 9.

Finis est per se causa, & includit partem materialem, & formalem, genus, & differentiam; 5. metaphysicæ conc. 1. Finis est causa causalitatis efficientis, ibidem, conc. 2. Finis quidam est finis gratia cuius, & quidam est finis, quo; ibidem conc. 4., quomodo appellatur à Scotistis, ibidem conc. 5., & sequent. Finis est nobilissima omnium causarum causa. 5. metaphysicæ conc. 9., & sequent.

Forma substantialis potest accipi, vel ut est inferi, vel ut in esse, primo modo est simul natura cum ipsa generatione; secundo modo est prior natura, quam fit ipsa generatio, & quomodo est verum. 2. metaphysicæ conc. 18. Forma si compareretur ad materiam in diversis numero suppositis ejusdem speciei, tunc forma erit prior materia, & origine, & perfectione, & causalitate, ponitur exemplum; 7. metaphysicæ conclu. 17. Forma eadem numero, non intenditur, neque remittitur, & quomodo intelligitur 8. metaphysicæ conc. 5. in forma substantiali dantur gradus, & quomodo 8. metaphysicæ, conclu. 6. Forma comparata ad materiam in eodem composito numero, licet sit prior prioritate perfectionis, quam materia, non tamē est prior natura, vel origine, imò posterior 7. metaphysicæ conc. 16., & quomodo forma sit magis ens, quam

Rerum Notabilium

quàm compositum, ibidem.

Formale constitutum essentiae in esse reali est existentia, ideo repugnat essentiam separari ab existentia, disp. 5. quæst. 7. Forma substantialis, cum sit prius, quolibet accidente natura, potest esse producta prius, quam sit ejus productio, & in aliquo instanti naturæ erit substantia accipiens esse, in quo non est productio 2. metaphysicæ conc. 19. Forma animastica, & forma corporeitatis, quæ verè dantur in viventè, & præter has sunt aliæ formæ partiales specie distinctæ, tot, quot organa distincta. 12. metaphysicæ concl. 2.

Formalitates quænam sunt, & quid propriè intelligitur per formalitatem, disput. 6. quæst. 8. Formalitates, quando sunt diversæ naturæ, vel rerum diversarum intercedit distinctio realis, ibidem. Formalis distinctio quid sit, ibidem.

Fieri potest, quòd varietur unitas, invariata entitate, talis entitas non esset una, quomodo intelligitur, disp. 6. quæst. 4.

G

Genus semper est positivè limitatum, disp. 3. quæst. 5. omne genus est potentiale, & perfectibile per differentiam, ibidem. Genus substantiarum abstractarum, seu substantia immaterialis, communis Deo, & Angelis, non est obiectum metaphysicè, disp. 1. quæst. 7. Gradus

in

I N D E X

in equivocis duo distingui possunt, disput. 2. quæst. 4. Gradus univocationis sunt quatuor, ibidem, & 4. metaphysicæ conc. 4. Gradus primus, secundus, & tertius perfectatis quid sint, & quomodo distinguuntur inter se, disp. 3. quæst. 3. Gradus determinabilis, & gradus determinatives in composito metaphysico, horum graduum determinabilium, & determinativorum, alii sunt ultimò determinabiles, & ultimò determinativi, alii nõ ultimò determinabiles, nec ultimò determinativi, disp. 3. q. 6. differentia inter istos gradus, disp. 3. q. 6. Gradus metaphysici, qui nam sunt, & quomodo distinguuntur, disput. 6. quæst. 8.

Genus demonstrationis duplex à priori. & deducens ad impossibile, disp. 3. quæst. 9. Gratis conceditur, quòd ratio entis abstracti, petit prius contrahi per rationem independentiæ ad ens increatum, & posterius per rationem dependentiæ ad ens creatum, disp. 2. quæst. 5. Geometria magis convenit cum mathematica I. metaphysicæ conc. 3. Gregorii Ariminensis opinio confutatur, disp. 4. quæst. 2. Gregorii Ariminensis ratio, quòd Deus secundum mentem Aristotelis non est infiniti vigoris, faciliter solvitur, ibidem.

H

H Abitus intellectuales, qui sunt quinque, distinguuntur ad invicem per tres objectum, & tres

Rerum Notabilium.

tres pertinent ad intellectum speculativum, & duo ad intellectum practicum, disput. 1. quæst. 2. Habitus est ratio cognoscendi in universalis, non verò in particulari, ad differentiam potentia intellectiva, quæ est ratio cognoscendi in universalis, & particulari, disp. 1. quæst. 9.

Hæc duæ propositiones de rebus ab æterno cognitæ à Deo possunt fieri, scilicet Creaturæ cognitæ à Deo ab æterno ratione ejus essentiali, quæ formaliter sunt in seipsis appellantur entia rationis; Creaturæ verò cognitæ ab æterno, ratione ejus, quòd attingitur à scientia Dei, & cognoscitur eis non repugnare sunt entia realia potentialia, disp. 5. quæst. 5.

Heraclius quid affirmabat de primo principio, disput. 3. quæst. 9.

Homo si lumine naturali assentitur veritati primorum principiorum, omnes homines assentirent, disput. 3. quæst. 10.

Humanitas in sua ultima abstractione est perfectior divinitate, & imperfectior Deitate, disp. 2. quæst. 1. Humanitas Christi existit existentia propria, & non existentia Verbi, disputat. 5. quæst. 7.

I

In intellectus est universalium, sensus verò singularium, quomodo intelligitur, disp. 1. quæst. 1. Inhærens, & inhærentia non sunt idem, & quomodo.

I N D E X

modo differunt, disput. 1. quæst. 9. Ista particula per se, aliquando determinat inhærentiam, scilicet copulam, aliquando prædicatum, disput. 1. quæst. 9. Intellectio fit mediante sensibus, disput. 1. quæst. 10. Intellectus certus de uno, & dubius de duobus, habet conceptum unum, &c. quomodo intelligitur, disp. 2. quæst. 1., & disp. 2. quæst. 6. Intellectus ad prolationem vocis, ens, non distrahitur, sed unitur, disput. 2. quæst. 6. per totam. Intellectus habet virtutem præcisivam, disput. 2. quæst. 6. In causis essentialiter subordinatis deveniendum est ad unam primam causam, quæ non dependeat, disput. 4. quæst. 1., & 12. metaphysicæ concl. 8. Infinitas virtutis, seu perfectionis quid sit, disp. 4. quæst. 2. Infinitas triplex excogitari potest in Deo, ibidem. Infinitum est ignotum, quomodo intelligitur, ibidem. Infinitas non est de quidditate Dei, nec pertinet ad primum gradum, & & primum modum dicendi per se, disput. 3. quæst. 3.

Intellectus divinus in primo instanti naturæ intelligit essentiam divinam, sub ratione summi boni, & in secundo intelligit Creaturas possibles, non intelligendo earum repugnantiam, & sic dicuntur Creaturæ productæ in esse intelligibili, & in tertio instanti Creaturæ sic intellectæ dicuntur logicè possibles, vel impossibiles, disp. 5. quæst. 3. Ideo aliquod est à Deo factibile, quia habet capacitatem, ut fieri possit, & non,

Rerum Notabilium.

& non, quia ideo possibile, quia in Deo datur capacitas, disputat. 5. quæst. 3. Implicat dari aliquod ens, quod formaliter habeat aliquod reale, & aliquod rationis, vel indifferentiam inter ens reale, & rationis, disp. 5. quæst. 5. Inherentia actualis, nec aptitudinalis sunt de essentia accidentis 7. metaphysicæ conc. 10., & 11. Illud, quod melius est semper arbitramur in natura, disp. 1. quæst. 10.

In quolibet composito metaphysico duo reperiuntur gradus, quorum unus est determinabilis, & alter determinativus, disp. 3. quæst. 6. In conceptibus, ultima resolutio fit in conceptum entis, sic etiam in principiis, ultima resolutio fit in principium, disp. 3. quæst. 9. Iner absolutum, & respectivum datur ordo, & quomodo, disp. 6. quæst. 3. In causis præcis, ubi affirmatio est causa affirmationis, ibi negatio est causa negationis, disp. 5. quæst. 3. In Christo sunt plures existentia, sicut plures essentia, disp. 5. quæst. 6. In divinis non tantum dantur relationes originis reales, sed etiam relationes actuales, communes tribus personis, disp. 6. quæst. 8. In divinis dantur relationes reales identitatis, similitudinis, & equalitatis, ibidem. Inter mathematicam, & physicam dantur scientiæ mediæ, & quædam sint. 11. metaphysicæ conc. 3. Infinitum non est separabile à sensibus, quomodo est verum 11. metaphysicæ, conc. 4. Illud, quod melius est semper arbitramur in natura, disp. 1. quæst. 10.

Lo-

I N D E X

L

Logica, quomodo agit de syllogismo vero, & falso, disp. 1. quæst. 5. Logica potest confirmare omnes suas conclusiones per impossibilem demonstrationem; nam de quolibet est affirmatio, vel negatio, disput. 3. quæst. 9. Logica est modus sciendi, & est addiscenda ante metaphysicam 2. metaphysicæ, concl. 11.

Linea, quæ est species quantitatis continuæ, distincta à corpore, & superficie, quomodo consideratur à metaphysico, disput. 1. quæst. 9.

M

Materia signata non est principium individuationis, 5. metaphysicæ, conc. 21. Materia, forma, privatio, generatio, corruptio considerantur à metaphysico, vide supra primum, & secundum metaphysicæ, ubi sunt probatæ conclusiones, & 12. metaphysicæ, concl. 7.

Magis distant Creaturæ à Deo, quam ens rationis ab ente reali, quomodo intelligitur disput. 2. quæst. 2. Maxime simplex dicit plura per modum actus, & non per modum actus, & potentie disput. 6. quæst. 7. Mathematica, quomodo distinguitur à metaphysica, & physica, disp. 1. quæst. 9.

Membra, quæ dividunt ens reale, sunt quantum, & non

Rerum Notabilium.

& non quantum disp. 2. quæst. 1. Medium, si vè principium demonstrandi passiones de subiecto est definitio, quomodo verum, disput. 3. quæst. 8. Medium ad probandum abstractum, potest esse abstractum, disp. 1. quæst. 10.

Metaphysicus multò perfectius, sed non multò efficacius ostendit primam causam esse, 12. metaphysicæ concl. 9. Metaphysica dicitur scientia post naturalis, & etiam transcendentalis, imò dicitur Theologia, disput. 1. in prohemio. Metaphysica dicitur sapientia, secundum omnes conditiones sapientiæ, disput. 1. quæst. 1. per totam. Metaphysica considerat omnia entia, etiam motum generationis, & corruptionis non in particulari, sed in universali, sic etiam omnia entia, si vè mobilia, si vè immobilia, ibidem. Metaphysica est scientia speculativa, quomodocumque sumatur, si vè actualiter, si vè habitualiter, si vè partialiter, si vè totaliter, disp. 1. quæst. 3. Metaphysica non sibi subalternat physicam, & mathematicam, disputat. 1. quæst. 4. Metaphysica quomodo est circa prima principia, & primas causas, disp. 1. quæst. 7. Metaphysica quomodo versetur circa mobilissimum objectum, ibidem. dicitur Theologia, ibidem. Metaphysica, quomodo distinguitur à physica, & mathematica, disput. 1. quæst. 9. Metaphysica considerat quidditates rerum in universali, quomodo verum, similiter, & in particulari, disput. 1. quæst. 9. Metaphysica considerat

I N D E X

derat illud genus , ad quòd pertinet linea quòd modo intelligitur, *ibidem*. Metaphysica considerat doctrinam substantiæ corporeæ, & incorporeæ, quomodo intelligitur, *ibidem*. Metaphysica considerat substantias separatas immateriales, scilicèt, & Angelos, non solum in universali , sed etiam in particulari, non tamen , quòd ad conceptus proprios, & indivisibiles, *disp. 1. quæst. 9.* Metaphysica potest probare substantias abstractas à posteriori, *disput. 1. quæst. 10. per totam.* Metaphysica solum considerat quodquid est, *disput. 1. quæst. 9.* Metaphysicus potest abstrahere à positivis , privativis , & negativis unam rationem realem communem illis, *disput. 2. quæst. 3.*

Modi intrinseci, & extrinseci dantur; & ratio est à priori , & à posteriori , & quomodo definiuntur, *disput. 3. quæst. 2. per totam; discrimen inter modum intrinsecum, & extrinsecum , ibid. concl. 2.* Modi non distinguuntur formaliter positive à quidditate, cujus sunt modi, *disput. 3. quæst. 3.* Modi intrinseci non sunt conceptibiles absque quidditate cujus sunt modi, nec sunt de essentia suarum quidditatum, *disp. 3. quæst. 3.* Modi intrinseci pro ut distinguuntur à passionibus, quæ pertinent ad secundum modum possunt dici pertinere ad primum modum, & pro ut distinguuntur à prædicatis quidditativis, non pertinent ad primum modum per seipsum, *disp. 3. quæst. 3.* Modi non sunt
for:

Reverum Notabilium.

formaliter entia, disput. 3. quæst. 4. per totam.
Modi habent entiam suas proprias existentias,
disput. 5. quæst. 10. Musica magis convenit
cum mathematica, quàm cum physica 1. me-
taphysicæ conc. 3.

N

Natura scilicet equinitas, ut prior suo modo
intrinsicè, nec formaliter distinguitur, nec
formaliter non distinguitur, quomodo intelli-
gitur, disput. 2. quæst. 1. Natura non individua-
tur per materiam, 5. metaphysicæ, concl. 20.
Natura humana Christi, licet non habuit pro-
priam substantiam, non propter hoc defuit ei
aliqua perfectio, disput. 5. quæst. 11. Natura
humana Christi, licet habuit naturalem incli-
nationem ad suppositum divinum, non tamen
divina personalitas fuit illi connaturalis, ibid.
Natura quælibet creata primò intelligitur exi-
stens, & secundo per se existens, ibidem. Naturæ
communes, tam substantiales, quàm acciden-
tales habent proprias existentias, disput. 5.
quæst. 10.

Negatio in genere, & extra genus quid sit, & quo-
modo differat, disp. 2. quæst. 3. Negatio secundum,
quid, & negatio simpliciter quid sint, & quo-
modo differunt, disp. 5. quæst. 11. Negativum
est constitutivum personæ creatæ, ideo bene re-
spondetur ad rationes de positivo, disputat. 5.
quæst. 11.

c

No-

Nomen restat æquivocum, & potest sumi multipliciter, & sic nomen nihil, disp. 2. quæst. 9. in notabili. Nomen essentia sumitur multipliciter, proprie tamen, disp. 5. quæst. 1.

Non intelligimus, nisi per sensus, quomodo verum, disp. 1. quæst. 10. Nulla scientia præter metaphysicam considerat quòd quid est, quomodo verum; disp. 1. quæst. 9. Nullus effectus æquivocus potest fundare univocationem, quomodo intelligitur, disp. 2. quæst. 5. Nulla ratio inferior est absolutior ratione sui superioris, disp. 2. quæst. 7. in fine. Nullus ignorat locum, januæ in domo, quomodo intelligitur disp. 3. quæst. 10. Nulla creatura fuit ab æterno producta, disp. 5. quæst. 1. Nihil dicitur formaliter tale nisi per propriam formam sibi formaliter inexistentem; disput. 9. quæst. 3. Non aliter Deus novit facta, quàm facienda, secundum dictum Augustini, disp. 5. quæst. 1.

Non sunt plures modi cognoscendi, quàm per doctrinam, vel inventionem; disp. 3. quæst. 10.

Objectum, quo univèrsaliùs eò imperfectiùs, quomodo verum disp. 1. quæst. 7. Objectum adæquatum metaphysicæ est ens commune, Deo, & Creaturis, disp. 1. quæst. 8. Objectum, seu subjectum debet esse causa passionis, metaphysicæ non physicæ, ibidem. Objectum scientiæ

de.

Rerum Notabilium.

debet constare ex parte materiali, & formali, quomodo verum dispu. 1. quæst. 8. Objectum scientiæ speculative non fit per illam, sed supponitur scientiæ speculative, quomodo verum, disp. 5. quæst. 4.

Omne cognitum per doctrinam, vel per inventionem, per aliud prius notum cognoscitur, disp. 3. quæst. 10. Omne ens enti comparatum, aut est idem, aut diversum, quomodo intelligitur, disp. 2. quæst. 1. Omnis conceptus communis pluribus, & superior eis includitur per se in quolibet illorum, quomodo verum disput. 2. quæst. 2. in fine. Omne prædicatum, quod est in Creatura est quid participatum, quomodo intelligitur, disp. 2. quæst. 5. Omnis ratio entis, quæ est in Creatura est à Deo, quomodo verum, ibidem. Omnis nostra cognitio ortum habet à sensibus, quomodo declaratur à Scoto, disp. 3. quæst. 10. Omnis non repugnantia fundatur in aliquo, quod habet non repugnantiam, quomodo verum, disp. 5. quæst. 2. Omne impossibile supponit sua passibilia, adducitur exemplum, disp. 5. quæst. 3. in fine. Omnipotentia, seu virtus infinita dupliciter consideratur in Deo Theologica, & philosophica, & quid fiat, disp. 4. quæst. 2. Omne per se agens agit propter finem. 5. metaphysicæ concl. 3. Omnibus rebus competit propria existentia, disp. 5. quæst. 10. Oppositorum eadem est disciplina, idest scientia, quomodo verum, disp. 1. quæst. 5.

I N D E X

Ordo inter passiones entis , an sit de mente Scoti, diffidium inter Scotistas, disp. 6. quæst. 3. Ordo inter aliqua duplex excogitari potest disput. 6. quæst. 3. Ordo causalis, idest essentialis, vel ordo effectuum, & accidentalis, quid sit, ibidem. Ordo inter absolutum, & respectivum , ibidem. Ordo in quibus rebus potest fundari; 5. metaphysicæ conc. 10. Ordo triplex temporis, nature, & originis, & quomodo diversificantur isti ordines. 2. metaphysicæ conc. 17.

P

Passio est extra rationem formalem subjecti, tamen ratione identitatis realis cum subiecto, dicitur intrinseca subiecto, disp. 3. quæst. 2. in fine; Passiones entis, quomodo participantur ab ente rationis, disput. 1. quæst. 5. Passio non distinguitur realiter à subiecto, nec est accidens physicum, sed metaphysicum disput. 1. quæst. 5. Passio non est formaliter ens, licet sit extra nihil, ibidem. Passiones entis pluribus modis, explicari possunt, & in variis modis possunt ordinari, & una potest esse prior, & posterior alia, juxta diversas considerationes passionum; disp. 6. quæst. 3. Passiones entis, si considerantur, secundum id, quod dicunt à parte rei, inter illas non datur ordo, nec causæ, nec effectuum, sed omnes immediatè emanant ab ente, potest admitti, & variari ordo, secundum variam nostrā

ex.

Rerum Notabilium:

- explicationem, disp. 6. quæst. 3. per totam; Passiones entis ad invicem se præferunt, & quomodo, disp. 6. quæst. 3. in corpore quæst. Passiones entis possunt explicari per absolutum, & respectivum, ibidem, in fine; Passio propria subiecti in omni genere competit omni subiecto, soli, & semper, disp. 6. quæst. 4. Passio propria, & adæquata alicujus convertitur cum illo, ibidē.**
- Potentia non organicæ sunt abstractissimæ, non, verò habitus talium potentiarum, idè intellectus, ut potentia inorganica, est potentia illimitata, & quasi infinita objectivè, non expectans specificari ab objecto suo, è contra verò scientia præsertim metaphysica, semper specificatur à subiecto, disp. 1. quæst. 5. Potentia intellectiva considerat quidditates, non solum materiales in universali, sed etiam in particulari, non sic verò habitus, seu scientia, disp. 1. quæst. 9.**
- Physica, quomodo agit per se de forma, & privatione, disput. 1. quæst. 5. Physica, quomodo distinguitur à metaphysica, & mathematica, disp. 1. quæst. 9., per se quot modis potest intelligi, ibidem.**
- Platonici negant unitatem esse veram passionem entis, disput. 6. quæst. 4. Per abstractum, potest probari dari abstractum, & non est petitio principii, disp. 1. quæst. 10.**
- Perfectio in aliquo positivo consistit, & suscipit magis, & minus, disp. 6. quæst. 5. Positivum dicit perfectionem, non verò negativum, ibidem.**

I-N-D-E-X

Positivum, quòd dicit unum supra ens ex natura rei est distinctum ab ente, nam passio supponit essentiam constitutam, disput. 6. quæst. 5.
Positivum, & negativum, quomodo non sunt contradictoria, disp. 2. quæst. 3.

Propositiones identicæ, & formales quid sint, disput. 2. quæst. 8. Privationes non solum sunt à parte rei, sed sunt entia, disput. 2. quæst. 10. Per totam, positivum, & privativum non opponuntur coneradicatoriæ in ratione entis, ibidem. Privatio, quare non dicit entitatem, ibidem. Prædicata quidditativa Dei non distinguuntur, & quomodo, disp. 3. quæst. 1. Propositio hæc, ab æterno valebat dicere homo est animal rationale, quare æternæ veritatis disp. 5. quæst. 1. In quo est fundata ejus veritas, ibidem. Prædicatum, quòd est in Creatura est effectus æquivocus respectu Dei, quomodo intelligitur, disp. 2. quæst. 5. Prædicatum, quòd est in creatura est participatum, quomodo intelligitur, ibidem. Proprietates habent suas peculiates existencias disp. 5. quæst. 10.

Purum nihil potest sumi dupliciter, disputatione 2. quæst. 9.

Q

Quantum, & non quantum sunt membra dividentia entis realis, disp. 2. quæst. 1. Quantitas virtutis, & perfectionis quid sit, ibidem.

Quan.

Rerum Notabilium.

Quantitas virtutis intimior est enti, quàm unitas, & multitudo, ibidem. Quia competit in esse quidditativo ipsi, ibidem; Quando conceptus est per se unus, & perfectè præcisus à suis inferioribus, disp. 2. quæst. 8. Quantitas ut unita, & non unita, sunt diversi modi in obliquo, quatenus importat, vel non importat actualem substantiam, disp. 3. quæst. 2. Quantitas bipalmaris dum est conjuncta est una unitate entis, disp. 6. quæst. 4. Etiam separata, ibidem. Quantitas dum dividitur non amittit aliquid entitatis transcendens, sed solum aliquid prædicamentalis quantitativè, disp. 6. quæst. 4. in fine. Quantitas non concurrens ad individuationem §. metaphysicè conc. 2.

Quæ physicè, vel metaphysicè componunt resolvuntur ultimò in purum actum, & puram potentiam disp. 3. quæst. 6. Quare cognitio simplex terminorum ortum ducit à sensibus, & non complexa propositionum, disp. 3. quæst. 10. in fine. Quæ propriè dicitur vera essentia, disp. 5. quæst. 1. Quare homo non repugnat, & chymæra repugnat disp. 5. quæst. 2., & disp. 5. quæst. 3. Quodcumque duo in suis conceptibus simplicissimis, & abstractissimis non se formaliter includunt, in nullo uno formaliter univocantur, disp. 5. quæst. 3. Qualibet res, sive creata, sive increata sua natura lectus opere intellectus comparantis, & fingentis est veritati conformativa per manifestationem, assimilatio-

tionem, & identificationem intentionalem, disp. 6. quæst. 7.

Quomodo omnia dicunt attributionem ad subiectum scientiæ, disp. 1. quæst. 7. Quidquid repugnat alicui formaliter ex se repugnat ei, & quòd non repugnat formaliter ex se non repugnat, disp. 5. quæst. 3. Quòd habet receptum in essentia debet esse realiter distinctum ab essentia, & quomodo Creatura habet esse receptum in essentia, & quare nihil potest recipi in se ipso, disp. 5. quæst. 6. Quidquid incipit per generationem, saltem productivam, potest intelligi duobus modis 2. metaphysicæ concl. 20. similiter esse ab alio, ibidem.

R

Ratio entis prius contrahitur ad Deum, quàm ad Creaturam, disp. 2. quæst. 7., & 8.

Ratio à priori, & à posteriori, cur dantur modi intrinseci, & extrinseci, licet sint modicè entitatis, disp. 3. quæst. 2. Rationes ultimò determinabiles, & non ultimò determinabiles, & ultimò determinativæ, & non ultimò determinativæ quid sint, disput. 3. quæst. 6. Ratio Magistri sent. non tenet absolute, quòd universum possit fieri melius, disp. 5. quæst. 3.

Realitas duplex subiectiva, & objectiva, realitas entis à parte rei communis Deo, & Creaturæ, substantiæ, & accidenti, si datur problematicè
di-

Rerum Notabilium

discutitur, disp. 3. quæst. 1. per totam. Realitas tunc est potentialis, quando est indifferens ad aliqua finita, & limitata, quæ possunt habere rationem actus, & potentie physici, vel metaphysici, ibidem, in fine.

Res formaliter dicuntur possibiles, vel impossibiles suis rationibus formalibus, principiatiue verò ab intellectu divino, disput. 5. quæst. 3. in fine. Res non possunt existere per alienam existentiam, sed per propriam, disp. 5. quæst. 7. per totam. Res omnes tam absolutæ, quam relativæ, completæ, & incompletæ, substantiales, & accidentales, habent proprias existentias, disp. 5. quæst. 10. per totam.

Relationes in divinis formaliter non dicunt perfectionem, disp. 6. quæst. 8. in fine, & 4. metaphysicæ concl. 1.

Relationes Creatæ sunt quantæ, non verò relationes originis, disput. 2. quæst. 1. Relationes originis non habent positivè negationem perfectionis, ibidem. Relatio, secundum conceptum ultimum semper est, vel realis, vel rationis, ideò non datur conceptus relationis perfectæ abstractus à relatione reali, & rationis, disput. 2. quæst. 9. in fine. Relationes tam Creatæ, quam increatæ habent proprias existentias, distinctas ab existentis fundamenti, & termini, ibidem. Relatio nequit habere majus esse, quam suum fundamentum, à quo accipit suum esse, disput. 6. quæst. 5.

I N D E X

Res quolibet, sive Creata, sive increata, sua natura secluso opere intellectus comparantis, & fin- gentis est conformativa enti, sive veritati, per manifestationem, assimilationem, & identifica- tionem intentionalem, disput. 6. quæst. 7.

Responsiones Thomistarum contra conceptum objectivum præcisivum entis ab inferioribus, confutantur, disput. 2. quæst. 8. per totam.

Reubarbarum, quare non causat notitiam hanc purgativum colleræ, disp. 3. quæst. 10. in fine.

S

Sapientia, quomodo definitur, & an metaphy- sica sit sapientia, disput. 1. quæst. 1., & primo metaphysicæ concl. 6.

Scientia potest accipi dupliciter, pro notitia con- clusionis, & pro notitia habita ex præmissis, disput. 1. quæst. 1. Scientia, ut sit subalternans alias scientias, quas conditiones requirit, disp. 1. quæst. 4. Scientia non potest ferri ultra suum objectum adæquatum, disput. 1. quæst. 7. Scien- tia nobilissima debet esse de nobilissimo obje- cto, ibidem., in scientiis universalibus non semper pars formalis distinguitur à materiali, disput. 1. quæst. 8. Scientia Dei ab æterno de Creaturis, quomodo est realis ab objecto mo- tivo, & quare nihil correspondet reale Creatu- ris, disput. 5. quæst. 1. In tali scientia, quomodo Creaturæ differuat ab entibus Chymericis, ibi;

Rerum Notabilium

ibidem; & seq: Quomodo philosophandum
circa Creaturas ab æterno, disput. 5. quæst. 3.
Scientiæ mediæ naturales dantur 11. metaphy-
sica concl. 3.

Si nulla esset potentia activa, adhuc essent aliqua
res possibiles, vel impossibiles, possibilitate, vel
impossibilitate logica, disput. 5. quæst. 3.

Substantia immaterialis, communis Deo, & An-
gelis non est objectum adæquatum metaphysi-
cæ, disput. 1. quæst. 7. Substantiæ separatae non
sunt omnino nobis ignotæ, ibidem. Substantia
aliqua datur, quæ partim est corporea, & mate-
rialis, & partim incorporea, & immaterialis,
disput. 1. quæst. 10. Substantia materialis non
potest cognosci pro statu isto, ibidem, maxi-
mè sub conceptu proprio, & particulari, ibi-
dem; sed potest cognosci ab effectibus, seu ac-
cidentibus, ibidem.

Subiectum debet habere principia, partes, & pas-
siones, & quomodo, disput. 3. quæst. 8. Subje-
ctum debet habere principia sua, quomodo
intelligitur, disput. 1. quæst. 8.

Substantia non prædicatur formaliter de suis
contrahentibus, disp. 3. quæst. 4. Si ens esset uni-
voco Deo, & Creaturis daretur aliquod rea-
le prius Deo, quomodo est verum, disput. 2.
quæst. 5. Singularia sunt tantum occasio cog-
nitionis principiorum, disput. 3. quæst. 9. Simpli-
cium terminorum apprehensio an sufficiat ad
acquiritendam notitiam complexam principio-
rum, disp. 3. quæst. 9.

Su-

I N D E X

Superius includitur formaliter in suo inferiori,
quomodo est verum, disp. 3. quæst. 7.

Scientia, quæ est de causa finali est nobilior om-
nium, imò est sapientia 5. metaphysicæ, conc. 9.

Subsistentia, quæ est vel personæ, vel suppositi, est
motus substantialis, per quem natura est inde-
pendens ab alio, tamquam à subjecto inhæsi-
onis. disp. 5. quæst. 11. per totam. Subsistentia, &
inhærentia possunt sumi dupliciter, ibidem.

Subsistentia, est incommunicabilis ut quo, & ut
quòd, & quæ sit hæc communicabilitas, & in-
communicabilitas, ibidem, in notab. 4. Subsist-
entia propriiissime sumpta definitur; convenit
substantiæ completæ, dicitur personalitas, vel
suppositalitas, ibidem, notabili 5. Subsistentia,
an superaddat ad naturam singularem dupli-
cem negationem, vel aliquid positivum proble-
maticè proceditur disp. 5. quæst. 11. per totam,
Subsistentia in natura, an sit maxima perfectio
ratione sui, vel fundamenti, ibidem. Subsistentia
non est in potentia obedientiali ad Deum, ut
possit assumi, quare ibidem. Subsistentia increa-
ta dicit triplicem negationem dependentiæ,
actualis, aptitudinalis, & potentialis, & ideò di-
cit positivum; Subsistentia verò creata dupli-
cem negationem, ibidem. Subsistentia creata
certè debet constitui per negativum, ideò bene
respondetur ad rationes de positivo, disput. 5.
quæst. 11. in fine quæst. subjectum in illo prio-
ri precedit passionem, tunc est unum, quòd non

est

Rerum Notabilium.

est passio entis, quomodo intelligitur, *dispu. 6. quest. 4.* Substantia est prior accidente tempore, definitione, & cognitione *7. metaphysicæ 13., & 14.* Conclusio, Substantiæ abstractæ, ut sunt omnes intelligentiæ, non differunt numero, sed quælibet constituit speciem, secundum Aristotelem *7. metaphysicæ 18. conclusio.*

Scoti dicta Metaphysicæ.

Ens ut commune enti reali, & rationis est obiectum intellectus, Scotus quomodo intelligitur, *dispu. 2. quest. 2.* Intellectus certus de uno conceptu, & dubius de duobus, habet conceptum de quo est certus alium de conceptibus, quibus est dubius, quomodo intelligitur Scotus *dispu. 2. quest. 2. in responsione ad instantiam Bargii.* Maxima distantia Dei à Creatura, etiam suprema, est infinita, quomodo intelligitur Scotus, *disput. 2. quest. 2.* Quando aliqua habent aliquam convenientiam secundum unam rationem, & discovenientiam, secundum aliam rationem, potest intellectus considerare convenientiam, & non discovenientiam, quomodo intelligitur Scotus; *dispu. 2. quest. 8.* Conceptus entis sine modo contrahente, est conceptus inadæquatus, quomodo intelligitur Doctor subtilis; *dispu. 2. quest. 8. in fine.* Deus, & Creatura sunt primo diversa, quomodo intelligitur Scotus; *disput. 3. quest. 1.* Quidditas non potest
per-

I N D E X

perfectè, & adæquate concipi, quin concipiatur cum suo modo, quomodo intelligitur Scotus, disput. 3. quæst. 2. in fine. Singularia sunt tantum occasio cognitionis principiorum, quomodo intelligitur, Doctor, disput. 3. quæst. 9. Omnis nostra cognitio ortum habet à sensibus, quomodo declaratur à Scoto, disput. 3. quæst. 10. Creaturæ in memoria, ut præcedunt, quasi ejus intelligentiam, non habent esse formaliter intelligibiles, quomodo intelligitur Scotus, disp. 5. quæst. 2. Creaturæ, quomodo producuntur ab intellectu divino, disput. 5. quæst. 3. Si per impossibile nulla esset potentia activa in rerum natura, adhuc essent aliquæ res possibiliæ possibilitate logica, disput. 5. quæst. 3. Intelligentia Scoti ibidem. Res sunt possibiliæ, vel impossibiliæ suis rationibus formalibus, principiatiuè verò ab intellectu divino, quomodo intelligitur Doctor; disp. 5. quæst. 3. in fine. Explicatur doctrina Doctoris subtilissimi ibidem. Datur scientia speculativa in intellectu divino de aliis à se, & quare intellectus divinus non supponit objectum secundarium, quomodo intelligitur Scotus, disp. 3. quæst. 4. Si per impossibile Deus careret intellectu, adhuc Creaturæ essent possibiliæ, quomodo intelligitur Scotus, disput. 3. quæst. 4. ibidem. Ens dividitur in ens in anima, & in ens extra animam, & hoc in ens reale actuale, & in ens reale possibile, quomodo intelligitur Scotus, disput. 5. quæst. 5. Creaturæ secundum.

Rerum Notabilium.

secundum esse cognitum dicuntur non entia, veluti sunt Chymerę, quomodo intelligitur Doctor, disput. 5. quęst. 5. Ens distinguitur in ens ratum, seu firmum quod habet actu tale esse essentię, & existentię, & in illud, quod distinguitur primò à figmentis, quomodo intelligitur Scotus, disp. 5. quęst. 5. in fine. Secundum est instans nature in quo comparatur intellectus, & voluntas divina ad objectum secundarium, quomodo intelligitur hæc doctrina subtilissima, Doctoris, disp. 5. quęst. 4. Si homo lumine naturali assentitur veritati primorum principiorum, tunc omnes homines equaliter assentirent, quomodo intelligitur Scotus, disput. 3. quęst. 10. Affectiones entis sunt indemonstrabiles de ipso ente, quia ens non habet definitionem, quomodo intelligitur Scotus, disput. 6. quęst. 2. in fine. Intellectus noster perfectius, secundum proportionem cognoscit sensibilia, & materialia, quàm insensibilia, & immaterialia, ex Scoto in 1. dist. 3. quęst. 2. & ex eodem Scoto 2. metaphysicę habetur, quod equè perfectè secundum proportionem cognoscuntur ab intellectu materialia, & immaterialia; solvitur hæc contradictio 2. metaphysicę, concl. 3. Deus est infinitę potentię, secundum Aristotelem, quomodo intelligitur Scotus in hac sententia, 12. metaphysicę, conc. 11. & disp. 4. quęst. 2.

Theo-

I N D E X

T

Theologia , quomodo agit per se de vicio, quia per se agit de virtute, disp. 1. quæst. 5. Tres, qui vocentur hoc nomine sortis inclusi in cubilo, quomodo potest intellectus ab illis abstrahere rationem communem, disp. 2. quæst. 6. per totam . Triplex infinitas excogitari potest in Deo, disp. 4. quæst. 2. Tres condiciones primi principii, disp. 3. quæst. 9. in fine, & 4. metaphysicæ, concl. 15.

Terminus ad quem annihilationis est purum nihil, sic terminus à quo Creationis est purum nihil, disput. 5. quæst. 1. Triplex esse, scilicet, esse essentia, esse substantia, & esse existentia actualis, & quænam sint. disp. 5. quæst. 7. Termini isti valde notandi, dependentia, & communicabilitas, independentia, & incommunicabilitas, disput. 5. quæst. 11.

V

Veritas istius propositionis, homo ab æterno erat animal rationale in quo consistit, declaratur, disput. 5. quæst. 1. Veritas specialiter consideratur à metaphysica 2. metaphysicæ, conc. 6. Veritas consequitur entitatem proportionabiliter, quia sicut res se habet ad esse, ita se habet ad veritatem 2. metaphysicæ concl. 4.

Veri-

Rerum Notabilium.

Veritas triplex in essendo, seu transcendentis, in significando, & in representando, disp. 6. quæst.

7. Veritas transcendentalis, ut passio entis addit supra ens respectum realem, non verò rationis, disp. 6. quæst. 7. Veritas consistit in hoc, quòd quælibet res sive Creata, sive increata sua natura secluso opere intellectus comparantis, & fingentis est illi conformativa per manifestationem, assimilationem, & identificationem intentionalem, disp. 6. quæst. 7. Veritas quomodo participat divinam naturam per conformitatem ad ipsum Deum, per hoc est relatio realis ibidem, in fine; satisficit argumento Molinæ, quòd non sit relatio rationis, sed realis, ibidem in fine. Ultimæ differentię rerum, non includunt formaliter ens, disputat. 3. quæst. 7. per totam.

Virgo gloriosa dicitur verè Mater Dei, & quomodo, disp. 5. quæst. 7.

Univocatio metaphysica, verè datur inter substantiam, & accidens, disp. 2. quæst. 4. Univocata quænam sunt, ibidem, & 4. metaphysicæ conclus. 4. Univocata sunt illa, quæ non habent diversitatem in quo sunt univoca, disp. 2. quæst. 4. Univocè prædicari, & univocum prædicatum, quid, disp. 2. quæst. 5. Quòd non est univocum suis inferioribus, non potest perfectè præcindere ab illis, disp. 2. quæst. 9. Univocæ præsentia localis, actio, passio, quomodo possunt dici relationes, & modi, disp. 3. quæst. 2. Unitas quantitati-

I N D E X

tativa in quo consistit disput. 6. quæst. 4. Unitas est illa, quæ dicit indivisionem in se, & divisionem à quocunque alio, & universaliter, quæcunque non habent divisionem, quatenus non habent, eatenus unum dicuntur, disput. 6. quæst. 5. Unitas formaliter addit aliquod positivum enti, concomitanter verò negationem divisionis, ibidem. Unitas est proxima ratio fundandi relationes reales identitatis, æqualitatis, & similitudinis, sive sint prædicamentales, sive transcendentes, ibidem. Unitas est principium numeri, ibidem.

Vnum, & ens dicunt eandem naturam, disput. 3. quæst. 7., & 4. metaphysicæ conc. 11. Vnum, & ens dicunt eandem naturam convertibiliter realiter, ibidem.

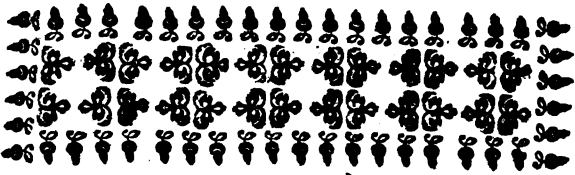
Vnum quodque est ipsum, aliorum maximè, id est est maximè tale, quòd aliis inest univocatio, quomodo intelligitur hoc dictum Aristotelis æ metaphysicæ conc. 5. Unitas si sumatur pro ut dicit indivisionem entis in se, & veritas, & bonitas, ut dicunt relationes rationis ad intellectum, & voluntatem, sic prior est unitas, quam veritas, & bonitas, disput. 6. quæst. 3. Si verò sumatur unitas, ut addit distinctionem entis unius ab alio, scilicet comparative, sic unitas non est prior veritate, & bonitate, quæ explicantur per relationes uniformitatis; ibidem. Veritas quomodo potest dici respectiva, ibidem. Verum, & bonum, quomodo inter se præcedunt,

Rerum Notabilium.

cedunt, ibidem. Vnitas est passio adæquata entis, contra Platonem, disp. 6. quæst. 4. per totam. Vnitas à quo intellectu percipitur per negationem indivisi à se, & divisi à quocunque alio, disp. 6. quæst. 5. Vnitas, & multitudo opponuntur privativè, & quomodo, ibidem in fine. Vnum ex eò quòd dicit quid positivum supra ens, distinguitur ex natura rei ab ente, dispu. 6. quæst. 6. Hoc positivum unitatis, quomodo convertitur cum ente conversione per accidens, & non simpliciter, est identicè ens, & non formaliter, ibidem in fine.

Universum posse fieri melius essentialiter, negatur à Scoto, disp. 5. quæst. 3. Universum non habet capacitatem, ut possit fieri melius, ibidem.

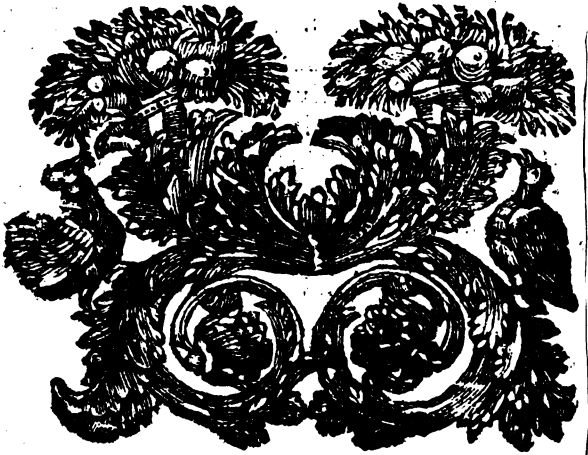
In primum librum Metaphysicę Aristotelis secundum intentionem subtilissimi Doctoris Conclusiones utilissime probantur.

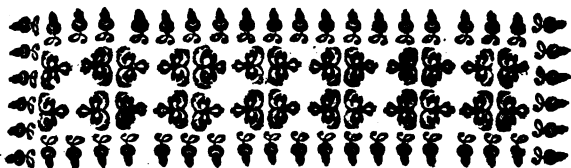
Quia Theologus incipit ,ubi Metaphysicus desinit ; Qui in Metaphysica non est eruditus nunquam verus Theologus esse potest, cum ergo intentio nostra sit tantummodo deducere , & probare ex textu Conclusiones, & questiones juxta subtilissimi Doctoris precepta , hoc compendium pro Studiosis trado.

PROHÆMIUM METAPHISICÆ

Text. Omnes homines natura scire desiderant; Id est intendit Philosophus agere de primo, & originali principio generationis scientię , quod est desiderium hominis.

Text. Quoniam autem manifestum est; Hic agit de
A CON

In primum librum Metaphysicę Aristotelis secundum intentionem subtilissimi Doctoris Conclusiones utilissime probantur.

Quia Theologus incipit, ubi Metaphysicus desinit; Qui in Metaphysica non est eruditus nunquam verus Theologus esse potest, cum ergo intentio nostra sit tantummodo deducere, & probare ex textu Conclusiones, & quęstiones juxta subtilissimi Doctoris precepta, hoc compendium pro Studiosis trado.

PROHÆMIUM METAPHISICÆ

Text. *Omnes homines natura scire desiderant; Id est intendit Philosophus agere de primo, & originali principio generationis scientię, quod est desiderium hominis.*

Text. *Quoniam autem manifestum est; Hic agit de*
A con

DE PRIMO

consideratione eorum, quæ ad hanc scientiam pertinent.

Text. Quia verò non activa; Hic agit de qualitate, scilicet, qualis est consideratio hujus scientiæ.

Text. Quoniam autem scientiam; Idest, quod consideratio hujus scientiæ versatur circa causas.

Text. Ad actum quidem igitur; Idest de præeminentia artis, & experimenti.

Text. Primum quidem igitur; Idest de comparatione artis, activæ ad speculativam.

CONCLUSIO I.

Scientia est, quæ desideratur ab omnibus naturaliter, appetitu naturali, tamquam bonum perfectivum ipsius intellectus, hinc est, quòd diligimus sensus, & si non propter aliud, saltem propter necessitatem, & utilitatem nature, saltem propter scire, & maximè ipsum visum, qui maximè facit scire, cum plures rerum differentias, superiora, & inferiora corpora percipiat; (*omnes homines natura scire desiderant.*)

CONCLUSIO II. Habens experientiam excellit in operando habentem, sine experientia, artem; cujus medium est, quia, melius operatur, qui melius novit illa circa, quæ fit operatio, sed tam artifex, quam expertus operatur circa lingu;

gularia, expertus autem melius novit illa, quia experientia est cognitio singularium, ars verò universalium, & licet sit etiam singularium, est tamen sub ratione universalium.

CONCLUSIO III. Artifex excedit expertum in sciendo, & hujus est triplex medium; primum est, quia artifex scit propter quid, expertus verò non, sed solum, quia; secundum est, quia signum scientis, est posse docere, sed melius potest hoc artifex, quam expertus, cum sciat propter quid, tertium medium; quia nulla cognitio sensitiva est scientia, vel sapientia, sed experientia est cognitio sensitiva, ergo, &c.

CONCLUSIO IV. Scientia speculativa est nobilior, quam practica activa, & ratio est, quia inventor istius cognitionis, scilicet speculative excedit ingenium aliorum, & ideo redditur admirabilior, & honorabilior, quam inventor practice; Tum, quia, speculativa est gratia sui, practica verò gratia usus; Tum, quia, speculativa est certior respectu veritatis necessarie; practica enim est incertior, quòd dammodo, quia ordinatur ad opus contingens voluntatis; *Scot. quest. 4. prol. lit. CC.* Tum, quia, speculativa est inventa propter fugam ignorantie, practica verò propter necessitatem, & utilitatem vite, & quia sollicitudo circa necessaria, vel utilia, impedit acquisitionem scientiæ speculative ergo, &c.

CONCLUSIO V. De ratione sapientiæ est, considerare causas rerum; quia quanto ali-

quis considerat causam , tantò magis est sapiens, ut artifex, quàm expertus.

CONCLUSIO VI. Sex sunt condiciones sapientis, & sapientiæ; quarum prima est, quòd habens scientiam universalem, scit aliquo modo illa, quæ continentur sub universalibus; Secunda conditio, quòd sapientis est scire maximè difficilia, ratio est, quia illa sunt difficiliora, quæ sunt à sensibus remotiora, sed hujusmodi sunt universalia ergò; Tertia cōditio, quod sapiēs habet scientiam certiolem, ratio est, quia illa est scientia certior, quæ est de simplicioribus; ista autem, quæ est de magis universalibus est hujusmodi ergo, &c. Quartá conditio, quod sapiens maximè novit causas rerum; ratio est, quia ista scientia, causas universales singulorum considerat; Quinta conditio est, quòd hæc scientia est gratia sciendi; ratio est, quia illa scientia est maximè propter scire, quæ est de magis scibilibus; sed talis est ista, ergo, &c. Sexta conditio est, quia scientia universalis est principalior aliis, ex quibus dicitur, quòd scientia universalis propriè est sapientia.

CONCLUSIO VII. Hæc scientia est speculativa, ratio est, quia studet ad ignorantiam fugandam, & non propter aliquem finem exteriorem, quia inventis jam illis scientiis, quæ sunt propter necessitates humanas; hæc postea inquire cepit.

CONCLUSIO VIII. Hæc scientia est liberrima, quia non dependet ab aliqua alia, nec ad finem

finem extrinsecum ordinatur, estque non humana possessio, sed potius divina; ratio est; quia illa scientia, quæ est liberrima, non potest esse possessio illius naturæ, quæ valdè servilis est, ut est natura humana, non in quantum intellectiva, sed propter necessitatem corporis, necessariò administrandi, retrahitur ab operibus intellectualibus; estque simul hæc scientia honorabilior, & nobilior omnibus alijs; Tum, quia maximè est divina; Tum, quia Deus maximè eam habet; Tum, quia de Deo maximè est, cum sit de primis principiis rerum; Deus autem est primum principium simpliciter, & causa omnium.

CONCLUSIO IX. Actiones sunt circa singularia, loquendo de actionibus transeuntibus, verè sunt circa singularia, subjektivè; loquendo verò de actionibus immanentibus, etiam subjektivè sunt circa singularia; objectivè verò, & circa singularia, & circa universalia.

CONCLUSIO X. Duplex est quidditas conjuncta materiæ, una, quæ in sua ratione formali materiam includit, altera separata; de quidditate separata potest haberi quadruplex conceptus, primus est transcendens, & est duplex, quidam quidditativus; quidam qualitativus; primus est conceptus entis, qui est quidditativus respectu substantiarum separatarum, quia prædicatur in quid; Transcendens qualitativus est includens omnes passiones entis, quæ prædicantur, & per modum actus, seu determinantis. Secundus con-

ceptus, qui habetur de substantia separata, est conceptus, quasi generis generalissimi, sicut est conceptus substantiæ, ut substantia est; Tertius conceptus est, quasi generis subalterni, sicut est conceptus spiritus, vel substantiæ incorporeæ; Quartus conceptus, est proprius, & specificus, in quo concipiuntur quidditates separatæ, sub propria, & speciali ratione, sicut conceptus Deitatis, respectu Dei; Tres primi conceptus habentur à nobis naturaliter, quoniam isti possunt abstrahi à sensibilibus; Quartus verò non, quia à sensibilibus non potest abstrahi ex quo sequitur, quòd de substantiis separatis natus est haberi duplex conceptus proprius, unus mixtus, & aggregatus, ut concipiendo Deum sub ratione entis infiniti, qui est conceptus agregans in se duos conceptus, & totus iste conceptus soli Deo convenit, & non aliis, vel concipiendo alias intelligentias, citra primam, sub ratione naturæ intellectualis, necesse esse, actus puros, qui conceptus solis intelligentiis competunt; alius conceptus proprius de iisdem est simplex, & intuitivus, ut est conceptus specificus cujuscumque intelligentiæ, primus est possibilis nobis ex naturalibus, secundus verò non.

CONCLUSIO XI. Metaphysicus considerat quidditates separatas, non solum in universalis, verum etiam in particulari; prima pars conclusionis patet; nam quidditas, sive concipiatur sub ratione transcendentis, sive sub ratione generis generalissimi, vel quasi generis, pertinet

ad

ad Metaphysicam, ratio est; quia substantiæ separatae sub ratione entis, & substantiæ continentur sub ente, quod est subiectum in Metaphysica; secunda pars patet; quia illæ quidditates pertinent ad Metaphysicum, quæ concipiuntur sub ratione entis, & ut includunt passiones entis, & primas partes subiectivas entis, sicut sunt ista, necessitas, actualitas, simplicitas, independentia, infinitas, & huiusmodi; sed substantiæ separatae conceptæ in conceptu particulari proprio mixto, & agregato concipiuntur sub istis, ergo, &c.; sed loquendo de conceptu particulari proprio simplici intuitivo, & specifico, quidditates separatae non pertinent ad Metaphysicam, pro ut traditur ab Aristotele, licet circa Deum spectare possint ad Metaphysicam in se, & quantum ad Deum spectabit ad ipsam Theologiam, vel quantum ad omnes substantias separatas, sed spectabit talis consideratio ad Theologiam, & hoc, si tales conceptus haberentur virtute objecti Theologici.

CONCLUSIO XII. Ad Metaphysicam spectat considerare omnium entium materialium quidditates in universali, patet, quia scientia communissima, ut est Metaphysica considerat unum objectum comunissimum, & passiones communissimas omnibus entibus, quod est ens, in quantum ens; & sic considerat omnia entia, & quidditates ipsorum sub talibus rationibus.

CONCLUSIO XIII. Ad Metaphysicam spectat considerare quidditates rerum in parti-

ulari respectivè , resolvendo tales quidditates in ens, & in principio entis; patet, quia illa quidditas pertinet ad Metaphysicam, sub ea ratione, sub qua præcisè considerata includit ens, vel identicè, vel formaliter, sed quidditas quecunque materialis, & immaterialis, præcisè considerata, in quantum talis includit ens formaliter, vel identicè ergo, &c. Unde ista est vera, humanitas est entitas in prædicatione identica, ut vult *Scotus in primo dist. 8. quest. de attributis in fine*, & tamen non conceditur, ista apud *Scotum*, humanitas est animalitas, neque in prædicatione formali, neque identica, ut docet in *tertio Metaphysica questione unica*; ex quo sequitur, quòd cum quidditas in particulari accepta, & considerata sub ratione, qua talis sit identicè ens, una, vera, bona, & sic de aliis passionibus entis, ut sic, non subterfugit considerationem Metaphysicæ, non tamen dico, quòd consideretur sub ratione particulari, sistendo in tali ratione particulari, aut in principiis ipsius; sed solùm referendo ipsam ad ens, & ad principia entis, seù, quæ sumuntur ab ente.

CONCLUSIO XIV. Aliud est considerare humanitatem, in quantum quidditas includens materiam sensibilem, seù materiam prout est principium materiale, & mobile, habens ordinem ad formam naturalem, ut subiectum ipsius, & similiter considerare formam humanitatis, prò ut est principium operationis, & motus in ipsa, ut naturalis considerat; Aliud est confide-

rara

rare humanitatem , ut quędam entitas in se, & ut includit materiam, & formam, ut ista sunt principia essentię ipsius , circumscripta omni ratione, motus, & mutationis; Unde sicut ens , quod primo considerat Metaphysica abstrahit à motu, & quanto, & ab omni qualitate sensibili, sic, etiam quodlibet in quantum consideratur à Metaphysico , sic abstrahit , & sic Metaphysica considerat quidditatem materialem in particulari , non absolute, sed respectivè, idest in ordine ad ens, & ad principia entis.

CONCLUSIO XV. Metaphysica non considerat quidditates materiales in particulari, pro ut quidditas in se est particularis, & sub ratione particulari, quia hoc est munus specialium artium.

CONCLUSIO XVI. Ad Metaphysicum maximè pertinent illa , quę sunt secundum se abstracta à materia, ut sunt intelligentię , cum modus proprius considerandi in Metaphysica, qui est abstrahere secundum considerationem conveniat istis quidditatibus separatis , secundum esse, & ideo maximè videntur pertinere ad Metaphysicam; Non sic quidditates materiales, quę præcisè abstrahunt, secundum considerationem, & non secundum esse à motu, & mobilitate, non tamen, ut sic abstractę abstrahunt à principiis motus, & sensibilitatis, quia non abstrahunt à forma naturali, quę est principium motus, & sensibilitatis.

CONCLUSIO XVII. Objectum se habet ad potentiam, sicut motivum ad mobile, vel sicut acti-

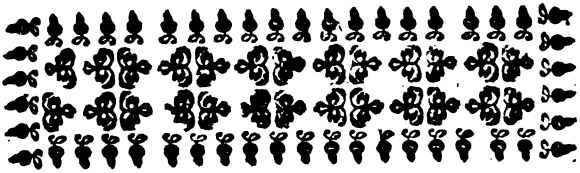
activum ad passivum, ex Aristotele, secundo de
 Anima, sed objectum se habet ad habitum, sicut
 causa efficiens ad effectum, & sicut mensura ad
 mensuratum: scibile enim causat scientiam, &
 mensurat ipsam, ex Aristotele, quinto Metaphysi-
 cæ, & non causat potentiam, neque mensurat, sed
 benè agit in ipsam, & movet; similiter, sic se habet
 objectum ad potentiam, quòd si aliquod obje-
 ctum movet aliquam potentiam, & cognoscitur
 ab aliqua potentia; quodcumque in quo salvatur
 ratio realis objecti, est cognoscibile à tali poten-
 tia; ita, quòd, potentia recipit tale objectum, se-
 cundum omnem modum, quo includit rationem
 objecti primi, maximè hoc est verum de intelle-
 ctu, & ejus objecto, quia intellectus intelligit, &
 potest intelligere, quantum est ex natura intelle-
 ctus, quodlibet ens, non solum secundum ratio-
 nes generales, & communes, verum, etiam, secun-
 dum proprias; sed objectum respicit tantum ha-
 bitum, secundum aliquas rationes, & non secun-
 dum omnes, quia, distincti habitus, habent distin-
 cta, & determinata principia, & quia Metaphysi-
 ca est habitus universalis, est tantum ratio CO-
 gnoscendi objecta in universali, & non in partic-
 ulari, & licet cognitio alicujus particularis in
 universali sit confusa, & imperfecta, tamen cog-
 nitio universalis in se, non est confusa, sed distin-
 cta; ex quo sequitur, quòd Metaphysica cum sit
 ipsorum universalium in se, quia per se primo est
 universalium, per accidens particularium, quan-
 tum

tum ad suum objectum, quod respicit per se, est distincta, quantum verò ad objectum per accidens, est confusa; & sic per se distincta, confusa per accidens, dummodo hic per se determinet prædicatum, non autem compositionem.

CONCLUSIO XVIII. Metaphysica est scientia perfectissima, quantum ad substantias separatas, quas considerat perfectissimo modo, quo possunt considerari, in aliqua scientia, humanitùs inventa; & etiam perfectissima est, quantum ad transcendentia, quæ considerat, quæ sunt certissima cognoscibilia, certitudine evidentix, non autem perfectionis.

CONCLUSIO XIX. Non eodem modo quatuor causæ considerantur à Physico, & Metaphysico, in quantum dicitur, quælibet in suo genere dat esse, circumscribendo rationem motus, & mutationis pertinet ad Metaphysicam; Materia quidem, & forma, in quantum sunt partes essentialia, efficiens verò in quantum dat esse, circumscribendo motum, quò materiam transmutat; licet, enim non agat, nisi movendo; tamen ratio dantis esse, prior est ratione moventis; Finis verò in quantum res cujus est finis, secundum entitatem sui ad istum ordinatur, licet non possit illum attingere, nisi per motum, vel operationem, tamen prior est ratio ordinis secundum esse, quam secundum operationem: pertinent autem dictæ quatuor causæ ad Physicum, in quantum dant esse includendo rationem motus, & mutationis.

Finis Libri Primi. In

In secundum librum Metaphysicę Aristotelis secundum intentionem subtilissimi Doctoris Conclusiones utilissime probantur.

Text. De veritate Theorica ; Idest de consideratione universalis veritatis.

Text. Necesse est nobis, &c., ut in tertio libro; Idest de consideratione, seu principiis rerum, & de omnibus aliis ad quę se extendit consideratio hujus scientię. Quomodo homo se habeat ad considerationem veritatis, ad quã scientiam principaliter pertinet consideratio veritatis, & quomodo consideratio veritatis sic quodammodo facilis, & quodammodo difficilis.

Text. Et manifestum est, quod, &c. Scilicet, quod causę non procedunt in infinitum.

CON-

CONCLUSIO I.

Icèt scientiæ particulares considerent de veritate particularis; Metaphysica tamen universalem inquirat veritatem; cujus consideratio veritatis, est aliquo modo facilis, & aliquo modo difficilis; facilis est ratione primorum

Principiorum, quæ sunt per se nota, circa quæ nullus errat, ut circa ista, non contingit, idem simul esse, & non esse, & omne totum est majus sua parte; ita, quòd prima principia se habent tamquam fores in domo, &, quia in januis domorum nullus errat, in foribus quis delinquetur? ut proverbialiter dicitur, licèt interiora domus sint occulta; sic homini accidit in scientia metaphysica, scilicèt, quia principia sunt patentia, facilis est talis consideratio; difficilis verò est veritatis consideratio ratione Conclusionum, quæ ex hujusmodi principiis eliciuntur, circa quas Conclusiones contingit errare, sicut circa interiora domus.

CONCLUSIO II. Difficultas cognoscendi res videtur accidere, vel ex defectu rei, quæ cognoscitur, vel ex defectu intellectus, qui cognoscit, tamen causa hujus difficultatis non est ex parte rerum; sed ex parte nostra; ratio est, quia sicut oculi Nidicatorum se habent ad lucem diei,

diei, sic, & intellectus animæ nostræ ad ea, quæ sunt manifestissima in natura, & ideo signum est, quòd defectus ille cognoscendi non est ex parte rerum, cum illæ res sint manifestissime quantum sunt de se, & ex eorum natura; sed defectus ex parte intellectus sicut defectus visionis, non est ex parte luminis diei, sed ex parte oculi Nicoracis; Omnis ergo difficultas in cognoscendo tenet ex parte intellectus nostri; patet, quia potentia intellectiva habet difficultatem in cognoscendo, quando est improporcionata objecto cognoscibili; est autem improporcionata, aut propter maximam entitatem objecti, aut propter minimum, & hoc ex defectu virtutis cognitive, quæ exceditur à cognoscibilitate objecti, quando est majus, vel non exceditur, quando est minimum, ad cujus cognitionem deberet in infinitum crescere intellectus.

CONCLUSIO III. Cognitio perfecta secundum proportionem, duobus modis contingit; uno modo secundum proportionem rei ad virtutem suam motivam, aut terminativam ipsius intellectus, & sic unumquodque equè perfectè cognoscitur; secundum proportionem, quia cum virtus sequatur substantiam, & essentiam rei, in quanto gradu, & in quanta proportione est entitas sua, in tanto gradu est ejus virtus motiva, secundo modo cognitio perfecta, secundum proportionem, est secundum proportionem rei ad potentiam tendentem in ipsam rem, &, quia intel-

Intellectus noster plus tendit in sensibilia, & materialia, & hoc quia plures gradus cognoscibilitatis attingit de sensibilibus, propter ordinem intellectus intelligentis ad sensum; & ideo hoc secundo modo sensibilia perfectius cognoscuntur, quam insensibilia, & per hoc solvitur contradictio Scoti in primo dist. 3. quest. 2. & in 2. Metaphysicæ; Nam in primo loco, docet, quod intellectus noster perfectius, secundum proportionem, cognoscit sensibilia, & materialia, quam insensibilia, & immaterialia, & in secundo loco, scilicet Metaphysicæ, docet, quod æquè perfectè, secundum proportionem cognoscuntur ab intellectu materialia, sicut immaterialia.

CONCLUSIO IV. Sicut res se habet ad esse, ita se habet ad veritatem, ut illa, quorum esse est sempiternum, infinitum, &c., sic etiam veritas sempiterna, infinita, &c., & quorum esse non est semper &c., & quorum esse habet causam, similiter veritas habet causam, & quorum non, non, &c.; Veritas enim consequitur entitatem proportionabiliter, & quia veritas, etiam in intellectu oritur ex veritate rei, idcirco, sicut res habet esse, sic, etiam est apta nata verè cognosci. Tum, quia cognoscibilitas est passio rei, & per consequens sequitur entitatem rei, quare verum est, quòd unumquodque, sicut se habet ad esse, ita ad veritatem, & cognoscibilitatem.

CONCLUSIO V. Unumquodque est ipsum, aliorum maximè, id est, est maximè tale, quòd

quòd aliis inest univocatio , idest, quòd est causa univoca aliis , ut sint talia ; sic ignis est calidissimus, quia ignis est causa caliditatis aliis, scilicet Elementis, illud ergo est verissimum, quòd est causa posterioribus, ut sint vera, ut est Deus, & intelligentiæ , secundùm mentem Aristotelis , & licet causa equivoca sit causa aliis, ut sint talia, ipsa tamen nõ est in se forma talis, ut sol generans ignem, vel ranam , in se formaliter non est, nec rana, nec ignis, & ideo signanter dixit Philosophus *in text.* Unumquodque est maximè tale, secundùm, quòd aliis inest univocatio ; Sol enim , licet sit causa caliditatis in istis inferioribus , ipse tamen non est formaliter calidus ; In causis ergo univocis intelligendum est , quia hic dicitur habere veritatem.

CONCLUSIO VI. Ad Metaphysicam spectat considerare simpliciter veritatem , immò ad ipsam, quàm maximè spectat ; Ratio primi est, quia Metaphysica est scientia speculativa , & non practica, ergo, est scientia veritatis ; Finis enim Theoricæ ; idest speculativæ est veritas , practicæ autem opus, idest praxis, quæ est actus voluntatis elicitus , vel imperatus , & si practica intendat etiam veritatem in rebus, non tamen secundùm se, sed ad aliquid, & nunc, idest per illam veritatem non intendit, per se, ut finem, sed ulterius ordinat illam ad dirigendam aliquam praxim , circa aliquod objectum operabile , & ad aliquid nunc, idest , secundùm aliquod determinatum tempus ;
Spe;

Speculativa tamen intendit veritatem, secundum se, & per se, ut finem, ibi sistendo, & illum non ordinando ad aliquid, & nunc extra se: ratio secunda est, quia Metaphysica considerat verissima, & maximè vera, & ideo maximè est scientia veritatis, quia considerat primas causas, supple efficientes, & prima rerum principia, tam complexa, quam incomplexa, sed illa sunt verissima, & causa omnium, & nihil est eis causa, ut sunt talia, ergo Metaphysica considerat verissima; itaque Metaphysica nihil aliud est diffinitivè, nisi scientia maximè veritatis, includens condiciones omnes superius in primo Metaphysicè notatas; estque scientia transnaturalis, seu transcendentalis, & hoc ex vi, & etimologia vocabili Metaphysicè, *Græcè* enim Metaphysica constat ex *meta*, & *Fisis*, quòd latinè sonant, *meta*, idest *trans*, & *Fisis*, idest *natura*, idest transnaturalis, quatenus considerat entia immobilia, quæ secundum Aristotelè sunt intelligentiæ omnes; transcendentalis verò dicitur, quatenus considerat prædicata transcendentia, idest ens, & passiones entis.

CONCLUSIO VII. In quolibet genere causæ est devenire ad aliquod primum principium, ita, quòd in causis non sit processus in infinitum, nec procedendo in directum, secundum unam speciem causæ, puta secundum speciem causæ materialis, formalis, efficientis, & finalis, nec secundum speciem, ita scilicèt, quòd sint infinitæ species causarum: Ratio est, quia si causæ

B effi.

efficientes procederent in infinitum, ergo nulla est causa efficiens; consequens est falsum; Tum, quia contradicit sensui; Tum, etiam, quia contradicit antecedenti; consequentia probatur, quia si causæ essent infinitæ, ergo nulla esset prima, & si non est prima, nec aliqua sequens, ergo nulla; ratio hujus est; quia ante omnem causam efficientem est aliqua prima, supposito ordine essentiali inter efficientes; si ergo dicæ causæ efficientes ponantur procedere in infinitum, sequeretur, quòd omnes causæ erunt mediæ, non positivæ per respectum ad primum, & ultimum, sed negativæ, seu privativæ per negationem primi, & ultimi; Ratio est, quia si ponatur aliqua illarum causarum non esse mediam, illa, vel erit prima, vel ultima, quòd repugnat infinito, nam infinitum caret principio, & fine, quare si totaliter, nihil est aliquid primum in causis efficientibus, si procedatur in infinitum, & sic nulla causa est, quia amota prima causa, omnes causæ secundæ removentur.

CONCLUSIO VIII. In causa materiali, nec est processus in infinitum, quia sicut in sursum nō proceditur in infinitū, idest in agentibus, nec in deorsum, idest in patientibus; supposito enim, quòd in sursum sit dare aliquod primum, sequitur, similiter in deorsum, idest in causis materialibus sit dare statum; Datur ergo una prima materia sempiterna, secundum omnes Philosophos, ex qua generatur aliquid, sicut ex imperfe-

se.

fecto, & in potentia existente, quòd est quoddam medium inter purum non ens, & ens in actu.

CONCLUSIO IX. In causis finalibus non itur in infinitum, ut si dicamus, quòd ire fit propter sanitatem, sanitas propter felicitatem, felicitas verò propter aliquid aliud, & sic in infinitum, ratio est, quia finis est illud propter, quòd sunt alia, & ipse non est propter aliud, aut igitur erit aliquod tale, & sic erit ultimum, & non itur in infinitum, aut si nihil fuerit tale, & non erit finis, & sic sequuntur tria inconvenientia; Primum, quòd non fit bonum in rebus, cum bonum, & finis sint idem, & ex primo *Ethicorum*, bonum omnia appetunt; Secundum, quòd non erit actus naturalis, cum natura agat propter finem. Tertium, quòd nullus erit agens per intellectum; nam agens per intellectum intendit finem, quem oportet cognoscere, hoc autem non contingit, si fines essent infiniti.

CONCLUSIO X. Cause formales non sunt infinite. Tum quia, Diffinitiones, quæ à formis sumuntur sunt finite, alias Diffinitio posterior non dependeret à priori, ut diffinitio hominis à diffinitione Animalis, & sic non esset dare primum, nec sequentem, tum, quia non contingeret scire, quia non contingeret pervenire ad individua rei scibilis, sive per individua intelligat speciem specialissimam, quæ in alias species non dividitur, sive genus generalissimum, quòd in genera priora, non resolvitur, sive propositionem.

immediatam , cujus termini per medium non dividuntur, cum non cadat medium inter ea; Nam cum infinita non possint cognosci, si res haberent formas infinitas , nunquam essent cognoscibiles (non loquitur hic philosophus de infinito in potentia, quòd actu finitum est.) Tum, quia materia, secundum , quòd infinita est habet rationem privationis , idest ratione privationis est infinita , & per consequens, nihil , cum infinito competat esse nihil, sive non ens , ergo per oppositum , forma secundum, quòd finita est , vel habet finitam rationem, & cuius est esse, & dare esse, habet statum, vel terminum, igitur infinitas non est à formis.

CONCLUSIO XI. Logica est modus sciendi , & est addiscenda ante istam scientiam. Metaphysicę ratio est , quia utraque est difficilis, & non sunt duo difficillima simul agredienda; absurdum est querere simul scientiam, & modum sciendi propter , quòd oportet prius habere modum sciendi, quàm scientiam, & per istum procedere ad considerationem veritatis , nec sequitur ex hoc, quòd logica non sit scientia, ex quo dicitur modus sciendi, consulite *Scot. quest. 1. univers.*

CONCLUSIO XII. Generatio substantialis duplex est ; uno modo sumitur sub ratione mutationis ; alio modo sub ratione productionis ; vel sub aliis verbis , ut est actio transmutativa, vel, ut est actio productiva ; si primo modo, sic est actus materię primę ; si secundo modo, sic est actus formę, ut termini formalis, vel com-

po-

positi, ut termini totalis; prima ratio in generatione respicit subiectum mutatum, secunda ratio respicit terminum productum.

CONCLUSIO XIII. Generatio sub ratione mutationis est respectus de prædicamento passionis, quia passum non refertur ad agens, nisi mediante passione, sed subiectum mutabile in quantum mutabile est, refertur ad agens, ergo mutatio ipsa est de prædicamento passionis, patet, quia, quidquid transmutatur, transmutatur ab agente, & transmutatur in quantum agens agit in ipsum, producendo aliquam formam in ipsa, transmutabili, unde sicut actio est respectus agentis ad passum, ita transmutatio est respectus passi ad agens.

CONCLUSIO XIV. Generatio, ut productio est de prædicamento relationis; patet, omnis enim respectus intrinsecus adveniens, qui de necessitate, & essentialiter oritur ex ipsis extremis positus in esse pertinet ad prædicamentum relationis, sed productio est huiusmodi, ergo, &c.

CONCLUSIO XV. Respectus materiæ, ut perfectibilis ad formam, ut perfectiva ipsius materiæ, & respectus materiæ ad formam prius perficientem ipsam, vel ad privationem formæ, sunt isti duo respectus de essentia mutationis, & quia isti duo, scilicet, quod materia perficiatur per formam, & ordo ipsius ad privationem præcedentem formam dependent ab agente, quia forma non perficit materiam, nisi ab agente, ideo co-

exigitive requiritur respectus materię ad agens, ad rationem mutationis, ita, quod mutatio est respectus materię, ut perfectibilis ad formam perfectientem, una cum respectu ad privationem præcedentem formam, & ultimo, cum ordine ipsius materię, quę perficitur, à forma, ad ipsum agens; probatur ex sententia Aristotelis, *sexto Physicorum*, ubi inquit; Mutari est aliter se habere nunc, quàm prius, idem manens, per hoc, quod dicit, idem manens, exprimitur subiectum in ipsa mutatione; per hoc, quod dicitur, aliter, quàm prius, exprimitur forma, secundum quàm subiectum aliter se habet; per hoc, quod dicitur, aliter nunc, quàm prius, exprimitur respectus materię ad privationem oppositam formę, & quia forma, ut dictum est, non est perfectio materię, nisi virtute agentis, ideo coexigitive, vel concomitanter ponitur respectus materię ad ipsum agens.

CONCLUSIO XVI. Generatio distinguitur realiter à termino, ratio est, quia forma, quę est terminus manet, non manente generatione; impossibile est enim idem realiter simul esse cum ultimo transmutato esse, quod est forma ad ipsum compositum, ex Aristotele *sexto Physicorum*; Tum, quia est via in substantiam, & ut sic distinguitur realiter à termino vię; Tum, etiam, quia est ratio productiva, ergo distinguitur à genito, & non tantum generatio activa distinguitur realiter à termino productio, sed, etiam generatio passiva. Tum, etiam, quia ista sunt simul natura,

tura, cum sint respectus in vicem consequentes, & sic una desinente, desinit altera; Tum, quia non manet, termino substantiali manente, sicut de activa dictum est; Tum, quia, utraque est respectus extrinsecus adveniens, & sic realiter à fundamento, & termino distinctus, loquendo de generatione sub ratione mutationis; & demum, Generatio, ut mutatio fundatur subjectivè in materia prima, ante formam substantialem.

CONCLUSIO XVII. Triplex est ordo, quidam est ordo temporis, quidam est ordo naturæ, quidam est ordo originis; ordo temporis est inter illa, quorum unum præcedit tempore, & actuali duratione aliud, ordo naturæ est inter illa, quorum uni non repugnat esse sine contradictione absque alio, de qua prioritate natura, loquitur Aristoteles *quinto Metaphysicæ, cap. de priori*, ubi vult, quòd qualibet substantia præcedit quodlibet accidens tempore, capiendo tempus, non pro actuali duratione, sed pro separabilitate, secundum quam aliquid unum est separabile ab alio, & in nullo implicat contradictionem esse sine illo; Ordo originis verò est inter illa, quorum unum originatur ab alio, vel coexigit aliud, aut præsupponit ad suum fieri, & generari; isti ordines sic se habent, quòd cum simultate opposita uni ordini, stat alius ordo alterius rationis; aliqua enim sunt simul tempore, quæ tamen habent ordinem naturæ, sicut patet de subjecto, & sua propria passione; similiter aliqua

sunt simul natura, quorum unum est prius origine alio, sicut causa, & causatum; principium, & principiatum sunt simul natura, in quantum correlativa, & tamen causa origine præcedit ipsum causatum, formaliter accipiendo utrumque.

CONCLUSIO XVIII. Forma substantialis potest accipi, vel ut in fieri, vel ut in esse, si primo modo accipiatur, conceditur, quòd est simul natura, idest naturali intelligentia cum ipsa generatione, quæ simultas naturæ requiritur ad naturam correlativorum, & ita cum fieri ipsius formæ, & ipsum mutari in subjecto mutabilifit correlativa, forma, ut in fieri, est simul cum ipso mutari, & ex consequenti cum generatione, sub ratione mutationis; Si secundo accipiatur, forma est prior natura, quàm sit ipsa generatio; & licet generatio mutatio, ut via præcedat terminum viæ, idest formæ, ordine originis, quatenus præsupponitur ad fieri ipsius formæ, non tamen sequitur, quòd sit prior natura; Non enim omne prius origine est prius natura, nec Aristoteles unquam intendit in settimo metaphysicæ, quòd illud, quòd est prius natura, sit prius tempore, idest actuali duratione, sed præcisè, secundum separabilitatem ab alio, ut supradictum est, de substantia præcedente omne accidens tempore, idest separabilitate, quæ prioritas est prioritas naturæ.

CONCLUSIO XIX. Cum forma substantialis sit prius quolibet accidente natura, potest esse producta, priusquam sit ejus productio, &

in

in aliquo instanti naturæ erit substantia accipiens esse, in quo non erit ipsa productio, secundum quam accipit esse; Ratio est secundum mentem. *Scoti in primo dist. 35. quest. unica §. ad ista*, ubi docet, quòd ad absolutum in causa, sine quocumque respectu rei, & rationis, sequatur absolutum in effectu, ita, quòd in primo signo naturæ, est causa sub ratione merè absoluta; & in secundo signo naturæ est absolutum in effectu, quòd sequitur ab ipsa causa; in tertio signo naturæ est respectus in absoluto effectus ad absolutum in causa. In quarto signo naturæ, & ultimo, sequitur respectus causæ ad effectum; ita, quòd productio passiva, non est nisi in tertio signo naturæ, & effectus sub ratione merè absoluta est in secundo; & ita conceditur, quòd licet in secundo signo effectus non producat per actualem productionem passivam in ipso, conceditur tamen, quòd in tali signo sequitur absolutum in causa.

CONCLUSIO XX. Incipere esse per generationem, saltem productivam, potest duobus modis intelligi, uno modo formaliter per generationem sibi formaliter inexistentem; alio modo fundamentaliter, scilicet, quòd sit fundamentum, cui non repugnat generatio; sed ei competit simpliciter, & absolute; Si primò modo intelligatur, negatur hoc, quòd omne, quòd incipit esse, incipiat esse per generationem; Secundò modo conceditur, quia talis terminus est fundamentum, cui simpliciter, & absolute competit generare; simili-

ter dico, quòd esse ab alio formaliter, necessariò includit respectum passionis ad agens; sic intellexit Aristoteles tertio physicorum; Sed esse ab alio fundamentaliter non est verum, quòd tale includat aliquem respectum ad agens, maximè pro illo signo prò quo natura præcedit respectum; vel potest dici, quòd esse ab alio, potest intelligi, vel positivè, vel negativè; illud est ab alio positivè, quòd realiter ponitur in esse ab agente per aliquem respectum ad ipsum agens; Negativè aliquid est ab alio, quia non est à se, sed ad sui esse præsupponit aliquid dans esse, ita; quòd effectus tunc sub ratione absoluta est ab alio negativè in secundo signo, quia non est à se; nam si esset à se, esset Deus, sed tamen, cum hoc non est ab alio positivè, per inclusionem alicujus respectus ad ipsum agens producatens.

CONCLUSIO XXI. Necessè est intelligere materiam in motu, idest in eò, quòd movetur ex hac authoritate Aristotelis potest haberi, quòd in Cælo sit materia, cum Cælum moveatur; Veruntamen, qui sunt alterius opinionis, ut præcise est *Scotus*, in 2. dist. 14. *quest.* 1. Ad mentem Commentatoris, & Aristotelis, distinguunt de materia; Quòd materia duppliciter dicitur, vel, quæ est altera pars compositi, cum forma constituyente per se unum; vel potest accipi materia pro subjecto mobili, vel simplex, vel compositum sit; primo modo, materia non est in Cælo, nec in Angelis, secundum Aristotelem; Tamen in secundo modo
poni-

ponitur in utrisque, & hanc materiam sufficit intelligere in omni eo, quòd movetur, vel dicendum, quòd si primo modo intelligatur materia, hic non fit sermo de motu locali, sed de motu generationis, & corruptionis, qui motus non repertiuntur, nec in Cælo, nec in Angelis.

CONCLUSIO XXII. Generatio, si vè simpliciter, si vè secundùm quid, requirit agens equè perfectum, si vè perfectius essentialiter, & quidditative, non solum in eodem genere, verum etiam in eadem specie, cum termino formali generationis; prima pars hujus Conclusionis probatur; Nullus effectus potest excedere suam causam; Nam effectus, vel est univocus, vel equivocus, si univocus, ergo est equè perfectus cum sua causa, quia ejusdem speciei; si equivocus ergo est inequalis perfectionis, quàm sua causa, & hoc verum est de causa equivoca totali in suo ordine, aut partiali saltem principali; Secunda pars patet, quia, si imperfectius, secundum genus posset generare perfectius, accidens posset generare substantiam, consequens est falsum, ergo id, ex quo sequitur.

CONCLUSIO XXIII. Corruptio, si vè simpliciter, si vè secundùm quid, licet requirat perfectius corrumpens, vel equè perfectum essentialiter, secundum genus, tamen semper requirit perfectius specie; prima pars patet, quia accidens non potest corrumpere substantiam, sed solum substantia corrumpit substantiam, ergo &c. **Ser-
cud.**

Secunda pars patet, quia aqua quæ est imperfectior igne in sua specie, & tamen quandoque corrumpit ignem.

CONCLUSIO XXIV. Licet generatio simpliciter, aut secundum quid, quandoque sit ab agente perfectiori perfectione accidentali, quam sit ejus terminus formalis, non tamen semper, nec istud necessario requiritur, potest enim esse ab agente æque perfecto tali perfectione, probatur hæc Conclusio; Nam calidum, ut octo potest generare calidum, ut octo; Similiter in substantiis; concesso, quod formæ elementorum intendantur, forma substantialis ignis, ut octo intensa, potest generare ignem intantum ut octo, ergo &c.

CONCLUSIO XXV. Corruptio, siue simpliciter, siue secundum quid, de necessitate, requirit perfectius agens accidentaliter, quam sit forma corrupenda; Nam calidum ut quatuor non potest corrumpere frigidum ut octo, quia à proportionem majoris inæqualitatis, non provenit actio; neque calidum ut octo potest corrumpere frigidum ut octo ergo &c. Breviter ergo concluditur, quod generatio non potest esse ab imperfectiori agente, neque essentialiter, neque accidentaliter; sed ab æque perfecto, vel à perfectiori, & licet corruptio non possit esse ab imperfectiori accidentaliter, potest tamen esse ab imperfectiori essentialiter.

CONCLUSIO XXVI. Generatio per se, & essentialiter est difficilius corruptione; Probatur

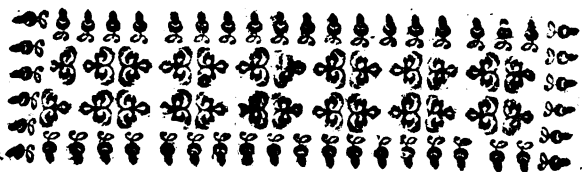
cur illa actio est difficilior, quæ requirit agens, simpliciter perfectius essentialiter; sed generatio est huiusmodi, & non corruptio &c. Patet etiam; illa actio simpliciter est difficilior, quæ necessario à pluribus dependet; sed generatio est huiusmodi, & non corruptio, ergo &c. Minor probatur, generatio est actio acquisitiva, corruptio est actio perditiva; modo in naturalibus mutatio acquisitiva præsupponit ordine naturæ mutationem non perditivam, quia agens naturale non inducit formam, nisi aliam corrumpendo, ergo &c. Tum, quia posterius ordine naturæ præsupponit prius, non autem è converso; modo sic est, quòd corruptio ordine naturæ præcedit generationem, licet simul sint in eodem instanti temporis, prius tamen natura corrumpitur forma corrumpenda, quàm introducatur forma generanda; alioquin, posset intelligi forma generanda cum forma corrumpenda simul esse in eodem subiecto; potest autem intelligi forma corrumpenda corrumpi, absque hoc, quòd forma generanda intelligatur in producto; immò hoc potest esse in re per potentiam divinam. Si enim in illo instanti in quo agens corrumpit formam, suspenderet Deus actionem productivam agentis, agens corrumpere, & non generaret, Non potest autem Deus facere quòd agens introducat formam, nisi expellat impossibilem, alias duæ formæ formaliter repugnantes essent simul, quòd repugnat.

CONCLUSIO XXVII. Corruptio acciden-

dentaliter est difficilior, quàm generatio, probatur, illa actio est difficilior accidentaliter, quæ dependet ab agente perfectiori accidentaliter, sed corruptio est huiusmodi, ut patet ex dictis, ergo, &c., ex istis sequitur, quòd non inconvenit eandem actionem esse faciliorem, & difficiliorem diversis modis; Nam corruptio est facilior essentialiter, difficilior autem accidentaliter, & sic non repugnat.

Finis Libri Secundi.

In tertium librum Metaphysicę Aristotelis secundum intentionem subtilissimi Doctoris Conclusiones utilissimę probantur.

Text. Necessè est ad quęsitam scientiam, &c. Id est ponit suam intentionem se velle disputativè declarare illa, quę sunt dubitabilia circa veritatem rerum.

Text. Necessè est nobis considerare, Id est exaggerat difficultatem hujus doctrinę, & utilitatem, & fortasse ad excitandum desiderium lectoris inquirendi scientiam, in qua expediuntur tot dubia.

Text. Est autem dubitatio prima; Id est proponit Philosophus varias quęstiones, & rationes dubitandi a ffert in utramque partem, nihil autem definit.

CON.

CONCLUSIO I.

Immobilia sunt in duplici genere, quædam sunt immobilia moventia, ut Deus, & intelligentiæ; Quædam, quæ non movent, nec moventur, ut Mathematica entia; si sit sermo de immobilibus primo modo, sic dico duo; Primum est, quod Deus est efficiens immobile sine motu; Secundum est, omne efficiens immobile aliud à prima causa est efficiens per motum, sive reale, vel physicum. Si autem sit sermo de immobilibus secundo modo, sic dico, quod nullo modo reperitur in eis realiter, seu physicaliter loquendo ratio efficientis, nec cum motu, nec sine motu, ut entia Mathematica, ut talia non habent esse aliquod reale, seu physicum, seu activum, licet reperiatur in eis ratio efficientis metaphysicè, seu intentionaliter, possunt enim efficere sensationem sui, cum sensibili proprio, & etiam notitiam sui, & intellectu parere.

CONCLUSIO II. Duplex est finis; quidam attingitur mediante motu, quidam sine motu; primus finis correspondet efficienti physico cum motu; secundus finis efficienti sine motu; Item finis reperitur in aliquo dupliciter, uno modo, quia ipsum est finis; alio modo, quia ordinatur ad finem; Exemplum primi, Deus, qui est finis

finis omnium; Exemplum secundi, Creatura omnis, quæ ad Deum, ut ad finem ordinatur.

CONCLUSIO III. Motus reperitur in aliquo tripliciter, scilicet, vel effectivè, vel subjective, vel terminativè; Exemplum primi, Deus, & intelligentiæ; Exemplum secundi, Cælum, & quodlibet mobile; Exemplum tertii, albedo, & quælibet forma motum terminans; De motu subjective, aliter est dicendum secundum viam Philosophi; aliter, secundum viam Theologi; Nam secundum Philosophum, nec Deus, nec intelligentiæ possunt esse subjectum motus, sed sunt simpliciter immobiles; sed secundum viam Theologorum, omnes intelligentiæ præter primam possunt moveri, etiam localiter, quia moveri de loco in locum non repugnat Angelo, eo, quòd Angelus est receptivus ubi diffinitivi, & non determinatur ad unum, ut patet, secundum Theologos, neq; est illimitatus ad omnia ubi, quia nō est immensus, ergo poterit mutari ab uno ubi in alterum ubi, & hoc per motum habentem continuitatem, & successionem à spatio, non autem à mobili, quia accidit mobili continuo, & successivo reperiri in mobili quanto, ut patet per Aristotelem *quinto Metaphysicæ*, ubi habet, dico autem, non quòd movetur, sed, quòd motum est; intelligendo per illud, quòd motū est, illud, secundum, quòd fit motus, & super, quòd mobile movetur, quòd non est, nisi ipsa magnitudo, seu spatium, ita, quòd motus non est quantus, propter mobile; sed propter spa-

C

tium,

tium, super quòd sic motus, & consequenter, dicimus Angelum non moveri motu habente completam successionem, & continuitatem, sed incompletam, eo, quòd non est quantus, & divisibilis.

CONCLUSIO IV. Angelus non solum, ut indivisibilis, mobilis est, motu continuo, verum, etiam est mobilis continuè, in quantum habet virtualem quantitatem, secundum quam potest coexistere loco quanto, & tunc non est verum, quòd Angelus, ut sic, sic indivisibilis, sed secundum quantitatem virtualem est divisibilis; & tunc conceditur, quòd Angelus motus divisibiliter, & coexistens loco quanto motu equè veloci, velocitate essentiali, propter successionem essentialem spatii, & motu equè veloci, velocitate accidentali propter successionem accidentalem, ex aliqua qualitate superaddita spatio, vel medio, quæ est raritas, vel densitas, moveretur cum corpore in tempore equali, ita, quòd semper, idest in omni instanti temporis est in spatio sibi equali, idest in puncto, & semper, idest in omni tempore intermedio inter instans, & instans, est in spatio sibi inequali, idest in quanto.

CONCLUSIO V. Licet motus sit divisibilis, potest tamen fundari in indivisibili, quia non est divisibilis habens partes simul existentes, quia si sic esset, non posset fundari in Angelo, habet enim partes non simul in actu, sed successivè, & in fieri, & ipsius nihil est in actu simul, nisi indivi-

divisibile, & sic bene potest fundari in indivisibili
 subjectivè, & licet motus sit continuus, non pro-
 pter hæc Angelus motus est continuus, quia non
 sequitur subjectum esse continuum, nisi, quan do
 accidens, quòd sibi inexistit est continuum ha-
 bens suas partes simul, quòd non potest dici de
 motu continuo, vel possumus aliter dicere, quòd
 denominatio subjecti ab accidente potest esse, vel
 quantum ad esse accidentis, vel quantum ad in-
 esse, ut docet Aristoteles in principio secundi co-
 picorum; unde subjectum cui inest albedo potest
 denominari, vel per hoc, quòd est habens albedi-
 nem, & cui inest; vel per hoc, quòd est esse album;
 Sed non semper subjectum denominatur, quan-
 tum ad esse formæ, sed quandoquæ quantum ad
 in esse; sicut apparet de scuto, cujus una medie-
 tas est alba, & alia nigra, quòd non denominatur
 secundum esse, ut dicatur esse album, aut nigrum,
 sed bene quantum ad in esse, quia est verum dice-
 re, quòd ei inest albedo, & etiam nigredo, & tunc
 à denominatione, quæ fit per in esse ad denomina-
 tionem secundum esse in accidentibus non valet
 consequentia. Ex his potest dici, quòd motus con-
 tinuus, & divisibilis denominat Angelum conti-
 nuum, & divisibilem, quantum ad in esse, sed non
 quantum ad esse, sic, quòd verum est dicere, quòd
 Angelus est id, cui inest motus continuus, & di-
 visibilis, & cum infertur, ergo, ipse est continuus,
 & divisibilis, negatur consequentia &c.

CONCLUSIO VI. Angelus non move-

tur in instanti, sed in tempore, cum sit virtutis limitatę, & etiam ex resistantia mobilis ad motorem, & medii essentialis ad ipsum mobile, & licet locus ad quem movetur sit quantus, non sequitur, ergo Angelus est quantus, quia licet moveatur ad motum quantum, non tamen recipit illum, sed recipit ubi diffinitivum, quod non est quantum, ita, quod movetur ad locum, tamquam ad terminum extrinsecum, & ad ubi, ut ad terminum intrinsecum. Hęc sunt dicta secundum viam Theologorum; Aliter tamen est dicendum secundum Philosophum; Nam secundum Aristotelem, omnes intelligentię sunt immobiles; Tum, quia ex parte ipsarum non potest accipi successio, & continuitas in ipsis; Tum etiam, quia secundum Philosophum, sunt actus puri, & simplicissimi, & consequenter non in potentia ad ubi.

CONCLUSIO VII. De immobilibus autem mathematicis, patet, quod in eis nullo modo est motus subjectivę, realiter, seu physicaliter loquendo, nec etiam motus terminativę, quia non producuntur in esse per motum, immo, nec motus effectivę realiter loquendo; Nec etiam boni, in natura, id est causę finalis, quę habet rationem boni, & ideo appetibilis, & licet in eis sit bonitas entis, hęc tamen non sufficit ad bonitatem finis; Illud enim bonum, quod secundum se est bonum habet rationem finis proprię, & est amabile amore amicitię, quod bonum honestum vocatur, cętera verò bona, quia rationem amabilis amore,

con.

concupiscentiæ habent, ut sunt bona utilia, & delectabilia, ut sanitas, & medicina, non propriè possunt habere rationem finis, sicut primum bonum, jam dictum, sed magis rationem eorum, quæ sunt ad finem.

CONCLUSIO VIII. Licet dicat Aristoteles in hoc tertio Metaphysicæ, quod actus, seu actiones omnes cum motu, non tamen est universaliter verum, de omni actione, non enim est verum de actionibus immanentibus, nec de actione divina, nec de actione generationis, & corruptionis, omnes enim istæ generationes fiunt sine motu; De actionibus transeuntibus concedimus, & de aliis actionibus naturalibus, præter generationem, & corruptionem, quæ possunt dici fieri cum motu præexigitive, & præsuppositivè; Nec sibi contradicit Aristoteles hic in tertio Metaphysicæ, & in octavo Physicorum, & in 12. Metaphysicæ, dicendo hic, in tertio Metaphysicæ, motum Cæli esse finitum, & in octavo Physicorum, & 12. Metaphysicæ, motum Cæli esse infinitum; Nam quando in tertio Metaphysicæ docet, neque enim infinitus ullus est motus, sed motionis omnis est finis, loquitur de finitate secundum terminos, quia quælibet circulatio Cæli in se finita est, secundum terminos à quo, & ad quem, qui est oriens, & occidens, & hoc modo verum, est, quod hic dicitur, omne motum esse finitum; Quando verò docet, in 12. Metaphysicæ, & in octavo Physicorum, motum esse infinitum,

rum, loquitur secundum propriam mentem, de infinitate motus, secundum durationem; Exemplificatur, etiam dictum Aristotelis; nimis difficile, positum hic in tertio Metaphysicę, & in quarto Physicorum; Quod scilicet sit idem nunc, secundum substantiam in toto tempore, licet sit aliud, & aliud secundum esse; Sic intelligitur philosophus; Idem nunc, seu instans, secundum substantiam specificam, supple; vel idem in specie, & in toto tempore; sed aliud, & aliud secundum esse individuale numero diversum; vel secundum Scotum, nunc secundum substantiam, & quodlibet nunc consideratum secundum se est idem in toto tempore, & hoc est dicere, idem esse secundum substantiam, & quodlibet nunc consideratum, non secundum esse, vel secundum substantiam, sed in ordine ad tempus præteritum, & futurum, cum sit finis præteriti, & principium futuri, dicitur distingui secundum esse, quia alia est ratio finis, & alia principii; ut sic ergo unum nunc habet identitatem secundum substantiam, hoc est ad se, estque unum numero, & habet distinctionem secundum esse respectu partium temporis; vel potest tertio modo glosari philosophus; accipiendo nunc pro mobili, quod est idem numero, secundum substantiam in toto tempore, & motu, aliud verò est secundum esse, supple accidentali, ex eò, quod aliter se habet in principio motus, quam in fine.

CONCLUSIO IX. Differentia est inter
pro

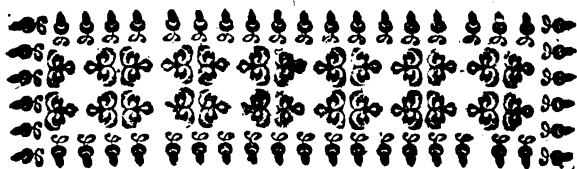
propositionem per se notam , & simul necessariam, & inter necessariam tantum, & non per se, & inter propositionem per se notam ; Nam propositio per se est illa , quæ habet intrinsecam , & necessariam causam inherentiæ in subjecto, siue prædicatum sit intra quidditatem subjecti, siue extra; illa verò est propositio necessaria , & non per se, cujus extrema habent immutabilem habitudinem unionis inter se ; Propositio autem per se nota , est illa , quæ habet evidentiam ex terminis propriis , & non ab aliqua propositione prioris ; Itaque, hæc est per se in primo modo , homo est animal, vel homo est rationalis, vel homo est homo, vel homo est animal rationale , prædicatum, enim est intra subjectum ; Hæc verò in secundo modo, homo est risibilis, vel ens est unum, quia licet prædicatum habeat rationem formalem inherentiæ in subjecto , est tamen extra subjectum, id est extra quidditatem subjecti ; Sed hæc est per se nota, omne totum est majus sua parte; de quolibet dicitur esse, vel non esse &c. Si ab æqualibus, æqualia demas, quæ remanent sunt æqualia.

CONCLUSIO X. Propositio per se , non convertitur in per se; probatur; Quia non est circulus in dependentia essentiali in eodem genere causæ , sed prædicatum cujuscumque propositionis , dummodo prædicatum sit tale secundum esse, & secundum dici , dependet à subjecto , quantum ad rationem formalem inherentiæ intrinsecæ in subjecto , ergo subjectum ipsius non potest

consimili dependentia dependere à prædicato; & sic per se non convertitur in per se; Ista enim propositio per se, ens est unum, & sic de aliis, non convertitur in istam, unum est ens; Nam prima est per se; secunda per accidens, quia, licet ens in secunda propositione sit prædicatum, secundum dici, seu denominativè; non tamen secundum esse; Ens enim, secundum esse, est subiectum unius, & sic non est per se, sed tantum per accidens, pro extraneo, & etiam necessaria: Et hæc sint dicta de Tertio libro Metaphysicæ.

Finis Libri Tertii

In quartum librum Metaphysicę Aristotelis secundum intentionem subtilissimi Doctoris Conclusiones utilissimę probantur.

Text. Est autem scientia quędam, quę speculatur ens, in quantum ens; Id est considerat transcendentia, & potissimę ens, in quantum ens, quod ponitur objectum, & ejus divisionem, & passiones considerat.

Text. Si igitur ens, & unum idem; Id est, ens est univocum Analogum ad ens creatum, & in creatum ad substantiam, & accidens.

Text. Amplius, si quando affirmatio; Id est, quod negatio est verum ens, sicut affirmatio, & ad hanc facultatem spectat considerare negationes, privationes, & contraria.

Text. De vero, nec contradictionis, medium esse contingit; Id est, quod contradictoria non possunt esse

esse simul falsa , nec habere medium.

*Text. Sunt autem quidam , qui ut diximus ergo ;
Idest impossibile est, idem simul esse & non esse,
quapropter ens habet principia complexa , &
incomplexa.*

CONCLUSIO I.

Ens prima divisione, dividitur per quantum, & non quantum, est- que divisio secundum membra intimiora ipsi diviso; Ratio est, quia quantitas virtualis competit enti in se, & in esse quidditativo considerato, & ideo intimior omnibus aliis, quæ sibi conveniunt; unitas enim, veritas & bonitas, & multitudo, non competunt enti in esse quidditativo, ex eo, quòd sunt passionēs ipsius, ut ait hic Aristoteles, & sic non sunt de quidditate; patet, etiam; Nam per illud, quòd distinguitur realiter, aut formaliter à quidditate, non est intimius quidditati, illo, quòd nec realiter, nec formaliter distinguitur ab ipsa, sed, ita est, quòd quantitas virtutis, seu perfectionalis non distinguitur, nec realiter, nec formaliter à quidditate; ergo intimior est ipsi, quam omnes passionēs; Ex quo sequitur, quòd hæc est immediata divisio entis, data per quantum, & non quantum, intelligendo per quantum illud, quòd includit quantitatem,

viz;

virtutis, & aliquem gradum perfectionalem, per non quantum intelligendo relationes divinas, sicut paternitas in Patre; Filio in Filio, spiratio passiva in Spiritu Sancto, ista enim non possunt esse quanta, quia si sic, cum paternitas sit in Patre formaliter, & non in filio; Filius careret formaliter altera perfectione, quàm haberet pater, per paritatem declaratur, hoc idem, si paternitas esset, quanta, ista quantitas, vel esset finita, vel infinita, non est finita, quia omne finitum (cum habeat rationem partis respectu infiniti, & excedatur ab ipso) habet rationem imperfecti, & propter hoc dixit Aristotele tertio Physicorum, quòd totum, & perfectum sunt idem; & consequenter, quia pars, in quantum pars dicit imperfectionem, quia minor toto, & cum nullum imperfectum inveniat formaliter in Deo, nullum finitum potest reperiri in patre formaliter, nec etiam potest dici, quòd paternitas in patre divino sit infinita formaliter, quia omne infinitum formaliter, est ens primum simpliciter per cujus accessum, & recessum mensuratur quòdlibet ens quantum; sed nullus respectus potest esse ens primum simpliciter, quia absolutum est prius respectivo, ergo paternitas in patre non potest esse formaliter infinita; licet concedatur esse infinitam fundamentaliter, & identicè; Nec valet consequentia illa; quòd sicut relatio creata est quanta formaliter, ita, immò magis relatio divina, quia paternitas creata secundum Scotum est formaliter quan-

quanta, ex eò, quòd continetur sub ente finito, quòd est formaliter quantum, & etiam ex eo, quòd genus relationis prædicamentale per *Scotum* in primo dist. 28. *quest. ultima*, §. *ad quest.* dividitur per differentias oppositas, quarum una est nobilior reliqua, & sic magis quanta una, quàm reliqua; sed paternitas divina non potest esse quanta, quia sibi repugnat finitas, aut infinitas intensiva, ut supra dictum est; sed esse finitum, & per consequens esse partem non repugnat relationi creatæ, ergo, &c.

CONCLUSIO II. Licet ens transcendētissimè, ac universalissimè sumptum prima sui divisione dividatur per ens reale, & rationis, hæc tamen est præcisè vocis in suas significationes, id est entis equivoci, in sua equivocata; sed quando dividitur ens per quantum, & non quantum, non accipitur ens, ut est commune ad ens reale, & rationis, sed, ut est altera pars divisi, scilicet entis realis univoci in sua univocata.

CONCLUSIO III. Conceptus entis realis est unus unitate transcendentali, univocus analogus Deo, & Creaturæ non univocatione physica, in quarto gradu univocationis; sed univocus univocatione metaphysica, & logica in primo gradu univocationis, cum qua univocatione optimè stat analogia attributionis; probatur hæc Conclusio; Impossibile est enim eundem conceptum eidem intellectui omnino simul esse certum, & dubium; sed aliquis intellectus est

cer;

certus de aliquo, quòd est ens, dubitando, utrum sit Deus, vel Creatura, ergo, conceptus entis est alius à conceptu inferiorum, & sic illis univocus; & ideo fallum est, quòd asseritur ab Henrico, quod ens non importat unum conceptum, sed duos conceptus, qui propter maximam propinquitatem, & similitudinem videntur esse unus conceptus, & ulterius, quòd conceptus entis, qui dicitur de Creatura, causat conceptum entis, qui dicitur de Deo; patet falsitas primi dicti, impossibile est intellectum concipere aliquos duos conceptus habentes analogiam, & ordinem essentialem inter se, nisi unum conceptum distinguat ab alio, patet, quia, sicut est ordo essentialis, & analogia inter aliquos conceptus in essendo, ita, & in intelligendo, quoniam, sicut res se habet ad esse, ita se habet ad concipi, ut supra diximus, sed concipiendo conceptus, qui secundum esse habent talem ordinem essentialem inter se de necessitate, intellectus distinguit unum à reliquo, ergo. &c. Confirmatur, quia, quando intellectus intelligit, quòd Deus est ens, & Creatura est ens, quæro ad quòd terminatur illa intellectio, aut terminatur ad conceptum communem entis, aut ad conceptum proprium, non primo modo per Adversarios, ergo, secundo modo; sed intellectus concipiens conceptum proprium alicujus concipit sub ratione illi propria; sed ratio, quæ est propria uni objecto est alteri impossibilis, ergo intellectus sic concipiens, concipiet ipsum.

con-

conceptum sub ratione impossibili alteri, sub-
 sumo, sed intellectus concipiens rationem alte-
 ram, seu alteri impossibilem distinguit unam
 à reliqua, ergo, habetur propositum; Patet falsi-
 tas secundi dicti; nullum objectum creatum po-
 test causare conceptum perfectiorem suo proprio
 conceptu quidditativo; sed conceptus entis di-
 ctus de Deo est perfectior, quam conceptus entis
 dictus de Creatura, quia iste conceptus creaturæ
 habet attributionem, & analogiam ad illum con-
 ceptum dictum de Deo, etiam secundum Adver-
 sarios, & analogia, seu ordo essentialis semper est
 ad prius, & perfectius, ergo conceptus Creaturæ,
 vel entis creati, non poterit causare conceptum
 entis dicti de Deo; major probatur, quia causa
 æquivoca propria, proxima, & totalis in suo ordi-
 ne naturaliter agens, non potest causare effectum
 perfectiorem effectu sibi adæquato, & sibi simili-
 mo in forma, licet non in modo essendi formæ,
 sed objectum creatum respectu conceptus quid-
 ditativi est hujusmodi, ergo non poterit causare
 illum conceptum de Deo; patet, etiam conclusio
 principalis, & affirmativa Scoti; Nam impossibili-
 le est aliqua plura in eodem conceptu omnino
 simul convenire, & differre, sed Deus, & Creatura
 conveniunt in conceptu entis, & differunt in con-
 ceptibus propriis, ergo, &c. Major patet, nam est
 impossibile, idem fundamentum fundare in se
 oppositos respectus, & respectu ejusdem termini,
 quoniam tunc sequeretur contradictio, cum in
 qua-

qualibet specie contractionis includatur contradictio, sed convenientia, & disconvenientia sunt respectus omninò oppositi ergo, &c.

CONCLUSIO IV. Quatuor sunt modi univocationis, quorum primus est, esse univocum secundum nomen, & rationem formalem tantum; secundus est esse tale, secundum nomen idem, eandem rationem, & eundem ordinem essentialem tantum; Tertius est esse tale, secundum supradictos modos, & etiam secundum eundem modum essendi tantum. Quartus est esse tale, secundum supradictos modos, & etiam secundum eundem gradum, igitur illud dicitur univocum, quòd est tale secundum supradictos modos omnes, & dicitur maximè tale, estque univocum physicè, quæ univocatio tantum convenit speciei specialissimæ, ens autem Deo, & Creaturis commune, est tantum univocum in primo modo, & sic imperfectissimè tale, estque etiam analogum, absque contradictione; stat, enim aliquod habere idem nomen, & eundem conceptum à pluribus abstractum dicibilem de illis, ordine quodam essentiali, idest per prius, & posterius. Patet, etiam, Conclusio, illud, quòd est causa univoca entitatis, & veritatis in aliis est maximè ens, & maximè verum, ex Aristotele, tertio Metaphysicæ; sed Deus cum intelligentiis, secundum Aristotelem est huiusmodi ergo est maximè ens, & verus; aut enim in minori accipitur, quòd Deus est causa univoca, vel æquivoca, si primo habetur intentum,

tum, quia cum causa univoca, & effectus ejus, sint ejusdem rationis, sequitur, quòd Deus, & Creatura in ente sint ejusdem rationis, si verò accipiatur in minori secundo modo, scilicèt pro causa æquivoca, argumentum est in quatuor terminis, & nihil concludit, &c.

CONCLUSIO V. Ens in quantum ens specificativè habet principia complexa pro ut includitur in suis inferioribus; ratio est; nam, quòd competit alicui inferiori contento sub ente, non repugnat rationi entis, sed aliquod contentum sub ente, est principium, & habet principia incomplexa extrinseca, videlicet, efficiens, & finale, ergo, non repugnat enti sub ratione absoluta entitatis habere principia incomplexa; patet per Aristotelem hic in quarto Metaphysicæ dicentem, esse scientiam, quæ speculatur ens in quantum ens, accipiendo semper lii in quantum specificativè, & non reduplicativè; Quia si acciperetur lii in quantum reduplicativè, sequeretur, quòd quodlibet ens esset principiatum, haberet que primas causas, ex eò, quòd per regulam logicalem valet consequentia, à propositione reduplicativa indefinita ad universalem; dicendo sic, si ens in quantum ens habet primas causas, ergo omne ens est tale, ergo Deus esset principiatum, quòd dicere est hæreticum; Et ratio regulæ est; quia in propositione reduplicativa, talis entitas est ratio, & causa formalis, quòd ens habeat primas causas; sed entitas ista reperitur in omnibus, & est

& est causa formalis, ergo in omnibus reperitur ejus effectus formalis.

CONCLUSIO VI. Ens in quantum ens habet principia complexa, quæ non sunt principia ipsius, quantum ad esse, sed solum quantum ad ejus scibilitatem, & sic dicuntur potius principia inherentiæ passionum, quam dicantur principia entis, idque hii in quantum tenetur reduplicativè, quia sequitur, ergo quodlibet ens habet hujusmodi principia complexa, per regulam supradictam, per quæ passiones de ente demonstrantur. Confirmatur Conclusio; omne subjectum habens proprietates, & passiones, per se primo sibi inhærentes habet principia, per quæ tales proprietates possunt sciri de ipso, sed ens est hujusmodi ergo &c. Probatur per *Aristotelem primò posteriorum*, dicentem, subjectum habere proprietates, & principia, & loquitur de complexis, & non de incomplexis.

CONCLUSIO VII. Propria passio eadem realiter est cum suo subjecto, licet subjectum habeat rationem causæ respectu passionis, idque accidit, ex eò, quòd subjectum non est causa physica, seù propinqua, seù immediata ad actum causandi, quia si sic, utique esset distinctio realis inter subjectum, & passionem; sed bene est causa metaphysica; & remota, habens tantum immediatum ordinem ad principia essentialia intrinseca ipsius subjecti; Et concedo, quòd sicut subjectum est efficiens isto modo, ita, etiam passio est effectibilis,

D

ita,

ita, quòd , nisi in sua actualitate præveniret principia productiva ipsius subje&i , quò ad ipsorum causalitatem, ipsa realiter efficeretur , & tunc realiter distingueretur; sed , quia prævenit sui causalitatem, ideo non verè causalatur , nec verè realiter distinguitur.

CONCLUSIO VIII. Ens nullo modo est genus, ex *Aristotele 3. metaphysicæ*, ubi docet, quòd si ens, & unum essent genera, nulla differentia esset ens; quòd sic debet intelligi , quòd nulla differentia esset ens quidditativè, cum omnis differentia, sit extra genus quidditativè, sicut formale est extra materiale ; genus enim est materiale respectu differentiarum contrahentium , ergo omnis differentia esset extra ens quidditativè ; Consequens est falsum, quia, & si ens non prædicetur quidditativè de differentia ultima, cum sit simpliciter simplex, prædicatur tamen quidditativè de non ultima , aliàs quælibet differentia esset simpliciter simplex , quòd non conceditur ; Consequèntia, probatur , quia si sic , omnis differentia esset primò diversa ad genera, itaque nullum genus includeret quidditativè, ut docet *Aristoteles 6. Topicorum*, quare esset primò diversa ab ente, & per consequens non includeret ens.

CONCLUSIO IX. Negatio comparatur ad duas affirmaciones, quarum unam includit, & præsupponit, aliam verò destruit, & excludit, verbi gratia; Homo non est asinus, respicit affirmativam istam , homo est asinus , & istam , homo est homo.

homo, primam destruit, sicut patet, secundam supponit, & includit virtualiter in suo subiecto, nam pro tanto ista est vera, homo non est asinus, proquanto homo est homo, negatio autem non habet distinctam formalitatem, & conceptibilitatem ab affirmatione, quàm includit, & supponit; nam de ratione negationis est, non tantum prædicatum negatum, sed, etiam, & subiectum, quòd virtualiter ipsa affirmatio supponit, quia impossibile est intelligere negativam hanc, homo non est asinus, nisi intelligatur homo, qui subicitur in illa propositione negativa, intelligendo autem hominem; intelligitur virtualiter, quòd homo est homo; Quare negatio illa non potest intelligi, sine affirmativa, quàm supponit, de qua affirmatione intelligitur dictum *Aristotelis*, negationem cognosci per affirmationem.

CONCLUSIO X. Negatio habet distinctam formalitatem, & conceptibilitatem ab affirmatione, quàm destruit, & excludit; Ratio est ista, illa quorum unum dicit perfectionem simpliciter, & aliud imperfectionem ex natura rei, habent distinctas conceptibilitates, & formalitates, sed in Deo non esse lapidem dicit perfectionem simpliciter, & sua affirmatio, quam excludit dicit imperfectionem ex natura rei, scilicet Deum esse lapidem, ergo negatio, & affirmatio, habent &c. Tum, quia negatio non est idem affirmationi, quàm excludit in primo modo dicendi per se, & sic distinguitur formaliter ab ea, & percon-

sequens cognosci, sine illa, & de ista negatione non intelligitur *dictum Aristotelis*, quia negatio non cognoscitur per affirmationem, quàm excludit, immò seorsum ab illa potest cognosci, & hoc non negat Philosophus.

CONCLUSIO XI. Ens, & unum non dicunt eandem naturam convertibiliter realiter; si unum accipiatur propriè strictè, & secundùm quid; si autem accipiatur unum communiter, transcenderet, & simpliciter, sic unum, & ens dicunt eandem naturam convertibiliter realiter, prima pars Conclusionis, probatur; Quia si ens, & unum sic acceptum dicerent eandem naturam convertibiliter, de quocunque prædicaretur unum, prædicaretur, & alterum, sed ens prædicatur de multitudine, ergo, & unum, quòd est falsum, de uno sic accepto, scilicèt, ut est principium numeri, & ut est in genere quantitatis. Secunda pars probatur; Quia de quocunque prædicatur ens, de illo prædicatur unum, largè, & transcenderet sumptum, quòd est passio entis, ut est principium numeri transcendentis, qui causatur ex distinctione essentialium, & ideò dicitur numerus quidditatum, sicut primus numerus est quantitatatum, quatenus ex divisione continui causatur.

CONCLUSIO XII. Ens, & unum non dicunt eandem naturam quidditativè, & formaliter; probatur primo sic, Quia esset nugatio, dicendo ens unum, sicut, quando dicimus, homo
ani;

animal, vel è contra; Tum, quia prædicarentur de se in abstracto, & sic ista esset vera, entitas est unitas, quòd est falsum, quia, quæ sunt idem, quidditative, videntur de se in abstracto prædicari ad invicem. Tum, etiam, quia cum unum sic passio entis prædicatur de ente per se in secundo modo, ens autem de uno per se nullo modo, sed per accidens prædicatur, ut supradictum est.

CONCLUSIO XIII. Ens, & unum dicunt eandem naturam realiter, licet distinguantur formaliter, Tum, quia non separantur quantum ad generationem, & corruptionem; Tum, quia sunt idem realiter, in tertio modo, prædicantur per se, & non per accidens, ergo sunt idem, realiter inter se.

CONCLUSIO XIV. Unum; quòd est passio entis dicit formaliter aliquid positivum, idest, est positivum, & non negativum; Et probatur; Quia unum dicit perfectionem simpliciter, negatio verò non de se formaliter, ergo ipsum unum non est pura negatio, & propter hoc, summa unitas attribuitur primo enti, cui nulla competit imperfectio; Minor probatur, quia privatio habet rationem mali, & similiter negatio. Præterea nunquam in privationibus, aliqua reducuntur ad primum tale, quia non est dare summum malum, sed, sicut omnia bona reducuntur ad summum bonum, ita omnia una ad primum unum, ergo unum non habet formaliter rationem privationis; Præterea, nulla privatio suscipit

magis, & minus, sed unum suscipit magis, & minus, quia simplex est magis unum, quam compositum, ergo unum non dicit talem privationem. Tum, quia unum habet rationem mensuræ, ergo est positivum. Tum, quia unum constituit numerum positivum, ergo est positivum.

CONCLUSIO XV. Istud principium, scilicet impossibile est, idem simul esse, & non esse; est omnium firmissimum, omniumque principiorum notissimum; eo, quod sibi conveniunt conditiones principii firmissimi, quæ sunt tres prima est, quod circa ipsam non contingit dubitare, quia si sic, tunc posset anima nostra opinare, quod contrariæ opiniones sint in ipsa, sicut opiniones contradictoriorum; secunda est, quod non est conditionale, ex hoc, quod omnes propositiones reducuntur ad istam, & ideo non est conditionalis, quia ab aliis suscipit metaphysica talem propositionem, tertia est, quod necesse est venire in mentem habenti terminos ipsius, ex hoc, quod est prima dignitatum, quare non potest acquiri per aliud, & sic statim cognoscitur notis terminis.

CONCLUSIO XVI. Istud principium impossibile est, idem simul esse, & non esse, non est primum simpliciter, id est primò primum, quod sic probo. Quia illud principium, cujus termini non sunt primò primi, nec ultimò ultimi, non est simpliciter primò primum; sed hoc principium est hujusmodi ergo, &c, Major patet, quia

quia ista duo sunt de ratione principii simpliciter primi, quod sit primò primum in essendo; & ultimum in resolvendo; Minor probatur, & primò de termino subjecto; Quod est idem; *hęc Anton. Andreas.* Conceptus enim ille, non est primò primus, cum sit resolubilis in duos alios conceptus, quorum, unus est absolutus, alter respectivus; iste autem conceptus, idem ens est huiusmodi, quia lii idem, dicit conceptum respectivum, lii ens, dicit conceptum absolutum, vel saltem neutrum, & indifferentem ad absolutum, & respectivum; patet, etiam minor, de termino prædicato, qui est, esse, & non esse; ille autem conceptus est aggregatus ex affirmativo, & negativo, ergo est resolubilis, ergo non est primò primus, nec ultimò ultimus. Præterea, nulla propositio modalis est primò prima, quia est resolubilis in aliam de in esse; sed istud principium, impossibile est idem esse, & non esse, est huiusmodi, ergo de ipso non fit propositio primò prima. *Vide, quæ dixi dispt. 2. quæst. 9.*

CONCLUSIO XVII. Principium primò primum, & ultimò ultimum est hoc, scilicet ens est ens, quia habet terminos primò primos, & ultimò ultimos, & per consequens non resolubiles in priores, immò omnis resolutio conceptuum stat ad conceptum entis, ut ad simpliciter primum inter conceptus quidditativos; Verùm istud principium, impossibile est, idem simul esse, & non esse, est primum respectu istorum, scilicet

de quolibet dicitur affirmatio, vel negatio, omne totum, est majus sua parte, si ab æqualibus, æqualia demas, ergo, respectu istorum, hoc est primum, & dicitur dignitas dignitatum, sicut enim totum, & pars, æquale, & inæquale non intelliguntur, nisi intellectu ente, ita ne hoc principium, omne totum, &c. De quolibet, &c., & sic de aliis, non intelliguntur, nisi intellectu hoc principio, cujus intellectus dependet ex intellectu entis, ex quo componitur.

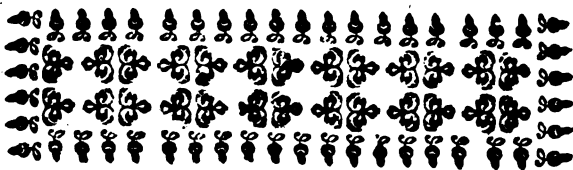
CONCLUSIO XVIII. Inter contradictoria non est medium, quocunque modo sumptum, neque secundum formam, neque secundum subjectum, ut in contrariis mediatis, & in privativè oppositis reperitur, neque medium positivè, neque negativè, neque medium interpositionis, neque præsuppositionis; Probatur Conclusio; Quia quodcumque aliquod inest alicui per se, ejus oppositum nullo modo inesse potest, nec per se, nec per accidens, accipiendo sui per se, ut in primo, & secundo modo perfectitatis, non autem, ut in tertio modo, patet inducendo; sed carere mediis inest contradictoriis per se, secundum illud philosophi, primò posteriorum; Contradictio est oppositio, cujus non est dare medium, secundum se, & etiam hic, in 4. Metaphysicæ, habet hæc formalia verba; At verò, nec contradictionis medium nihil esse contingit, sed necessarium, aut dicere, aut negare unum de unoquoque, sic Textus ergo; Hæc autem conclusio intelligitur, dummodò ex
tre;

extrema contradictionis accipiantur absolute, quia alioquin, utique daretur medium negative accipiendo extrema cum aliqua determinatione; Datur enim homo, qui de se non est albus, quia accidit ei esse, sic, & per se non est non albus, quia non repugnat ei esse album.

CONCLUSIO XIX. Hęc propositio inter contradictoria est distantia infinita, ad hoc, ut sit vera, sic est glosanda, est distantia infinita, idest indeterminata, quę distantia non est dimensiva, ut est illa, quę reperitur in genere quantitatis, sed est distantia perfecta, hac enim distantia distant contradictoria, non illa, hęc enim distantia perfecta est distantia privativa; pro quanto unum contradictoriorum est privatio alterius. Dixi inter contradictoria esse distantiam talem infinitam, idest indeterminatam, quia quęcunque minima distantia sufficit, & maxime, etiam in infinitum potest esse; Unde contradictio minimam distantiam ponit, & permittit maximam, primam dicit positive; secundam verò permissive; Quapropter non sequitur, quod ibi sit infinita distantia, positive, potest tamen ibi esse gratia materie alicujus; puta, si alterum extremum sit infinitum positive, ut Deus, & non Deus, itaque indifferenter, quantum est de se formaliter salvatur in quacumque; hęc sint dicta de 4. Metaphysicę.

Finis Libri Quarti.

In

In quintum librum Metaphysicę Aristotelis secundum intentionem subtilissimi Doctoris Conclusiones utilissimę probantur.

Text. Principium dicitur aliud quidem ergo; Id est finis habet rationem principii, quia habet rationem causę, & toties dicitur causa, quoties dicitur principium.

Text. Causa verò dicitur uno modo quidem ergo; Id est, causa finalis est nobilissima omnium causarum, & Avicenna dicebat, quòd scientia, quę esset de causa finali, esset sapientia.

Text. Elementum verò dicitur ex quò ergo; Id est adducit descriptionem Elementi, juxta communem sensum, & quæstiones, quę possunt deduci ex hoc cap., sunt magis de nomine, quam de re, sic, etiam in aliis cap. hujus quinti libri; An materia sit Elementum, an forma sit Elementum; An genus, & differentia sint Elementum;

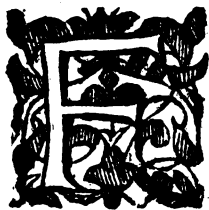
ta,

ta, potest tamen deduci celebris quæstio; An Elementa maneant formaliter in mixto; sed de ista in physicis.

Text. Et dicitur Natura uno modo de omnibus ergo; Hic agit de natura, quantum spectat ad Metaphysicam considerationem, & de hac, Deo dante in libris Porphyrii.

Text. Necessarium dicitur, sine quo non contingit esse, ergo; Idest ponit duplex necessarium ex fine, scilicet, vel simpliciter, vel ad melius esse, & tertium ex efficiente, quod appellat violentum. Principaliter ergo hic liber est de nobilissima causa finali, unde fit.

CONCLUSIO I.

Inis est per se causa, & ut sic includit duo, quorum unum est materiale, & alterum formale; unum per modum generis, aliud per modum differentiz; materiale est ratio termini; formale, quod sit intentum ab agente, & istud propriè constituit finem in ratione causæ, Probatur per Aristotelem 2. Physicorum, & hic 5. Metaphysicæ; Nam certum est, quod illud, quod respondetur ad interrogationem factam per quæstionem, quærentem, propter quid de aliquo, est causa, quia propter quid quærit causam, ut in 2. posteriorum, & 7. Metaphy;

physicę; Patet, etiam ratione; Quia responsivum debet assignate in speciali, quòd interrogativum quęrit in generali, sed finis respondet ad interrogationem factam propter quid ergo, &c., ut si quęratur propter quid sortes ambulat, convenienter respondetur, ut sanetur, ergo finis est per se causa; Hoc idem patet per illud secundi physicorum, scilicet, finis in agibilibus se habet, ut principium in speculabilibus; sed sic est, quòd principium in speculabilibus est causa per se, & essentialis notitię conclusionis, ergo in agibilibus, finis erit causa eorum, quę sunt ad finem; patet, etiam in hoc 5. Metaphysicę, finis habet rationem principii, sed secundum Aristotelem, toties dicitur causa, quoties dicitur principium, ergo, finis est causa, &c.

CONCLUSIO II. Finis est causa causalitatis efficientis, probatur. Agens quodcumq; si est per se agens, non agit, nisi motum à fine, sed movens est causa non solum motionis passive ejus, quòd movetur, sed, etiam cujuscunque per se sequentis motionem passivam; sed motionem passivam agentis, qua movetur à fine sequitur motus agentis ad extra in re, ergo finis est causa non solum motionis passive, sed, etiam motionis active, qua agens agit producendo aliquid in effectum; Probatur 2. eo modo finis habet rationem cause, quo modo habet rationem propter quid; sed finis habet rationem propter quid, non solum respectu effectus extra in re, sed etiam respectu

spektu agentis, quia non solum illud, quod fit, ordinatur ad finem, & est propter finem, sed, etiam ipsum agens per se agit propter finem, ergo finis est causa non solum effectus ad extra, sed, etiam agentis, quantum ad ejus causalitatem tantum, & non entitatem. Probat 3., quia impossibile est dare duo principia æque prima simpliciter respectu alicujus effectus, vel duas causalitates æque primas simpliciter, sed si finis non esset causa causalitatis agentis, tunc causalitas agentis, & causalitas finis essent æque primæ simpliciter, ergo, &c.

CONCLUSIO III. Omne per se agens agit propter finem, ergo finis habet rationem principii, ex hoc, quod primò venit in mentem agentis sub ratione boni, & appetibilis, cum sit bonum, & optimum aliorum, ut docet Aristoteles in hoc 5. Metaphysicæ; Agens autem motum à fine producit formam, quæ communicatur materiæ, qua communicata, ultimò sequitur causalitas materiæ, quæ est, quod ipsa substantificat formam, ex quo apparet, quod in toto isto processu, illud, quod est primum, à quo omnes aliæ causalitates originantur, est ipse finis, patet; nam omne agens, in cujus actione potest accidere error, agit propter finem; sed omne agens per se est hujusmodi, ergo omne agens per se agit propter finem, & hoc sive sit agens secundum naturam, sive secundum propositum, & notanter dicitur omne agens per se, ut excludatur agens per accidens, quod est casus, vel fortuna, patet major, ex Aristotele,

tele, 2. physicorum; Illa actio est frustra, quæ non consequitur finem intentum, igitur si nullus finis sit intentus, nullum agens ageret frustra, nec erraret, ergo, omne agens, quòd potest errare agit propter finem, tale autem agens est agens naturale, & etiam agens per intellectum, utrumque enim potest errare, & frustrari in actione sua, ergo, &c.

CONCLUSIO IV. Finis est duplex, quidam est finis, quo, quidam est finis gratia cuius; sic Aristoteles, 2. physicorum, & 2. de anima; Finis, quo, maximè principalis, est operatio nobilissima potentiæ, secundum quam à potentia attingitur nobilissimum objectum; sic de mente Aristotelis 10. Ethicorum, ubi docet, quòd circa nobilissimum, & perfectissimum objectum potentiæ est perfecta delectatio, & quietatio potentiæ. Finis gratia cuius est ipsum objectum, quod attingitur à potentia per talem operationem, maximè, si sit optimum eorum quæ continentur sub objecto adæquato potentiæ; colligitur, etiam, ex Aristotele in eodem loco, & ex Commentatore 2. de Cælo Comm. 17. per finem dictum primaria intentione intelligit finem, gratia cuius, seu finem rei operatæ; & per finem dictum secundaria intentione intelligit, quo seu finem operationis, vel generationis.

CONCLUSIO V. Finis quo apud Scotistas communiter appellatur finis formalis; finis gratia cuius appellatur finis objectivus, item finis gratia cuius est duplex, quidam est objectum pro-

productum in esse reali per motum ; quidam est præsuppositus in tali esse in actione, & operatione potentiz; exemplum primi, forma naturalis, quæ per motum, & generationem producitur, dicitur finis generationis, ut docet *Aristoteles in hoc quinto cap. de natura* ; exemplum secundi ; Deus est objectum, quod attingitur per intellectum, & voluntatem intelligendo, ipsum quoque amando, & est finis ultimæ quietativus ejusdem intellectus, & voluntatis.

CONCLUSIO VI. Finis, adhuc duplex est ; quidam est finis attingendus solum per operationem ; quidam est finis, qui est causa finalis ; finis primo modo dictus, est omne illud, in quo tamquam in objecto quietatur, & satiatur potentia. Finis, qui est causa finalis, est illud, propter quod amatum, & desideratum, efficiens agit, producendo aliquid in effectum ; & isti duo fines, sic distinguuntur, quoniam stat aliquid esse finem attingendum per operationem respectu alicujus, quod tamen respectu ejusdem non est finis, qui est causa finalis ; Exemplum ; Deus, enim respectu sui ipsius, est finis attingendus per operationem sui proprii intellectus, & voluntatis, & tamen non est respectu sui ipsius causa finalis, quia in tali operatione beatifica, & quietativa sui intellectus non efficit aliud ad extra ; & talis finis isto modo dictus, est Deus, respectu Creaturarum omnium intellectualium tantum, & non respectu aliorum, sed finis ; qui est causa finalis est Deus gloriosus, respe-

respe&u omnium causabilium , quia, propter se
amatum ; & desideratum , causat ad extra quid
quid causat.

CONCLUSIO VII. Finis quo , seu gene-
rationis est per se causa , secundum esse , quod ha-
bet in intentione agentis , & maxime , loquendo
de fine generationis artificialis, licet etiam de fine
generationis naturalis , hoc possit intelligi ; Pro-
batur , quia omnis causa natura praecedat effe-
ctum , & est prior ipso , sed finis secundum esse ,
quod habet extra , ut forma domus in domifi-
cante, non est sic prior effectu, neque jis, quae sunt
ad finem , sed solum est prior , ut in intentione
agentis , ergo finis , secundum esse intentionale
habet rationem causae ; haec ratio est Avicennae 6.
Metaphysicæ; probatur, etiam Conclusio; Eo mo-
do finis habet rationem causae , quo modo non
habet rationem causati, quia idem sub eadem ra-
tione non potest habere rationem causae , & cau-
sati , sed finis , secundum esse reale , quod habet
extra , est realiter causatus ; secundum esse , quod
habet in intentione agentis , non est causatus ab
agente ; ergo finis est causa, secundum esse inten-
tionale ; Item finis concurrit cum agente ad po-
nendum effectum in esse , ut est in intentione
ipsius , non autem, ut extra , quia ut sic sequitur
rationem agentis , & non unitur ei, ut causanti,
ergo, &c.

CONCLUSIO VIII. Finis gratia cuius,
est duplex , quidam est finis sub fine , seu minus
prin-

principalis, seu subordinatus; Quidam est finis principalis, seu ultimus, & non subordinatus, finis gratia cujus prius dictus coincidit cum fine generationis seu quo, & quod dictum est de uno intelligitur de altero; sed loquendo de fine gratia cujus ultimatò, dicimus ipsum esse causam per se, non solum secundum esse intentionale, quod habet in agente, verum, etiam secundum esse reale, quod habet in se extra; Exempli gratia, in motu ad sanitatem contingit esse duplicem finem, unum minus principalem, qui est sanitas acquirenda, quæ dicitur finis generationis medicinalis; finis quo seu finis gratia cujus minus principalis finis sub fine, quia subordinatus, & non ultimus. Alterum, qui est perfectio hominis, seu homo ipse sanandus, quo ad corpus, est iste finis, gratia cujus ultimus, & principalis, Medicus enim intendens causare sanitatem, & appetens ipsam, non appetit sanitatem propter seipsam, sed propter perfectionem hominis, vel propter ipsum hominem, & tunc finis, qui est homo, secundum esse reale præexistit motui, qui est ad sanitatem, & secundum esse reale suum, movet Medicum ad operandum. Probat, etiam hæc Conclusio; Auctoritate Philosophi, 2. physicorum, dicentis, hominē esse finē artificialiū, videlicet, gratia cujus ultimus; sed constat, quod homo est verè causa artificialium efficiens, & hoc in esse reali, & ipse est finis gratia cujus ultimus eorundem, ergo finis gratia cujus talis est verè causa, tã in esse in-

E

ten-

tentionali, quàm reali, cum habeat utrumque esse, & secundùm utrumque esse; mouet agens, ad operandum; sanitas autem, ut præconcepta, tamquàm bonam conueniens homini, solum in tali intentionali mouet medicum ad operandum, & sic vera est alia consequentia supraposita, quòd finis quo, secundùm esse intentionale mouet, & est causa.

CONCLUSIO IX. Finis est nobilissima omnium causarum causa; Probatur per Avicendam 6. Metaphysicę cap. 5., ubi habet, quòd si de unaquaque causarum esset scientia, sic Scotus quæst 3. prol. T. illa, quę esset de causa finali esset nobilior, & ipsa esset sapientia, sed hæc consequentia non valeret, nisi finis esset nobilissima causarum causa, cum scientia mensureretur ab objecto, & sortiatur suam dignitatem, & perfectionem ab illo, ut in hoc 5. Metaphysicę cap. ad aliquod probat Aristoteles. Probatur, etiam ratione; Illa causa est nobilior, quę est mouens, non mota actualiter ab alio, quam sit illa, quę est mouens mota actualiter ab alio; sed causalitas finis est mouens non mota actualiter ab aliqua causa priori, & causalitas efficientis, materię, & formę sunt mouentes motę actualiter ergo, &c., patet maior, quia in mouentibus, & motis, mouens est præstantius moto, & quanto aliqua causa est independentior, tanto est nobilior; & licet agens artificiale in aliquibus artibus minus principalibus, ut in arte texendi, & suen-

fuendi, non in omnibus actibus suis moveatur à fine actualiter cogitando de illo, sed tantum virtualiter, vel habitualiter, actamen in artibus principalibus, ut in arte medendi, & navigandi in omni actione sua agens artificiale oportet, ut actualiter moveatur à fine cogitando actualiter de illo.

CONCLUSIO X. Licet in uno, & eodem, vel in pluribus numero tantum differenti- bus acceptis, secundum unam, & eandem ratio- nem formalem, non possit fundari ordo essentialis, qui est inter causas ad unum, & eundem effe- ctum concurrentes, cum ordo essentialis requi- rat extrema distincta essentialiter, & specificè, ta- men, idem numero, & idem specie acceptum, se- cundum diversas rationes formales, & alterius rationis, potest habere ordinem essentialem ad seipsum, sicut Deus acceptus sub ratione veri est causa effectiva Creaturarum, & sub ratione boni est causa finalis earundem, & sic fundat ordinem essentialem ad seipsum quoddammodo, secundum nostrum modum concipiendi; prius enim nos concipimus Deum propter se amatum, velle effi- cere alia à se, & postmodum illa efficere; similiter ipsum suppositum creatum, verbi gratia, Petrus per suam formam, tamquam per rationem agen- di poterit esse agens producens aliquem effe- ctum univocè, ut filium, & forma geniti accepta, sub ratione boni, & appetibilis in intentione agentis poterit esse finis movens agens ad agen- dum,

dum, & ita habere ordinem essentialem ad ipsum in ratione principii, & causę.

CONCLUSIO XI. Finis quo, ut causa est aliquid, dat enim, & influit in ipsum agens artificiale amorem, & desiderium respectu sui, per quem amorem postmodum agens movetur ad agendum, unde originaliter, & principiativè est causa motionis agentis ad extra, respectu ejusdem finis in esse reali, & licèt agens merè naturale, ut ignis, v 3. producendo ignem non possit habere intentionem, & appetitum rationalem, nec sensitivum, respectu ignis generandi, qui est finis quo generationis illius, habet tamen de facto appetitum naturalem, qui sufficit ad movendum ipsum ignem generantem ad producendum alium ignem, & sic ignis, ut generans, & efficiens est appetens, & ignis generandus est finis appetibilis ad quem habet naturalem inclinationem. ignis generans, tamquàm ad illud, quòd est perfectio ejus, quia semper genitum, cum faciat ad conservationem speciei, est aliquo modo perfectio generantis, ut est de mente Aristotelis; 2. de anima.

CONCLUSIO XII. Finis quo non in omni agente est formaliter, sed tantum in agente per cognitionem, ibique est objectivè, sicut cognitum in cognoscente, & sicut appetibile in appetente, in agente autem, sine cognitione non est formaliter, sed tantum virtualiter, & participativè, ignis enim appetit virtute dirigentis, quòd est intel-

Intelligentia ipsa cognoscens, in qua formaliter est finis.

CONCLUSIO XIII. Propria ratio finis, quo est causa finalis, est movere efficiens ad agendum, ut amatus, & desideratus, & talis finis de necessitate requirit agens, quòd movetur ab ipso, & isto modo respectu nullius est causa efficiens, & per consequens, Deus respectu nullius est causa finalis, nisi respectu cujus est causa efficiens, sed solum, & ex consequenti, Deus respectu sui non est causa finalis, neque, etiam respectu actus beatifici sui, quo ipsemet, formaliter beatus est, quia respectu sui, & actus talis non est Deus causa efficiens, sed solum finis objectivus, qui nihil aliud est, nisi objectum ultimatè quietativum potentiz operantis circa ipsum.

CONCLUSIO XIV. Causalitas finis est opposita causalitati agentis multipliciter; Tum, quia motio finis est motio metaphorica per modum, scilicet amati, & desiderati, estque motio intentionalis, cum terminetur ad objectum in esse amato, motio autem agentis est realis, quia terminatur ad esse reale effectus extra; Tum, quia motio efficientis est inicians motum, & nullo modo terminans, finis verò non tantum iniciat motum, sed etiam terminat; Tum, etiam, quia motus propriè, & realis iniciatur immediatè ab ipso efficiente, sicut à principio immediato, à fine verò, sicut à principio remoto, unde causalitas efficientis motivè est à fine, pro quanto movet ipsum,

agens ex amore sui ad causalitatem eliciendam ;
 elicitivè verò ab ipso efficiente.

CONCLUSIO XV. Finis, quo ad entitatem, in quocunq; esse accipiatur, sive in intentione agentis, sive in esse reali extra in effectum, cum sub utroque isto esse, ab efficiente causetur, est posterior efficiente, sicut effectus est posterior sua causa ordine naturæ, quo ad entitatem ipsorum loquendo; Finis verò quo ad suam causalitatem est prior efficiente quo ad suam causalitatem, quia finis est movens non motus, efficiens verò movens motum, & sic finis ut causa causalitatis efficientis est sic prior efficiente, sicut patet de substantia, & qualitate, substantia enim est prior qualitate quo ad entitatem, & tamen, qualitas prius agit, quam substantia; sic quantitas est prior qualitate, quo ad entitatem, & tamen, quantitas ad hoc, ut immutet sensum dependet à qualitate; similiter efficiens, licet in quantum prius entitate non dependeat ab entitate finis, tamen, quia causalitate est posterius, ut sic dependet, sicut patet, etiam de substantia, & albedine, substantia enim, quantum ad esse non dependet ab albedine, sed bene quo ad disgregare; similiter materia quo ad esse non dependet à quantitate, sed bene quò ad esse extensum, & quantum, & non tantum est prior, sed etiam secundum eandem causalitatem suam, ipse finis est nobilior causalitate agentis, quia agens agendo movetur, & dependet à fine, licet accipiendo finem, & agens quo

quo ad entitatem ipsorum, sit nobilius agens ipso fine, maximè ipso fine in intentione,

CONCLUSIO XVI. Ista propositio est vera; causæ non sunt ad se invicem causæ in eodem genere causæ; sed in diverso genere proprio, est falsa, neque, etiam omnes causæ in diverso genere sunt sibi invicem causæ, quò ad entitatem ipsarum; nam materia non causat entitatem formæ, licèt substantificet formam, ut causa materiali, neque forma causat entitatem materiæ, licèt sit causa formalis materiæ; similiter de efficiente, & fine, quia licèt efficiens causet finem, quò ad esse, non tamen finis causat efficiens quò ad esse, sed quò ad causare, nec sequitur ex hoc, quò finis causet seipsum, vel sit prior ipso, quia illæ regulæ, quòd est causa causæ, est causa causati; & quòd est prius priore, est prius posteriore, valent in causis univocis, & in eodem genere, sed non in equivocis, & in diversis generibus, quemadmodum est propositio, & quamvis finis sit causa prima, non propter hoc plus influit in effectum, quàm efficiens, quia regula valet in causis essentialiter ordinatis concurrentibus ad eundem effectum in eodem genere.

CONCLUSIO XVII. Finis quo, vel qui acquiritur per motum, in esse intentionali causat, & movet agens ad agendum, non tamen pro esse intentionali causat, sed pro esse reali, ex quo sequitur, quòd si causa finalis sit causa in esse intentionali, non est causa in tali esse, simpliciter, &

absolutè, sed in ordine ad esse reale, & ideo realiter causat, imò in esse intentionali causando etiam realiter causat, quia esse intentionale, vel objectivum, finis est aliquod esse ex natura rei, ante actum intelligendi representatum in aliqua forma reali, quæ est species intelligibilis illius representativa, & sic non tantum pro esse reali terminativè realiter causat, sed etiam in esse tali intentionali realiter causat, est, etiam finis quo in intentione agentis ens reale participativè, quia participat esse cognitionis, secundùm quàm est objectum movens ipsam voluntatem, vel artificem ad operandum, & tunc virtute cognitionis, quæ est ens reale, aut etiam virtute intellectus movet ipsum agens ad agendum; & talis finis sic intentus habet perfectius, & nobilius esse participativè, quàm sit ipsemet positus in esse reali in effectu, licèt non verius, & realius esse tale specificum; ex quo sequitur, etiam, quòd non solùm finis est realis in esse, pro quo causat, verùm, etiam in esse in quo causat, licèt formaliter non sit sic, sed tantùm participativè.

CONCLUSIO XVIII. Et si objectum in mente, ut præsens voluntati sub ratione volibilis moveat, ut agens, tamen, ut aqualiter amatum in mente, movet, ut finis, & tanto dicitur tale objectum movere ad extra in ratione finis, quia motio ejus, ut esse amatum terminatur ad ipsum finem extra determinando ipsum agens ad prosecutionem finis in re, & ad Averroem dico, quòd
non

non plus vult, nisi, quòd objectum in mente sub
 ratione appetibilis movet, ut agens, sed non ut
 actualiter amatum, nec inde sequitur, quòd cau-
 salitas finis in mente sic rationis, & non realis,
 cum esse amatum sit ens rationis; quia licet for-
 maliter in se consideratum sit ens rationis, tamen
 terminus ad quem ipse motus est ens reale; scili-
 cèt effectus ad extra, sequitur, quòd motio, &
 causatio ejus sic etiam realis, quia essentialius mo-
 tus denominatur à terminò ad quem, tamquàm à
 terminò, & à principio à quo; vel melius dicen-
 dum, puto, quòd, quando dicitur, quòd obje-
 ctum, ut amatum movet in ratione finis, lii, ut
 amatum potest accipi tripliciter, uno modo redup-
 licativè, & tunc esset sensus, quòd ista ratio, quæ
 est esse amatum, est præcisa, & adæquata ratio, pro-
 pter quam objectum movet in ratione finis, & est
 causa finalis, & sic est sensus falsus; Secundo mo-
 do capitur lii amatum permissivè, & tunc deno-
 tat conditionem aliquam, quàm subjeetum secum
 permittit, quando prædicatum sibi inhæret, ut
 dicendo sortes ut homo est albus, & sic est sensus
 verus; Tertio modo accipitur lii amatum specifi-
 cativè, & tunc specificat aliquam rationem neces-
 sariò requisitam, ad hoc, quòd prædicatum in se
 subjeeto, & est sensus, objectum acceptum sub ra-
 tione qua amatur, movet, ut finis, vel objectum,
 movet ut finis, si ipsum concomitatur, ista ratio,
 quæ est esse amatum ab agente, ita, quòd ista ra-
 tio est necessariò concomitans ipsum objectum, ut
 est

est causa finalis, quàmvis non competat sibi per se, ut sit ratio per se, & essentialiter propter quàm finis causat, unde illud, quòd est ratio movendi ipsi fini, formaliter, & per se est ejus bonitas, vel formalis, quæ sequitur ipsam quidditatem propriam finis, vel est ejus bonitas quidditativa, scè radicalis, & istam bonitatem, ut movet efficiens concomitatur iste respectus rationis, qui est esse amatum; est igitur conditio, sine qua non, exemplum de condectione, & unione causarum ad invicem, de approximatione agentis ad passum, & de privatione requisita ad generationem.

CONCLUSIO XIX. Natura Metaphysicè considerata à parte rei est universalis, quia si generica, est pars diffinitionis rei, scilicèt speciei, quæ species est realis, cum sit tota quidditas realis, & secundum omnes quatuor gradus univocationis dicitur de quolibet individuo; unde de quidditate universalitatis optimè dixit Aristoteles; Interempto genere, interimur species, & individuum, nam sicut species diffinitur per genus, ita individuum per speciem, alias validissimas probationes adducam in libris Porphyrii, & an sit una per indifferentiam, an per inexistenciam, majores probationes ibi adducemus per inexistenciam, quam per indifferentiam.

CONCLUSIO XX. Natura non individuatur per materiam; ratio est quia effectus in actu oportet esse aliquod principium in actu, & effectus in potentia, principium in potentia, ex

Arti.

Aristotele, 2. physicorum, sed individuum maximè in genere substantiæ est aliquid in actu, ergo principium ejus per se, est aliquid in actu, sed materia secundùm Thomistas, non est aliquid in actu, sed in potentia, ergo materia per se non est sufficiens individuationis principium.

CONCLUSIO XXI. *Materia signata quantitate non est principium individuationis; probatur per Scotum in 2. dist. 3. quest. 4. Quòd quantitas non concurrat ad individuationem; Nam in qualibet coordinatione prædicamentali, sunt aliqua; quæ pertinent ad illam coordinationem, circumscripto quocunque alio, quòd non est aliquid illius coordinationis essentialiter, quia illæ coordinationes sunt primò diversæ, sed in qualibet coordinatione, sicut est dare primum prædicatum, de quo nihil prædicatur, ita est dare infimum subiectum, quòd non prædicatur de alio, patet 1. posteriorum lect. 32., quòd quidem dicitur singulare, sive individuum, ergo singulare, sive individuum est in qualibet coordinatione per nihil aliud alterius coordinationis, & per consequens, quantitas non est principium individuationis; Confirmatur, in qualibet coordinatione circumscripto quocunque alio, est ratio speciei, sed de ratione speciei est, quòd sit de pluribus speciebus prædicabilis, ergo in qualibet coordinatione potest inveniri intrinsecè individuum; & sic ergo, confirmatur etiam; infimum subijcibile per se recipit prædicationem superioris, sed ens per
accidit;*

accidens, in quantum hujusmodi, nullius per se recipit prædicationem, ergo infimum subijcibile, scilicet individuum, non potest esse ens per accidens, & per consequens non includit quantitatem.

CONCLUSIO XXII. Principium individuationis naturæ, siue cujuscunque rei, ex *Scoto in 2. dist. 3. quest. 6.*, est illud, quod formaliter constituit individuum cujuscunque rei, siue totalis, siue partialis, siue substantialis, siue accidentalis, siue materialis, siue spiritualis, & est aliquod positivum realiter identificatum rei, formaliter distinctum ab ipsa re, vocatur aliquando singularitas, quia facit rem in qua est singularem, seu incommunicabilem, vocatur hæcitas, quia facit rem determinatam, & hanc, vocatur individualitas, idem, ac pauleitas, vel petreitas, quia contrahit naturam specificam ad Petrum, & Paulum; Probatur, nam omne per se inferius includit per se aliquod, quod non includitur in superiori, sed individuum est per se inferius respectu speciei, ergo aliquod per se includit, quod non includitur in superiori, scilicet in specie, sed hoc non est materia, nec forma, nec quantitas, ut patet, ergo aliqua entitas positiva pertinens ad substantiam rei singularis; Probatur etiam; omnis differentia differentium reducitur ad aliqua primò diversa, alioquin non esset status in differentibus; sed individua ejusdem speciei differunt, nam in aliquo conveniunt, & in aliquo differunt, ergo habent in se

se aliqua primò diversa, quibus distinguuntur, sed illa non sunt materia in isto, & materia in illo, nam conveniunt in materia, ergo oportet, quòd individua ultra materiam specificam habeant aliquas entitates, sive realitates positivas, quibus ad invicem distinguantur, sed hoc non est negatio, nec materia, nec forma, nec quantitas, ut probatum est, ergo est entitas positiva, quæ est ultima realitas.

CONCLUSIO XXIII. Esse essentia, & esse existentia distinguuntur formaliter negativè, & inadæquatè, sed non positivè, vel sunt idem formaliter negativè; probatur primò. Illa, quæ sunt omninò idem, secundum definitionem, non distinguuntur formaliter adæquatè, sed esse essentia, & esse existentia sunt hujusmodi, quia homo non dicitur esse alterius rationis formalis, ut in potentia objectiva, aut in actu, sed actus non addit ad essentiam, nisi existentiam, ergo existentia non distinguitur formaliter ab essentia adæquatè, sed inadæquatè, quatenus addit aliquid supra definitionem alterius, vel sunt idem formaliter negativè, quatenus existentia cum sit modus intrinsecus essentia creatæ, non est seorsum conceptibilis ab essentia, sed non positivè, quatenus non est de essentia ipsius essentia, ideò distinguuntur formaliter negativè, quatenus existentia non est de intrinseca ratione essentia, & sic patent omnes partes Conclusionis; sed *Fusus in disput. 5. metaphisicæ quest. 6.*

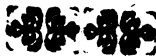
CON-

CONCLUSIO XXIV. Esse essentię, & esse existentię non distinguuntur realiter, sed sunt idem realiter; Tum, quia essentia non potest separari ab existentia per aliquam potentiam; quia actio cujuscunque potentię productivę terminatur ad existens, & singulare, quia actiones sunt singularium, ex primo Metaphysicę; sed omne, quod est singulare existens, non potest separari ab existentia ergo, &c. Tum, quia manente essentia manet existentia, illa verò non manente, non manet hæc ergo, &c., & licet possit intelligi essentia præcisè, non intelligendo existentiam, non tamen divisivè, unum separatum ab alio, & esse sine alio; Hinc falsum est, quod essentia sit indifferens ad existentiam, & non existentiam; quia ut sic essentia absque existentia est pura potentia objectiva, & sic nihil cum possibilitate, tamen ad esse; hæc Faber Faventinus: Et quomodo noster *Trombeta* 5. *metaphysicæ* dicat, quod essentia sit indifferens ad existentiam, & non existentiam, debet intelligi, quod sit indifferens, quatenus præcisivè potest intelligi essentia, sine existentia; Tum etiam, quia non se habent, sicut res ad res, nam essentia præcisa ab existentia non est vera res, loquendo de vera, & reali re, quæ est tantum existens.

CONCLUSIO XXV. In causa extrinseca alicujus, stante unitate, potest esse pluralitas in effectu, si ita est, quod subjectum est causa extrinseca respectu accidentium, ergo stante unitate in subjecto, possunt plurificari ipsa accidentia, quia
idem

idem efficiens , potest producere plures effectus distinctos , secundum numerum in eadem materia , & in eodem subiecto , accidentia enim , tantum effectivè , & materialiter habent entitatem , & unitatem , à substantia , sed non formaliter , contra Thomistas.

Finis Libri Quinti.

In sextum librum Metaphysicę Aristotelis secundum intentionem subtilissimi Doctoris Conclusiones utilissime probantur.

Text. Principia ; & causa queruntur entium &c.

Hic ponit differentiam inter Metaphysicam, & physicam, quatenus in rerum natura, præter substantiam naturalem, & sensibilem, quæ est de consideratione Physicæ, reperitur aliqua substantia non naturalis, sed immobilis, & insensibilis, quæ est de consideratione Metaphysicæ.

Text. Et, quia prima de ente in quantum ens, ergo;
 Id est hic Philosophus regreditur ad constituendum objectum Metaphysicæ, quòd, etiam constituit in 4. Metaphysicę, & ait esse ens, in quantum ens; pro ut includit entia immobilia, & re ipsa separabilia, & multa alia docet de proprietatibus hujus scientiæ.

Text.

Text. Sed tamen loquamur de accidente, secundum, quod possibile est &c. Id est intendit philosophus remove ens per accidens à consideratione hujus scientiæ; sed de hac materia infra, libro septimo, & dispnt. 1. metaph. quest. 6.

Text. Quod autem, ut verum ens, & non ens, ut falsum, &c.; Id est affirmat aperte veritatem esse in compositione, id est in intellectu, & negat esse in rebus, & declarat non esse in qualibet mentis operatione, quia non in simplici, qua cognoscitur quid est, sed tantum in compositione, & in hoc sensu Scotus videtur explicare Philosophum in p. dist. 3. q. 4. art. 2., & quolib. 13. art. 2. & in 4. dist. 8. q. 2.

CONCLUSIO I.

N tantum Metaphysica est distincta scientia à physica, & prior illa, quatenus in rerum natura præter substantiam naturalem, & sensibilem, reperitur aliqua substantia non naturalis, sed immobilis, & insensibilis, quæ non tantum, secundum considerationem abstrahit à materia, sed etiam, secundum esse, & idè oportet, quod sit peculiaris scientia superior, universalior, & prior, quatenus consideret illam substantiam primam universalem, insensibilem, & immaterialem; & sic dato casu, quod hæc non reperiretur, tunc physica esset prima

F

phi-

philosophia, & essent p̄nitus idem physica, & metaphysica, quia eadem scientia tunc consideraret illam substantiam naturalem, cum materia, & motu, & per considerationem tantum, abstrahendo ab ea, & motu.

CONCLUSIO II. Ens in quantum ens est obiectum in Metaphysica, pro ut etiam dixi in 4. Metaphysicę; Probatur; Illud est obiectum in Metaphysica, cui primò, & per se, & non aliis competunt passiones Metaphysicę; sed huiusmodi est ens, in quantum ens ergo, &c., minor probatur; nam unum, verum, bonum, quę sunt passiones conjunctę ipsius entis; actus, vel potentia, unum, vel multa, idem, vel diversum, necessarium, vel contingens, à se, vel ab alio, simplex, vel compositum, quę sunt passiones disjunctę entis, non possunt per se primò competere, nisi enti, in quantum enti ergo; probatur antecedēs; si nō essent sic, non competere omnibus inferioribus entis, nam passio, non potest convenire inferiori, nisi prius conveniat superiori. Probatur 2. Metaphysica si non esset de ente in quantum ens est incommuni, tamquam de suo proprio, & adęquato obiecto, sed de aliquo determinato ente, sequeretur dari quartam scientiam speculativam; sed hoc est falsum, ergo, &c., sequela probatur; Nam daretur physica considerans corpus naturale; Mathematica considerans corpus quantum, daretur Metaphysica, quę esset de determinato genere, & non esset de ente in quantum ens, ergo de ente,

te

te in quantum ens daretur quarta scientia speculativa; consequentia probatur; nam hoc ens in quantum ens est scibile, eò, quòd haberet conditiones requisitas ad objectum scientiæ; habet enim quod quid est, habet passiones demonstrabiles de ipso quòd quid est, & habet, quòd omnia reducuntur ad ipsum, ut patet.

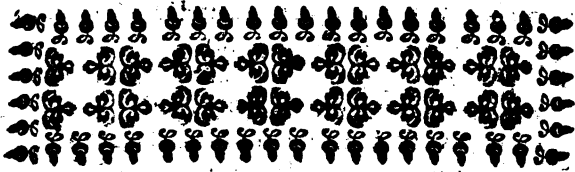
CONCLUSIO III. Conceptus entis non fundatur in una natura, seu realitate communi Deo, Creaturæ, substantiæ, & accidenti; Probatur, nam data hypothese, quòd diceret aliquam realitatem, statim sequitur, quòd in Deo esset aliqua compositio saltem Metaphysica, ex actu, & potentia, sed hoc est falsum, ergo, &c. sequela probatur; Data realitate entis esset in Deo realitas contrahibilis, & realitas contrahens, ergo Metaphysica compositio; Consequentia sequitur, quia ex contrahibili, & contrahente habetur compositio Metaphysica; nec valet respondere cum *Boneto lib. 1. Theologiæ naturalis cap. 1., & lib. 2. cap. 8.,* negando majorem, & distinguitur antecedens, ex contrahibili, & contrahente finitis fit compositio metaphysica, concedo; non finitis, nego; quia Radix ex qua componentia dicuntur habere rationem partis est, quia sunt finita; nam contra est, realitas entis, quia communis Deo, & Creaturæ ex se non est infinita; ergo in Deo, poterit habere rationem partis, & consequenter componere: Respondet *Bonetus loco citato,* & concedit antecedens, & negat consequentiam; quia ad habendam rationem

partis, non sufficit ex se non habere infinitatem; sed requiritur, quòd habeat finitatem positivam, pro gradu intrinseco; modo quidditas entis, substantiæ, & spiritus, in quibus univocantur primæ intelligentiæ non habent pro gradu intrinseco finitatem; hæc Bonetus; contra; si requiritur, quòd illud, quòd componit sit ex se finitum positive, ergo realitas entis in creatura, non facit compositionem metaphysicam, & sic simplex erit Creatura, sicut Deus, quòd est falsum; sed de hac realitate *Fusus infra disp. 3. quest. prima.*

Finis Libri Sexti.

In

In septimum librum Metaphysicę Aristotelis secundum intentionem subtilissimi Doctoris Conclusiones utilissimę probantur.

Text. Ens multipliciter dicitur, sicut divisimus, &c.

Idest agit de speciebus entis, quod ens primo dividitur in substantiam, & accidens, & substantia est primum ens.

Text. Videtur autem substantia inexistere, &c.

Agit de divisione substantię in primam, & secundam, in materiam, & formam, & compositum, quod etiam dicit cap. 3., & 19.

Text. Quoniam autem in principio divisimus, &c.

Idest agit de definitione, seu quidditate rei, & quia forma substantialis est, quę complet quidditatem substantię, seu quodquid erat esse, ideo ab ipso quodquid erat esse incipit disputationem contra Platonem, quod forme separate;

seu ideę non sunt necessarie, nec propter definitiones, nec propter esse individuum, nec propter generationes rerum.

Text. *Utrum autem idem est, aut alterum quodquid erat esse; id est, an quodquid est sic idem cum eo cuius est; nam per quodquid est, intelligit definitionem essentialem rei; & Alexander, & Commentator comparant hic, quodquid est ad primam substantiam, ajuunt enim, quod, que habent aliquo modo quodquid est, sunt primę substantię; sic ergo.*

CONCLUSIO I.

Materia prima accepta sub ratione universali distincta ab omni differentia individuali, & ut in potentia ad omnes formas, est una unitate specifica, accepta verò, ut determinata est per differentiam individualement, & sic est una numero, sicut privative omnium generabilium, & corruptibilium; prima pars hujus Conclusionis patet; secunda probatur: Illud est unum numero privative, quod non habet unitatem, quam natum est habere per aliqua extrinseca ipsum distinguencia, quam tamen haberet circumscripto extrinseco distinguente, sed materia prima circumscriptis omnibus formis distinguencibus nata est sic habere unitatem, si ab ipsa circumscriberentur omnes

omnes formæ, sive substantiales, sive accidentales distinguentes ipsam, ergo omnes tales materiae unirentur ad invicem, & facerent unum hominem generum numero.

CONCLUSIO II. Materia una numero positive potest esse ingenito, & corrupto, & consequenter potest esse eadem numero omnium generabilium, & corruptibilium, successive tamen, quia materia, secundum omnem entitatem suam, nulla facta variatione circa ipsam, potest esse successive ingenito, & corrupto, & consequenter in omnibus generabilibus, & corruptibilibus, ergo materia prima potest esse una numero positive, id est, secundum illam unitatem, quam includit, ut est sub forma.

CONCLUSIO III. Materia prima, alia est numero in generante, & alia in genito; quia agens naturale non producit aliquid, nisi, ex aliquo in quo recipitur actus, sed forma ejus, quia patiens est in opposita dispositione ad ipsum agens; sed talis opposita dispositio non est in materia generata, quia nihil est in opposita dispositione respectu sui ipsius, ergo generans agit in aliam materiam.

CONCLUSIO IV. Materia est singularis, alia singularitate compositi, quia sicut materia habet entitatem, essentialiter distinctam ab entitate compositi, ita habet unitatem consequentem suam entitatem isto modo, sed talis non est nisi unitas singularis, ergo, &c.

CONCLUSIO V. Materia non est de se hæc & singularis, quia, quòd est cõmunicabile, sic, quòd plurificatur in multis, non est de se hoc, & singulare; sed materia dividitur, & numeratur per actus dividentes ipsam, & sic est singularis denominativè, & quasi per accidens.

CONCLUSIO VI. Singulare, tam vatum, quàm signatum, quolibet modo sumptum, est per se intelligibile, saltem ex sui natura; ratio est, quia singulare in quantum tale, nihil diminuit de entitate rei; sed potius addit ad entitatem, ergo nihil diminuit de cognoscibilitate, quia unumquodque, sicut se habet ad esse, ita ad cognoscibilitatem ergo, &c.

CONCLUSIO VII. Singulare signatum, quòd est ipsa natura specifica determinata proprietate individuali, signata, & determinata, scilicet petreitate, Franciscitate, sub propria ratione singularitatis, non est intelligibile ab intellectu conjuncto, sic, quòd singularitas sit ratio agendi in intellectum, quia sic concipere singularitatem est concipere ipsam distinctam, & seorsum ab alia singularitate, & quidditate, quòd ab intellectu conjuncto, nunc negatur, quia circumscriptis omnibus principiis extrinsecis individuationis, ut loco, tempore, magnitudine, & figura, individua sunt sunt ejusdem rationis, ut duo ova viderentur, non appareant duo, sed unum, quia intellectus nesciret distinguere, ergo non intelligit propriam unitatem eorum, per quam unumquodque

que est indistinctum in se, & sic distinctum ab omni alio, & per consequens, nec entitatem eorundem cognoscit; tamen ipsa singularitas nunc, non per propriam speciem, sed per speciem naturæ, & sic concipitur cum ipsa natura, & sic est ratio cognita, & non cognoscendi, vel est pars objecti cogniti, cum essentialiter contineatur in objecto cognito, licet secundariò, & ex consequenti concipiatur.

CONCLUSIO VIII. Singulare signatum, non per se, & directè, nec ab intellectu conjuncto concipitur; sed bonè reflexè; idque patet per communem expositionem textus; Comm. 10. 3. de anima, ubi habetur, quòd si per eundem intellectum cognoscitur caro, id est individuum carnis; & carnis esse, hoc est, quidditas carnis, iste intellectus in cognoscendo carnis esse, & ipsam carnem, se habet, ut linea extensa ad se ipsam, ut circumflexam; Probatur etiam ratione, quòd individuum signatum cognoscatur reflexè; Illud, quòd intelligitur non per propriam speciem; sed per reflexionem potentie ad aliquod representativum ipsius, intelligitur reflexè, sed ita est, quòd intellectus conjunctus in intelligendo singulare signatum, non intelligit ipsum per propriam speciem, immediatè representantem ipsum, sed mediatè, sicut patebit in sequenti Concl. ergo. &c.

CONCLUSIO IX. Singulare vagum primò primitate originis per se, & directè, id est per propriam speciem intelligitur ab intellectu conjuncto

juncto, quæ conclusio est directè contra D. Tho-
 mam; Probatur. Ars, & cognitio intellectualis
 insequitur naturam; sed, ita est, quòd in actione
 naturali agens producens, non primò intendit
 universale, quia tunc producto universali, non
 protenderet ulterius actionem, neque tale agens
 intendit singulare signatum, quoniam producta
 tali singularitate, adhuc cessaret actio nostræ na-
 turæ; sed primò intendit producere naturam in
 aliquo supposito, quòd est individuum vagum, &
 ultimò signatum, ergò sic erit in cognitione in-
 tellectuali, quòd species phantastica, existens in
 phantasia, quæ est representativa objecti, primò
 representabit naturam in aliquo supposito inde-
 terminatè accepto; representatur enim primò na-
 tura cum multis accidentibus contrahentibus
 naturam ipsam, & se invicem mutuo; secundò ex
 ipsomet phantasmate, intellectus agens abstrahit
 speciem intelligibilem per quam representatur na-
 tura in se universalis. Tertio ipsamet phantal-
 ma representat naturam ipsam determinatam,
 multis circumstantiis signatis relucensibus in
 phantasmate distinctiori modo, ad quam natu-
 ram intelligendam cum istis circumstantiis si-
 gnatis determinantibus, ad hoc, quòd possit in-
 telligi distinctè oportet intellectum reflecti ad ta-
 los circumstantias relucences, & tunc intelligit in-
 tuitivè singulare signatum, & non cognoscimus
 singulare signatum distinctius, quàm ex cog-
 nitione istarum circumstantiarum, quæ representan-
 tur

tur

cur in phantasmate, & signum hujus est, quòd ipsum singulare cognoscimus, ex cognitione istarum circumstantiarum, quia, sicut objectum intelligimus, ita ipsum significamus, & nominamus, unde si volumus significare, & nominare Petrum, dicimus, quòd Petrus est homo; longus, grossus, crispus, niger, simus, existens in platea hora vespertina; non stans, sed sedens, & ita habemus, quòd primum cognitum primitate originis est singulare vagham, loquendo de cognitione intuitiva; Secundum cognitum est ipsa natura, & quidditas in se, loquendo de cognitione abstractiva; Tertium est singulare signatum, quòd sic intelligitur reflexe.

CONCLUSIO X. Inherentia accidentis non est de essentia accidentis; unde antequam probetur hæc Conclusio notate, quòd docet Antonius Andreas septimo Metaphysicæ quæst. prima sequens suum Magistrum Scotum; quòd duplex est inherentia; Quædam est actualis, scilicet, quando accidens actualiter inheret suo subjecto; & hæc communiter ab omnibus conceditur, quòd non est de essentia accidentis; Alia est habitualis, seu aptitudinalis, quòd actualis inherentia non sit de essentia accidentis probatur; Nam illud, quòd est de essentia alicujus non potest separari ab eo cuius est; sed actualis inherentia separatur ab accidente, accidente remanente; ut patet in Sacramento Altaris, ergo &c. Probatur etiam, si actualis inherentia esset de essentia accidentis, sequeretur,

tur, quòd accidens non possit intelligi sine tali actuali inhærentia, cum essentia sit de conceptu quidditativo rei, sed consequens est falsum, ergo &c. Probatur; nam quidquid contingit significare, contingit intellectum intelligere; sed accidentia abstractivè possunt designari, ut patet, ergo intellectus potest intelligere accidens, sine ejus actuali inhærentia.

CONCLUSIO XI. Neque aptitudinalis inhærentia est de essentia accidentis; Conclusio est directè contra D. Thomam; Probatur nullus respectus est de essentia absoluti, sed tam inhærentia actualis, quam aptitudinalis sunt respectus, ergo; Probatur; Quia aliter omnia essent formæ, lites ad aliquid, quòd est inconveniens, ex *Aristotele 4. metaphysicæ*; Probatur 2. Fundamentum ipsius respectus, est aliud præter relationem; quia nihil fundat seipsum; Quapropter, secundum D. Augustinum 2. de Trinitate; omne, quòd relativè dicitur, est aliquid aliud, præter relationem, ergo inhærentia accidentis non est de essentia accidentis, cum fundetur in accidente; Probatur 3. Si inhærentia aptitudinalis esset de essentia accidentis, sequeretur, quòd quantitas, qualitas, relatio &c. Non essent generalissima; Consequens est falsum, ergo &c. Probatur consequentia; Quia inhærentia videtur esse ejusdem rationis in quantitate, qualitate, & aliis accidentibus, ergo, si est de essentia utriusque, poterit ab utroque abstrahi conceptus dictus, in quid de ipsis, inferior quidem

dem conceptu entis , & superior conceptibus ip-
 forum ; Sed omnis talis est conceptus generis , &
 ita, quantitas, & qualitas, & hujusmodi non erunt
 genera generalissima ; quia super ipsa erit aliud
 genus superveniens , hæc sapientissime sumpsit à
 Scoto Antonius Andreae ; Si verò quærat , cui
 inhæret inhærentia actualis accidentis, nam oportet
 dicere, quòd inhæreat alicui, cum sit accidens,
 & non substantia . Respondet Antonius Andreae,
 quòd inhæret accidenti, alias non esset formaliter
 inhærens, & illa inhærentia mediante qua, prima
 inhærentia inhæret accidenti , non distinguitur
 realiter à prima inhærentia , unde non oportet,
 quòd sit procedere in infinitum in inhærentiis.

CONCLUSIO XII. Utrum intentio non
 sensata recipiatur cum intentione sensata in sensu
 exteriori, dico, quòd eadem species repræsentati-
 va formaliter intentionis sensatæ, idest sensibilibium
 est repræsentativa virtualiter intentionis non sen-
 satæ, idest insensibilibium , ut sunt intentiones no-
 civi, & utilis, & sic intentiones istæ , non perci-
 piuntur à sensu exteriori, sed interiori, licet spe-
 cies virtualiter repræsentativa utilis, ergo sic sub-
 jectivè in sensu exteriori , non tamen est ibi per-
 ceptivè, in sensu autem interiori sic, & subjecti-
 vè, & perceptivè.

CONCLUSIO XIII. Substantia est prior
 accidente, tempore, definitione, & cognitione ;
 Probatur, quia substantia, quantum est de se,
 cum non includat essentialiter accidens, potest
 sepa-

separatim esse sine quocunque; ipsum verò acci-
dens cum dependeat à substantia, non potest esse
sine ipsa saltem virtualiter; unde prius tempore
est posse habere sine alia existentiam actualem, &
priorem, quantum est de se, ita videlicet, quòd
sibi non repugnet, eò, quòd in nihilo dependet
ab ipso, & tale prius bene potest dici prius natu-
ra, ita, quòd per prius tempore, hic intelligitur
prius natura, idque potest esse dupliciter, uno
modo, quia non dependet ab alio, alio modo,
quia non est causa necessaria illius; Quod probat-
ur, per oppositum; Quia, si substantia, non po-
test ab accidente separari, vel est, quia dependet
ab accidente, vel, quia est causa necessaria illius;
Ad propositum dico, quòd substantia compara-
ta ad accidentia communia separabilia est prior
tempore, sèp natura utroque modo, videlicet, quia
non dependet, nec est causa necessaria illorum, &
comparata autem ad accidens proprium insepa-
rabile, puta ad propriam passionem subiecti, est
prior uno modo, videlicet, quia substantia non
dependet ab illa, sed non secundo modo, quia sic
est causa necessaria propriæ passionis, ideò non est
prior isto modo; primo modo, ergo est separabi-
lis, modo præexposito, & ut sic non repugnat
substantiæ existere sine quocunque accidente;
Thomistæ tenentes opinionem D. Thomæ dicen-
tis subiectum esse tantum causam materiale, seu
passivam propriæ passionis, & nullo modo cau-
sam activam ejusdem, & aliorum accidentium.

com-

communium, Conclusionem dicunt esse universaliter veram, scilicet, quod substantia est separabilis, ut substantia est ab omni accidente, etiam proprio, taliter, quod dicunt Thomistæ, quod licet repugnet homini, ut homo est esse sine risibilitate, & hoc propter magnam inclinationem hominis ad illam; sicut eadem ratione Materiæ Cæli, secundum Thomistas repugnat esse sine forma Cæli, tamen non repugnat homini, ut substantia est, & ut potentia passiva est, esse sine proprietate accidentali; Scotistæ autem sequentes veriorē sententiam Doctoris subtilis, dicunt Conclusionem esse negativam, videlicet, quod subiectum, non est separabile ab accidente proprio, & hoc est, quod ait, idem Doctor subtilissimus in Metaphysica, quod, licet subiectum potest separari à passione, quantum ad independentiam, quia in nullo, subiectum dependet à passione, non tamen est separabile, quantum ad causalitatem passivam, videlicet, & activam, quia est causa necessaria ejusdem; Nam posita causa necessaria causante effectum necessitate simpliciter, de necessitate ponitur effectus, ideò posito subiecto, de necessitate ponitur passio, illud; quod dictum est de separabilitate substantiæ ab accidente, intelligatur de separabilitate, secundum potentiam logicam, quæ est non repugnantia terminorum, vel, secundum potentiam Metaphysicam, quæ est quod in conceptu formali ipsius substantiæ non includitur aliquod accidens, & propter hoc non repugnat

gnat substantiam esse, sine quolibet accidente; Sed si loquamur de separabilitate, secundum potentiam physicam, seu naturalem, quæ est materia sensibilis, & quanta, de qua habet produci compositum substantiale, cum agens naturale non agat, nisi mediantibus qualitatibus activis, seu passivis, non potest substantia, ut naturalis est, separari à quolibet accidente communi.

CONCLUSIO XIV. Est quoque substantia prior accidente definitione, quia definitio, seu substantia cadit in definitione accidentis, cujuslibet necessariò; Probat, omnis definitio perfecta exprimit perfectum conceptum, & quietativum intellectus; sed nulla definitio accidentis, sine substantia est hujusmodi, ergo necessariò substantia cadit in definitione accidentis; Major patet; minor probatur; omne accidens habet rationem formæ in hærentis, de tali autem non potest haberi perfectus conceptus quietans intellectum sine illo, cui in hæret, qui est substantia, ergo &c. Subsumo, sed sic est, quòd pars definitionis est prior definito, ergo substantia definitione est prior accidente.

CONCLUSIO XV. Est etiam substantia prior accidente cognitione, non, quòd priùs de facto cognoscatur substantia, quàm accidens, immò, accidens prius cognoscitur, quia sensibile est, ergo si substantia est prior cognitione ipso accidente, dicitur sic prior, quantum est de se; vel dicitur prior cognitione primitate perfectionis,

nis; quia substantia est perfectius cognoscibile, quàm accidens; nam res, sicut se habet ad esse, ita se habet ad cognosci; est etiam ipsa substantia prior accidente generatione, quia prius natura generatur, quàm ipsum accidens.

CONCLUSIO XVI. Forma comparata ad materiam in eodem composito numero, licet sit prior prioritate perfectionis, quàm materia, quia perfectio ejus, non tamen est prior natura, vel origine, immò posterior sic, & materia, ut subiectum & fundamentum formæ est prior natura ipsa forma, quæ, licet quo ad esse sit posterior, quàm materia, est tamen prior causalitate, quia forma prius natura est causa materiæ, dando illi esse formale, seu actuale, quàm sit materia causa formæ in sustentificando illam, & eò modo, quo forma est prior, quàm materia, scilicet in causando, sicut principium in principiato, ita, etiam est prior composito, dummodo ipsa forma consideretur, quo ad esse suum particulare, quòd habet extra causam suam, quia si consideretur quo ad esse sibi communicatum à composito participativè, (quidditas enim compositi, secundum Aristotelem, hic 7. Metaphysicæ est causa, & ratio essendi cuilibet parti essentiali) est posterior, ut sic ipso composito, quo ad istud esse per accidens, quòd habet per aliud, quia ad esse totius partes existunt, in toto, quo autem ad esse suum particulare ipsa forma per accidens generatur, & non per se, perfectitate tertii modi, quia non solitarie

G

ipsa

ipsa generatur, sed in ordine ad totum, est etiam forma, quo ad suum esse magis ens composito, ad istum sensum, tamen magis ens, id est ens magis independens, quam compositum, quod principaliter ab ipsa forma, quam à materia dependet; vel dicendum, quod Aristoteles non similiter comparat formam ad materiam, & ad compositum; nam comparando formam ad materiam, dicit sic, species, seu forma est prior, & magis ens, quam materia, comparando verò formam ad compositum, dicit tantum, prior verò est forma illo, quod ex utrisque constat, propter eandem rationem; omittit enim majoritatem, & ponit prioritatem; propter eandem rationem, id est, eò modo, quo forma est prior materia, quia, ut causa ejus, ita est prior composito, quia principium ejusdem.

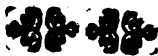
CONCLUSIO XVII. Si verò forma comparetur ad materiam in diversis numero suppositis ejusdem speciei, tunc simpliciter omnimodo forma erit prior materia, & origine, & perfectione, & causalitate, ut etiam docet sapientissimus Ferchius, lib. Vestigationum; V. G. forma ignis generans, quo ad esse præcedit materiam, quæ actu est sub forma ligni, & quæ est tantum potentia ignis, quia revera actus omnimodo præcedit potentiam, ut infra dicemus, sed forma ignis generans est in actu, materia ligni est in potentia, ergo forma existens in uno composito est prior simpliciter omni prioritate ipsa materia existente in altero composito. CON-

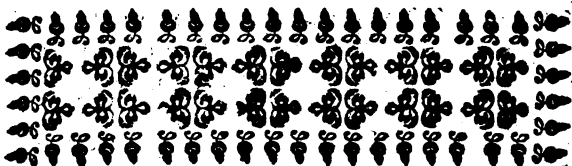
CONCLUSIO XVIII. Quoniam sub

stantiæ est actus, sicut sunt omnes intelligentiæ, non differunt numero, secundum Aristotelem; sed unicum individuum, unicam constituit speciem in illis absolute; nam dicit idem Aristoteles, hic 7. *Metaphysicæ*, quod idem est, quod quid est, id est essentia, vel quidditas, & illud cuius est, id est, individuum, vel suppositum habens illam quidditatem, ratio philosophi, quia suppositum abstractum à materia, sicut est intelligentia, non constituitur in esse individuali per differentiam individualem, sed quidditas ipsius intelligentiæ de se intrinsecè est individua, & singularis, itaque, individuum non addit supra speciem, aliquam aliam entitatem, sed species illa intelligentiæ dicit totam quidditatem, & totam entitatem individui; non sic autem in conjunctis cum materia, quia individuum materiale differt à specie per illam ultimam realitatem formæ, quæ differentia individualis est, quæ materia totius dicitur à Scoto; Dicit enim idem Aristoteles, quod, quod quid est, non est idem cum illo cuius est, intelligendo per id cuius est, non naturam specificam, sed suppositum, cui non primo, sed secundo competit talis essentia, & quod quid est, adeoque, vult dicere, quod in suppositis naturæ materiæ, non est idem penitus quod quid est, & ipsum individuum, non quia revera non sit idem per se; sed, quia non est idem primariò, id est adæquatè, sed secundariò, vel inadæquatè, quia est idem prima-

riò cum natura specifica, deindè secundariò cum
 Individuo, nam vult dicere, quòd aliud est essen-
 tia, & natura specifica ab individuo, quia indivi-
 duum distinguitur, ut dixi per differentiam indi-
 vidualem; in abstractis verò, ait Aristoteles, esse
 idem primariò natura, seù quidditas, & indivi-
 duum illius naturæ; *Consulite Scotum in 2. distin-*
ctione. 3., questione 7. 5., ad primum argumentum.

Finis Libri Septimi.

In octavum librum Metaphysicę Aristotelis secundum intentionem subtilissimi Doctoris Conclusiones utilissimę probantur.

Text. Ex prædictis itaque syllogizare oportet, &c. Id est agit hic de substantia sensibili, quæ semper constat ex materia, ideò ait text. 3., quòd sensibiles substantiæ materiam habent, unde hic liber 8. videtur potius ad physicam spectare, modus tamen, & ratio differendi de istis, est etiam proprius Metaphysicæ.

Text. Quòd verò substantia est materia palàm, &c. Hic agit principaliter de forma substantiali, quàm hic Aristoteles probat esse solùm ex proportionem ad actus accidentales, sed de hac re, & de aliis, quæ spectant ad hanc formam substantialem, latius dictum est supra lib. 7. Metaphysicæ.

Text. *Oportet autem non ignorare, quia aliquando laet, &c.* Hic agit de principio formali, scilicet de formis, & speciebus rerum per comparisonem ad ideas Platonis, quas semper impugnat.

Text. *In substantia verò materiali, &c.* In hoc capite nihil ferè novum Aristoteles docet; quapropter omnes conclusiones de materia, & de causis, hic tractari possunt; sed de istis dictum est supra.

Text. *De dubitatione verò dicta circa diffinitiones, & numeros, &c.* Id est, quòd sicut ex genere, & differentia fit unum per se metaphysicè, ita ex materia, & forma fit unum per se, sit ergo.

CONCLUSIO I.

Non unica, sed multæ Conclusiones deduci possunt ex primo capite text. Aristotelis, quòd materia, non naturaliter, sed divinitus separari potest à forma; Quòd in composito substantiali sint plures formæ; quòd decur forma corporeitatis, maximè in animatis; quòd eadem materia numero sit omnium generabilium, & corruptibilium. Quòd idem numero possit reparari per potentiam divinam; quòd in motu alterationis maneat idem sub utroque termino; quòd ad formationem corporis prolis,

ma.

mater concurrat activè; quòd in omni generatiõ
ne, & corruptione resolutio non fiat; usque ad
materiam primam; quòd Cælum sit compositum
ex materia, & forma; hæc omnia ex profelsò vi-
debimus in physicis.

CONCLUSIO II. Accidens, licèt sit
compositum metaphysicè ex actu, & potentia, &
etiam compositione cum his, quia ex materia in
qua, non tamen est compositum physicè ex ma-
teria ex qua, seù compositione ex his; unde no-
men accidentis, seù accidens primò intentionali-
ter est equivocum ad accidens metaphysicum, &
physicum, nam aliquando sumitur pro omni illo,
quòd convenit alicui, & non est de diffinitione,
quidditativa ejus, & sic propria passio est acci-
dens suo subjecto, & omne accidens commune,
est accidens suo subjecto, & omne inferius suo
superiori; quapropter accidens primò intentio-
naliter sive sumatur pro extraneo, sive pro illo,
quòd perficit accidentaliter aliquid, quòd est in-
se perfectum ultimè, semper essentia ejus est
principium exigitivum inhærentiæ, non verò ipsa
inhærentia, ut probatum est, *lib. 7., cum Scotto in 4.
dist. 12. quest. 1.*, & nunquam est compositum phy-
sicè ex materia ex qua, seù compositione ex his,
ex re, & re, sed ex actu, & potentia, & cõpositione
cũ his, V. G. albedo ex realitate, & realitate, sc. ge-
neris, & differentiz, undè valdè notanda est do-
ctrina Joannis Canonici, quòd quadruplex est
differentia inter compositionem ex his, & cum

his, prima, quia compositio ex his, est posterior, & presupponit compositionem cum his, secunda, quia in compositione cum his, idem est compositum, & componens; in compositione autem ex his, aliud est componens, & aliud compositum; tertia, quia in compositione cum his, quot sunt componentia, tot sunt composita, in compositione autem ex his plura sunt componentia, quam composita; quarta, quia compositio cum his reperitur in quolibet genere cum alio genere, compositio verò ex his, non nisi in eodem genere.

CONCLUSIO III. Quomodo formę naturales dicantur suscipere magis, & minus, & breviter hic cum Antonio Andrea, dico, quòd præcisa ratio suscipiendi magis, & minus est latitudo graduum in forma, sive, quòd idem est, illimitatio formę, quę participatur, secundum magis, & minus, secundum alium, & alium gradum ab individuís.

CONCLUSIO IV. Sed an substantia, vel substantialis forma suscipiat magis, & minus; Scotus in hoc 8. Metaphysicę, & Faber Faventinus, in Philosophia naturali, Theoremate 66. adducunt tres Conclusiones; Prima est, quòd si accipiatur substantia in communi, & pro quidditate; substantia non suscipit magis, & minus, quia substantiæ ut sic non competit suscipere magis, & minus, sed quatenus est in individuís tantum; Si verò consideretur, quatenus participatur ab individuís,

duis, tunc ponunt duas alias conclusiones; prima est, quòd una forma substantialis est major alia ejusdem speciei, & intelligit Scotus, cum Faventino de majoritate perfectionis, & hanc Conclusionem universaliter substatinet cum Henrico contra Averroem de quacunque forma substantiali; nam Averroes substatinet eam tantum in formis Elementorum.

CONCLUSIO V. Eadem forma numero non intenditur, neque remittitur, quàm Conclusionem substatinet etiam cum Henrico, contra Averroem, qui substatinet eandem formam elementi posse intendi, & remitti; Pro prima Conclusionem, quòd forma substantialis sit perfectior alia, est articulus Parisiensis, de anima intellectiva, quòd sit essentialiter perfectior in Christo, quàm in Juda, & hic articulus cogit Theologos, sed non philosophos: Probatur Conclusio sic à Scoto; Quodocunque aliqua una substantia, numero ejusdem speciei habet aliquam qualitatem, convenientem necessariò speciei intensiorem, quàm alia forma ejusdem speciei habeat, forma prioris substantiæ est perfectior, & consequenter magis substantia, quàm forma secundæ substantiæ, habentis minus intensam qualitatem; Sed sic est, quòd una substantia numero ejusdem speciei habet qualitatem necessariò consequentem intensiorem, quàm alia forma ejusdem speciei, ergo illa est perfectior, & magis substantia alia; Minor probatur inductione, quia unum individuum ignis est

est calidius alio individuo ignis, quantitate materia eadem utrinque existente, & unum individuum vini, & carnis est dulcius alio ejusdem speciei; Major patet ex duobus suppositis, primum, quòd qualitates emanant ab illa forma substantiæ, excluso quocunque alio agente extrinseco, ut patet de frigiditate aquæ; Nam cum frigiditas aquæ per contrarium remittitur, si postea substantia illa aquæ sibi relinquatur reddit ad pristinum statum, & gradum frigiditatis, ergo videtur, quòd causa efficiens redditus frigiditatis, non sit alia, quàm forma substantialis aquæ; Secundum suppositum; Causa naturalis non impedita agit secundum ultimum suæ potentia: Ex his duobus suppositis sequitur, quòd si qualitas producta ab una substantia ejusdem speciei sit minus intensa qualitate proveniente ab alia substantia ejusdem speciei, etiam forma substantialis erit imperfectior, & minus substantia; ratio est, quia præstantia effectus arguit nobilitatem causæ, maximè, quando agunt causæ secundum ultimum suæ potentia, & non sunt impeditæ, & sunt in suo esse quieto, & non pugnant cum contrario; Hoc etiam fatetur D. Thomas prima parte summæ quæstione 85. art. 7. ubi ait, quòd corpus, quanto est perfectius dispositum, tanto meliorem sortitur animam, ecce quomodo ponit magis, & minus ex parte animæ: Et ex *Aristotele hic in 8. Metaphysicæ text. 10.* habetur, quòd substantia, quæ est secundum speciem non suscipit magis, &

mi;

minus, sed siquidem in materia, quæ authoritas est clarissima; Nam ibi comparat formas numeris, & ait, quòd sicut numerus non habet magis, & minus, ita substantia, quæ est secundum speciem non suscipit magis, & minus, sed, quæ cum materia, quòd autem intelligat per hoc, patet, quia intelligit substantiam, secundum esse individuale, quòd per ipsum philosophum vocatur materia totius, sive, secundum quòd recipitur in individua substantia, hæc enim est substantia in materia, non abstracta à materia, hoc modo igitur substantia suscipit magis, & minus; Probat-ur secunda Conclusio, scilicet, quòd eadem forma numero substantialis non intendatur, & remittatur continuo. Si remissa qualitate remittatur forma substantialis, ergo amoto contrario remittente nulla est causa intrinseca redeundi ad gradum intentum, ut puta, est aqua in summo frigida, accedit ignis, & remittit frigiditatem aquæ per quinque gradus; deinde cessat agere, tunc est manifestum, quòd aqua reddit ad pristinam frigiditatem; modò, si forma substantialis aquæ remissa fuisset, quando illa frigiditas est remissa, manifestum est, quòd aqua non potuisset redire ad gradum intentum in summo, quia forma substantialis, quæ remansit, tunc non potest ultra suas vires, & sic non potest producere qualitatem intensiorem, quia illa non est sibi proportionalis, nam forma illa remissa, non potest esse principium sufficiens illius, nullum ergo erit principium

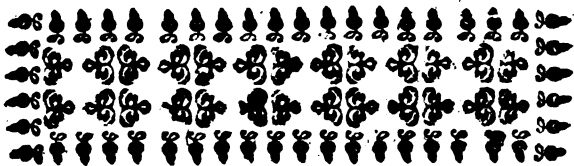
pium effectivum illorum quinque graduum ablatum; oportet ergo dicere, quod eadem numero forma substantialis non intenditur, nec remittitur; patet, etiam de aere intensius calefacto ab igne, deinde redeunte ad suam pristinam caliditatem: Probatur etiam auctoritate philosophi, 5. physicorum, ubi negat motum in substantia, & concedit motum in qualitate, non negat autem motum in substantia p[er] partes mobilis, quia sic generatio est successiva, ergo negat motum p[er] partes formarum.

CONCLUSIO VI. Non negamus omnino esse gradus in forma substantiali, immò illos admittimus, nempe indivisibiles, sed negamus gradus, eo modo, quo sunt in forma accidentalis; forma enim accidentalis paulatim inducitur per gradus, ut patet de caliditate in aqua, & secundum illos, est in continuo fluxu, non sic est de forma substantiali, quia tota simul in instanti inducitur, nec cum est induc[t]a, modò intenditur, & modò remittitur, ut forma accidentalis; Nec propter hoc sequitur, quod in generatione individuali, una forma non recipiat plures gradus perfectionales altera, & hinc fit, quod suscipit magis, & minus motu individuali, sive indivisibili, & nullo modo motu continuo, sicut qualitas, in quo differt à qualitate; de motu continuo loquitur *Aristoteles* in prædicamentis, quando dicit, quod substantia non suscipit magis, & minus, undè exemplificat, dicendo, fortes non est
ma-

magis homo nunc, quàm prius, quia habet semper idem esse, quàm prius habuit, sed bene modò est magis albus, quàm prius, quia accidens motu continuo incenditur, & remittitur; his non obstantibus, fortes poterit habere perfectiorem formam in generatione, quàm Joannes, & sic postea eadem perseverat, cum eadem perfectione, in puero, & in sene; Nec *authoritas Aristotelis in hoc 8. metaphysicæ*, est contra nos, dicentis, quòd formæ sunt sicut numeri, quia forma substantialis accepta ut abstrahit ab individuis non suscipit magis, & minus, & sic se habet ut numerus, sed eadem ut participatur ab individuis, bene suscipit, & non se habet ut numerus; Nec ut sic suscipit magis, & minus in gradibus quidditativis, seu specificis, qui variant speciem, sed in gradibus individualibus, idque in mutatione indivisibili, quæ est generatio, quam appellamus mutationem individualem, quia terminatur ad individuum, & licèt forma sit indivisibilis, quò ad quantitatem molis, est tamen divisibilis quò ad quantitatem virtutis: An ex materia, & forma constituantur unum per sè, videbimus in physicis;

Finis libri octavi.

In

In nonum librum Metaphysicę Aristotelis secundum intentionem subtilissimi Doctoris Conclusiones utilissime probantur.

Text. De primo quidem igitur ente, &c. In hoc capite ferè repetit philosophus, quæ tradiderat in lib. 4. , & septimo , unde conclusiones ibi probatæ, hic etiam locum habent ; agit , etiam de potentia activa, & passiva, quæ sunt distinctę potentiæ , & ideo queri potest , an idem possit pati à seipso, & agere in seipso , an actione univoca, vel æquivoca.

Text. Sunt autem quidam , qui dicunt &c. In hoc cap. principaliter agit de potentiis rationalibus, & irrationalibus , quæ sunt potentiæ activæ,

væ, & an dicta divisio sit conveniens, & quænam sit potentia vitalis rationalis, & quæ non hæc omnia tamen spectant ad tractat. animalicum, loquitur etiam hic contra aliquos dicentes, potentiam non esse, nisi dum actu operator, quòd est absurdum, & rationes Aristotelis sunt perspicuæ, undè hoc principium est verum, potentia præcedit actum suum.

Text. Omnibus autem potentiis existentibus, &c.

Hic reprobatur sententiam eorum, qui dicebant, unumquodque esse possibile, etiam si futurum non sit, quòd tamen aperte est falsum, ut nulla egeat refutatione, aut declaratione.

Text. Quoniam autem de potentia, quæ secundum

motum, &c. Hic agit de ordine inter potentiam, & actum, an in uno, & eodem subjecto, actus interdum antecedit potentiam, quòd hic affirmat Aristoteles; quomodo potentia reducatur ad actum, & quid determinat potentiam rationalem, vel liberam ad actum, & sic discurret in aliis capitibus, quænam sint proprie in potentia, & an actus sit prior substantia, seu perfectione, quàm potentia, &c. Utrum aliquod possit à seipso moveri, videtur, quòd non, quia philosophus hic in litera dicit, quòd in nihil est aptum pati ipsum à se ipso, unum enim, & non aliud est, & in 2. physicorum docet, quòd nihil movetur à se ipso primario, hæc omnia videbimus in physica, & breviter hic aliqua tangemus.

CON.

CONCLUSIO I.

N actione univoca, nihil agit in seipsum, nec à seipso patitur, ratio est, quia tunc haberet illam formam, per quam agit, & non haberet, &c. immò si quis posset in seipsum agere, & producere aliquam formam substantialem, non esset nec agens univocum, nec equivocum, non univocum, quia tale semper est equè perfectum, cum termino producto; sed nulla forma substantialis potest noviter advenire per se composito, quin illa sit perfectior quacunque præcedente, quia in formis substantialibus semper ulterior est perfectior, ergo, nihil univocè potest in seipsum agere, &c. Nec esset agens equivocum, quia tale est perfectius termino producto; sed non esset sic in proposito, immò terminus productus esset perfectior; itaque est vera Conclusio, quòd nihil agit in seipsum univocè actione substantiali, quia tunc etiam duo individua absoluta, & ejusdem speciei essent in eodem numero, quòd est falsum.

CONCLUSIO II. Actione verò equivoca accidentali seu alterativa bene potest idem numero agere in seipso, nec sequitur, idem esse in actu, & in potentia, accipiendo actum, & potentiam uniformiter, quia duplex est actus, scilicet for-

formalis, & virtualis, exemplum primi, ignis est actus calidus formaliter, exemplum secundi, sol est actus calidus virtualiter, isti autem duplici actui correspondet duplex potentia passiva, scilicet formalis, & virtualis, potentia passiva formalis est illa, quæ potest recipere aliquam formam accidentalem; potentia passiva virtualis est illa, quæ potest recipere aliquam virtutem substantialem per quam possit agere; Itaque quando aliquod movet seipsum actione æquivoca, & accidentali, non est in actu formali, sed virtuali, & in potentia, & illa non repugnant, bene autem, puto impossibile idem esse in actu, & in potentia uniformiter, accipiendo hii formaliter, formaliter; hii virtualiter, virtualiter, nec sequitur, quòd idem esset sibi contrarium, quia agens est contrarium passivo, quia hoc intelligitur de agente univoco, & non de æquivoco alterante.

CONCLUSIO III. Intentio autem philosophi in 2. physicorum est, quòd, idem non moveatur à seipso primariò; duplici primitate, scilicet secundùm se totum; & adæquatè, quia tunc quiesceret ad quietem partis, & moveretur ad quietem ejusdem, sed bene, idem potest movere primariò, secundùm tantum, primitate, scilicet adæquationis, quia tunc licet pars quiescat, non sequitur, quòd debet quiescere totum; nec est inconveniens, relationes oppositas fundari in eodem, scilicet motivi, & mobilis, quia istæ non sunt impossibiles in eodem, quia inter mo-

H

vens,

vens, & motum est tantum dependentia accidentalis, & ratio est, quia idem, quatenus est movens se, est aequaliter illimitatum, non qualiter est motum, & ideo aliter, & aliter se habet.

CONCLUSIO IV. Utrum differentia, quam assignat philosophus inter potentias racionales, & irracionales sit conveniens, scilicet, quod illę sint oppositorum; istę verò unius oppositi tantum; dico, quod potentia activa, aut est de se determinata ad agendum, ita, quod, quantum est de se non potest non agere, quando non impeditur ab extrinseca, aut non est ex se determinata, sed potest agere hunc actum, vel oppositum, vel agere, & non agere; Prima potentia dicitur communiter natura; Secunda verò dicitur voluntas; Natura igitur, quia est talis causa, est unius tantum determinatę, id est cujuscunque, vel quorumcunque est determinata, est ex se illius, vel illorum, ut patet de igne ad agendum unum effectum in passo sibi approssimato, & disposito determinato; & etiam de Sole, qui pręsente passo liquofactibili, sic liquefacit, quod non potest non liquefacere, & similiter pręsente passo constringibili, non potest non indurare, simul, & semel, ita, quod, non est in sua potestate alterutrum illorum agere pręsentibus passis ambobus receptivis duarum formarum oppositarum. Voluntas verò, quia est talis causa, est oppositorum, id est ex se indeterminata est hęus actionis, vel oppositę, vel actionis, vel negationis ejusdem, pro quanto potest.

est agere, vel non agere, & ex se primariò se determinare ad agere, vel non agere ad hoc, vel ad illud agere, quia ejus indeterminatio non est materialis, seu potentia passiva, quæ indiget extrinseco determinante, sicut de materia patet, sed est indeterminatio potentia activæ, aequaliter illimitata, estque excellentis perfectionis.

CONCLUSIO V. Potentia activa est adhuc duplex, una irrationalis, alia rationalis, prima dicitur de natura, quæ determinata est ad unum effectum, vel ad plures; Secunda est ipsa voluntas, & licet hic in litera dicat philosophus, intellectum esse potentiam rationalem, hoc tamen, non intelligitur de intellectu, ut comparatur ad actum proprium, quem elicit, quia sic est potentia naturalis determinata, & ut sic est potentia irrationalis; intelligitur ergo dictum Aristotelis, sic, quod intellectus potest comparari adhuc ad actus aliarum potentialium inferiorum, in quibus habet cum voluntate aliquam causalitatem, puta intellectus ostendendo, & dirigendo; voluntas verò in volendo, & imperando, & hoc modo, nunquam intellectus est principium aliqujus actionis exterioris sine voluntate concurrente, & determinante intellectum; de hoc intellectu loquitur philosophus, qui est practicus; unde philosophus, aliquando distinguit naturam contra artem, & intellectum, aliquando distinguit naturam contra propositum, & voluntatem, per quod patet, quod per omnia illa, scilicet per ar-

tem, intellectum, & voluntatem intelligit unum principium practicum artificialium, nam ad opus artis concurrunt illa tria, ex quo patet, quòd potentia rationalis dupliciter potest sumi, scilicet incompletè, vel completè; incompleta potentia rationalis est intellectus, vel ars, ut præcedunt voluntatem, & de tali videtur hic loqui philosophus, cum dicit, quòd oportet illam determinari per voluntatem; voluntas autem determinativa intellectus, est potentia rationalis completa, vel saltem ad completum principium rationale, & sic verum est, potentiam rationalem completam esse oppositorum, quia in eodem nunc potest agere ad oppositum, non in sensu compositionis, sed divisionis.

CONCLUSIO VI. An actus sit prior potentia, ratione, generatione, & perfectione, suppono, quòd relativa opposita sunt duplicia, vel sunt mutua, vel non mutua, ad propositum dico, quòd actus, & potentia non opponuntur relativè, primo modo, nam talia cum sint simul natura, & diffinitione, sequeretur, quòd actus non esset prior potentia ratione, nec ratio scilicet diffinitiva potentia sumeretur ab actu magis, quàm è converso, quòd est contra philosophum in text. opponuntur autem, secundo modo; nam potentia dicit ordinem, vel est ipsemet ordo ad actum; scilicet essentialis, & existentia, & ille ordo est essentialiter respectus ad actum, & non è converso, quia ratio actus est absoluta, itaque actus tantum

terminat relationem potentis, & non refertur ad illam, sicut patet in 5. metaphysicæ, cap. de ad aliquid, de scientia, & scibili, de mensurabili, & mensura, quia omnia ista, & similia pertinent ad tertium modum relativorum, quæ nullo modo sunt mutua, quia igitur potentia dependet ab actu essentialiter, & non è converso, ideo habet diffiniri per actum, & non è converso, & per consequens, ut ait philosophus, actus est prior potentia ratione, scilicet diffinitiva, & non, è converso.

CONCLUSIO VII. Non tantum actus est prior potentia ratione, sed etiam generatione, seu tempore, & secundum substantiam, idest perfectione, idque est verum ubi, actus, & potentia ad diversa comparantur, suppositaliter distincta, & dummodo potentia accipiatur pro objectiva, ut illa, quæ fundatur in esse cognito in Deo existente, & terminatur in reali possibili, V. G. illud dicitur potentia, ut sic, quod nunc non est in actu, & potest esse, ut lignum in actu, non est ignis, sed est potentia ignis; comparando igitur istam potentiam sic ad actum extrinsecum essentialis, & existentiæ ipsius agentis (Agens enim, ut est in actu formali agit) ducentis lignum potentiam, ignem ad actum, dico, quod actus talis est prior tali potentia triplici primitate, sed comparando potentiam, & actum, ut concurrunt in eodem numero, tunc potentia est prior actu prioritate originis, prius enim aliquod, est potentia ad tale

ens, & deinde idem fit in actu, vel est tale in actu; Idque in istis generabilibus, & corruptibilibus, in quibus non semper potentia est simul cum actu; fecus est de incorruptibilibus, & æternis, in quibus, posse, & esse sunt simul, ut ait Aristoteles 3. physicorum, semper, enim sunt in actu, & in 9. metaphysicę, ait philosophus; Comparando, etiam actum, & potentiam ad idem numero, aliquando actus est prior potentia, accipiendo potentiam pro habitu acquisito, habitus, enim fit ex actibus præcedentibus, sed quò ad actus subsequentes ipsam potentiam habitualem, potentia illa est prior actu quocunque; aliter verò est dicendum universaliter de potentia activa quacunque, quæ semper est prior actu suo; & de potentia passiva, seu receptiva, quæ semper est prior receptibili origine saltem.

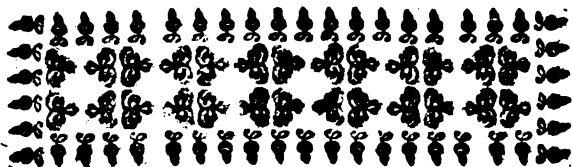
CONCLUSIO VIII. Ideò illa, quæ sunt priora origine, seu generatione, sunt posteriora, secundum substantiam, seu perfectionem, quia natura limitata semper procedit de imperfecto ad perfectum; In natura autem illimitata, & simpliciter perfecta est totum oppositum, nam, quæ sunt priora origine, ibi sunt priora etiam perfectione; In creaturis verò iste ordo est oppositus, ut dicit philosophus, hic nono metaphysicę; Quæ sunt priora generatione sunt posteriora perfectione, quia tunc verificatur ista propositio, quando illa priora, & posteriora concurrunt in eodem, & non in diversis numero, quia tunc si potentia est

in

in uno, & actus in alio; & actus, ut dictum est supra, cum sit prior generatione, quam ipsa potentia, erit etiam sicut de facto est prior perfectione, quia, & generatione, & perfectione actus est prior potentia in diversis numero, ergo ad hoc, quòd sit vera illa propositio, priora, & posteriora debent concurrere in eodem supposito numero, & etiam in eodem genere esse debent substantiali, videlicet, vel accidentali; Nam substantia illa, quæ prius origine generatur, est imperfectior, illa verò, quæ ultimò generatur est perfectior, sed si sunt in diverso genere, non oportet, quòd illa, quæ sunt priora generatione, sint posteriora perfectione; Nam substantia prius generatione generatur, quàm accidens, & tamen substantia est perfectior accidente.

CONCLUSIO IX. Actio dividitur in transeuntem, & immanentem; actio fundatur in agente, tamquam in subjecto, hæc duæ conclusiones explicandæ sunt in physicis, sed si vultis illas melius explicatas, consulite Trombetam in metaphysica lib. 9. quæst. 1. & 2., qui valdè subtiliter illas explicat.

Finis Libri Noni.

In Decimum librum Metaphysicę Aristotelis secundum intentionem subtilissimi Doctoris Conclusiones utilissime probantur.

Text. *Dictum est prius, quod unum, &c.* Hic repetit philolophus, quæ dixerat *lib. 5. cap. 6.* de uno, quod semper annumeravit inter præcipuam proprietatem entis, omnia tamen, quæ ad unum pertinent, dicta sunt à nobis *lib. 4. metaphysicæ.*

Text. *Maximè verò in eo, quod est metrum esse primum;* Idest, an primum in uno quoque genere sit mensura cæterorum, quod affirmat Aristoteles in principio cap., & quomodo unum sit principium numeri, quæ Conclusiones propriè spectant ad tractatum de quantitate.

Text.

Text. *Secundum substantiam verò, & naturam querendum, &c.* Hic philosophus prosequitur eandem materiam; ad plus quæri potest hic, an scientia ex rebus, vel res ex scientia mensurentur; Aristoteles affirmat, quòd res ex scientia mensurantur, patet in text. ubi ait; At scientiam quoque, & sensum mensuram rerum dicimus esse.

Text. *Opponuntur autem unum, & multa, &c.* Id est, unum non esse substantiam à rebus, & individuè separatam; & quæri solet; an detur unum ens primum, quòd sit mensura cæterorum, vel una substantia, quæ sit mensura aliarum substantiarum, quæ sic abstracta non habeat aliam naturam, nisi unitatem, ut dicebat Plato, & concludit philosophus, quod sicut in coloribus, datur unus primus color, ita in substantiis una substantia, quæ non est aliquid separatum; Undè quærunť Expositores, quæ sit hæc substantia una; Scotus hic 10. *Metaphysicæ*, & Antonius Andree ibidem, quæst. 1. dicunt non esse Deum, sed primam intelligentiam, quia hæc est in genere substantiæ, non verò Deus, contra Averroem, & Alexandrum.

Text. *Quoniam autem differre contingit;* Id est agit de oppositione inter unum, & multa; sic etiam in cap. 6. de contrarietate, quæ res parum difficilis est, & ad *Dialecticam* pertinent omnia, quæ dicit, usq; ad capitulum duodecesimum inclusivè; sic ergo.

CON-

DE DECIMO
CONCLUSIO I.

Licet Commentator videatur dicere, hic, Deum esse substantiam illam unam, quæ est metrum, & mensura omnium substantiarum, ratione suæ simplicissimæ unitatis; *verba Scoti in 1. dist. 8. q. 3. §. ad arg. pro 2. opin. lit. X.* Sed revera, vel Commentator non habet intentionem philosophi, qui hic 10. Metaphysicæ, quærit an in substantiis sit aliquod unum, quod sit mensura aliorum, & hoc sit ipsum unum, & contra Platonem arguit, quod non sit ipsum unum, sed aliquod, cui unitas talis conveniat, sic, & in omnibus generibus. Plato, enim volebat, quod Idea, quam ipse in concavo lunæ ponebat erat illud unum, quod erat mensura cæterorum, quæ Idea pluries in Metaphysica reperitur impugnata à philosopho; & sic Commentator non habuit mentem philosophi, quia, si primus motor esset talis mensura, ergo sicut in aliis generibus, primum est aliquod illius generis, ita primus motor esset aliquod de genere substantiæ, quod est erroneum, quia Deus non cadit in genere, propter suam infinitatem; vel dicendum, quod Commentator voluit dicere, quod primus motor est metrum, & mensura omnium, id est mensura quidditativa, seu, perfectionalis extrinseca, sed non intrinseca, ergo, aliqua alia substantia illius generis est prima, cui convenit unitas, V. G. natura primi, & supremi
an-

angeli erit in genere substantiæ mensura intrinseca omnium entium in ente. *Vide Scotum in 1. dist. 8. quæst. 3. §. ad arg.*

CONCLUSIO II. Unum, & multa opponuntur, dummodo accipiatur unum completè, secundùm propriam formam, secùs verò est si accipiatur incompletè, &, ut pars materialis ipsius multitudinis, quia, ut sic est principium numeri constitutivum, & sic non opponitur, Unde doctissimus Bonetus in prædicamentis, sequens philosophum in eodem loco docet, quòd ens dividitur in unum, & multa, & quòd unum dicitur quinque modis, primò pro unitate transcendentali, & sic omnia, de quibus eas transcendenter dicitur univocè, sunt unum ista unitate; secundò dicitur unum unitate generica generalissima, & sic omnia unius prædicamenti sunt unum ista unitate; tertio dicitur unum unitate speciei subalternæ, & sic omnia, quæ continentur sub eadem specie subalterna dicuntur unum ista unitate; quartò dicitur unum unitate speciei specialissimæ, & sic omnia ejusdem speciei specialissimæ sunt unum ista unitate; quintò dicitur unum unitate numerali, undè, quanto unitas est superior, tantò est minor, secundùm Scotum in multis locis, quapropter major unitas, infert minorem, sed non minor majorem, licèt stet cum eas multa verò capitur tot modis, quot unum, ut de se patet quia tot modis dicitur unum oppositorum, quot modis dicitur, & reliquum; & sic unum, & multa opponuntur. **CON-**

CONCLUSIO III. Divisibile, pluralitas, & multitudo, idem enim sunt, & sic multitudo cum sit nobis sensibilior, & manifestior, secundum rationem concipientem, quo ad nos, est prior, & notior unitate indivisibili, quæ cum sit insensibilior, quòd ad nos est posterior, & ignotior, licet, secundum naturam, & simpliciter unitas sit prior, & notior multitudinem, quatenus est principium, & mensura numeri, seu multitudinis, mensura, enim est prior mensurato, & principium principiato.

CONCLUSIO IV. Possibilis est transmutatio, sicut ab habitu ad privationem, ita à privatione ad habitum, naturaliter loquendo de privatione imperfecta, quæ respicit subiectum privatum immediatè, ut est tenebra respectu aeris, & privatio materiæ, non autem loquendo de privatione perfecta, quæ respicit subiectum mediante forma, ut cecitas mediante visione, respicit oculos, & mors mediante vita respicit corpus; privatio prius dicta præcedit habitum, vel saltem potest præcedere; privatio verò postèrius dicta, est in illo posterior, & quò ad esse, & quò ad cognosci, illa vero tantum cognitione posterior.

CONCLUSIO V. Media contrariorum sunt ita simplicia, sicut extrema, nec media sunt composita ex extremis, nec unum magis participat unum extremorum, quàm aliud medium, sed benè sunt composita, pro ut hic 10. Metaphysicè dicit Aristoteles compositione, quæ est quædam con-

convenientia, quam habent media cum extremis, magis enim media cum extremis, quam extrema ad invicem conveniunt, & hoc modo dicuntur composita ex extremis, & quæ unum mediiorum magis convenit cum uno extremorum, quam aliud medium, ideò unum medium magis dicitur participare unum extremum; quam aliud.

CONCLUSIO VI. Repugnantia, quæ est inter formas substantiales, non est repugnantia contrarietatis, sed disparationis, vel si est contrarietatis, non tamen stricto modo acceptæ, sed largo modo, vel est repugnantia contrarietatis virtualis, sed non formalis.

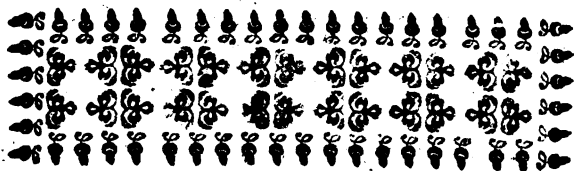
CONCLUSIO VII. Corruptibile, & incorruptibile differunt genere physico, seu subiectibili, seu transmutabili, quòd est ipsa materia prima; Nam dicit hic 10. metaphysicę philosophus; genera differunt, *supple physica*, illa, quòrum non est communis materia, & per contrarium, illa sunt ejusdem generis physici, quorum communis est materia vicissim transmutabilis, sed incorruptibile, secundum philosophum, non habet materiam, ut Cælum, & intelligentiæ, vel si habet illam, non est ejusdem rationis cum nostra, ad hunc sensum, videlicet, quia natura est materia transmutabilis ad esse simpliciter, & pro ut est altera pars compositi, illa verò est ipsamet essentia simplex, tantum metaphysicè composita ex genere, & differentia, transmutabilis tamen ad esse, secundum quid; Materia enim nostra transmuta-

mutatur de una forma substantiali ad aliam, quæ dat esse simpliciter; Materia verò Cæli, secundum philosophum est transmutabilis de uno ad aliud ubi, de lumine ad privationem luminis, sic etiam intelligentiæ, de uno loco ad alium, de una notitia ad aliam, quæ omnia dicunt, & dant esse, secundum quid, sed non differunt genere logico, sed prædicabili, quia sic conveniunt in genere substantiæ, circumscripta, tamen prima intelligentia, quæ ratione suæ infinitatis, & illimitationis est extra genus, incorruptibile igitur finitum, limitatum, & causatum, licet differat in genere physico à corruptibili, non tamen in genere logico.

Finit Libri Decimi.

In

In undecimum librum Metaphysicę Aristotelis secundum intentionem subtilissimi Doctoris Conclusiones utilissimę probantur.

Text. Quoddam quidem igitur sapientia circa principia scientia &c.

Text. Ad hoc utrum oportet poni aliquid præter singularia &c. In istis duobus capitibus, immò in toto hoc libro undecimo, nihil novum docet Aristoteles, sed reddit in summam, quæ in superioribus libris tradiderat, adiungens multa, ex iis, quæ docuerat in libris physicorum, ita communiter omnes interpretes.

Text. Quoniam autem philosophi scientia est entis in quantum ens universaliter &c.

Text. Est autem quoddam in entibus principium circa, quòd non est mentiri &c.

Text. Solvetur autem utique huiusmodi dubitatio con-

considerantibus, undè venit principium &c.

In istis tribus capitibus resumit illa, quæ in toto libro 4. tradit latissimè, nimirum de objecto hujus scientiæ, de analogia entis, & nos cum ipso diximus libro 4. & 6.

Text. Omnis autem scientia querit aliqua principia &c. Hic philosophus attingit illam divisionem scientiæ in speculativam, & practicam, ut diximus in primo metaphysicæ practicam, postea, hic dividit in factivam, seu mechanicam, & activam, seu moralem; speculativam dividit in Physicam, mathematicam, & metaphysicam, & hic possunt esse difficultates, an metaphysica sibi subalternat alias scientias; an metaphysica verò possit probare entia immobilia, & mobilia; An inter mathematicam, & physicam dentur aliæ scientiæ mediæ.

Text. Quoniam autem simpliciter ens, secundum plures dicitur modos. Hic Aristoteles repetit, quæ docuerat lib. 6. metaphysicæ, quòd ens per accidens, non pertinet ad scientiam hanc metaphysicæ, & recolligit ea, quæ dixit de effectibus contingentibus, de fortuna, & casu &c. Ex dicendis in physicis.

Text. Est autem quidem hic actus solum, hoc autem potentia &c. Hic investigat definitionem motus, & quomodo comparetur ad mobile, & moventem, ad actionem, & passionem, ex dicendis in libris physicorum.

Text. Infinitum autem, aut quoddam impossibile per-
trans.

transire &c. Hic philosophus agit de infinito, quòd ex dicendis in 3. physicorum non datur in actu, sed solum in potentia in quantitate continua, vel discreta; Quomodo autem intelligitur Aristoteles ij. metaphysicę, quòd infinitum non est separabile à sensibilibus in ultima Conclusionē &c.

CONCLUSIO I.

Scientia metaphysicę non subalternat alias scientias; Ratio est, quia subiecta aliarum scientiarum non addunt ad subiectum metaphysicę differentiam accidentalem; Sed potius essentialē, ut de se patet. Tum quia alię scientię non accipiunt principia sua specialia, & evidentiam ipsorum à metaphysica. Ratio est, quia unaquęque scientia maximè naturalis, ut mathematica habet propria principia immediata, & per se nota in suo proprio genere, ex conceptu terminorum conceptorum in talibus scientiis, undè licet aliquod principium in metaphysica, quòd geometer tantum confuse cognoscit, possit perfectius, & distinctius cognosci à metaphysico, cujus est cognoscere omnes quidditates distinctè, tamen illud principium est immediatum, & per se notum geometro, neque probatur per illud principium metaphysici, sed ex conceptu confuso

I

ter-

terminorum sic geometro Conclusio evidenter vera, sed quandiù scientia non recipit evidentiam suorum principiorum, ab alia scientia, non subalternatur illi, ergo mathematica, & naturalis, non subalternantur metaphysicę; Quamvis ab Aristotele in textu vocentur partes metaphysię, idest scientię speciales, seu particulares conceptę sub communissima, quę conditio sola non sufficit ad subalternationem scientiarum, sed plures requiruntur; In mathematica, enim sunt principia multa per se nota sibi; sic etiam, & in scientia naturali, quorum evidentia non est à metaphysica, sicut sunt istę in scientia naturali, plura entia sunt, motus est, natura est, & multa alia, quę sunt de se evidentia, & per se nota.

CONCLUSIO II. Metaphysicus licet possit probare entia immobilia esse, sicut in libro 12. patebit, non tamen entia mobilia, ratio est, quia ista passio specialis, scilicet mobilitas, non includitur propter quid, & virtualiter, in subiecto metaphysicę, nec principia illius passionis adequatè sic virtualiter includuntur in illo; & ideò, ex principiis sumptis ab ente, non potest demonstrare passionem specialem hujus entis specialis, quòd est corpus naturale; entia verò immobilia, benè potest demonstrare per principia sumpta ab ente immediatè, quia per proprietates, & passionis entis. Tum, quia ens immobile pertinet ad considerationem metaphysici, ex eò, quòd est principium, & causa subiecti primi metaphysicę, sci-

scilicet entis, in quantum ens est; ut dictum est in 6. libro, vel pro quanto est prima, & principalissima pars subjectiva entis, in quantum ens est, quod non potest dici de ente mobili, cum sit pars subjectiva entis valde remota, & non sit principium illius; Tum, etiam, quia Deus, licet sit causa omnium effectuum naturalium, quia tamen non est eorum causa totalis, & adæquata, ideo non sequitur metaphysica posse probare effectum naturalem esse, probando Deum esse. Tum, etiam, quia metaphysicus non considerat Deum, ut est causa effectiva effectuum naturalium, in quantum naturales, sed præcisè in quantum entia sunt.

CONCLUSIO III. Inter mathematicam, & physicam dantur scientiæ mediæ, scilicet, prospectiva, musica, & Astrologia, & habent omnes istæ diversum modum considerandi, & definiendi; scientia enim purè mathematica considerat quantitatem, simpliciter, & absolute abstractam à qualitate sensibili; Nam Geometria, & Arithmetica considerant quantitatem, sive continuam, sive discretam, abstrahendo à qualitatibus sensibilibus; scientia verò naturalis considerat per se, & directè qualitates sensibiles in quantitate, sive continua, sive discreta; Itaque per se primò considerat qualitates sensibiles, & principia earum, cum per se primò consideret corpus naturale, ut includit principia hujusmodi qualitatum, quæ sunt materia, ut est principium potentiale, & mobile, & forma, ut principium operationis, & mo-

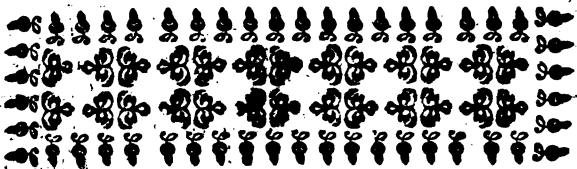
tus, quantitates autem in quibus sunt hujusmodi qualitates considerat secundario, & indirecte, & non nisi in habitudine ad motum; scientiæ verò mediæ non considerant quantitatem absolute, nec qualitates sensibiles in quantitate, aut principia ipsarum, primaria intentione, sed è converso, quantitatem in qualitate sensibili considerat primaria intentione, ita, quòd intentio earum per se, & primò fertur super quantitatem, secundario super qualitatem sensibilem, & è converso est in scientia naturali; Nam per se, & primò fertur super qualitatem sensibilem, secundario super quantitatem, ex quo sequitur, quòd scientiæ mediæ conveniunt in aliquo cum mathematica, & naturali, & in aliquo ab illis differunt, sed magis conveniunt cum mathematica, quàm cum naturali, quia principaliter considerant quantitatem, & non qualitates sensibiles, ex quo sequitur, quòd scientiæ mediæ magis sunt de genere scientiarum mathematicarum, quàm naturalium, & illis magis subalternantur; licet secundum Aristotelem in textu sint propinquiores naturali, & magis cum ipsa conveniunt, quàm cum mathematica pura, & quamvis prospectiva consideret lineam mathematicam, non tamen purè mathematicè, sed in quantum physicè applicando illam ad materiam sensibilem, & sic consideratio ejus de linea, est mixta, ex duabus considerationibus, principalius tamen consideratione mathematica, quàm physica.

CON-

CONCLUSIO IV. Infinitum non est separabile à sensibilibus, hæc authoritas Aristotelis intelligitur sic, quia infinitum in potentia, quod est ipsa quantitas cum sit accidens non separatur à substantia sensibili, & ideo infinitum non est separabile, sic, licet dicat etiam philosophus hic 11. Metaphysicæ, infinitum non esse in sensibilibus, id enim intelligitur de infinito in actu,

Finis Libri Undecimi.

In duodecimum librum Metaphysicę
 Aristotelis secundum intentionem
 subtilissimi Doctoris, Conclu-
 siones utilissimę
 probantur.

Iste liber sic rescribitur, liber undecimus super
 duodecimo Aristotelis primę Philosophiæ;
 Nam ut ait Albertus Magnus, hunc librum
 duodecimum esse secundum tractatum libri
 undecimi, quia Aristoteles non scripsit super
 duodecimum, sicut nec Commentator, ideo in
 in primis quinque capitibus, repetit Aristote-
 les, & in summam redigit illa, quę superius
 lib. 7. de substantia, & principiis ejus tractave-
 rat, & multa, quę in primo physicorum do-
 cuerat.

Text. *De substantia quidem, &c.* Hic Aristoteles
 proponit Metaphysicam scientiam, primò, ac
 præcipuè disputare de substantiis, quę res est
 per

per se perspicua, & sepiſſimè à philosopho repetita; potest esse hic gravis difficultas, an ens, quòd dividitur per finitum, & infinitum, per substantiam, & accidens contrahatur per differentias, an per modos, resolutio infra patebit.

Text. Tres verò sunt causæ, & tria principia, &c.
 Post divisionem substantiæ in sensibilem, & separabilem, seù insensibilem, & incorruptibilem, & æternam, proponit, hic tria principia rei naturalis, seù substantiæ sensibilis, & probat dari materiam omnibus corporibus communem, non tamen eandem, ex dicendis in 1. physicorum; Hic potest esse difficultas, an secundùm Aristotelem possibilis sit Creatio, resolutio habetur infra, & an omnes substantiæ immateriales sint immobiles, sed resolutiones tæxæ sunt in 3. libro hujus Metaphysicæ.

Text. Quæ quidem principia sensibilia, & quot, & quomodo, &c. Hic philosophus ostendit præter materiam necessarias esse formas non separatas, ut ponebat Plato, sed informantes materiam, quæ formæ, licet non generentur propriè, sed composita ex formis, & materia, non tamen sunt antea, quam generatio fiat, ut tactum est in 2. Metaphysicæ, & etiam in 7. modo in textu possunt esse graves difficultates, quot sunt gradus in similitudine, & in generatione univoca, & quando est vera similitudo in forma, inter generans, & genitum, de qua similitudine, resolutio erit infra; alia difficultas,

quod quamvis forma non sit ante generationem, quaeritur, an saltem post corruptionem totius maneat; de forma animae intellectivae nulla potest esse difficultas, de caeteris ait philosophus fortasse id impossibile est, videatur sapientissimus *Ferchius in lib. Vestig., & Defens.*

In cap. 4. Aristoteles docet tria principia jam posita esse eadem, secundum analogiam, & proportionem in omnibus generibus accidentium, quia in omnibus possunt considerari, potentia, seu subiectum, forma, seu ipsum accidens; sic etiam in cap. 5. ostendit esse eadem principia omnium rerum, vel, quia substantiae sunt causae omnium accidentium, & ita principia substantiarum sunt principia aliquorum entium, vel, quia inter substantias, quaedam sunt primae, & causae caeterorum, ut caelestia corpora, &c.

In cap. 6., declarat praeter naturales substantias dari aliquam substantiam perpetuam, & immobilem, & hic oritur difficultas, an ostendere hujusmodi substantias esse, sit muneris physici, an metaphysici, & an illa perpetua substantia, non sit potentia, sed actus, quia perpetuo movet, & an primus motor sit semper in actu movendi, an moveat ex necessitate, vel libertate, & an Deus sit infiniti vigoris, secundum philosophum, resolutiones patebunt infra, & quae philosophus docet hic in 12. *Metaphysicae de actu, & potentia, notata sunt lib. nono Metaphysicae.*

In

In cap. 7. explicat multa attributa primi motoris , an ex motu cæli sufficienter colligatur unus primus motor immobilis , an primus motor moveat cælum solum ut finis, vel, etiam, ut efficiens ; an primus motor moveat primum orbem , mediante alia intelligentia , vel per se ipsum ; an moveat ex necessitate naturæ, an potius ex præconcepto fine , & an Deus , sicut est omnium principium , ita sit optimum, & pulcherrimum omnium entium , taliter, quòd citra primam intelligentiam, omne aliud est causatum.

**In cap. 8. agit de numero substantiarum separatarum , probat enim ex numero cælorum mobilium , numerum substantiarum immateria-
lium moventium , & colligit ordinem ; & proprietates earum ex ordine cælorum mobilium, declarando modum, quo causantur intelligentiæ, & etiam de pluralitate intelligentiarum :
fit ergo.**

CONCLUSIO I.

Quatuor sunt gradus in similitudine, & generatione univoca ; *Secundus* *quæst. 5. prologi GG.* Primus est perfectissimus , scilicet, quando similitudo est inter generans , & genitum in forma specifica , & in modo essendi illius formæ , sic homo generat homi-

minem ; Secundus gradus aliquantulum deficit à primo, scilicèt, quando est similitudo in forma, non autem in modo essendi formæ, sic artifex producit arcam, nam licèt forma arcę sit in utroque, tamen in artifice existit, secundùm modum intentionalem, in arca verò, secundùm modum realem. Tertius gradus est, quando est similitudo in forma, non secundùm speciem specialissimam; sed secundùm aliquod communius, ut cum equus generat mulum, in quibus est fortè genus aliquod commune, puta jumentum, vel aliquod tale, in quo conveniunt equus, & mulus. Quartus gradus quando est tantùm similitudo virtualis, & nullo modo formalis, ut Sol generans ranam, vel calorem, & talis univocatio, & similitudo est improprissimè dicta, secundùm quid; Ex his concludo, quòd omnis productio est univoca, sed non omnis est sic, in eodem gradu, quia aliqua productio est univoca, secundùm unum gradum, quæ tamen erit æquivoca, secundùm alium gradum, in quantum deficit ab alio; Cujus ratio est, quia quando inter duo extrema ponuntur plura media, tantò medium recedit ab uno extremo, tantò accedit ad aliud; nunc autem univocatio, & æquivocatio strictè sumpta, sunt quædam extrema, inter quæ cadunt prædicti gradus univocationis, & media, & ideo, tantò aliquis gradus recedit ab univocatione strictè sumpta, quæ est secundùm primum gradum, tantò accedit ad æquivocationem, quæ est, secundùm ultimum

gra;

gradum; & ideo generatio muli ex equo, potest dici equivoca, si comparetur ad generationem hominis ex homine; potest, etiam dici univoca, si comparetur ad generationem plantę, ex virtute Solis, omnis igitur productio cujuscunque forme est univoca, secundum philosophum, hic 12. Metaphysicę, accipiendo univocationem largę, secundum aliquem gradum prædictorum, accipiendo verò illam strictę non omnis est productio univoca, & sic intelligitur philosophus.

CONCLUSIO II. In quolibet vivente, præter formam animati, est alia forma corporis, & mixti, & præter has, quę sunt communes toti animali, sunt alię formę partiales, specie distinctę, tot, quot organa distincta, sic Scotus 7. Metaphysicę quęst. 16., & addit Scotus, quòd hæc opinio est subtilis, & illa opinio, quę ponit tantum unam formam substantialem in eodem composito est grossa, quia sensui consona. Probatur contra Thomistas. Formalis distinctio organicarum partium animalis, est propter plures formas substantiales, realiter, sive specificę distinctas, ergo pr., nam una forma mixti numero, non potest informare materiam dispositam contrariis, & repugnantibus mixtionibus, sed in corpore animalis sunt tales mixtiones, ex Aristotele 1. de anima ergo, &c. patet, quia cerebrum est frigidum, & cor calidum; tum, quia, pars aliqua animalis potest separari ab animali, sine generatione, sed non manet in actu post separationem per formam

nam totius, ergo per formam primam, quam habebat prius, nam non potest dici, quod nova forma generetur, cum talis forma subito producat; sed dices, philosophus 2. de anima, docet, quod manus abscissa, sive mortua, est manus equivocè, sed hoc non esset verum, si manus haberet quandam formam propriam, dum separatur ergo, &c. sed hæc instantia nulla est, quia manus potest considerari dupliciter, vel manus, ut manus, vel, ut est organum officiosum, ad exercitandum opus vitæ, sicut est de oculo, & aliis; primo modo, manus est univocè, quando manet sub forma manus, secundo modo manus est equivocè, quia sine anima non potest exercere opera vitæ, sicut nec oculus videre, &c., & ita intelligitur philosophus.

CONCLUSIO III. Nullum ens cui repugnat contrahi per differentiam realitatem ab ipso potest esse genus; nam omne genus est potèntiale, & perfectibile per differentiam; sed omne tale perficitur per realitatem, quæ est extra rationem formalem ejus, accipiendo extra, tam formaliter, quam extra realiter, idest, quod differentia, quæ importat illam realitatem perficientem est extra formaliter, idest formaliter distinguitur à genere, & etiam ipsum genus, quantum est ex parte sui est extra realiter ipsam differentiam; idest realiter ab ipsa distinguitur, & si illam identicè includat, hoc est solùm ratione tertii, in quo genus, & differentia conveniunt, ergo cui repugnat contrahi per

per talem realitatem, non potest esse genus, ex quo sequitur, quòd ens non potest esse genus, quia sibi repugnat, sic contrahi, ens enim, & si contrahatur, & determinetur per suos modos intrinsecos, non tamen contrahitur per illos, tamquam per distinctas realitates, quia modi intrinseci, non sunt hujusmodi, immò sunt idem realiter, & formaliter, etiam negativè saltem, estque in potentia ad illos, tantùm metaphysica, quæ est, quòd in suo conceptu formali non includit illos, & sic concipitur ens, quasi unum sit extra aliud, sed hoc non est extra realiter, vel formaliter, & sic potest ab ipsis determinari. Tum, quia est indifferens ad finitum, & infinitum, & ex ratione suæ infinitatis permiffivè, seu in potentia habet, unde includat per identitatem quidquid contrahit ipsum, & etiam ex sua maxima illimitatione hoc idem habet, & etiam, secundùm hanc infinitatem, quæ est intensiva, ens est simpliciter perfectum, & nullo modo limitatum, & consequenter, non potest perfici per aliud à se, quia, tunc infinitum excederetur ab alio, sicut genus exceditur à differentia, quatenus est alia à genere.

CONCLUSIO IV. Sola infinitas intensiva, quæ facit illud cujus est talis infinitas esse perfectum simpliciter, excludit rationem generis, non autem infinitas extensiva, quia si linea posset esse infinita in actu extensivè, adhuc esset in genere; quia non sequitur, hæc est perfectissima albedo, ergo perfectissimum ens simpliciter, & similiter
de

de quantitate; nunquam enim ad summum in inferiori, sequitur summum in superiori, seu universalis, nisi illud sit perfectissimum contentum sub illo universalis, ait philosophus; quantitas autem, & albedo, non sunt perfectissima contenta sub ente, ergo non excludunt potentialitatem respectu alicujus actus perfectivi ipsorum, & per consequens posset esse in genere.

CONCLUSIO V. Potentia activa est duplex, quædam est productiva simpliciter abstracta à ratione mutationis, & motus, quædam est potentia activa transmutativa, quæ est principium productivum per motum, & mutationem; de prima potentia productiva simpliciter, facit mentionem Aristoteles in 8. Metaphysicæ, ubi vult, quod potentia activa simpliciter, dicitur in pluribus, quam aliqua eorum, quæ dicuntur secunde cum motum; ubi Averroes Commentator habet, quod potentia, scilicet productiva, & actus, scilicet productus, dicuntur in pluribus, quam in rebus transmutabilibus; de ista potentia productiva, facit mentionem Avicenna 9. Metaphysicæ, ubi habet, quod intelligentia superior causat intelligentiam inferiorem per simplicem emanationem, & productionem, cum quo concordat Aristoteles in hoc 12. Metaphysicæ text. Comm. 36., ubi vult, quod prima intelligentia movet secundam ad actum appetendi, & intelligendi, & per consequens causat talem actum, qui secundum ipsam Aristotelem, cum sit substantia secundæ

de intelligentiæ, causat substantiam ejus, & hoc per simplicem productionem, quia ibi non subicitur aliquod subiectum, & consequenter illi non est transmutatio,

CONCLUSIO VI. Quatuor causæ possunt considerari duobus modis, uno modo metaphysicè, alio modo naturaliter seu physicè, primo modo considerantur quatuor genera causarum, ut dant esse, circumscribendo motum, & mutationem, ut efficiens, consideratur, V. G. à metaphysico in quantum est producens, & non transmutans; ratio enim productionis, & transmutationis in efficiente sunt diversæ, & respiciunt diversa, quia transmutatio est actus mutabilis in quantum mutabile est, & ita respicit subiectum mutatum; productio autem est actus productus, & ita respicit ipsum productum, modo terminus productus, sive formalis, sive totalis distinguitur realiter à subiecto mutato, ergo etiam istæ duæ rationes, scilicet productio, & transmutatio sunt simpliciter diversæ, & à se invicem separabiles; unde ratio dantis esse, sive intrinsecè, sive extrinsecè, seu ratio producentis est prior, & communior, ratione transmutantis, ut supradictum est, ideò efficiens in quantum producens maximè consideratur à metaphysico, quia rationes communes, & universales, maximè abstrahentes à motu, & mutatione habent considerari à metaphysico; licet efficiens, in quantum transmutans consideretur à physico, seu naturali, & ut sic definitur

tur ab Aristotele multis in locis , efficiens est principium undè motus, & quietis.

CONCLUSIO VII. Similiter causa finalis, potest considerari , uno modo , ut attingitur per operationem, & motum; alio modo, ut est illa ad quam, secundum esse; agens, seu efficiens, secundum essentiam suam ordinatur, licet non possit attingere efficiens finem suum, nisi mediante operatione, & motu, tamen prior est ratio ipsius finis, in quantum est illud, ad quod res ordinatur, secundum esse suum, quam sit illud, ad quod ordinatur eadem res, secundum operationem, & motum, & sicut esse rei, idest efficientis est prius motu ordine nature, & operatione ipsius, ita, etiam ordo efficientis, secundum esse precedit ordine nature ordinem efficientis, secundum motum, & operationem, & , ut sic finis in isto priori habet considerari à metaphysico; similiter materia, & forma considerantur à metaphysico, in quantum sunt principia intrinseca entis, & quidditatis, in quantum sunt partes essentielles compositi substantialis, sed ut dant esse intrinsecè per motum, & mutationem, sunt de consideratione physici, & licet dicat Commentator 1. physicorum Comment. 1., quod metaphysicus considerat tantum de tribus causis, scilicet de motore, idest de efficiente, forma, & fine; & sic non de materia, & quod naturalis considerat de omnibus causis, non est tamen hoc simpliciter intelligendum, sic enim Commentator voluit dicere, quod tres causæ

tan-

tantum appropriantur metaphysico, & ab eò appropriatè considerantur, quæ sunt efficiens, forma, & finis, materia verò non appropriatur metaphysico; ratio est, quia metaphysicus omninò abstrahit à motu, & mutatione; modò istæ tres causæ, non ita concernunt motum, & mutationem, sicut materia, quia motus est actus, & perfectio materiæ, & definitur per ipsam, quæ est principium primum potentiale, & mobile, & ut sic materia, non appropriatur metaphysico, hoc autem non obstante, adhuc materia consideratur à metaphysico; idque apparet de mente Commentatoris in 2. physicorum Comm. 2. ubi vult, quòd consideratio de materia in ordine ad formam, sit consideratio naturalis, sed in quantum est unum entium, & ut est pars subjectiva entis, ut est pars essentiæ compositi, est consideratio primæ philosophiæ, & ut sic abstrahit à motu, & mutatione, quia, sicut ens, quòd primò considerat metaphysicus abstrahit à motu, ita, & quodlibet ens in quantum cadit sub consideratione ejusdem.

CONCLUSIO VIII. Metaphysicus potest probare substantias separatas esse; patet, & probatur; Nam illa demonstratio est metaphysica, per quam demonstratur aliqua conclusio, per aliquod medium abstractum à motu, & mutatione, quòd est certius, & evidentius Conclusionem illatam; sed substantias separatas esse possunt demonstrari per tale medium sic abstractum, ergo illa demonstratio est metaphysica; maior est nota; minor

K

pro-

probatur; Quia per rationem effectibilis, in quantum effectibile est, per rationem dependentis, in quantum dependens, per rationem multitudinis entium; per rationem compositionis, per rationem contingentie; per rationem finiti in quantum finitum est, & sic de aliis passionibus entis, quas impossibile est in esse entibus, nisi à causis talium entium, quæ sunt substantiæ abstractæ, ergo per illas potest demonstrari de substantiis abstractis, quod sunt; sed effectibile in quantum effectibile, non includit motum, & mutationem essentialiter, & per se, sed solum per accidens, quia si sic, omne effectibile esset transmutabile, cujus oppositum, visum est supra, ergo tale medium, quod sumitur ex effectibilitate est purum metaphysicum, & naturale, seu physicum; similiter tale medium est evidentius intellectui, quam Conclusio illata, quia evidentius est apud intellectum, quod aliquod sit effectibile, secundum productionem, quam, quod substantia separata sit, &, quod dictum est de effectibili, dicatur, etiam de dependente, quia dependentia præscindit à motu, & mutatione, & licet intellectus dependeat à sensibili naturali, quò ad noticiam simplicem terminorum, non tamen, quò ad noticiam complexam principiorum, & Conclusionum deductarum, ex principiis, præsupposito verò fundamento à multis concessio, maxime à Scoto, quòd omnes passionibus entis, sive simplices, sive disjunctæ, non habeant media, per quæ demonstrantur de ente, quòd sit definitio earum, & simi-

& similiter ens , & sic tales passionēs sunt per se notę de ente , itaque intellectus apprehēnsis terminis lumine naturali assentitur unioni prædicati ad subiectum , tamquā ad principia ex hoc fundamento arguitur sic , per se notum est apud intellectum per habitum metaphysicum , quod aliud quod ens est effectibile , & consequenter quod aliud quod ens est effectivum , tunc ex hoc principio metaphysico evidenti arguitur ; sic ; Tale effectivum , aut est effectivum à se , aut ab alio , si à se ; ergo est primum principium , & primum ens ; si ab alio , quęro de illo , & cum non sit processus in infinitum in ordine essentiali effectivorum , deveniendum est ad aliquod unum , quod est effectivum , simpliciter ineffabile , scilicet , quod non est effectivum virtute alterius ; ista tota ratio procedit ex principiis , & ex terminis metaphysicalibus ; Similiter potest argui sic : Multitudo entium causatorum dependet ab unitate entis causantis , & ne detur processus in infinitum , illud unum ens est causans , & incausabile , sic , etiam dependens ab independente dependet , contingens à necessario , compositum à simplici , finitum ab infinito ; potentia ab actu , & sic de singulis passionibus entis , ergo per hæc media , & per alia , potest metaphysicus demonstrare dari substantiam unam independentem , simplicem , necesse esse , infinitam ineffabilem &c. Quia omne imperfectum reduci-
tur ad perfectum , tamquā ad suam causam , æquivocam perfectiorem , quia , quidquid inest ef-

fectui per suam causam inest, & sicut ab illa habet esse, ergo omnem perfectionem, & proprietatem.

CONCLUSIO IX. Addit Scotus in prologo sent.; questione de subiecto, quòd multò perfectiùs, sed non multò efficacius metaphysicus ostendit primam causam esse ex passionibus metaphysicalibus causatorum, quàm ex passionibus physicis, scilicèt, ex motu, quia passiones metaphysicę ostendunt perfectiora prædicata de prima substantia, quàm physica; quia physica, solum primam causam esse moventem ostendit, sed metaphysica ostendit primam causam, esse necesse esse, primum ens &c. Sed perfectior, & immediatior de primo ente, est cognoscere, quòd sit primum ens, necesse esse, quàm, quòd sit primum movens; probatur; Tum, quia conceptus primi entis est absolutus, & conceptus primi moventis est respectivus, sed conceptus absolutus est perfectior respectivo, ergo &c. Tum, quia conceptus primi entis competit Deo ex se, & per propriam naturam, conceptus primi moventis competit Deo ex alio, & extrinsecè, idest ex mobili moto, ergo &c. Cum hoc tamen stat, quòd physica efficacius, & evidentiùs ostendit si est de prima substantia, quàm metaphysica, quia per medium notius, & sensibilius, scilicèt per rationem motus, qui est notissimus quò ad nos, quamvis medium metaphysicum sit primum quò ad naturam simpliciter esse, nam omnem motum præcedit, sic enim ostendit physica, omne, quòd movetur ab alio

alio movetur , sed non datur processus in infinitum , ergo &c. Sed metaphysica supponit tamquam probatum dari primum movens , & nullo modo se ingerit ad hoc demonstrandum per principia sua , sed tantum demonstrat illud primum movens esse, primum ens, & primum principium, & licet sint idem primum principium , primum ens, & primum movens, non tamen metaphysica, vel physica, probando unum, probat, & reliquum, quia, quamvis sint idem realiter, & subjective, distinguuntur tamen formaliter, quia stat, quod aliquod unum sit primum principium, & primum ens, quod tamen non est primum movens, id est causans realiter primum motum in Cælo, quia ab æterno fuit primum ens , & tamen non fuit primum movens idque in via theologorum, sed in sententia philosophi, tenentis motum esse æternum, æternumque motorem, aliter dicendum, sed in hoc, & in aliis, quæ repugnant fidei, semper tenenda est sententia theologorum, & nunquam philosophorum; Probatur, etiam naturaliter, nam multi concedunt primam intelligentiam esse primum principium finale, & primum ens, & tamen non esse primum movens; assumptum probatur, videlicet, quod illa, quæ sunt idem realiter, primum ens, & primum movens, probando unum, probatur reliquum, idem enim est homo, animal rationale, & risibile, & tamen si probamus risibile de aliquo homine, non probamus animal rationale de illo &c.

CONCLUSIO X. Metaphysica non probat substantias separatas esse à priori, sed tantum à posteriori, sicut nec physica, sed tantum à posteriori, ratio est, quia illæ sunt causæ subjecti primi Metaphysicæ, & sic nihil est prius illis in scientia; Tum, quia sunt partes subjectivæ ejusdem, & per consequens quidquid est evidens de subjecto primo, est evidens, etiam de partibus ejus ergo sicut non fit demonstratio à priori de subjecto, ita non fit de partibus subjectivis; quapropter in hac parte negandus est Averroes, qui contra Aristotelem, & Avicendam tenet tantum ad physicam spectare demonstrare, si est de prima substantia, ex eo, quòd non reperitur alia via efficacior, & evidentior ad hoc demonstrandum, quàm via motus, qui est tantum de consideratione physica, & quòd metaphysica supponat hoc esse probatum à physica, sed nos ostendimus supra, quòd metaphysica per aliud medium perfectius, licet non efficacius, & evidentiùs, quàm sit medium physicum, probat dari primum esse.

CONCLUSIO XI. Deus est infiniti vigoris, idest infinitæ potentie secundum Aristotelem, sic Scotus in primo dist. 8. quest. 5., & in quolib. quest. 7., Sed per infinitum vigorem non intelligit Scotus omnipotentiam, eo modo, quo Theologi ponunt omnipotentiam in Deo, quæ est infinita potentia efficiendi quodcumque, etiam immediate sine causis secundis; tamen omnipotentiam,

tiam, & infinitum in vigore non novit Aristoteles, quia posuit necessarium esse ordinem causarum secundarum, sed per infinitum vigorem intelligit potentiam activam infinitam in se, in efficiendo quodcumque, alligatam, tamen causis secundis, ita, quod, licet prima intelligentia habeat in se talem infinitatem in actu, tamen illam non exercet per se solum, idque propter imperfectionem effectuum, propter quam dantur causae secundae, quibus illa potentia infinita est alligata, & imperfectiones effectuum tribuuntur causis secundis; Probat ergo Scotus, quod sit infiniti vigoris ex Aristotele in 8. physicorum, & in 12. Metaphysicæ; omne illud, quod movet semper, & à se, habet infinitam potentiam, sed Deus est talis, secundum Aristotelem, asserentem Deum esse æternum motorem, vel potest esse talis secundum aliquos Theologos, asserentes non esse impossibile mundum fuisse ab æterno; subsumo, sed, quod habet infinitam potentiam caret magnitudine, & Deus est infinitæ potentie per Aristotelem, ergo caret magnitudine molis, quia ista, vel esset finita, vel infinita, non infinita, quia hæc non datur in actu, ex dicendis in 3. physicorum; nec finita, quia in magnitudine finita non potest esse potentia infinita, ergo caret magnitudine; Itaque vult Aristoteles probare ex eo, quod primus motor movet semper subintelligendo à se, habet infinitam potentiam, & ex eo, quod est infinitæ potentie, non habet materiam, & quantitatem, caret

magnitudine, quia hæc cum sit in actu finita, non potest stare cum potentia infinita; ex istis consequentiis Aristotelis infert Scotus, quod per infinitam potentiam, non intelligit Aristoteles, tantum potentiam infinitam in duratione, sed, etiam in virtute, & entitate, nam cælum est activum; agit enim lumine, calore, & influenza in istis inferioribus; estque infinitum in duratione, & tamen cum tali infinitate, stat, quod sit quantum, ergo stat infinitas in duratione cum magnitudine finita de facto, sed Aristoteles negat potentiam infinitam posse esse in magnitudine finita, ergo non intelligit de infinitate in duratione tantum, sed de infinitate in virtute, dicant quicquid velint Adversarii contra Scotum, quia semper malè intelligunt Aristotelem; sed de hac re infra disput. 4. quæst. 2.

CONCLUSIO XII. Deus sive primus motor, movet mediatè primum mobile; sic Scotus ad mentem Aristotelis in primo dist. 8. quæst. 7. Itaque respectu primi mobilis est duplex motor, unus immediatus, alter mediarus, sicut, & respectu aliorum orbium, scilicet propria intelligentia, quæ primum mobile movet immediatè, & primus motor, qui movet idem primum mobile mediante propria intelligentia appropriata primo mobili; reliqui verò orbis, etiam habent propriam intelligentiam motricem ultra primum motorem, qui omnibus illis intelligentiis dat esse, & operari, itaque primus motor nullum orbem

bem immediatè movet, sed omnes mediatè. Ratio, quare non movet immediatè hæc est, quia cum sit infinitæ virtutis in movèdo, & agens necessarium, secundum Aristotelem, moveret in non tempore, quia ageret ad ultimum suæ potentia, & sic in instanti, & si non sic ageret, tunc virtus finita posset ei equiparari, quòd est falsum, ergo moveret in instanti, sed motus non fit, nisi in tempore, ergo moveret, & non moveret, quòd est falsum, ergo si movet, movet mediatè, & non immediatè; Tum, quia, ille primus motus, qui immediatè procederet ab illa infinita virtute, non esset motus localis, sed tantum metaphoricus, idest productio intelligentiæ moventis primum mobile immediatè, idèd, ait Aristoteles 12. Metaphysicæ, quòd primus motor movet, ut amatus, & desideratus ipsum cælum, adeoque cum dicit primum motorem movere cælum; per cælum intelligit intelligentiam, & orbem, & sic primo mobili assignat unicum motorem; &, quòd hæc sit intentio Aristotelis, probatur, quia Aristoteles in text. 36. 12. Metaphysicæ, ait primum motorem movere, ut appetibile, & intelligibile; modo orbis ille, & primum mobile circumscripta intelligentia, non habet intellectum, neque appetitum, & ita non potest moveri ab appetibili, neque ab intelligibili, ergo illud, quòd movetur à primo motore est aggregatum ex intelligentia, & orbe. Tum, quia in calce textus 37., ait, quòd primus motor movet primum mobile, ut amatum, & de-

siderabile.

sideratum, cęlum verò, sivè primum mobile motum reliqua movet, ecce apertè, quòd per primum mobile, & cęlum accipit aggregatum, ex intelligentia, & orbe, & hæc fuit causa, per quam Alexander, & alii dixerunt cęlos esse animatos, & ideo alios movet orbes, undè inquit cęlum verè motum, alia movet, & movet illos in ratione amati, quia semper accipitur aggregatum ex intelligentia, & orbe, movet ergo primus motor omnes orbes, quia movet, idest producit intelligentias assistentes orbibus illis, dicitur appropriatè movere primum mobile, quia cum ab illo cęteri motus pendeant, & sit nobilius illis, jure, ejus motio tribuitur ipsi primo motori, & ita, quot sunt orbes; tot sunt intelligentię, si octo, octo; primus motor superest, estque nona intelligentia; quòd, etiam primus motor non sit appropriatus alicui orbi, sed super omnia, & omnibus aliis tribuat vita patet, ex iis, quæ dixit Aristoteles in calce 12. Metaphysicę; text. 52., ubi illas intelligentias, & mundum comparat familię, in qua alii servi sunt, alii filii, ipsam verò primum motorem comparat patri familias, & duci, & principi, non ergo primum ejus munus est aliquam spheram volvere, sed præbere virtutem, & potentiam omnibus aliis intelligentiis. Confirmatur, quia nunquam Aristoteles dixit de aliis intelligentiis, quòd moveant in ratione amati, & desiderati, sed solum hoc dixit de primo motore, qui non est ideo otiosus, ex eo, quòd non moveat motu locali aliquem

quem

quem orbem immediatè; Afferit enim Aristoteles in 12. Metaphysicę text. Comm. 39., quòd est vita felicissima, & , quòd in contemplatione sui beatur, & nullo modo in contemplatione rerum extra seipsum, ne vilesceret intellectus, ejus, & apertè in illo text. 39. ait, quòd in ipso, idem est intellectus, intelligens, & intelligibile, & subinfert, quòd est speculatio sui ipsius, & est delectabilissima, & optima; munus ergo primi motoris, & Dei, non est volvere, vel pellere corpus illud celeste, sed speculatio sui ipsius, etiam, secundum Aristotelem, & mirum, quòd dum Aristoteles veritatem ipsam attingit; Espositores multi, illam evertere volunt.

CONCLUSIO XIII. Omne aliud citra primam intelligentiam est causatum, itaque secundę intelligentię, Cælum, & materia prima sunt causata æternaliter, secundum Aristotelem; probatur hæc Conclusio; Quia omnes intelligentię pendent in esse à primo motore, & consequenter omnes sunt causatæ, præter primam, sicut in familia omnes pendent à patre familias: Confirmatur; si enim aliquòd aliud, ut intelligentię secundę essent infinitæ, & incausatæ, & æquales primæ non possent ordinari essentialiter ad aliud, quia infinitum intensivè, non potest subordinari essentialitèr alteri, nec, sicut ad finem, quia unum infinitum, non est propter aliud bonum, neque ad aliud bonum, ut ad principalius, quia nihil est principalius bono infinito, ergo si cæteræ intelligen-

gen.

gentiæ essent infinitæ ; & improduæ , non haberent ordinem essentialem ad primam, quòd est inconveniens , quia bonum universi consistit in ordine, ratio ista ponitur à Scoto, de intelligentiis, sed concludit , etiam de aliis ; Nam si intelligentiæ pendent in esse à primo motore , magis Cælum, & materia prima . Confirmatur, autoritate *Aristotelis in hoc 12. metaphisicæ text. 38.* in calce, ubi habet hæc verba ; à tali ergo principio, tum Cælum, tum materia , tum natura dependet ; & primo de Cælo, & mundo text. 100. , inter multa habet hæc verba , unde , & aliis communicatum est esse , & vivere, his quidem exactius , & clarius, his autem oscurius ; ex quibus locis apertè patet, quòd omnia propter primum ens , & primam causam habent entitatem causatam, & dependentem ab illo primo motore.

CONCLUSIO XIV. Modus autem , quo producuntur intelligentiæ , & verus , qui est *Aristotelis* , est istæ, scilicèt , quòd non producuntur istæ intelligentiæ per motum, & mutationem, sed per creationem , omnesque à prima proveniunt, idque est contra *avicendam*, volentem, quòd una ab altera proveniat, & à prima solum unicam provenire , sed in hoc erravit ; & *Scotus in quolibetis quest. 7.* probat, in hunc modum, sicut radii emanant naturaliter à sole , nulla alia causa concurrente, ita intelligentiæ emanant à Deo , nulla alia causa concurrente , sed ista entia dicuntur intelligentiæ , ergo debent produci , quo intelligentiæ
pro-

producitur , sed illa producitur partim ab objecto, partim ab intellectu in nobis, ibi autem, cum non possit concurrere intellectus , dicendum est, produci per emanationem à solo objecto, sicut radius à sole , & hunc esse ejus modum producendi naturalem ; & hic modus dicendi est Averrois, qui, & si sit difficilis, est tamen rationabilior, sustinendo efficientiam in primo motore , ut supra. Necessè est enim , quòd si prima intelligentia habet aliquam efficientiam, hanc esse emanationem, oportet enim , quòd efficiat , & producat , veluti objectum intelligibile , producit , & efficit intellectionem de se; hæc enim est productio, & causatio spiritualis, quæ tantum dat verum esse reale, quoniam producit rem de non esse , ad esse reale; & hoc confirmat , quòd dixit Aristoteles supra, quòd primum movet, ut appetibile , & intelligibile, itaque si movet , movet., & efficit in ratione objecti , quot ergo modis movet immediatè , tot producit intelligentias , quia unusquisque actus, talis , est una intelligentia , nam sicut objectum intelligibile , apud nos, dum movet intellectum meum, producit unam intellectionem , sed dum movet alium, aliam intellectionem producit ; itaque, quot actus movendi habet , tot producit intelligentias , quia unusquisque motus est una intelligentia; ita primum appetibile, quot motiones efficit , tot intelligentias producit; differt in hoc ab objecto nostro , quia objectum apud nos ex se non sufficit producere perfectè intellectionem, sed ipsum,

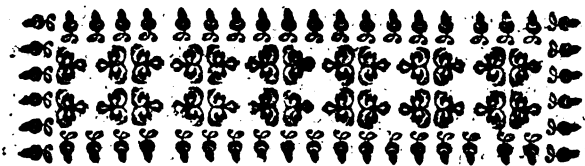
ipsum, simul cum intellectu, tamen, quantum est ex se producit suam intelligentiam, sed objectum illud divinum cum sit excellentius producit intelligentiam perfectè per se ipsum, absque alio intellectu, & hæc est distincta realiter, & essentialiter ab ipso, & est substantia, quæ appellatur secunda intelligentia; Nam secundùm philosophum, intelligere in abstractis non est accidens; unde etiam, adest alia differentia, quòd objectum apud nos præsupponit intellectum in esse, sed objectum divinum, quòd est primum non præsupponit intellectum ullum, alterius intelligentiæ, sed per talem actum movendi producit intelligentiam, quæ est ipsa substantia secunda intelligens; unde non est imaginandum, quòd intelligendo se producat alias intelligentias, ut ait Joannes Bacconus Carmelita, quia intellectus intelligere, & intellectio sunt idem in prima, & in abstractis à materia, & sic prima produceret seipsam, & secunda intelligentia esset idem realiter cum prima, quòd est falsum, hæc verò secunda intelligentia pro tanto intelligit primam pro quanto intelligit seipsam, quæ est similitudo, & imago primæ, & sic cognoscunt per suam essentiam, & ita cognoscunt primam intelligentiam, quia cognoscunt se ipsas, quæ sunt imagines ipsius, unaquæque autem inferiora cognoscit, quia cognoscit se, quæ est causa illorum, sive pro tanto, quia cum sit perfectior aliis inferioribus, illa in se continet eminenter, non tamen, ita perfectè, sicut prima.

CON-

CONCLUSIO XV. De pluralitate verò intelligentiarum, cur tot sint, & non plures, non habemus causam à priori; sed à posteriori, & ista ratio à posteriori est, quia non sunt plures spheræ, & quia primum agens est necessarium, & operatur entia, quæ sunt necessaria ad regimen mundi, ideò tot producit intelligentias, quot orbes necessariò movendi sunt; hinc est, quòd una materia, & non plures dantur; De inæqualitate verò est difficultas, propter quam causam sint inæquales, quò ad hoc, dico, quòd provenit à prima, ordine quodam; Nam omnesveniunt immediate à prima, tamen, non in eadem perfectione, quia entia non possunt æqualiter participare esse divinum, undè ait philosophus in primo de Cælo, & mundo, quòd ab ipso communicatum est esse, & vivere, his quidem clariùs, his verò oscuriùs, undè se habent, sicut numeri, Nam sicut omnes numeri proveniunt ab unitate ordine quodam, ita, etiam entia talia æterna, à quibus postea hæc omnia inferiora causantur, & hæc sunt dicta, secundum intentionem philosophi.

Finis Libri Duodecimi.

Dispu-

Disputationes Metaphysicę ad mentem
 Subtilissimi Doctoris Ioannis Duns
 Scoti, juxta supra positas Con-
 clusiones textus Ari-
 stotelis.

*Autoris R. P. Bonaventura à Cancel-
 laria Lectoris Emeriti.*

DISPUTATIO I.

De Natura Metaphysicę.

SVpposito cum comuni consensu philoso-
 phorum, metaphysicam appellari nomine
 scientię post naturalis, eo, quòd post poni
 debet physicę, quę dicitur scientia natu-
 ralis; Solet etiam appellari scientia transcenden-
 talis, eo, quia transgreditur scientiam naturalem,
 cum agat de rebus magis abstractis, & perpetuis,
 trans-

transgreditur enim ad cognitionem substantiarum abstractarum; Solet, etiam dici Theologia, quia de Deo ejusque proprietatibus, ac attributis, & quæ lumine naturali pertingi possunt pertractat, sit ergo.

Q V Æ S T I O I.

An Metaphysica sit Sapiencia.

Sciendum est ex Aristotele primo metaphysicæ, nec non ex Scoto ibidem exponendo textum Aristotelis, ut etiam nos supra primo metaphysicæ conclusione sexta exposuimus, quod sex sunt conditiones sapientis, & communiter sapientię, cum consequentia teneat à conjugatis: prima, quod sapiens debet scire omnia, ut contigit; secunda, quod sapiens debeat versari circa difficilia; Tertia, quod sapiens debet esse certior de hiis, quæ novit; Quarta, quod sapiens debeat circa quamcunque scientiam addere, & attingere causas earum scientiarum; Quinta, quod sapientia sit dirigibilis propter se, & non propter aliud; Sexta, quod sapientia debeat esse dignior, & præstantior scientia famulante, ex quibus conditionibus deduci potest cum Scoto, descriptio sapientis; Sapiens est ille, qui omnia novit, sicut decet, & difficilia certitudinaliter, & per causam, quærens ipsam scientiam, propter scire, persuadere, potens; alios, ac etiam ordinare.

L

Dico

Dico breviter metaphysicam esse sapientiam.
Ita Aristoteles v. metaphysica cap. 2. & Scotus ibidē.

Probatur illa facultas debet dici sapientia, quæ habet condiciones requisitas ad ipsam, hujusmodi est metaphysica, ergo &c. Minor pr. & quæ ad primam conditionem, sic, metaphysica est scientia universalissima, cum versetur circa totum ens, sed scientiæ universalissimæ competit scire omnia, ut contingit, aliter non esset universalissima scientia, ergo &c.

Probatur secunda conditio, metaphysica cum sit scientia universalissima, versatur circa universalia, quæ sunt difficilia ad cognoscendum, ergo metaphysicæ convenit secunda conditio sapientiæ; Antecedens, quo ad secundam partem probatur, nam omnis nostra cognitio oritur à sensu, ergo quo magis aliqua distat à sensu, eò sunt difficiliora ad cognoscendum, sed universalia magis distant à sensu, ex *Aristotele in text.* universalia remota sunt à sensibus, ergo universalia sunt difficiliora ad cognoscendum.

Probatur tertia conditio. Quotò ad habendam noticiam sui objecti scibilis, pauca requiruntur ab aliqua scientia, tantò illa scientia est certior alia; sed hujusmodi est Metaphysica, ergo, &c. Major probatur ceteris partibus; facilius cognoscuntur pauca, quàm plura, & ideo scientiæ practicæ sunt incertissimæ, quia debent multas circumstantias considerare; minor probatur; nam objectum Metaphysicæ pauciora inclu-

cludit, quàm objectum alterius facultatis naturalis, cum ens sit simpliciter simplex, ergo, &c.

Probatur quarta conditio; Illa facultas est aptior ad docendum, per quam quælibet scientia particularis habet notitiam distinctam; usque ad universalia prædicata; sed talis est Metaphysica, ergo, &c. Minor probatur; nam primæ principia Metaphysicæ ratione universalitatis applicari possunt singulis conclusionibus omnium scientiarum, ergo, &c.

Probatur quinta conditio; Facultas, quæ est de maximè scibilibus, dirigitur propter seipsam, & non propter aliud, sed Metaphysica est de maximè scibilibus, cum sit de primis causis, & principiis ergo; major probatur; qui desiderant scire propter se, magis scire desiderant; sed maxima scientia est de maximè scibilibus, ergo maximè desideratur, & dirigitur propter se, ergo, &c.

Probatur sexta conditio; Illa scientia est præstantior cæteris, cujus objectum principale, præstantius est omnibus aliis; sed metaphysica est hujusmodi, ergo, &c. Minor probatur; nam habet Deum pro objecto principalitatis, & ens reale in communi pro objecto adequato, ut etiam probavi 6. Metaphysicæ con. 2., sed illa sunt priora, & principaliora objectis aliarum scientiarum, ut patet ergo, &c.

Obicies 1., contra primam conditionem; Metaphysica non considerat omnia, ut contingit, ergo, &c. Antecedens probatur, Metaphysica

non considerat motum generationis, & augmentationis, ergo non considerat omnia, ut contingit.

Respondetur, cum Scoto, ubi supra, dist. antecedens in communi, nego antecedens in particulari, concedo antecedens; nam Scotus citatus supra, explicat liii, ut contingit sic, idem in universali, ut decet, nam sapiens non debet habere scientiam omnium, cum illa sint infinita, & capere non possint in particulari, quare, licet Metaphysica non consideret motum generationis, & augmentationis in particulari, considerat tamen in universali; Metaphysica enim considerat omnia entia, sive mobilia, sive immobilia, sive corruptibilia, sive incorruptibilia, in quantum in eis ratio entis reperitur.

Istibus Aristoteles docet, quod sapiens debet scire omnia, ut contingit, sed omnia contingunt in universali, & in particulari ergo, & c. Respondetur dist. majorem, ut contingit, id est, ut decet in universali, concedo, in particulari nego majorem.

Obicies 2. contra secundam conditionem; Metaphysica est circa res universales, ergo non versatur circa difficiliora. Antecedens patet; consequentia probatur, ex Aristotele, primo physicorum habetur, ab universalibus esse inchoandum, eò quia sunt nobis notiora, ergo, non sunt nobis difficiliora; sed Metaphysica versatur circa universalia ergo, non est circa difficiliora.

Respon-

Respondetur, concedendo antecedens, & negando consequentiam, ad probationem, cum Scoto primo Metaphysicæ cap. 10., distinguo antecedens; sunt nobis notiora, in ordine ad nostram cognitionem intellectivam in se, & absolute spectatam concedo antecedens; in ordine ad cognitionem sensitivam nego antecedens; universalis enim, quantum ad cognitionem sensitivam sunt difficiliora singularibus in cognosci, non verò quantum ad cognitionem intellectivam in se spectatam; juxta illud Aristotelis, intellectus est universalium, sensus verò singularium, & quia omnis nostra cognitio pro statu isto dependet à sensibus, ideo cognitio universalium est difficilissima, cum universalis sint à sensibus remotissima, ex Scoto citato.

Obicies 3. contra tertiam conditionem: Sciëntia, quæ est circa difficiliora, est incertissima, sed Metaphysica versatur circa difficiliora, ergo est incertissima, & consequenter non habet cognitionem certam, ut dicitur in 5. cond.

Respondetur, distinguendo majorem; Sciëntia, quæ est circa difficiliora est incertissima, secundum cognitionem sensitivam, & intellectivam, concedo majorem, solum secundum cognitionem sensitivam, nego majorem; & sic distincta minori, negatur consequentia; nam Metaphysica potest considerari, pro ut tendit circa omne ens, & secundum istam partem, cognitio ejus est certissima, cum sit cognitio simpliciter simplicis,

quæ aut totaliter scitur, vel ignoratur, vel potest considerari, pro ut tendit in substantias abstractas, quæ licet sint simplices, non tamen sunt simpliciter simplices, & quantum ad hoc, ista cognitio, non est ita certissima vel dicendum quod talis cognitio est certissima, quò ad se, nò quò ad nos.

Obicies 4. contra quartam conditionem, Quelibet scientia demonstrat rem per suam causam, ergo unaquæque est apta ad docendum in sua materia, ut Metaphysica in sua materia, ergo reddere, & assignare causas, non est proprium Metaphysicæ.

Respondetur, distinguendo antecedens, per suam causam particularem, & dependentem, concedo antecedens, universalem, & independentem, nego antecedens; Metaphysica, enim demonstrat per causas primas independentes, & universalissimas passionem cujuscunque includentis rationem entis, ut etiam exposui primo Metaphysicæ Conclusionem 13.

Obicies 5. contra quintam conditionem, Condicio, quæ convenit pluribus, non est propria unius, sed esse gratia sui ipsius competit omnibus scientiis speculativis, tamquam condicio, cum non ordinentur ad opus, ergo, &c. Respondetur cum Scoto in prologo Metaphysicæ, distinguendo majorem, non est propria, nec appropriata, nego majorem, propria, concedo majorem; sed distinguo minorem, competit aliis scientiis appropriatè, concedo, propriè, nego; certum est enim, quòd

quòd facta comparatione inter ipsas scientias speculativas, & practicas non solum metaphysica, sed quælibet alia scientia speculativa est gratia sui ipsius; At facta comparatione inter scientias speculativas, quia metaphysica versatur circa altissimas causas, & circa aliam causam finalem omnium, ideò concludit Scotus, quòd ista scientia est maximè gratia sui ipsius; ex quibus deduci potest, quòd esse gratia sui ipsius, antonomastice, Metaphysicè solum competit principaliter, & appropriativè.

Obicies 6. contra sextam conditionem; Imperari, & dominari aliis scientiis est adus voluntatis, & consequenter spectat ad scientiam practicam, & moralem, sed metaphysica non est hujusmodi, ergo non est præstantior aliis scientiis sibi conservientibus. Respondetur; distinguendo majorem; imperari ergo, &c. modo practico, concedo majorem, speculativo, nego majorem, & concessa minori, negatur consequentia; nam metaphysica ostendit finem, in quem omnia dirigenda sunt; & demonstrat etiam Deum esse finem omnium, &, quia hoc dicitur de scientia speculativa, & non morali, ideò, &c.

Q U Æ S T I O II.

An Metaphysica sit Scientia,

Sciendum primò cum Scoto in prologo sùe Metaphysicè §. not. , quòd quinque habitus

L 4

intel-

intellectuales distinguuntur ad invicem, p̄nes ob-
jectum, & tres eorum, scilicet sapientia, intelle-
ctus, & scientia, pertinent ad intellectum speculati-
vum, prudentia verò, & ars ad intellectum pra-
cticum; Item illi tres habitus, etiam inter se distin-
guntur objectivè, scilicet, & terminativè, idest p̄-
nes terminos, & objecta, ad quæ tendunt, nam in-
tellectus tendit circa res altissimas, quæ sunt prin-
cipia entis, in quantum entis, sive illæ causæ sint
principia incomplexa, ut substantiæ immateriales,
sive complexa, ut sunt dignitates, & maximè pro-
positiones, quæ demonstrantur, in objecto ingre-
diuntur, & virtualiter constituunt habitum, qui
dicitur sapientia; si verò tendit circa præmissas,
quæ sunt principia demonstrationis, constituit ha-
bitum, qui dicitur intellectus, si verò tendit circa
Conclusionem, constituit habitum, qui dicitur
scientia. Sciendum est secundo, quòd scientia po-
test accipi dupliciter, uno modo, quòd est noticia
conclusionis, habita ex præmissis mediatis, &
causis, non primis, & sic metaphysica, non est de
se sapientia, sed scientia; alio modo, pro ut dicitur
primo post. cap. 2. quæ est noticia habita ex præ-
missis veris, immediatis, prioribus, notioribus,
causisque conclusionis, & sic metaphysica est de
se sapientia, & scientia, quia complectitur condi-
tiones scientiæ, & sapientiæ, quæ versantur simul, &
semel circa principia, & causas conclusionis.

Dico breviter, quòd Metaphysica est scientia,
pro ut scientia definitur ab Aristotele primo
post.

posteriorum, & simul sapientia; Ita Aristoteles 1. metaphysicæ, & Scotus ibidem.

Probatur. Metaphysicæ competunt conditiones sapientiæ, quæ versantur circa causas altissimas, & conditiones scientiæ, quæ versantur circa conclusionem ipsarum causarum altissimarum, propter quas scit reddere causam alicujus conclusionis, ergo metaphysica, est sapientia, & scientia. Confirmatur ex Aristotele 6. metaphysicæ, scientia speculativa dividitur in physicam, metaphysicam, & mathematicam, ergo metaphysica est scientia.

Obicies, sapientia, & scientia sunt habitus distincti, ex notabili primo; sed metaphysica est sapientia, ex dictis questione præcedenti, ergo non est scientia.

Respondetur distinguendo majorem; sunt habitus distincti objective, & terminative, concedo majorem; subjective, & entitative, nego majorem; nam idem numero actus intellectus, si versatur circa causas altissimas, & prima rerum principia, constituit habitum sapientiæ, si postea versetur circa conclusiones constituit habitum scientiæ.

Q U Æ S T I O III.

An Metaphysica sit scientia practica, vel speculativa.

Sciendum, quòd Aristoteles 6. metaphysicæ divisit scientiam in communi, in practicam, &
(ps.)

speculativam, & ex dicendis in libris Porphyrii, practicum, & speculativum, sunt differentiæ essentialis dividentes scientiam in communi; & questio ista potest intelligi de scientia actuali, & habituali, sive de partiali, sive de totali, unde supposito, quod diximus supra, lib. I. metaphysicæ conclusionem 4. quod scientia speculativa sit nobilior, quam practica activa, & cum conclusione.

Dico breviter, quod metaphysica est scientia speculativa; Ita Aristoteles. I., & 6. metaphysicæ.

Probatur; Illa est scientia speculativa, & non practica, quæ non ordinatur ad dirigendam praxim; sed solum ad speculandam rei veritatem, & nullo modo ad dirigendum actus alterius potentia ab intellectu, sed huiusmodi est metaphysica, ergo &c. Major patet, nam cognitio entis, in quantum ens, est cognitio ordinata ad speculandam rei veritatem, sed cognitio metaphysica est terminata ad cognoscendum ens in quantum ens, ergo est scientia speculativa &c.

Obicies I. Illa scientia, quæ ordinatur ad dirigendos actus morales est practica; Sed sic est metaphysica, ergo &c. Minor probatur, nam metaphysica tendit ad felicitatem, quæ est summum bonum, ergo tendit ad dirigendos actus morales, ergo est practica. Respondetur, concedendo majorem, & negando minorem; ad probationem, distinguo antecedens, tendit ad summum bonum speculabile, concedo antecedens, operabile nego antecedens; Nam felicitas in sententia Aristoteles, consistit in speculatione, quæ non est praxis, sed actus intellectus.

Obi-

Obicies 2. ordinare est actus scientiæ practi-
cæ; sed metaphysica, cum sit sapientia habet or-
dinare, ergo est scientia practica. Respondetur,
distinguendo majorem; ordinare praxim, idest
actus voluntatis, concedo majorem; Actus intel-
lectus, nego majorem.

Obicies 3. Theologia, quæ perficit nos in
esse supernaturali est scientia practica; sed hujus-
modi est metaphysica, quæ est scientia, seu Theo-
logia naturalis, ergo &c. Respondetur concedent
do majorem, nam Theologia perficit nos in esse
supernaturali, dirigendo praxim, scilicet actum
voluntatis ad Dei amorem, & charitatem, & di-
stinguo minorem; metaphysica perficit in esse na-
turali, illuminando actus intellectus ad contem-
plandam veritatem primorum principiorum, &
causarum altissimarum, concedo minorem, diri-
gendo praxim, nego minorem.

Q V Æ S T I O . I V .

An Metaphysica sibi subalternet physicam,
& Mathematicam.

Sciendum cum *Scoto in prologo sent. quest. 2. &*
3. & in 3. dist. 24. quest. unica §. questio ista, quod
subalternatio, est subordinatio unius scientiæ ad
aliam, & rigoroſe loquendo, tres conditiones re-
quirit, prima, quod subjectum unius sit subje-
ctum alterius, addita tamen differentia aliqua
acci-

accidentali, secundo, quòd Conclusiones unius; sint principia alterius, Tertia quòd finis unius, practicè dirigatur ad finem alterius, unde supposito, quòd dixi supra lib. 1. metaphysicæ conclusione prima; cum tali Scotica doctrina.

Dico breviter, quòd loquendo de hac subalternatione; Metaphysica non est scientia subalternans physicam, & mathematicam, ita Scotus cum Aristotele, contra Miradulanum.

Probatur, nec objectum mathematicæ, nec objectum physicæ est sub objecto metaphysicæ; nec ipsi addunt differentiam accidentalem, ut patet; & probatum est supra 1. metaphysicæ, conclusione prima, nec principia mathematicæ, nec physicæ sunt conclusiones metaphysicæ, cum tam physica, quam mathematica habeant sua principia independentem à metaphysica, nec finis mathematicæ, & physicæ, practicè ordinantur ad finem metaphysicæ, ergo physica, & mathematica non sunt scientiæ subalternatæ metaphysicæ.

Probatur 2. autoritate Aristotelis, qui loquens de physica, metaphysica, & mathematica, ait esse scientias etiam separatim spectatas, sed data subalternatione scientiarum, seorsim sumptæ, istæ non essent scientiæ, ergo &c. Minor probatur. Data subalternatione principia physicæ deberent esse conclusiones metaphysicæ, sed hoc non potest esse, ergo &c.

Confirmatur. Istæ tres scientiæ per Aristotelem equaliter dividunt scientiam in communi, et

ergo inter istas non datur ista rigorosa subalternatio.

Obicies primos; Principia ex quibus alię scientię derivant indigent confirmatione metaphysica, ergo cęterę scientię non habent evidentiam in suis principiis, nisi à metaphysica, à qua talia principia confirmantur. Respondetur, concedendo antecedens, & negando consequentia; nam metaphysica confirmat principia aliarum scientiarum, aut explicando terminos, aut per deductionem ad impossibile, quę non infert rigorosam subalternationem, nam statim, ac termini sunt explicati, possunt eadem principia independentem à quocunque alio causare scientiam.

Dices cęterę scientię quò ad explicationem terminorum, subalternantur metaphysicę, ergo, & quo ad principia, & conclusiones. Respondetur, distinguendo consequens, remotę & fundamentaliter, concedo consequentiam, proximę, & formaliter, nego consequentiam; Nam talis dependentia solum causat subalternationem impropriam, & remotam, quòd concedi potest, non verò rigorosam, & propriam.

Obicies 2. Metaphysicā est scientia universalissima, ergo potest demonstrare conclusiones omnium scientiarum independentem ab illis scientiis, ergo alię scientię subalternantur metaphysicę: Respondetur, concedendo antecedens, & distinguendo consequens, potest demonstrare conclusiones omnium scientiarum, per principia propria illarum conclusionum, nego consequentiam;

tiam; per communissima, concedo, unde, tam physica, quam mathematica habent principia propria, ex quibus earum conclusiones demonstrari valent.

Q U Æ S T I O V.

An ens abstractissimum complectens ens reale, & rationis sit objectum metaphysicæ.

Sciendum, quòd, ut dictum est supra, quarto metaphysicæ conclusione secunda, ens abstractissimum, ac universalissimè sumptum, quòd dividitur per ens reale, & rationis, est divisio vocis in suas significationes, idest entis æquivoci in sua æquivocata, ideò.

Dico, quòd ens abstractissimum, complectens ens reale, & rationis non est objectum metaphysicæ; Ita Scotus quæst. 1. metaphysicæ in primo metaphysicæ, cum Aristotele 6. metaphysicæ, contra Durandum, nec non contra licherum.

Probatur primò; Cujuslibet scientiæ univocæ, univocum debet esse objectum, idest importare debet aliquod commune, in quo convenient omnia, quæ continentur sub eodem objecto; sed ens abstractissimè sumptum, cum non sit univocum, non potest importare aliquod commune, in quo convenient omnia, quæ continentur sub objecto metaphysicæ, ergo &c. Minor probatur; nam ens abstractissimè sumptum dicit ens reale, & ratio-

tionis; sed ens reale, & rationis, nihil commune, important, nisi nomen, ergo ans abstradissime sumptum non potest importare aliquod commune, in quo conveniant, quòd contineatur sub objecto metaphysicæ; Minor patet; nam tale ens, vel esset reale, & tunc non diceretur de ente rationis, vel esset ens rationis, & tunc non diceretur de ente reali.

Probatur 2. Metaphysica est scientia realis, non secus, ac sunt cæteræ scientiæ, ergo debet habere objectum reale, ergo non potest respicere pro suo objecto particulari ens rationis, ut vult Durandus; consequentia probatur; nam scientia sumit suam denominationem ab objecto, ergo quale est objectum, talis denominatur scientia; ergo si ens rationis esset partiale objectum, &c. Metaphysica non esset scientia realis. Respondet Durandus, quòd ad salvandam scientiam realem, sufficeret aliud objectum partiale, & attributionis, scilicet ens reale. Sed contra est; Metaphysica non partialiter, sed tota, & adæquatè est scientia realis, ergo suum objectum adæquatè, & totale debet esse reale.

Obicies 1. Ens abstractissimum potest esse objectum, ergo maximè Metaphysicæ, quæ esset scientia abstractissima; Antecedens probatur, ens abstractissimum potest esse objectum intellectus, ergo potest esse objectum habitus intellectus; sed metaphysica est habitus intellectus, ergo potest esse objectum metaphysicæ. Respondetur negan-

gando antecedens, ad probationem, transeat antecedens, & nego consequentiam; nam ex Scoto in 2. dist. 24. quæst. unica §. ad primum dico, potentia non organica sunt abstractissimæ, non verò habitus prædictarum potentiarum; Hinc, quia intellectus est potentia inorganica, potest se extendere ad ens abstractissimum, cum sit potentia illimitata, & quodammodo infinita, objective non exspectans specificari ab objecto, sicut scientia, præsertim metaphysica, quæ debet specificari à suo objecto, ideo non bene inferitur, quòd si intellectus se extendat ad ens abstractissimum, etiam metaphysica; nam ista cum sit una, & specificari, debeat ab objecto propriè, requirit unitatem aliquam in suo objecto.

Istabis intantum ens abstractissimum, nõ potest poni pro objecto metaphysicè, inquantum, non dicit unitatem, & univocationem, sed hoc est falsum, ergo, &c. minor probatur; nam ens reale, & rationis dicunt aliquam unitatem, & univocationem in ratione emis, & in ratione essendi extra nihil, ergo ens abstractissimũ complectens ens reale, & rationis est objectum metaphysicæ. Respondetur concedendo majorem, & negando minorem, ad probationem distinguo antecedens, dicunt unitatem, & univocationem ad quid nominis tantum, concedo; ad quid rei, nego, ens enim reale, & rationis, solum in nomine conveniunt, & sunt extra nihil, non autem in re; nam extraneitas entis realis à nihilo, est subjectiva, ex propria

na -

natura ipsius extraneitatis, extraneitas verò entis rationis à nihilo est objectiva, dependenter ab intellectu.

Obicies 2. ens rationis per se spectat ad metaphysicam ergo, &c. Antecedens probatur; ut aliquod per se spectet ad aliquam scientiam, sufficit, quòd possit reduci ad objectum adæquatum illius scientiæ, sed ens rationis potest reduci ad ens reale, quòd assignatur pro objecto adæquato metaphysiæ, ut imperfectum ad perfectum ergo, &c. Respondetur, negando antecedens, ad cuius probationem, distinguo majorem; sufficit, quòd possit reduci, quomodocunque, nego majorem, tamquam principium, aut tamquam pars, aut proprietas, aut species, concedo majorem, & distinguo minorem, potest reduci, ut pars, aut, ut principium, nego minorem, alio modo, concedo minorem; scientia enim per se considerat objectum, aut aliquod concernens ad objectum, ut sunt principia, partes, & passionēs, cætera verò considerat consecutivè, & per accidens.

Istabis, consideratio entis rationis per se spectare debet ad aliquam scientiam, sed non nisi ad metaphysicam, ergo, minor patet, quia in metaphysica agitur de ente rationis, quia in ipsa agitur de ente reali. Respondetur, negando majorem esse simpliciter veram; non enim consideratio cuiuslibet spectare debet ad aliquam scientiam, sed sufficit, quòd talis consideratio, sive per se, sive per accidens pertineat ad aliquam scientiam; alias

deberet dari aliqua scientia particularis, ad quam spectaret considerare negationes, & privationes.

Istabis, ex Aristotele 4. metaphysicæ text. 4. **Oppositorum eadem est disciplina, idest eadem scientia versatur circa illa, sed metaphysica versatur circa ens reale, quòd est oppositum enti rationis, ergo etiam versari debet circa ens rationis.** Respondetur, distinguendo majorem; oppositorum &c. quantum ad substantiam, concedo majorem; quantum ad modum, nego majorem; nam utique metaphysica, quantum ad substantiam, se extendit ad ens reale, & rationis, non sic, quantum ad modum; nam circa ens reale se extendit per se, circa verò ens rationis per accidens, nec est verum, quòd eadem scientia per se agit de cæteris oppositis, aliter metaphysica, quæ per se agit de substantia spiritali, deberet per se agere de substantia materiali, sic, etiam physica, quæ per se agit de substantia materiali, deberet, etiam per se agere de substantia immateriali, quòd non conceditur. Istabis; Aristoteles loco supracitatus, docet, quòd unius sit opposita speculari, ergo si metaphysica per se agit de ente reali, per se etiam agere debet de ente rationis. Respondetur, distinguendo antecedens, ut supra, nam etiam Aristoteles, loco citato docet, ad eandem scientiam spectare agere, de forma, privatione, & negatione; & tamen certum est, quòd negatio non per se, sed per accidens spectat ad physicam considerationem. Istabis; Logica per se agit de syllogis.

gismo vero, & falso; physica, de forma, & privatione; Theologia per se de virtute, & vitio, ergo metaphysica per se agit de ente, reali, & rationis; Respondetur, concedendo antecedens, & negando consequentiã; nõ enim logica per se agit de syllogismo falso, quia per se agit de syllogismo vero, nec physica per se de privatione, quia per se agit de forma, nec Theologia per se agit de vitio, quia per se agit de virtute sed, quia cognitio talium oppositorum, est necessaria ad cognitionem objecti adæquati; vel ad finem scientiæ; nam cum finis logicę sit tradere modum, quo aliquis bene discurrat, & ad hoc per se requiritur, quomodo malè possit discurrere, & decipi intellectus; ideò logica per se debet agere de syllogismo falso, sive sophystico, sic etiam, cum tam privatio, quàm forma sint principium in fieri, idcirco, tam per se est necessaria cognitio privationis, quàm forme; sic etiam cum finis Theologiæ sit tradere modum, quo possit acquiri, & deperdi Deus, & ad hoc æqualiter conducit cognitio vitii, & virtutis, ideò utrumque spectat per se ad Theologiam.

Obicies 3. ens rationis participat passiones, quas metaphysica assignat de suo subjecto, sed tales proprietates, quæ sunt unitas, bonitas, & veritas, non possunt participari, nisi ab eo, quòd participat rationem objecti metaphysicæ, ergo ens rationis est objectum parziale in metaphysica, & consequenter &c. Minor probatur; nam valet di-

cere, quòd ens rationis, sit unum, verum, bonum, distinctum, à quocunque, ergo &c. Respondetur, distinguendo majorem, participat illas ex se, nego majorem, ut mutuatas, concedo majorem, sic distinguitur minor, nam sicut ens reale applicatur non enti, ut fiat ens rationis, sic etiam applicantur proprietates, ex quo non sequitur, quòd ens rationis habeat aliquas proprietates demonstrabiles, quia tales passiones solùm de ente reali demonstrantur. Istabis, ens rationis independenter ab ente reali habet suum esse ergo independenter ab ente reali habet suam unitatem, & cæteras passiones, quæ consequuntur ad esse, ergo nulla responsio. Respondetur, distinguendo antecedens, independenter ab ente reali, tamquàm à causa efficiente, concedo antecedens, tamquàm à causa materiali mutuante, nego antecedens, ens enim rationis, cum sit non ens conceptum ad modum entis realis, sequitur, quòd totum suum esse mutuatum sit ab ente reali, cum revera ex se nihil sit, sequitur etiam, quòd independenter ab ente reali non habet suum esse, & consequenter suas passiones mutuas.

Q V Æ S T I O VI.

An ens reale commune entibus per se, & entibus per accidens sit objectum Metaphysicæ.

Sciendum cum Aristotele 6. metaph. text. 5. & 6., quod de ente per accidens nõ datur scientia,

cia; ut etiam notavi supra, 6. metaphysicæ conclusionem 1. & 2. idè cum ens per accidens non habeat veram essentiam, & veras passiones, non potest poni objectum metaphysicæ.

Dico breviter, quòd ens reale commune entibus per se, & entibus per accidens non est objectum metaphysicæ; colligitur ex Scoto in 2. dist. 3. quæst. 1. & in 3. dist. 7. quæst. 1. contra Vrtadum.

Probatur; illud, quòd non habet veram essentiam, & veras passiones, non potest poni objectum alicujus scientiæ; sed hujusmodi est ens, prout dicitur ens per accidens, & per se, ergo &c. Major patet; minor probatur; nam vera essentia alicujus consistit in indivisibili, juxta illud Aristotelis 1. metaphysicæ text. 10. essentia sunt sicut numeri; sed ens per accidens non habet essentiam, quæ consistit in indivisibili, ergo nec veras passiones, quæ ab essentia emanare debent; minor pr. nam ens per accidens est quodam aggregatum ex pluribus entibus, ex dicendis, ergo &c. Confirmatur, quòd non potest definiri, non habet veram essentiam, sed ens per accidens non potest definiri, ergo &c. Minor probatur, ens per accidens non est unum ens, sed plura diversarum operationum, sed, quòd definitur debet esse unum, ex Aristotele 2. metaphysicæ text. 42. ergo cum ens per accidens, non sit unum, sed plura, sequitur quòd non possit definiri, &, quòd non habet veram essentiam, nec passionem objecti metaphysicæ, scilicet unitatem, non potest esse objectum &c.

Obicies 1. si ens commune entibus per se, & per accidens, non esset obiectum metaphysicæ, non se estenderet metaphysica ad considerationem entis per accidens; sed verè metaphysica ad ejus considerationem se estendit, ergo &c. Minor probatur; nam metaphysica est scientia universalissima, ergo in ipsa de ente per accidens tractatur. Respondetur, distinguendo majorem; metaphysica non se estenderet &c. Per se concedo, per accidens nego, & sic distincta minori, negatur consequentia; nam, ex Scoto 6. metaphysicæ quest. 2. ens per accidens, in quantum per accidens, non est scibile absolute &c.

Obicies 2. Consideratio entis per accidens, ut per accidens per se ad aliquam scientiam pertinere debet, sed non nisi ad metaphysicam, ergo &c. Respondetur, negando majorem; sufficit enim, quòd consideratio talis entis per accidens pertineat per accidens ad scientiam, quæ per se considerat entia per se, ergo &c. Respondetur 2. quòd data gratis majori, nego minorem; nam consideratio ipsius spectabit per se ad illam scientiam, à qua illud ens per accidens possit per se cognosci. Istabis; ista scientia, à qua possit per se cognosci, non est physica, nec mathematica, nec logica, ergo erit metaphysica. Respondetur concedendo antecedens, & negando consequentiam; nam supposito, quòd assumitur in argumento, scilicet, quòd de eo detur scientia, talis scientia vocaretur de ente per accidens.

QVA.

Q U Æ S T I O VII,

An objectum Metaphysicæ sit genus
substantiarum abstractarum.

Sciendum, quòd sensus quæsitus est, an substantia immaterialis communis Deo, & Angelis sit objectum adæquatum metaphysicæ, vide Scotum in 1. dist. 8. q. 3. s. ad arg. pro 2. opin. Commentator sustinens Deum, & Angelos esse objectum adæquatum metaphysicæ, vel ponit Deum aliquid de genere substantiæ, quòd est erroneum, quia Deus non cadit in genere, propter suam infinitatem, vel non habuit intentionem philosophi qui 4. Metaphysicæ, docet, quòd metaphysica est scientia, quatenus speculatur ens in quantum ens, unde supposito, quòd diximus supra 10. Metaphysicæ conclusione prima, contra Comment.

Dico, quòd substantia immaterialis communis Deo, & Angelis, non est objectum adæquatum Metaphysicæ; sic Scotus primo Metaphysicæ quæst. 1. s. contra istam positionem, & quæst. 5. prologi s. ad argum 1. quæst.

Probatur; unius scientiæ unicum est objectum; sed Deus, & Angeli non sunt unum objectum, cum in nulla ratione communi, præter rationem entis convenire possunt ergo, &c. Minor probatur; nam, vel essent unum in ratione entis, & sic qua ratione essent unum, ea ratione essent

subjectum, vel essent unum in ratione substantiæ, & sic cum substantia Angelica sit in prædicamento substantiæ sub genere, sequeretur Deum esse in prædicamento substantiæ, & sub genere, quòd est falsum, ut probatum supra 10. Metaphysicæ conclus. 1.

Probatur 2. Nulla scientia potest ferri ultra suum objectum adæquatam; sed metaphysica fertur in aliud, quàm in substantia immateriali, scilicet circa substantiam ut sic, præscindentem, ergo signum est; substantiam immaterialem, non esse subjectum adæquatam metaphysicæ; minor probatur; nam metaphysica speculatur ens in quantum ens, & ea, quæ sub ipso insunt, ergo, &c.

Probatur 3. Passiones, quas de suo objecto demonstrat, & considerat metaphysica, non adæquatur cum substantia immateriali ergo, &c. Probatur antecedens; nam etiam competunt alii materialibus, & accidentibus, quia cum entia sunt, valet dicere, quòd habeant unitatem, veritatem, & bonitatem, &c.

Obicies 1. pro Averroë; Aristoteles in prohemio Metaphysicæ probat metaphysicam esse circa prima principia, & primas causas; sed substantia immaterialis complectitur hæc omnia ergo Aristoteles probat metaphysicam esse circa substantiam immaterialem; minor patet ergo. Respondetur ex doctrina Scoti primo Metaphysicæ ubi supra; distinguendo majorem; metaphysica versatur circa prima principia, & primas causas.

causas, tamquam circa objectum adæquatum, nego majorem, tamquam circa causas, & partes principales subjecti, concedo majorem, & concessa minori, negatur consequentia; nam etiam in physica tractatur de natura, & tamen, nec Commentator, nec Avicenda ponunt naturam esse subjectum illius scientiæ; sed aliquid, cujus natura est principium.

Obicies 2. Substantiæ separatae non sunt nobis omninò ignotæ, cum de ipsius multa signa habeamus, ergo cognitio earum ad aliquam scientiam pertinere debet, sed non ad physicam, nec ad mathematicam, ergo ad metaphysicam. Respondetur ex Doctrina Antonii Andree, quæstione prima Metaphysicæ, distinguendo antecedens; quantum ad conceptus communes, concedo antecedens; quantum ad conceptus proprios, nego antecedens, & distinguo consequens; cognitio earum pertinere debet ad aliquam scientiam intellectus, qui potest talem cognitionem habere, concedo, respectu intellectus nostri, nego; nam licet substantiarum separatarum sint multæ proprietates cognoscibiles, quantum est ex parte illarum, non tamen nobis viâ sensus, hinc proprietates, quæ sunt nobis notæ viâ sensus sunt passionnes entis.

Obicies 3. Scientia universalissima, & nobilissima debet esse circa objectum nobilissimum, sed metaphysica est scientia nobilissima, ex Aristotele in prohemio, & substantiæ separatae sunt ob-

objecta nobilissima, ergo metaphysica versari debet circa substantias separatas, & abstractas, tamquam circa objectum nobilissimum, & non circa ens. Respondetur, cum Bargo, distinguendo majorem, debet versari circa objectum nobilissimum, sive, permissivè, sive positivè, concedo majorem, solum permissivè, sive positivè solum, nego majorem, & distinguo minorem, substantiæ separatae sunt nobilissimum objectum positivè, concedo minorem permissivè, nego minorem, ideò, negatur consequentia quia metaphysica versatur circa ens quod est nobilissimum permissivè. Ita bis; quò objectum est universalius, eò est imperfectius, & ignobilius, cum pauciores gradus entitatis possideat; nam ex quadam paucitate, vel pluralitate reperta in aliquo objecto, nobilitas, vel ignobilitas illius objecti arguitur, ergo cum ens, unum solum gradum entitatis possideat, non potest esse nobilius substantiis abstractis. Respondetur, ut supra disting. antecedens, positivè, concedo antecedens, permissivè, nego antecedens, & distinguo consequens positivè, concedo permissivè, nego; nam ex doctrina Scoti in 4. dist. prima, quest. prima lit. C. aliquid esse perfectius, potest sumi dupliciter, vel, scilicet positivè, vel permissivè; secundo modo, quò objectum est universalius, eò perfectius, & nobilius, primo modo eò contra, quò universalius, eò imperfectius, & ignobilius; sic exemplū, animal est perfectius musca permissivè, eò, quia animal potest esse in aliquo per-

fe.

fectiori, quam musca, puta in homine; sed musca est perfectior animali positivè, eò, quia includit animal, & aliquid aliud, quòd addit supra animal.

Obicies 4. Ex Aristotele 6. Metaphysicæ. Metaphysica appellatur Theologia; sed non potest esse Theologia, nisi consideraret Deum, & Angelos ergo, &c. Respondetur, cum Scoto 1. Metaphysicæ quæst. 1.; concedendo majorem, & negando minorem; nam scientia metaphysicæ potest dici Theologia, non à subjecto; sed à causa principali subjecti, quæ est Deus in metaphysica, sicut scientia naturalis à natura, quæ non est subjectum illius scientiæ, sed principium illius subjecti.

Obicies 5. Illud est subjectum ad quòd omnia dicunt attributionem; sed in metaphysica omnia dicunt attributionem ad substantiam immaterialem, ad differentiam physicæ ergo, &c. Respondetur, cum Scoto, ubi supra distinguendo majorem; quando illud habet cæteras condiciones requisitas ad subjectum in tali scientia, concedo majorem; quando non habet, nego, & concessa minori, negatur consequentia; nam inter cæteras condiciones, quas debet habere objectum, requiritur, quòd ipsi objecto adæquatè, & per se primò convenient primæ passionis metaphysicæ; sed istæ per se primò, non dicuntur de Deo, quatenus Deus est, sed quatenus ens est, aliàs non convenient omni enti, ergo, non potest esse subjectum metaphysicæ; licet ad ipsum, tamquam
ad

ad primam causam omnia attribuantur. Istabisi; Scotus 1. Metaphysicæ quæst. 1 §. his fractis docet; quòd Deus est objectum hujus scientiæ metaphysicæ ergo, &c. Respondetur, cum Mastrio Scotum problematicè hoc defendere ad mentem Averrois, non vero in mente propria, quam exprimit in libris sententiarum, quos composuit post metaphysicam, & præsertim quæst 5. prologi, ubi ait, quòd metaphysica non est de Deo, tamquam de subjecto. Respondetur 2., cum Antonio Andrea, dist. antecedens, Deus potest dici primum subjectum primitatè perfectionis, quatenus est ens perfectius, & nobilius positivè ente in communi, concedo antecedens, primitate adæquationis, ut est ens, nego antecedens.

Colligite Deum non esse objectum adæquatum metaphysicæ; quia scientia attingit objectum suum adæquatam, quantum ad conceptus proprios, sed metaphysica non potest sic attingere Deum, cum solum attingat Deum quantum ad conceptus communes ergo, &c. Tum, quia, ex Aristotele 1. posteriorum, objectum scientiæ præsupponitur, & non probatur; sed Deus in metaphysica, probatur, quòd sit substantia sempiterna, ergo non potest esse subjectum metaphysicæ.

QUÆ.

Q U Æ S T I O VIII.

An ens reale commune Deo, & Creaturis, substantiæ, & accidenti sit subiectum adæquatum metaphysicæ.

Sciendum cum Scoto 1. Metaphysicæ quæst. 1., & quæst. 3. prologi, lit. S. ubi ait; de principio subiecti dico, quòd non oportet principia scibilia esse principia in se ipsius subiecti, quia entis, in quantum ens, quòd ponitur obiectum metaphysicæ, nulla sunt principia; unde supposito, quòd probatum est supra sexto metaphysicæ 2. conclusione, quòd ens in quantum ens est obiectum in metaphysica, & 4. metaphysicæ 3. conclusione, quòd conceptus entis realis est, unus unitate transcendentali, univocus, analogus, Deo, & Creaturæ.

Dico, quòd adæquatum subiectum metaphysicæ est ens reale, commune Deo, & Creaturis, substantiæ, & accidenti; ita Aristoteles 4. metaphysicæ text. 1., Scotus 1. metaphysicæ quæst. 1., & quæst. 3. prologi.

Probatur metaphysica ex Aristotele versatur circa maximè scibilia; sed ens, ut ens, est maximè scibile, ergo ens in quantum ens commune Deo, & Creaturis, substantiæ, & accidenti est obiectum adæquatum metaphysicæ, minor probatur; nam maximè scibilia dicuntur, tùm ea, quæ primò

mò omnibus sciuntur, & in se scibilia sunt, hujusmodi sunt communissima, ut ens in quantum ens, cum illa, quæ habent perfectissimam entitatem, cujusmodi sunt principia, & causæ; sed ista non dicuntur sic cognosci disjunctim, & sine unitate, cum objectum scibile debeat esse unum propter unitatem scientiæ, ergo debet cognosci sub aliqua ratione communi, quæ non est aptior, nisi ratio entis cõmunis Deo, & Creaturis, substantiæ, & accidenti, ergo, sub ratione entis cognoscuntur.

Probatur 2. Objectum adæquatum alicujus scientiæ debet adæquari omnibus his, quæ per se tractantur in scientia, sed in metaphysica per se tractatur de substantia, & accidente, de Deo, & Creatura, & ens, ut ens adæquatur istis, cum sit unicum respectu istorum, ut dictum est, 4. metaphysicæ, 2. conclusione, & infra dicemus, ergo, &c.

Obicies 1. Aristoteles primo posteriorum, docet, quòd de objecto debet esse notum, si est, & quid est, sed in metaphysica non est notum de ente quid est ergo, &c. Minor probatur; nam ex Porphyrio cap. de specie, ens est equivocum, & equivocum, ex Aristotele non habet quid est, & dato, quòd sit univocum, non habet veram definitionem, cum non habeat genus supra se, nec differentiam per quam definiiri possit, ergo ens non est objectum. Respondetur primo, negando minorem, ad probationem, distinguo antecedens, ens est equivocum physicè, concedo antecedens, metaphysicè, sive logicè, nego antecedens; nec officit

cit data univocatione metaphysica, quòd non habeat verum genus, & veram differentiam, nam sufficit, quòd habeat ista æquivalenter sicut revera habet, cum ens describi possit per extraneitatem à nihilo ut sic, sive simpliciter, quæ extraneitas realis stat loco generis, cum tætis extraheneitas competat substantiæ, & accidenti, sicut verò ut sic, sive, simpliciter stat loco differentiæ, nam extraheneitas substantiæ dicitur per se, accidentis verò in alio. Respondetur secundo cum Antonio Andrea, quòd antecedens est insufficientis, cum non semper subiectum debeat habere definitionem propriè dictam, per genus, & differentiam, quia, ut sic nullum genus generalissimum haberet quidditatem propriè dictam, eò, quòd non datur genus supra genus generalissimum, & tamen quodlibet habet quid, cum quodlibet in quid de alio prædicetur, quare si illa propositio intelligatur de vera definitione, tunc solum verificabitur de quidditate speciei, cujus est propria definitio.

Obicies 2. ex Aristotele 1. posteriorum habetur, quòd subiectum debet habere passiones de ipso demonstrabiles; sed huiusmodi non est ens, ergo &c. Minor probatur; nam subiectum differt realiter à sua passione, cum sit causa ipsius; sed ens à nullo potest differre realiter, cum in quodlibet includatur realiter, ergo &c. Respondetur, concedendo maiorem, & negando minorem, cum sua probatione, & cum dicitur subiectum esse

cau-

causam suæ passionis, distinguo, metaphysicæ, concedo; physicæ, nego; Axioma autem illud, quòd causa debet distingui realiter à causato, est verum, loquendo de causalitate physica, non autem metaphysica, quæ sunt causata non per verum, & realem influxum physicum; sed per simplicem emanationem, ut etiam explicatum est supra 7. metaphysicæ conclusionem 13. unde, quòd causatur physicæ realiter distinguitur à sua causa, non autem, quòd causatur metaphysicè, vide supra 4. metaphysicæ con. 7. supra text. Istabis proprietas metaphysicè causata est accidens; sed accidens realiter distinguitur à suo subiecto substantiali, ergo, nulla responsio; Respondetur, distinguendo majorem; est accidens physicum, & extrinsecum, nego majorem, metaphysicum, & intrinsecum, concedo majorem; & distinguo minorem; accidens physicum, quòd habet rationem rei, concedo minorem, metaphysicum, quòd habet rationem realitatis, seu formalitatis, nego &c.

Obicies 3. subiectum saltem formaliter est extrà essentiam suæ passionis, sed ens non potest esse formaliter extrà essentiam alicujus rei, ergo, ens non potest habere suas passiones, minor probatur; alias illa res non esset ens, quòd est falsum. Respondetur concedendo majorem, & negando minorem, ad probationem, distinguo assumptum; illa res non esset ens idempiticè, nego; formaliter, concedo; nam non implicat ens, formaliter esse extrà essentiam alicujus rei. Istabis, quòd est, formaliter.

maliter ens, ergo ens formaliter non est extra
essentiam aliquid rei, ergo non potest habere
proprias passiones. Respondetur distinguendo
antecedens, quod est, formaliter est ens, formaliter
concedo, quod est sic simpliciter, sive identice
est formaliter ens, nego antecedens, ideo negatur
consequentia, nam cum passiones entis sint extra
nihil, sequitur, quod formaliter non sint extra;
sed aliquæ res entis.

Obicitur, quod omnia subiectum debet habere
sua principia, sed ens commune Deo, & Creaturis
substantiæ, & accidentis, non habet sua principia,
ergo, &c. Minor probatur, nam principia debent
esse priora principiatis, sed nihil est prius,
ergo &c. Respondetur, quod ens commune, &c. prolo-
gi; ut etiam exposuit supra in metaphysicæ conclu-
sione 4. & 5. distinguendo maiorem, debet habe-
re principia, sive complexa, sive incompleta, con-
cedo maiorem, tantum incompleta, nego maio-
rem, sed distingo minorem, non habet principia
incompleta, concedo minorem, complexa, nego
minorem; principia enim complexa, dicuntur
principia cognoscenda, & talia principia habet
ens; in quantum ens commune Deo &c. princi-
pia vero incompleta sunt principia essendi, & ta-
lia principia non habet ens commune &c. alias
Deus haberet principia sui esse; sed de hoc infra.
Ita habet principia cognoscenda, sed etiam cog-
noscenda ens dependens, ergo falsum est, quod
ens

ens in quantum ens, non habeat principia essendi, & incomplexa; Respondetur, concedendo antecedens, & distinguendo consequens; accipiendo, in in quantum specificativè, concedo, reduplicativè, nego consequentiam; nam specificativè loquendo, sensus est, quod enti, in quantum ens, scilicet enti, secundum suam entitatem, non repugnat habere principia incomplexa, & hic sensus est verus; aliter si enti secundum suam entitatem, repugnarent principia incomplexa, sequeretur, quod in Creatura ratio entis esset imparticipata; loquendo vero reduplicativè, sensus est, quod ens in quantum ens habeat principia essendi, & sic sensus est falsus; Tum quia Deus si includeret ut sic rationem entis haberet principia sui esse; Tum, quia ut infert Scotus 4. metaphysicè, si ens in quantum ens haberet principia essendi daretur processus in infinitum in causis, & causatis, quia principium est causa entis, ut ens, & si hoc ens haberet principia essendi, de novo illa principia, cum essent entia deberent etiam habere principia essendi, & sic in infinitum. Istabis, in illo sensu debet habere principia essendi, in quo statuitur objectum metaphysicè; sed, in sensu reduplicativo ponitur objectum metaphysicè, ergo in sensu reduplicativo debet habere principia essendi; minor probatur ex Scoto quest. 3. prologi, ubi ait, quod scientia metaphysica, quæ speculatur ens in quantum ens, sit in quantum accipitur reduplicativè, ad denotandum, quod ratio particularis en-

tis,

is, est ratio formalis objectiva huius scientiæ; secundum quam, omnia in scientia considerantur. Respondetur cum Scoto, ubi supra, negando majorem esse simpliciter veram; nam non est necesse, quod si reduplicativè ens, in quantum ens est objectum metaphysicæ, quod reduplicativè etiam habeat principia essendi, aliter Deus, ut Deus, non posset esse objectum in Theologia, cum non habeat principia essendi; habet Scotus hæc verba, quod licet in quantum ens, potest accipi dupliciter, ut dictum est, vel specificativè, vel reduplicativè, specificativè habet principia essendi, non verò reduplicativè.

Obicies 5. Unius scientiæ unicum debet esse objectum reale; sed ens commune acceptum, Deo & Creaturis, non est sic, ergo &c. Minor probatur; nam, quæ sunt se totis distincta, nihil commune reale habent, in quo conveniant, sed sic est Deus & Creatura, ut patet &c. Respondetur; Cum Antonio Andrea, concedendo majorem, & negando minorem, ad cuius probationem, nego minorem; nam Deus, & creatura non distinguuntur in conceptu reali entis.

Obicies 6. Objectum scientiæ debet constare ex parte materiali, & formali, sed ens, ut ens, cum sit simpliciter simplex non est huiusmodi, ergo non est objectum &c. Respondetur, concedendo majorem, & distinguendo minorem, in se ipso, concedo minorem, in ordine ad intellectum metaphysicum ipsius entis speculativum, nego

minorem &c. Modò, licèt ens in se ipso sit simpliciter simplex, tamen in ordine ad intellectum metaphysicum dicitur constare ex parte materiali, & formali, constat enim ex parte materiali, quatenus est illud, quòd consideratur ab intellectu, constat ex parte formali, quatenus ratio considerandi ens est ipsa formalitas entis, scilicèt in quantum ens. Istabis ratio formalis debet esse diversa à ratione materiali; sed formalitas entis, non est diversa ab ente, ergo non possumus distinguere ab ente partem formalem, & materialem. Respondetur distinguendo majorem, in scientiis particularibus, concedo majorem, in scientiis universalibus, ut est metaphysica, subtinguo majorem, quantum ad modum considerandi, concedo, quantum ad rem consideratam, nego, & distinguo minorem, quantum ad modum considerandi, nego minorem, quantum ad rem consideratam, concedo minorem; ut enim diximus cum Scoto, ens in quantum ens accipitur reduplicative, ad denotandum, quòd ratio formalis entitatis est ratio formalis objectiva hujus scientiæ.

Q U Æ S T I O IX.

An metaphysica versetur circa rerum omnium quidditates in particulari, vel in generali.

Sciendum est primò ex Aristotele 6° metaphysicè, & ex Scoto ibidem, quòd istæ tres scientiæ

tiz reales; scilicet physica, metaphysica, & mathematica, distinguuntur p̄nes modum considerandi objectum; nam physica est circa inseparabilia, & mobilia; mathematica circa immobilia, & inseparabilia, metaphysica verò, circa separabilia, & immobilia; item distinguuntur per hoc, quia physica considerat entia, pro ut non sunt separabilia à materia, & pro ut mobilia sunt; mathematica, adhuc considerat entia conjuncta materiæ, tamen, secundum esse, non secundum rationem; metaphysica verò considerat entia, secundum esse, & secundum rationem abstracta à materia, & motu, idcirco, dicitur physica considerare res immerfas in materia, re, & ratione; mathematica immerfas re, & non ratione; metaphysica verò considerat res abstractas à materia, re, & ratione.

Sciendum 2. ex Trombeta in prologo metaphysicę quest. 1. §. quantum ad primum, quod quando dicitur, quod metaphysica considerat quidditates rerum in universali, potest sumi duobus modis, uno modo, quod ipse quidditates consideratę à metaphysica in se sint tales; secundo modo, quod non considerantur sub ratione particulari, sed solum universali, & similiter potest dici, quod considerare quidditatem in particulari potest esse duobus modis, uno modo, quod ipsa quidditas sit particularis; alio modo, quod ultra hoc consideretur, etiam sub ratione particulari, hæc Trombeta; & subdit in ultimo notabili, quod consideratio metaphysica de aliqua quiddita-

ditate particulari potest esse duobus modis, uno modo absolute, sistendo ultimate in tali consideratione particulari, alio modo respectively referendo talem considerationem ad ens, ut etiam supra exposui in primo metaphysicę conclusione 12. & 13., & quia quidditates rerum, alię sunt materiales, & alię immateriales.

Dico primò, quòd loquendo de quidditatibus materialibus, metaphysica considerat quidditates in universali solum, & non in particulari. Ita Aristoteles in prohemio metaphysicę, est contra Egidium Romanum, & Mirandulanum, afferentes metaphysicam considerare omnia inferiora entis in communi, secundum propriam rationem eorum, & quòd pejus inferunt, unam tantum esse scientiam omnium rerum.

Probatur primò auctoritate Aristotelis 4. metaphysicę text. 1. ubi ait; est scientia quedam, quę speculat in ens, ut ens est, & quę et per se insunt eorum vero scientię, solum aliquam partem entis considerant, ergo in sententia Aristotelis scientię particulares, rerum quidditates in particulari considerant, & loquitur specificative, ut indicant illa verba, solum aliquam partem entis considerant; sed metaphysicus considerat, ens in quantum ens, & consequenter omnium rerum quidditates sub conceptu entis, ergo metaphysica non in particulari, sed in universali omnes quidditates rerum materialium considerat.

Probatur 2. ratione; metaphysica rerum

om-

omnium materialium dicitur scientia universalis, & communis, ergo habet considerare illarum quidditates in universali, & in communi aliter esset scientia particularis, & non communis, cum scientiæ ab istis rebus specificantur. Confirmatur; nam si metaphysica consideraret quidditates rerum materialium, secundum proprias rationes, & in particulari, ergo alia scientiæ essent superflue; consequentia patet, nam in tantum datur scientia physica, inquantum datur consideratio corporis naturalis, habentis principium motus, & quietis, & in tantum datur scientia mathematica, inquantum datur consideratio quantitatis, fundantis equalitatem, & inæqualitatem, ergo si metaphysica consideraret corpus naturale, ut habet principia motus &c., & corpus quantum &c. frustra daretur scientia physica, & mathematica, cum frustra fiunt per plura, quæ possunt fieri per pauciora, ergo metaphysica non debet considerare quidditates omnium rerum in particulari.

Obicies 1. Scotus in primo distinct. 2. quaest. 2. lit. A. arguendo contra D. Thomam docet, quod metaphysica sit, ad quod genus pertinet linea, & quod metaphysicus considerat istam propositionem, linea est species quantitatis continue distincta à corpore, & superficie; sed ista propositio non cognosceretur à metaphysico distincte, nisi conciperet lineam in particulari, ergo metaphysicus considerat, non solum in universali; sed etiam in particulari quidditates rerum, Respon-

detur cum Trombeta ; distinguendo majorem .
 Metaphysicus considerat lineam distinctam à corpore, &c. indutus solùm habitu metaphysico, nego majorem , indutus etiam habitu mathematico , concedo majorem ; in casu consideratur linea, ut distincta à corpore, & superficie ; quia intellectus metaphysicus habet habitum scientiæ physicæ, & mathematicæ.

Obicies 2. Considerans doctrinam aliquorum extremorum , secundum proprias rationes, debet considerare illas partes, secundum rationes particulares ipsorum extremorum , ut deducitur ex Aristotele 2. de anima capite de sensu, & sensato, sed metaphysica considerat doctrinam substantiæ corporeæ, & incorporeæ, cum dividat substantiam, &c. ; ergo debet considerare substantiam corpoream, & incorpoream secundum gradus particulares. Responderur, concedendo majorem, & distinguendo minorem, considerat doctrinam substantiæ corporeæ, & incorporeæ secundum proprias rationes, nego minorem, secundum rationes communes, concedo minorem, nam ut dicemus, licet metaphysicus possit cognoscere substantiam particularem incorpoream, &c. non tamen potest sub conceptu proprio, & particulari. Istabis, ille vere dicitur artifex, qui ponit differentiam inter substantiam corpoream, & incorpoream, ut sunt, sed talis artifex, non est mathematicus, nec physicus, ergo erit metaphysicus, qui considerat in particulari quidditates. Re-

pon-

sponderetur, concedendo majorem, & distinguendo minorem, non est physicus, solitariè acceptus, concedo minorem, non solitariè acceptus, nego minorem; nam talis artifex erit habens habitum metaphysicæ, & physicæ.

Obicies 3. Potentia intellectiva non solum cōsiderat quidditates materiales in universali, sed etiam in particulari, ergo etiã sic metaph.; conseq. patet, à simili; nam ita se habet potētia inferior ad superiorē, ac habitus inferior ad superiorē, ergo si potētia superior poterit cognoscere quidquid cognoscit inferior, poterit etiã habitus superior, quicquid poterit inferior, sed scientia metaphysica est habitus superior, & physica inferior, ergo metaphysica poterit cognoscere quidditates rerum in particulari, sicut cognoscit physica, quæ est habitus inferior. Respondetur, cum Scoto primo Metaphysicæ; concedendo antecedens, & negando consequentiam, cum sua probatione; nam potentia superior intellectiva est ratio cognoscendi mediantibus sensibus, & quia in intellectu possunt dari species rerum universalium, & particularium, ideò potest se extendere ad universale, & particulare. Habitus verò non est ratio cognoscendi, nisi repræsentando rem, & quia habitus conclusionis non est repræsentativus particularium, ideò paritas non currit, nam contigit aliquid sciri in universali, absque eò, quòd sciatur in particulari, quòd non eveniret, si habitus esset repræsentativus illorum particulariū, & sic satisfit Egidio Romano. Obi-

Obiectis. 4. Ex Aristotele 6. Metaphysicæ; nulla scientia præter metaphysicam considerat quodquid est, ergo ipsa debet considerare quidditates omnium rerum in particulati. Respondetur cum Scoto citato distinguo antecedens in universali concedo antecedens, in particulati, nego antecedens; Istabis; ergo in universali est imperfecta cognitio, & confusa; sed cognitio metaphysica est distincta, & perfecta ergo, &c. Respondetur ex doctrina Scoti, ubi supra, concedendo maiorem, & distinguendo minorem, est perfecta, & distincta, pro ut se extendit ad cognitionem universalium in se, concedo minorem, pro ut per accidens tendit ad cognitionem universalium incidentium materiam, & motum, nego minorem ergo, &c. Non enim repugnat metaphysicam esse distinctam in ordine ad obiectum, quod respicit per se, seclusa verò ea, qua per accidens contemplantur. Istabis; Cuiusque competit unum oppositorum per se, reliquum oppositum ei non competit, neque per se, neque per accidens, ut patet in hac propositione; non per se, est rationalis; sed confusum, & distinctum sunt opposita; & metaphysice competit per se cognitio distincta in ordine ad omnes quidditates universales in se, ergo per accidens sibi competere non potest cognitio confusa in ordine ad quidditates particulares, & motus, & sic nulla responsio, Respondetur cum Trombetta, distinguendo maiorem, quando sit per se determinat inhaerentiam, concedo maiorem,

quasi

quando determinat solum inhærens, nego majorem, & eodem modo distinguitur minor; nam in casu, lii per se determinat inhærens, & non inhærentiam; ista enim particula, per se, aliquando determinat inhærentiam, scilicet copulam unientem subjectum, cum prædicato; aliquando determinat inhærens, scilicet prædicatum, & ut docet Anglicus Scotista, in expositione logicæ Scoti; Tunc lii per se determinat inhærentiam, quando denotat, quòd tale prædicatum conveniat per se subjecto, ita, quòd illa inhærentia est per se, & non per accidens, ut in hac propositione, homo est rationalis; tunc verò non determinat inhærentiam, sed inhærens, quando non denotat tale prædicatum per se convenire subjecto; sed solum per accidens, ut in hac propositione, homo est per se species; modò in casu, quòd metaphysica habeat per se distinctam cognitionem universalis in se, est, quia, lii per se denotat inhærens, scilicet cadit supra quidditatem universalem in se, quæ, ut in se, est distinctè cognoscibilis, non verò lii per se denotat inhærentiam, quasi, quòd distincta cognitio sit prædicatum per se, & ex natura rei competens metaphysicæ.

Dico secundò, quòd metaphysica considerat substantias separatas immateriales, scilicet, Deum, & Angelos, non solum in universali, sed etiam in particulari, non tamen, quò ad conceptus proprios, & divisibiles, conclusio cõtinet tres partes.

Probatur 1. pars. Eus, inquantum ens est
ob.

obje-um in metaphysica, ergo omnia, quæ includunt rationem entis, & abstrahunt re, & ratione à materia, & motu debent ad metaphysicam pertinere; sed sic se habent substantiæ separatae, ut probatum est supra ergo, &c.

Probatur 2. pars; Substantiæ separate considerate sub conceptu particulari, intelliguntur, vel sub conceptu independentiæ, ut est substantia separata Dei, vel sub conceptu simplicis actualitatis, ut est substantia Dei, & Angeli, sed isti conceptus pertinent ad metaphysicam, cum sint abstracti, re, & ratione à materia, ergo, metaphysica non solum considerat res immateriales abstractas in universali, sed etiam in particulari.

Probatur 3. pars. Ad metaphysicam Aristotelis pertinent, illi conceptus, qui considerantur sub rationibus abstractibilibus, & imaginabilibus à sensibus, nec non sub passionibus entis, qui possunt oriri via sensum, & phantasmatum, sed conceptus proprii, & specifici substantiarum abstractarum non sunt abstrahibiles à sensibus, ergo non possunt pertinere ad metaphysicam Aristotelis. Minor probatur; nam conceptus proprii, & specifici Dei, & Angeli non fundant respectu intellectus nostri, aliquod motivum sensibile, à quo sumpta abstractione possit intellectus ipsos considerare.

QUE

Q U Æ S T I O X.

An Metaphysica possit probare dari substantias abstractas.

Sciendum, quòd supra dictum est 12. Metaphysicæ in explicatione text. conclusione 8., 9., & 10., quòd metaphysicus potest probare substantias separatas esse, non à priori; sed tantum à posteriori, contra Averroem subinentem substantias abstractas probari à scientia naturali, non autem à metaphysica.

Dico, quòd metaphysica potest probare dari substantias abstractas; sic Scotus quæst. 3. prologi, lit. 5., & 6. metaphysicæ, quæst. 4.

Probat, à Scoto, multitudo entium, dependentia, & compositio, quæ sunt passiones metaphysicæ ostendunt aliquod esse simpliciter, seu simplex, & independens actu, & necesse esse, ergo de mente ipsius, metaphysicus potest probare dari substantias abstractas.

Probat 2. Ex illo axioma Aristotelis 6. physic. text. 1., illud, quòd melius est semper arbitramur in natura esse, si possibile est, unde sic arguò; Datur aliqua substantia materialis, & corporea, V. G. Equus; Datur aliqua substantia, quæ partim est corporea, & materialis, partim incorporea, & immaterialis, ut homo, ergo debet dari aliqua substantia metè incorporea, & intellectuallis,

lis, ut Deus, & Angelus, quia hoc est primum in natura. Confirmatur; nam ex Aristotele, dato uno oppositorum, debet dari, & reliquum; sed dantur substantiæ materiales creatæ, ergo debent dari substantiæ immateriales; sed hoc fusius probatum est supra, 1. metaphysicæ conclusionem 11.

Obicies 1. Non potest dari medium, quo metaphysicus probet dari substantias abstractas, ergo, &c. probatur antecedens; nam medium deberet esse abstractum, cum omnia, quæ considerat metaphysicus, sint abstracta; sed per medium abstractum posse probari dari abstractum, est petitio principii, ergo metaphysicus non habet medium, quo probet dari substantias abstractas. Respondetur, cum Fabro Faventino, negando antecedens, ad probationem, concedo majorem, & distinguo minorem; per medium abstractum æqualiter ignotum, ut est illud abstractum, quod debet probari, concedo minorem; per magis notum, nego minorem; nam, licet omnia metaphysicalia sint abstracta à materia, & motu, non tamen sunt ejusdem rationis, quædam enim media sunt magis nota, & sic per magis nota devenimus ad cognitionem eorum, quæ sunt minus nota, & per hoc non fit petitio principii, arguendo de abstracto magis noto, ad abstractum minus notum. Istabis, nos non intelligimus, nisi mediantibus sensibus, ergo omnia, quæ sunt insensibilia, ut sunt abstracta à materia, & motu, sunt æquæ nobis incognoscibilia, & ignota, ergo medium meta-
phy-

physicum, ut nobis æquè ignotum, non potest per tale medium aliud probari. Respondetur, cum Trombetta, distinguendo antecedens, ut supra, in ordine ad noticiam simplicem terminorum, concedo antecedens, complexam, nego antecedens; Habet enim Trombetta, hæc verba; licet enim intellectus dependeat à sensibus, quo ad noticiam simplicem terminorum, non tamen, quo ad noticiam complexam principiorum, & conclusionum deductarum, seu deducendarum, ut patet in hoc principio, omne totum est majus sua parte, cognita natura extremorum hujus principii, via sensus, & præsupposita tali cognitione, adhuc intellectus assentiret firmiter huic principio, dato, quòd nunquam sensus percipiat extrema hujus principii.

Obicies 2. substantiæ abstractæ non probantur, nisi per motum, ut docet Aristoteles in pluribus locis; sed metaphysicus abstrahit à motu, ergo non potest probare substantias abstractas. Respondetur, distinguendo majorem, à physico, concedo majorem, à metaphysico, nego majorem.

Obicies 3. substantia materialis non potest cognosci pro statu isto, ex Scoto in primo dist. 3. quæst. 3. ergo, à metaphysico non possunt probari substantiæ separatæ; consequentia probatur; nam in tantum substantia materialis non potest cognosci pro statu isto, in quantum non immutat intellectum nostrum ad aliquam intellectionem sui, ex eò, quia non est sensibilis, ergo à fortiori cum substantiæ abstractæ sint magis insensibiles, sunt

sunt minus cognoscibiles, ergo &c. Respondetur ex doctrina ejusdem Scoti, quæst. prima prologi, & in 1. dist. 3. quest. 3. distinguendo antecedens; non potest cognosci sub conceptu proprio, & particulari, concedo antecedens; sub conceptu communi, nego antecedens; sufficit enim metaphysice, ut cognoscat substantias abstractas sub aliquo conceptu communi, ad hoc, ut probet illas dari.

Collige primò, substantiam materialem pro statu isto, sub proprio conceptu naturali desumpto à particularibus, non posse à nobis naturaliter cognosci; nam ut dicemus in tract. animalico, objectum nostri intellectus pro statu isto ex natura potentie, secundum naturalem attingentiam est quidditas rei sensibilis; sed ipsa substantia sub proprio conceptu substantie non est sensibilis, cum non sit quanta, nec qualis ergo &c.

Collige 2. pro statu isto substantiam cognosci à posteriori, scilicet ab effectibus, seu accidentibus, unde nos cognoscimus accidentia, scilicet quantitatem, & qualitatem, & concedimus esse aliquod illorum subiectum, quod semper manet, etiam accidentibus corruptis, & ideo hoc subiectum appellamus substantiam, & sic mediis accidentibus devenimus ad cognitionem substantie.

DISPUTATIO SECUNDA

De natura entis.

ENS secundum etymologiam nominis significat id, quòd est, aut id, quod habet esse, & sumi potest quinque modis; primò communissimè, pro ut se extendit, tum ad entia realia, tum entia rationis; secundo potest sumi pro veritate propositionum, in quo sensu dicebat Aristoteles, ex eo, quòd res est, vel non est, oratio dicitur vera, vel falsa, tertio pro entitate rerum, scilicet, pro omni positivo, quarto pro ente per se distincto ab ente in alio, in quo sensu dicebat Aristoteles 6. metaphysicæ; quòd substantia est ens, accidens verò non est ens, sed entis ens, seu aliquid entis; quinto potest sumi pro ente reali, tam prædicamentali, quam extra prædicamenta, & in hoc sensu est præsens disputatio; unde supposito, quæ dicta sunt supra in explicatione text. 4. metaphysicæ conc. 1. 2. 3. 4. 5. & 6. & sexto metaphysicæ conc. 2., & 3. quæritur.

O

QVÆ.

Q U Æ S T I O I.

Quenam sit prima divisio entis,

Sciendum cum Syrræto quæst. 2. suarum formalitatum, quòd ens ut sic primò dividitur in ens reale, & rationis, & quòd ens reale sit illud, quòd habet esse seclusa quacumque operatione, intellectus, sive quocumque actu collativo cujuscumque potentia, sive intellectus, sive voluntatis, ens verò rationis est illud, quòd habet esse dependenter ab intellectu; modo queritur, quenam sint prima membra, quæ dividunt ipsum ens reale, Aliqui Thomistæ sequentes Soncinnam 7. metaphysicæ quæst. 1. substinent, ens dividi in unum, & multa, sive in ens per se, & per accidens. Neuterici sequentes Suarez; tom. 1. metaphysicæ disp. 4. sect. 1. docent primam divisionem entis esse per finitum, & infinitum; Scotistæ sequentes Scotum quo lib. 5. docent ens reale in prima sui divisione dividi in ens quantum, & non quantum; sic etiam docet Scotus in primo dist. 3. quæst. 3.

Sciendum 2. quòd ens quantum duplex est, scilicet molis, & virtutis primum est ens extensum; secundum est ens habens aliquem gradum perfectionis, unde Augustinus lib. de fide ad petrum ait, in his, quæ carent mole, idem est majus, quòd melius; ens verò non quantum, nec quantitate molis, nec quantitate virtutis, est illud, quòd

nul-

nullam mentionem, nullamque perfectionem imponit; sed a perfectione, & imperfectione abstrahit, ut sunt relationes originis in divinis, quæ, quia nec formaliter finite, nec formaliter infinite sunt, ideo nec perfecte nec imperfecte.

Sciendum 3, ex Seculo quolibet 6, quòd quantitas virtutis, & perfectio nisi solum in se est comparata, quæ ad alias comparata potest excedere illas, vel æquari, quia omnis res, cui quantitas virtutis comparatur, vel est finita formaliter in perfectione, vel infinita, si est finita comparata ad infinitam exceditur a se, si vero est infinita excedit ipsam, & quia relationes divines non excedunt, neque exceduntur, cum non personæ divinae sint æquales, nisi in se, & in se non sunt non quanta, nec quantitate motus, & virtutis virtutis.

Dico, quòd prima divisio entis, sic communis Deo, & creaturis est in ens quantum, & non quantum, cætera vero divisiones sunt posteriores, & minus intimæ ipsi entis, sic Scotus quolibet 5. Trombera in præfatione metaphysicæ quæst. 1. Syrethus ubi supra, & omnes Seculæ contra Thomistas, & Neutericos, ut etiam exposui 4. metaphysicæ conc. 1. Probatum primò; Illa est prima divisio entis realis, sub cuius membris divisio, omnia alia membra in quæ potest dividi ens contingitur, & e contra, illa non est prima divisio entis, quia non adequat omnia membra dividenda; patet in prima divisione substantiæ in corpoream,

& incorpoream; sed divisio entis in quantum, & non quantum est hujusmodi & non sic divisio entis in finitum, & infinitum; & per unum, & multa, ergo &c. Minor probatur; nam nulla sunt sententia, quæ non contineantur sub aliquo istorum membrorum, scilicet, aut sub quanto, aut sub non quanto, si verò ens primò divideretur in ens finitum, & infinitum, sub istis membris non continerentur relationes divinæ quæ non sunt, nec formaliter finitæ, nec formaliter infinitæ, & si divideretur per unum, & multa, sub istis membris non contineretur ens ultima abstractione abstractum, quòd ut sic non est neque unum, neque plures, ergo prima divisio entis est per quantum, & non quantum.

Probatur 2. à Trombeta, Quod competit rei in esse quidditativo, est intimius illo, quòd non competit rei in tali esse quidditativo, sed quantitas virtutis competit rei in esse quidditativo, unitas autem, & multitudo non sic, ergo quantitas virtutis est intimior enti, quàm sit unitas, & multitudo, ergo prius ens est quantum, quàm sit unum, aut multiplex; Major est certa; nam homini competit rationalitas in esse quidditativo, & non risibilitas, ergo est intimior illi, & prius illi competit, quàm risibilitas; Minor probatur; nam unitas, & multitudo, aut competunt rei in secundo modo, aut saltem non competunt rei in esse quidditativo, ex Avicenda 5. metaphysicæ, ubi docet, quòd equitas, nec est per se una, nec plures quæ-

titas

entitas ab aliis virtutibus competit in esse quidditati-
vo ipsius rei. Saltem, ut modus intrinsecus, ergo
quidditas interior est quantitas virtutis, quam
non est, & multitudine consequentia probatur; nam
quidditas virtutis non distinguitur realiter, nec
formaliter, potest ab eo cuius est quantitas vir-
tutis, utrum vero, & in ipsa, cum suis passionibus en-
tis distinguitur formaliter ab ipso, aut saltem
competunt ipsi in a modo, aut saltem non com-
petunt in esse quidditati-vo, ergo &c. Confirmatur;
nam accepta aliqua quidditate in sua ultima ab-
stractione, V. G. humanitas, adhuc ipsa est perfe-
ctior a unitate, & imperfectior Deitate, non tamen
est una, vel plures, secundum dictam A. vicendam,
ergo quantitas virtutis interior est in quiddi-
tati, quam unitas, & multitudine, ergo ens dividi-
tur primo, & per se in ens quantum, & non quantum.

Obicies pro Thomistis. Accipiaturs illa na-
tura, scilicet equitas, verè, & ut sic abstracta est
distincta ex natura rei à suo modo intrinseco, er-
go est indivisa in se, & divisa à quocumque alio,
quod non est ipsa, ergo est una, & tamen ut distin-
cta à suo modo non est quanta. Respondetur, cum
Yallone, questione prima de divisione entis, ne-
gando antecedens, nam illa quidditas, ut prior
suo modo intrinseco, nec formaliter distinguitur,
nec non distinguitur, tamen considerata funda-
mentaliter, scilicet in quantum sibi advenit talis
passio, & modus intrinsecus, tunc distinguitur
formaliter, & positive, in sententia Yallonis; vel formali-

maliter negative, in sententia aliorum Scritarum, quam distinctionem formalem negativam, ego puto competere quidditati in illo priori, in quo non cognoscitur cum suo modo intrinseco, cum possit dici in illo priori, quidditas non esse idem formaliter cum suo modo. Istabis. Quidditas in illo priori per vos, non est idem formaliter cum suo modo, sed, quod non idem alteri, est prius idem sibi ipsi, & quod est idem sibi ipsi, prius est, non in se, cum identitas per Aristotelem 5. metaphysice cap. de ad aliquid fundetur supra unitatem, ergo sequitur, quod quidditas in illo priori, in quo non est formaliter idem cum suo modo sit idem sibi ipsi, & consequenter intimè, ergo quidditati intimior est unitas, quam quantitas virtutis. Respondetur, concedendo maiorem, & distinguendo minorem, quod non est idem alteri, prius est idem sibi ipsi, sive formaliter, sive fundamentaliter, concedo minorem, formaliter tantum, nego minorem, & negatur consequentia; identitas enim dupliciter accipitur, vel formaliter, vel fundamentaliter, primo modo est relatio ad seipsum, præsupponens extrema, secundum, propriam rationem unitatis; secundo modo nihil aliud est, quam fundamentum ipsum, cui non repugnat identitas ad seipsum. Hinc illud, quod non est idem alteri, utique prior est sibi ipsi fundamentaliter; sed talis identitas fundamentalis, non requirit unitatem, tamquam fundamentum ipsius identitatis, & ideò bene diximus, quod quidditas

for-

formaliter præscindat ab unitate, & diversitate. Istas, & Aristotele 4. metaphysicè, omne ens enti comparatum, aut est idem, aut diversum, sed quæ sit in illo priori est ens comparatum enti quod sit, & non quantum, nisi in illo priori, aut est idem, aut diversum, ergo, non potest formaliter præscindere. Respondetur dicendum, non majorem, quando nihil intermediat, sicut categoriam, concedo majorem, quando intermediat, nego majorem, & concessa minor negatur consequentia, nam verum est, quod contra ens, aut comparatum, aut est idem, aut diversum, ut sic, absolute, tamen non sic formaliter in illo priori in quo præscindit, nam habet, ut si sit idem, sicut ab equo, formaliter non habet, ut si sit idem, nec quod sit diversus, formaliter non habet, sed debet dicere humanitatem.

Obicies. Ex Pasqualice ens non quantum in sententia Scoti, est illud, quod nullam dicit perfectionem, sed hoc ens, quod nullam dicit perfectionem, non potest dari, ergo neque potest dari ens, in quantum, & non quantum, cum diversum debeat habere membra trividentia, minor probatur, nam non potest dari ens, quod non sit bonum, cum ens, & bonum convertantur, ergo non potest dari, ens quod sit non quantum. Respondetur, concedendo majorem, & negando minorem, ad probationem distinguo, concedo non potest dari ens, quod non dicit bonitatem, si antecedentem, concedo antecedens, non dist-

tivam, & formalem, nego antecedens, & distinguo consequens; non potest dari ens, quod non dicat perfectionem transcendentalem, concedo, quod non dicat perfectionem quantitativam, & formalem, nego, bonitas transcendentalis excludit negationem perfectionis, licet non includat affirmationem perfectionis; bonitas verò quantitativa & formalis addit positivam perfectionem; præterquam, quod potest distingui illa probatio minoris, bonitas convertitur cum ente quanto, cognito ab Aristotele, concedo, cum ente non quanto, & non cognito ab Aristotele, ut sunt relationes divine, nego; Hinc non valet simpliciter dicere, non potest dari ens, quod non dicat bonitatem, cum hoc verum fit de ente cognito ab Aristotele, non verò de ente in tota sua communitate accepto. Istabis; non potest dari ens, quin habeat suam essentiam, ergo quin habeat suam perfectionem, ergo non potest dari hoc ens, non quantum prima consequentia patet; nam perfectio essentialis alicujus rei non distinguitur ab essentia illius rei. Respondetur distinguendo antecedens, quin habeat suam essentiam, sive quantam, sive non quantam, concedo antecedens, quantam solum, nego antecedens; nam relationes divine, ut in Trinitate patet habet suam essentiam, non cum suis peculiaribus perfectionibus. Istabis. Relationes create sunt quantæ, cum verè excedantur in perfectione ab entibus absolutis creatis, ergo a fortiori relationes originis increate debent esse quantæ.

quantæ. Respondetur concedendo antecedens, & negando consequentiam; nam relationes creatæ, quia formaliter finitæ, & capaces perfectionis, & imperfectionis, ideo quantæ; relationes verò, originis, quia nec formaliter finitæ, nec formaliter infinite, nec capaces perfectionis formalis, vel imperfectionis, ideo non sunt quantæ. Istabis, si relationes originis non essent quantæ, scilicet haberent negationem perfectionis, illis repugnaret perfectio, ergo propter aliquam imperfectionem in eis repertam; non repugnatia enim in aliquo positivo fundari debet, sed falsum est relationes divinas esse imperfectas, ergo falsum est habere negationem perfectionis. Respondetur, distinguendo antecedens, si positivè haberent perfectionis negationem, illis repugnaret perfectio, concedo antecedens; si solùm præcisivè, nego antecedens; nam animal, quia ex se, nec est positivè rationale, nec positivè irrationale, dicitur habere negationem rationalitatis, non tamen positivè, quia si sic, repugnaret sibi rationalitas; sed solùm negativè, & præcisivè, ita pariformiter discurre de relationibus divinis.

Q V Æ S T I O II.

An ens ut sic ante divisionem dicat conceptum univocum enti reali, & rationis.

Sciendum, quod dictum est supra in expositione text. in 4. metaphysicæ conclusionis 2., quòd
ens

ens ante divisionem per quantum, & non quantum; non dicit conceptum univocum; sed tantum vocem, & nomen entis equivoci in sua equivocata, & est communis sententia omnium Scotistarum; Thomistarum, & Neotericorum, excepti Bonetus, & etiam Mauritius Scotista, à quibus non dissentit Bargius in primo dist. 25. quaest. unica, & probabilem hanc opinionem defendit.

Dico, ergo, quod ens ut sic, non est univocum enti reali, & rationis; sic Scotus 9. metaph. sic quaest. prima.

Probat, non potest assignari conceptus entis, cui, vel non repugnat, vel repugnat existentia realis, ergo non potest assignari conceptus communis univocus enti reali, & rationis consequentia probatur, nam, si illi repugnat existere, a parte rei, ergo est conceptus entis rationis; si non repugnat, ergo est conceptus entis realis, ergo non datur conceptus communis enti reali, & rationis. Confirmatur, ens reale, secundum se totum, & secundum quamlibet rationem, ejus est quid reale, & non rationis, & ens rationis, secundum se totum, & secundum quamlibet rationem, ejus, est quid rationis, & non reale; ergo, implicat, quod ab ente reali abstrahatur conceptus non realis, & ab ente rationis conceptus non realis; consequentia sequitur; nam ille conceptus non esset realis, quia tunc non diceretur de ente rationis; non esset rationis, quia non diceretur de ente reali; ergo, &c. Respondet Mauritius, quod ille

con.

conceptus entis ex se præscinderet, neque enim diceret repugnantiam, ad existendum realiter, neque non repugnantiam, sicut animal, non dicit rationale, nec irrationale.

Contra iste conceptus entis non potest præscindere ab hoc, quòd sit dependens ab intellectu, & ab hoc, quòd non sit dependens ab intellectu, ergo nulla responsio; Antecedens probatur dupliciter, & primò; quia ista sunt pura contradictoria, sine syncategoremate, & sine medio; secundò, quia si queratur, est nè talis conceptus eò, quia intellectus considerat ipsum, an est eò, quia non considerat ipsum, non potest respondere, neque hoc, neque illud; sed præcindit, quia non potest explicari quisnam esset ille conceptus, ergo talis conceptus non potest esse univocus enti reali, & rationis. Respondet denuò, quòd ens in suo conceptu dicit non repugnantiam ad essendum, præscindendo, an per intellectum, an à parte rei: Contrà, vel illa non repugnantia competit enti nullo intellectu cogitante, vel per intellectum; si primum erit conceptus realis, si secundum erit conceptus rationis, ergo nulla responsio.

Obicies 1. Scotus quolibeto 3. docet, ens ut commune enti reali, & rationis esse objectum intellectus, ergo in sententia Scoti, ens ut sic, est univocum enti reali, & rationis, consequentia sequitur, aliter non posset esse objectum intellectus. Respondetur, cum Vallone, distinguendo antecedens, ut commune enti reali, & rationis est objectum

Etum motivum, nego antecedens, purè terminativum, concedo antecedens; Objectum enim motivum, & per se primò terminativum, sicuti est ens reale, utique est univocum, non sic verò objectum secundariò terminativum, sicut est ens rationis ad quod intelligendum, intellectus per accidens & indirectè se extendit.

Obicies 2. Omnis intellectus certus de uno conceptu, & dubius de duobus, habet conceptum de quo est certus, alium de conceptibus, quibus est dubius, ex Scoto in 1. dist. 3. quaest. 2. lit. B. Intellectus potest esse certus de aliquo, quod sit ens, dubius verò, an sit ens reale, vel rationis, ergo habet conceptum de quo est certus, alium a conceptibus de quibus, est dubius, ergo datur conceptus communis enti reali, & rationis. Respondetur, concedendo majorem, & distinguendo minorem, in hoc casu potest esse certus de voce, alioquin quod sit ens, concedo minorem, de conceptu signato a plius vocis, nego minorem; In casu enim ut docet Maironus intellectus solum est certus de vocabulo entis, non autem de aliqua re, nec de aliqua ratione una formali. Itabis, cum arguatur si hæc responsio valeret, ergo sic posset respondere Henricus ad rationem Scoti, dicendo, quod intellectus viatoris potest esse certus de vocabulo entis de voce entis, non verò de conceptu, & ratione formali una ipsius entis. Respondetur, negando consequentiam, nam Scotus utitur illo principio in ordine ad duo extrema realia, quibus corre-

pon-

spondere potest, non solum vocabulum, sed vox entis, sed etiam conceptus, & ratio formalis, una, ideo intellectus potest esse certus de illo conceptu, non solum, quantum ad nomen; sed etiam, quantum ad rem importatam per nomen; At vero in casu, cum enti dependenti solum ab intellectu, & enti non dependenti ab intellectu, non possit esse quid commune, & correspondere, nisi ens, quantum ad vocem, non quantum ad rem importatam per vocem; ideo fit, quod intellectus sit certus solum de voce entis, non vero de conceptu, & ratione formali entis.

Obicies 3. Ens reale per Scotum est univocum Deo, & Creaturæ, ergo à fortiori ens ut sic est univocum enti reali, & rationis; consequentia pr. probatur; nam magis distant Creaturæ à Deo, quàm ens rationis ab ente reali, sed Deus, & Creatura in aliqua ratione entis univocantur ergo, &c. Major probatur, nam ex Scoto in 4. dist. prima quæst. 1. §. ratio secunda, distantia Dei à Creatura etiam supræma est infinita; quia tanta est distantia, quanta est Deus ipse, qui est extremum distantia, distantia verò entis realis ab ente rationis est finita, cum ens reale, quod est extremum distantia sit finitum. Respondetur, concedendo antecedens, & negando consequentiam, ad cujus probationem distinguo antecedens, considerando Deum, & Creaturam, secundum conceptus proprios, concedo antecedens, communes, nego antecedens, ergo negatur consequentia;

Deus

Deus enim, ut Deus reduplicative, utique infinite distat à Creatura, ut Creatura, utique reduplicative considerata; At Deus, ut ens, non infinite distat à Creatura, etiam considerata sub ratione entis; Deus enim nullo intellectu cogitante est ens, & Creatura etiam est ens, ideo potest intellectus abstrahere ab illis rationem entis communem ipsis; At vero ens reale non habet in se, nisi conceptum entis realis, & ens rationis, non conceptum entis rationis; ideo non potest intellectus abstrahere ab illis rationem entis, communem, & univocam.

Obicies. Omnis conceptus communis pluribus, & superior eis includitur per se in quolibet eorum, sed conceptus entis, ut sic est communis pluribus, & superior enti reali, & rationis, ergo includitur per se in conceptu utriusque, ergo univocantur in ente, ens reale, & rationis. Respondetur distinguendo majorem, eodem modo quo est communis, eodem modo includitur per se in quolibet eorum, concedo majorem; diverso modo, nego majorem, & distinguo minorem, est communis, communitate vocis, concedo minorem, communitate rei importata per quodquid est enti, nego minorem.

Q U Æ S T I O III.

An ens reale sit univocum omnibus entibus
tam positivis, quam privativis,
& negativis.

Sciendum est cum Scoto quolibeto. 3. 5. de
primo, juxta expositionem Patris Vulpis
tom. 1. partis 1. disput. 28. art. 3., quòd ens reale
solet dici aliquando ens reale nominaliter, & ali-
quando ens reale verbaliter, sive participaliter;
primum est illud, quòd, licet non habeat existen-
tiam realem, ei tamen non repugnat, ut modo est
antichristus; secundum est illud, quòd, actualiter
habet existentiam realem; primum dicitur ens no-
minaliter, quia significat existentiam, præscinden-
tem à differentia temporis, hic, & nunc, eò, quia
nominis est sine tēpore significare; secundum di-
citur ens verbaliter, quia connotat suam entita-
tem tempore, hic, & nunc existentem, quia verbi
est, cum tempore significare, & supposito, quòd di-
ctum est 4. metaphysicæ, conc. 10. de negatione.

Dico; quòd ens reale est quid univocum en-
tibus positivis, privativis, & negativis, colligitur
ex Scoto in 1. dist. 3. quæst. 2. lit. O., & dist. 23.
quæst. unica s. ad quæst., & quolib. 3.

Probatur 1. Intellectus certus de uno, &
dubius de duobus, habet conceptum de quo est
certus, alium de conceptibus, quibus est dubius,

EX

ex Scoto in 1. dist. 3. quæst. 2. lit. B., Sed intellectus est certus, quod id, quod est extra animam, sit ens reale; dubius vero, an sit extra animam, modo positivo, vel negativo, ergo conceptus entis realis est alius, ab entibus positivis, privativis, & negativis. Minor probatur; nam tam entia positiva, quam privativa sunt extra animam ex Scoto in primo dist. 23. §. ad quæstionem, ergo intellectus potest esse certus de eo, quod est extra animam, dubius tamen, an sit quid positivum, vel negativum, ergo ens reale dicit conceptum univocum, &c.

Probatur 2. Potest metaphysicus, a positivis, & privativis, & negativis abstrahere unam rationem communem realem illis, ergo ens positivum, privativum, & negativum dicuntur in illustratione convenire, & univocari; Antecedens probatur, potest intellectus metaphysice considerare ens solum, pro ut dicit esse extra animam, sive pro, ut dicit repugnantiam ad existendum realiter, præscindendo ab hoc, quod consideret talem existentiam, vel positivam, vel negativam; potest etiam considerare privationes, quæ dicuntur esse extra animam, sive, quæ dicunt talem non repugnantiam, præscindendo ab hoc, quod ex se sunt positivæ, vel privativæ, vel negativæ, ergo potest intellectus abstrahere hanc rationem illam communem ergo, &c. Antecedens probatur, cum esse extra animam non solum convenit entibus positivis, sed etiam privativis, & negativis ergo, &c.

Probatur 3. Quoties intellectus potest esse

certus.

certus de uno, & dubius de duobus, habet conceptum de quo est certus alium de conceptibus de quibus est dubius, sed nos sumus certi, quòd persona creata terminans dependentiam naturæ humanæ creatæ sit ens reale, dubitatur postea, an dicat quid positivum, vel negativum, (& hoc in omni schola), ergo cum possit assignari conceptus personæ, assignatur conceptus realis, ens reale est commune univocum entibus positivis, privativis, & negativis, hic discursus formatur à Scoto in 3. dist. 1. quæst. 1.

Obicies 1. Esse positivum, & negativum sunt contradictoria, ergo ab ipsis non potest aliqua ratio communis præscindi, ergo ens non est univocum positivis, & privativis, & negativis. Antecedens probatur; nam affirmatio, & negatio sunt contradictoria, sed esse positivum est affirmatio, & esse negativum est negatio ergo, &c. Respondetur negando antecedens; nam contradictoria sunt illa, quæ in nullo conveniunt, ut sunt ista, est, & non est, homo, & non homo, tamen ens positivum, & negativum conveniunt in aliquo, scilicet in esse independenter ab intellectu; ad probationem distingo antecedens, affirmatio, & negatio respectu ejusdem sunt contradictoria, concedo, respectu diversorum, nego, & sic distinguitur minor; Verum est enim, quòd negatio hominis, & affirmatio hominis sunt contradictoria; at verò affirmatio hominis, & negatio A sine itatis in homine, non sunt contradictoria; ita ens positi-

P

vum,

vum, & negativum non se habent, ut affirmatio, & negatio respectu ejusdem; sed respectu diversorum, ut patet in ista propositione, homo, non est homo, & homo non est asinus.

Obicies. Homini, & non homini, nihil est commune univocum; sed homo est ens positivum, non homo negativum, ergo ens non est univocum enti positivo, & negativo: Respondetur, distinguendo majorem, pro ut in negativum hominis accipitur extra genus, concedo majorem; pro negatione in genere, nego majorem; Negatio enim, quam nos dicimus esse ens reale negativum, non est negatio extra genus, quæ verificatur tam de non ente, quam de nihilo, sed est negatio in genere, quæ requirit subiectum de quo dicatur; Prima enim non est realis, quia applicata V. G. hyrci cervo, nihil reale negaret, ut patet, dicendo hyrcus non est homo; Secunda est realis, quia applicata subiecto reali, verè aliquid reale negat, ut patet dicendo, sortis non est equus.

Q U Æ S T I O IV.

An ens reale sit univocum substantiæ,
& accidenti.

Sciendum pro intelligentia, quòd sicut in æquivocis duo distingui possunt gradus æquivocationis, unus respectu illorum, quæ ita sunt æquivoca, ut nullo modo analogæ dicantur,

ex

ex eò, quòd nullam dicunt proportionem, seu attributionem inter se, ut sunt æquivoca à casu; & alius respectu illorum, quæ dicuntur analogæ, ex eo, quia, aliquam proportionem, vel attributionem dicunt, ut sunt æquivoca à concilio; ita in univocis, quæ sunt immediatè opposita æquivocis, dicimus posse esse quatuor gradus univocationis, quos in 4. metaphysicæ conc. 4. in explanatione textus posuimus.

Dico, quod ens est univocum substantiæ, & accidenti, loquendo de univocatione metaphysica, & secundum quartum modum univocationis, quæ potest stare, cum aliqua analogia, secundum prius, & posterius, sic Scot. in 1. dist. 3. quæst. 2., & alibi, contra Cajetanum, & alios Thomistas.

Probatur. Univoca sunt illa quorum nomen est commune, ratio verò substantiæ, idest essentia, nomini accommodata est eadem; sed præter nomen entis commune substantiæ, & accidenti, ratio substantiæ, scilicet essentiæ signatæ per nomen entis est eadem, ergo substantia, & accidens univocantur in ente; Minor patet; nam tam substantia, quàm accidens habent communem rationem entis realis contra distincti ab impossibili, & chimerico: ergo, &c. Confirmatur; nam illud est univocum respectu aliquorum, quòd ab illis æqualiter participatur, tam secundum nomen, quàm, secundum rationem; sed ratio entis realis æqualiter participatur à substantia, & ab accidente, tam secundum nomen, quàm secundum ratio-

nem, ergo, &c. Minor probatur, nam essentia entis realis consistit in indivisibili, ergo si substantia est ens, accidens est ens, necessario ens participabitur æqualiter; Antecedens probatur; nam Aristoteles comparat rerum essentias cum numeris propter eandem indivisibilitatem, ergo aut essentia entis, æqualiter participabitur à substantia, & accidente, aut nullo modo participabitur, non potest dici secundum, cum valeat dicere substantia est ens, accidens est ens, ergo primum, ergo æqualiter participabitur ratio entis à substantia, & accidente, ergo univocum.

Probatur 2. Illud est univocum respectu aliorum, quod habet conceptum per se unum distinctum à conceptu illorum, inclusum tamen in illis, sed conceptus entis est ita, ergo, &c. Minor probatur, nam audito hoc nomine (ens) intellectus non distrahitur ad plura, ergo talis conceptus est unus, nec formaliter est conceptus substantiæ, nec formaliter conceptus accidentis, nec formaliter conceptus utriusque ergo, &c. antecedens probatur, non primum, quia sic accidens non esset ens, non secundum, quia sic substantia non esset ens, non tertium, quia sigillatim istæ propositiones essent falsæ, substantia est ens, accidens est ens, ergo cum conceptus entis sit inclusus in istis, & distinctus ab istis, sequitur, quod sit univocus illis, &c.

Probatur ultimò; Conceptus equivocus non potest assumi pro medio syllogistico, sine
fal.

fallacia æquivocationis, benè tamen conceptus univocus, ut patet, in hoc syllogismo, omne ens est bonum; Animal est ens, ergo animal est bonum, argumentum concludit, sine fallacia æquivocationis, ergo signum est, quòd ens, quòd est medium in hoc syllogismo sit nomen univocum, & non æquivocum.

Obicies 1. Univoca sunt illa; quæ non habent diversitatem in eo, in quo sunt univoca; sed substantia, & accidens habent diversitatem in ratione entis, ergo, &c. Minor probatur; substantia, & accidens, secundùm eorum differentias habent diversitatem in ratione entis per perfectitatem, & inhæritatem, ergo non sunt univoca in ratione entis, Respondetur, concedo majorem, & negando minorem, ad probationem, distinguo majorem, identicè, concedo majorem; formaliter, nego majorem; nam, ut dicemus, infra, perfectitas, & inhæritas sunt solùm identicè entia, non formaliter, sic enim sunt modi terminativi entis, sive aliquitates entis.

Obicies 2. Quidquid participatur inæqualiter à suis inferioribus non est univocum; sed sic est ens respectu substantiæ, & accidentis, ergo, &c. Minor probatur; nam ens priùs descendit ad substantiam, quàm ad accidens ergo, Respondetur distinguendo majorem. Quidquid, &c., quantum ad rationem formalem, concedo majorem, quantum ad rationem modalem, nego majorem, & eodem modo distinguitur minor; nam esse,

prius, & posterius sunt modi entis, non verò habet formalitatem entis. Quapropter, quando adducuntur authoritates Aristotelis, quæ negant univocationem entis; dicite, quòd loquuntur de univocatione physica, non verò metaphysica, quæ potest stare cum analogia, ut videbimus in libris Porphyrii.

Q U Æ S T I O V.

An ens sit univocum Deo, & Creaturis.

Sciendum cum Scoto in primo dist. 3. quæst. 3., & did. 8. quæst. 3. lit. P., & in 3. dist. 7. quæst. 1. lit. D., quòd est differentia inter univocè prædicari, & univocum prædicatum; univocum prædicatum, est quando unum prædicatur de pluribus, secundùm idem nomen, ac eandem rationem accidentalem, ut album de cygno, & nive, & vocatur à formalistis univocum accidentale; univocè prædicari, est quando unum prædicatur de pluribus inferioribus, secundùm idem nomen, ac eandem rationem essentialem, ut Animal de homine, & equo, & vocatur univocum essentialis, sic etiam ens prædicatur de Deo, & Creaturis, &c., undè supposito, quòd dictum est supra in explanatione text. in 4. metaphysicæ conclusionis 3. quòd conceptus entis realis est unus unitate transcendentali, univocus analogus Deo, & Creaturæ, non univocatione physica, in quarto gradu, sed metaphysica in primo gradu univocationis, cum qua stat analogia.

Di.

Dico. quòd loquendo de univocatione metaphysica, & imperfecta, quæ stare potest cum analogia, ens est univocum Deo, & Creaturæ. Ita Scotus in primo dist. 3. quæst. 2. lit. B., & dist. 8. quæst. 2., & quolib. 14., quem sequuntur omnes Nominales Ocham, Gabriel, Arriaga, Oviedus tract. 2. metaphysicæ punct. 4., ubi citat multos Recentiores; est contra D. Thomam, & Thomistas, necnon contra Suarez.

Probat. Quibus univocè competunt passionibus inseparabiles alicujus subjecti, illis univocè competit ratio illius subjecti; sed Deo, & Creaturæ univocè competunt passionibus inseparabiles entis, ergo Deo, & Creaturæ univocè competit ens. Major patet; nam quibus univocè competit risibilitas, univocè, etiam competit rationalitas; Minor probatur; nam passionibus entis sunt unum, verum, bonum, sed istæ univocè competunt Deo, & Creaturæ, ergo ratio entis debet esse univoca; Minor etiam probatur, nam sicut demonstrantur de Creatura, ita etiam demonstrantur de Deo per rationem entis ergo.

Obicies primò pro D. Thoma; Nullus effectus inadequatus virtute suæ causæ recipit ejus similitudinem, secundùm rationem univocam, exemplum de auro, quòd non adæquat virtutem solis, idè est effectus æquivocus respectu solis, sed omnis Creatura est effectus inadequatus respectu virtutis primæ causæ, ergo Deus, & Creatura non univocantur in ente. Respondetur, negando

majorem esse simpliciter veram ; nam potest dari effectus equivocus , qui habeat in aliquo univocationem cum causa , ut patet de auro , quòd est effectus equivocus solis , & tamen convenit univocè cum sole in ratione substantiæ ; Ideò potest retorqueri argumentum contra Thomistas , sic. Aurum est effectus equivocus solis , ratione , qua aurum est per vos , & tamen convenit univocè cum sole ratione , qua substantia est , ergo potest etiam Creatura esse effectus equivocus Dei , ratione , qua Creatura est , & tamen convenire cum Deo univocè ratione , qua ens est ; undè non repugnat eadem ratio secundùm diversas formalitates , disconvenire , & esse equivoca , & convenire , & esse univoca. Instas cum Recupito , nullus effectus equivocus , secundùm suam rationem , secundùm quam est equivocus , potest fundare univocationem cum sua causa , aurum enim , secundùm perfectionem specificam , secundùm , quam est effectus equivocus solis , non potest fundare univocationem cum sole , sed esse , prædicatum , quòd est in Creatura , & secundùm omnem rationem , est effectus equivocus respectu Dei , ergo secundùm nullam rationem potest fundare univocationem cum Deo ; Minor probatur , quia omne prædicatum , quòd est in Creatura , secundùm omnem suam rationem est quid participatum , & omne prædicatum , quòd est in Deo , secundùm omnem suam rationem est quid imparticipatum , ergo omne prædicatum , quòd est in Creatura , secundùm

dum omnem suam rationem est effectus equivocus respectu Dei. Respondetur concedendo majorem, & negando minorem; ad probationem distinguo antecedens, reduplicativè, & identicè; concedo antecedens; specificativè, & formaliter, nego; nam licet ratio entis in Creatura identicè sit quid participatum, sicut est ipsa Creatura, & in Deo sit quid imparticipatum, sicut est ipse Deus; formaliter, & specificativè, ipsa formalitas entis in seipsa considerata præscindit ab esse participato, & imparticipato, esse enim participatum, & imparticipatum, non sunt differentie entis, ut sic, sed talis entis, scilicet Creaturæ, & Dei. Instas. Omnis ratio entis, quæ est in Creatura est à Deo, ergo nulla est ratio entis in Creatura, quæ non sit participata, ergo non potest dari ratio entis, quæ formaliter præscindit. Respondetur, ut supra, distinguendo antecedens, realiter, & identicè, concedo antecedens; formaliter, & specificativè; nego antecedens; Formaliter enim ens, nec constituitur per esse dependens, & participatum, nec per esse independens, & imparticipatum, nõ primum, nam tunc Creator non esset ens formaliter, cum nõ dependeret; nõ secundum, nam sic Creatura nec esset ens formaliter, cum dependeret, quare ratio formalis entis constituitur per esse, sive per nõ repugnantiam per realiter esse, ex dicendis, & ideo fit, quod ratio entis formaliter considerata, in Creatura, nec sit formaliter participata, nec imparticipata.

Obicies 2. Ens, quod est in Deo differt ab
en.

ente, quod est in Creatura, sed non differunt per nihil, ergo per aliquod, ergo formaliter per differentias, ergo istę differentię sunt formaliter entia, ergo Deus, & Creatura, non possunt univocari in ente; Respondetur, concedendo majorem, & distinguendo minorem, identicę, & realiter positivę, concedo minorem, præcisivę, nego minorem, ergo, &c. Ultimę enim differentię, licet positivę non sint nihil, formaliter tamen in statu præcisivo præscindunt ab esse formaliter nihil, & ab esse formaliter ens, sunt enim formaliter aliquitates entis, identicę verò, & realiter entia.

Obicies 3. Ratio entis prius contrahitur ad Deum; quàm ad creaturam; ergo Deus, & creatura non recipiunt æqualiter rationem entis, ergo ratio entis, nec æqualiter respicit Deum, & Creaturam, ergo analogicę, & non univocę. Respondetur, concedendo antecedens, considerata creatura in statu existentię, & distinguo consequens, non recipiant æqualiter ens, quantum ad rationem formalem ipsius entis, nego consequentiam, quantum ad ordinem habendi ipsam rationem entis, concedo consequentiam; nam etiam numerus in communi, est quid univocum binario, & ternario, & tamen prius descendit in binarium, quàm in ternarium, & in conceptu entis est aliqua analogia; ex dicendis in libris Porphyrii. Istabis, ens creatum est posterius formaliter ente increato, ergo Deus, & creatura respiciunt ipsum ens non solum inæqualiter, quantum ad rationem habentem.

bendi, sed etiam; quantum ad rationem formalem entis. Respondetur; distinguendo antecedens, ut ens increatum est reduplicativè, concedo antecedens, ut ens est, nego antecedens; nam ratio illa entis, ut abstracta, neque dicit esse prius, neque esse posterius, sed abstrahit ab utroque (loquendo de prioritare durationis) ut postea contrahitur ad species entis, accipit rationem prioris, & posterioris, prioris, ut contrahitur ad Deum, posterioris, ut contrahitur ad creaturam; Istabis. Ratio entis abstracti petit prius contrahi per rationem independentiæ ad ens increatum, & posterius per rationem dependentiæ ad ens creatum, ergo ratio entis non est formaliter eadem in Deo, & in creatura, ergo non est univoca, antecedens probatur; nam, eo modo petit contrahi, quo modo contrahitur; sed primo contrahitur ad Deum, quam ad creaturam, ergo &c. Respondetur, gratis concedendo antecedens, nam posset negari, cum in illo statu abstrahat, negatur tamen consequentia, ratio enim illa entis, quæ petit prius contrahi ad ens increatum, & posterius ad ens creatum, secundum rationem, secundum quam petit, hoc ordine contracti, non includit, nec formaliter rationem entis increati, nec formaliter rationem entis creati, non primum, nam non posset contrahi ad posterius ens creatum, non secundum; nam nullo modo posset contrahi ad ens increatum, quia in illo statu non habet aliquid ratione cujus non sit eadem omninò in Deo, & creaturis.

Obi

Obicies 4. si ens esset univocum Deo, & creaturis, daretur aliquod reale prius Deo; sed hoc est falsum, cum Deus sit primus omnium, ergo id, unde sequitur; major patet; nam prius secundum naturam, ex Aristotele, in post prædicamentis, dicitur illud, à quo non convertitur subsistendi cōsequentia, sic in casu, valet dicere, est Deus, ergo est ens, non tamen è contra, ergo ens est prius natura ipsi Deo. Respondetur, cum Rada prima parte controversia 21. articulo 2. §. ad argumenta; ad secundum; distinguo majorem, esset prius prioritate consequentię, concedo majorem, prius prioritate durationis, sive existentię, nego majorem, & eodem modo distincta minori, negatur cōsequentia; non enim implicat, quòd ens, ut præscindens dicatur prius Deo prioritate, à quo non convertitur subsistendi consequentia, ut est prioritas secundum communitatem, & secundum rationem prædicandi; benè tamen implicat, si ens ut existens reduplicativè sit prius Deo; at ens, ut sic non est prius, sed posterius, valet enim dicere, est ens existens à parte rei, ergo existit Deus, qui illud causavit, & non valet, è contra, existit Deus, ergo existit aliquod ens, præter Deum à parte rei; cum ab æterno, & pro æterno valebat dicere Deus existit, & tamen, non valebat dicere à parte rei existit aliquod ens, præter Deum, ergo signum est, quòd Deus est prius ens, quocunque ente reali existente præter ipsum.

QUA.

Q V Æ S T I O VI.

An ens habeat unum conceptum formalem præcisum ab inferioribus.

Sciendum cum Scoto theorema 8. quæst. 9. quòd conceptus formalis sit ipsa intellectio, sive ipse actus intelligendi, & dicitur conceptus, quia est proles mentis, & formalis, quia per ipsum intellectus formaliter intelligit. Conceptus verò objectivus est ipsa res mente concepta, vel saltem mente præsentata per speciem, & dicitur conceptus à denominatione extrinseca desumpta à conceptu formali, qui dicitur concipi, dicitur etiam conceptus, quia cum res concipitur, non se habet, ut materia inhærens illi potentia, quæ concipit, sed quia, ut materia considerata ei obicitur.

Sciendum 2. quòd sensus quæstionis est idem, ac ille supra expositus, iam supra 4. metaphysicæ conclusionem 3. An intellectus noster intelligendo ens habeat unum actum, qui solum sit representativus unius rationis conceptibilis, scilicet entis, ut sic; An verò sit representativus plurium inferiorum, quæ contineantur sub ente, scilicet Dei, & creature, substantiæ, & accidentis.

Dico, quòd ens habet unum conceptum formalem, distinctum, & præcisum à suis inferioribus; sic Scotus in primo dist. 2. quæst. 3. & dist. 8. quæst. 3. contra Thomistas.

Pro-

Probatur à Scoto; intellectus certus de uno conceptu, & dubius de duobus, habet in se conceptum unum formalem, præcisum, & distinctum à conceptibus illorum duorum, aliter idem conceptus esset certus, & dubius, & intellectus de eodem esset certus, & incertus; sed potest intellectus esse certus, quòd aliquod sit ens, dubius autem, an sit Deus, vel creatura, substantia, vel accidens, ut patet de philosophis, qui cognoverunt primum motorem esse ens, & de hoc certi erant, non autem cognoverunt, an ille motor sit Deus, vel alia intelligentia, & ideo de hoc dubii erant, & etiam cognoverunt lucem esse ens, dubitaverunt autem, an esset accidens, vel substantia, ergo intellectus intelligendo ens habet conceptum in se unum formalem, præcisum, & distinctum à suis inferioribus. Confirmatur, quando ad prolationem alicujus vocis experimur intellectum, nostrum uniri, concipiendo aliquod unum, & non distrahitur ad diversa, tunc signum est, quòd illi voci correspondet unus conceptus formalis, distinctus, & præcisus ab inferioribus, & è contra, quando intellectus distrahitur, signum est, quod illi voci, unitas conceptus non correspondet, sed ad prolationem hujus vocis, ens, experimur intellectum nostrum uniri, & non distrahi ad diversa, ergo signum est, quòd ens dicit unum conceptum &c. Major probatur, nam quia ad prolationem hujus vocis, animal, experimur intellectum nostrum uniri ad concipiendum principium sensitivum, sive substantiam

tiam sensibilem, deducimus, animali in mente nostra correspondere unum conceptum formalem, precisum, & distinctum ab inferioribus; è contra verò, quia ad prolationem hujus vocis, canis, experimur, intellectum non uniri in aliquo uno, sed distrahi ad diversa, scilicet ad Canem Marinum, Terrestrem, & Cælestem, ideò deducimus, quòd illi nomini non correspondet unus conceptus formalis præcisus, & distinctus à suis inferioribus, ergo &c. Minor probatur; nam ens ex vi suæ impositionis non significat aliqua plura sub propria ratione, & ut plura, sed significat rationem generalissimam, in qua illa plura conveniunt, ergo audito hoc nomine entis, intellectus non distrahitur ad diversos conceptus, nec ad plura excogitanda, ut plura, sed affirmat illa uniri in conceptu, exprimente rationem illam generalissimam, in qua illa plura conveniunt.

Probatur 2. à Scoto in primo dist. 8. quest. 3. Quando aliqua plura, & diversa habent aliquam convenientiam inter se, possunt in aliquo communi representari, sed Deus, & Creatura, substantia, & accidens sic se habent, ergo, &c. Major probatur; intellectus habet virtutem præcisivam, ergo, cum viderit fundamentum differentiarum, & convenientiarum, potest concipere illa plura, secundum illam rationem in qua conveniunt, præsciendò ab eis, in quibus differunt; Minor probatur, nam Deus, & Creatura, substantia, & accidens differunt quidem inter se, non tamen a deò
dis.

differunt ; ut sint omninò primò diversa , ita ut, neque in conceptu convenient, sicut ens, & nihil, ergo potest intellectus, &c. consequenter, &c.

Obicies 1. Contra fundamentum Scoti; Potest intellectus esse certus de uno, & dubius de duobus, absque eo, quòd habeat conceptum formalem, & præcisum ab illis duobus, ergo falsa est maxima Scoti; Antecedens probatus; nam sint tres, qui vocentur nomine sortis, inclusi in uno cubiculo obscuro, & unus ipsorum me existente in illo cubiculo percutiat; in isto casu, intellectus meus est certus, quòd sortes me percussit, dubitas verò, an iste, vel ille sortes, & tamen, nulli dubium est, sortem non importare conceptum communem, & præcisum ab illis duobus; Item sint duo canes in sacco, terrestris, & marinus, & unus istorum moveatur in sacco, in isto casu, certus sum, quòd canis movetur, & dubito quisnam illorum sit, ergo cum canis non dicat conceptum unum præcisum à suis inferioribus, falsa est maxima Scoti, &c. Respondetur, ex doctrina Trombettæ 4, metaphysicæ quæst. 3., negando antecedens, ad probationem dico, quòd in prædictis casibus, vel considerantur sortes, ut sortes reduplicativè, & sub propriis rationibus individualibus, & canes existentes in sacco sub rationibus specificis, vel solum considerantur sub rationibus specificis, & generibus; si considerantur primo modo, tunc, intellectus non certus, nisi de voce sortis, & dubius de voce talis sortis, aut ad plus non est certus,

tus, nisi de individuo vago sortis, & tunc eo modo, quo est certus, & dubius, eo modo habet conceptum unum, & præcisum ab inferioribus; si considerentur secundo modo, tunc intellectus est certus de homine, cui impositum est hoc nomen sortis, & de animali, cui impositum, est hoc nomen canis, & sic verum est, quòd illi sortes in ratione humanitatis fundant hunc conceptum communem, & præcisum ab inferioribus. Instabis; in primo casu, non solùm sum certus de conceptu hominis, & in secundo de conceptu animalis, sed etiam sum certus de conceptu sortis, & de conceptu canis, ergo nulla responsio. Respondetur, cum Cavallo quæst. 21. de Anima, distinguendo antecedens, sum certus de conceptu sortis, ut individuum hominis, concedo antecedens, ut tale individuum hominis, nego; sic etiam sum certus de conceptu canis, hoc est de aliquo animali in individuo, tamen vagè accepto, cui impositum est nomen canis, concedo; De tali individuo canis, nego; modo non repugnat, ut etiam docet Mastrius disp. quinta logicæ quæst. 2. art. 4. abstrahere ab individuis signatis rationem aliquam communem individui, vagè accepti. Instabis secundo; cum eodem; In prædictis casibus non solùm sum certus, quòd individuum aliquod me percussit, sed etiam, quòd est aliquis sortes; sic etiam sum certus, non solùm, quòd individuum animalis movetur, sed etiam, quòd est aliquis canis, ergo nulla responsio. Respondetur, negando

Q

an-

antecedens; nam propter certitudinem, quàm habemus de individuo vagè accepto, nobis non inest, nisi certitudo de nomine canis, & de voce fortis.

Obicies 2. Intellectus est certus de universali, quòd sit ens, dubitat verò, an sit ens reale, vel rationis, sed intellectus non habet conceptum univocum præcisum entis, ab ente reali, & rationis, ergo falsa maxima Scoti. Respondetur cum Trombeta, distinguendo majorem, est certus, quantum ad id, quòd importat propter quid nominis, concedo majorem, quòd ad id, quòd importat, propter quid rei entis, nego majorem, nam si intellectus dubitat de ente reali, & rationis solùm est certus de nomine, & de voce entis. Instabis, ergo sic possunt respondere Thomistæ ad argumentum Scoti, dum probat conceptum entis, esse aliud à Deo, & Creatura; Respondetur, negando consequentiam; nam philosophi non poterant disputare, & certi esse solùm de voce, & non de ente reali, nam motus realis primæ spheræ, non poterat provenire, nisi ab ente reali, quia philosophi erant certi de motore, tamquam de ente reali, dubiè verò, an talis motor erat prima intelligentia increata, an verò creata.

Obicies ultimo; Ego sum certus de aliquo, quod sit animal, si à longingo tantùm ejus motum video, dubito tamen, an sit rationale, vel irrationale, & tamen ab istis differentiis ultimis, non abstrahitur conceptus communis univocus, ergo
fal-

falsa est maxima Scoti, probatur 2. pars antecedentis; nam per Scotistas, genus non prædicatur univocè de ultimis differentiis, ergo &c. Respondetur, negando secundam partem antecedentis, ad probationem, concedo antecedens, & nego consequentiam; nam ex doctrina Scoti in 3. dist. 7. quest. 1. §. 4. videndum; Aliud est esse univocum prædicatum, & aliud est esse univocè predicari; nam univocum dicitur illud, cujus conceptus est in se unus, ut album dictum de ligno, lapide &c. Est prædicatum univocum; univocè autem prædicari, est illud cujus ratio, ita est una, quando prædicatur, quòd includatur in ratione subjecti essentialiter, hæc Scotus, & quia ratio animalis non includitur in ratione ultimæ differentiæ, ideò non dicitur de illis univocè, verum, quia secundum eandem rationem, secundum quam dicitur de una, dicitur de alia, ideò de illis dicitur prædicatum univocum.

Q U Æ S T I O VII.

An ens haheat unum conceptum objectivum præcisum à suis inferioribus.

Sciendum, quòd conceptus formalis, & objectivus inter se valdè differunt, nam conceptus formalis semper est res positiva, scilicèt cognitio intellectiva inhærens intellectui, conceptus verò objectivus, non semper est quid positivum,

Q 2

dum

dum possunt concipi, etiam entia rationis, negationes, & privationes; Item conceptus formalis semper est singularis, conceptus verò objectivus potest esse universalis confusus, & communis; In præsentī, sensus quæsitī proportionē servata est idem, ac sensus quæsitī præcedentis; quæritur enim, an quando intellectus concipit ens commune Deo, & Creaturæ, substantiæ; & accidenti, detur in nostro intellectu una ratio objectiva cognita, quæ sit communis Deo, & Creaturæ, substantiæ, & accidenti,

Dico, quòd conceptui formali correspondet conceptus objectivus præcisus à suis inferioribus, est Scoti in primo dist. 2. quæst. 3. & dist. 8. quæst. 3. contra Thomistas sequentes D. Thomam part. 1. quæst. 15. art. 5. & quæst. 7. de pot. art. 7.

Probatum primò, datur una ratio conceptibilis ab intellectu, & præcisa ab inferioribus rationibus, ergo conceptui formali, nempe nostro correspondet conceptus objectivus entis; antecedens patet; nam si intellectui repræsentaretur hostia, & ignoraret an sit consecrata, vel non, in tali casu intellectus haberet unam rationem conceptibilem, non conceptis rationibus particularibus, scilicet cognosceret ipsam hostiam, ut ens, & non conciperet ipsam, ut substantia sive, ut accidens, ergo in tali casu haberet unam rationem communem, & conceptibilem, præcisum ab inferioribus, ergo sibi correspondet objectivus conceptus. Confirmatur primò; Datur conceptus formalis

representativus solum entis, & non suorum inferiorum, ut probatum est, quæstione præcedenti, ergo etiam datur conceptus objectivus entis representabilis, sine suis inferioribus; consequentia probatur, nam implicat esse intellectiōnem, & non esse respectu alicujus rei intellectæ, ergo si datur una intellectio entis in communi, ut præcisa ab intellectiōne suorum inferiorum, debet etiam dari una res intellecta in communi, ut præcisa à re intellecta in particulari, ergo datur unus conceptus objectivus præcisus. Confirmatur 2. Esse entis est esse representabile, ut indifferens ad prædicari de substantia, & accidente, Deo, & Creatura, cum valeat dicere substantia est ens, accidens est ens, Deus est ens &c. Et è contra postea, tam esse substantiæ, quàm esse accidentis &c. Non est representabile, ut indifferens, cum non valeat dicere, substantia est Deus, Deus est Creatura &c. Ergo signum est, quod conceptus entis est distinctus, & præcisus à conceptibus inferiorum, ergo sic etiam obijcitur intellectui.

Probatur 2. Ideò abstrahitur ratio communis, & objectiva animalis, ab homine, & equo, quia in homine, & equo experimur aliqua prædicata communia animalis, V. G. sensibilitas, sed etiam in substantia, & accidente, Deo, & Creatura experimur aliqua prædicata communia entis, ergo à substantia, & accidente potest abstrahi ratio communis, & objectiva entis; major conceditur ab Adversariis; minor patet; nam in substantia, & ac-

cidente, Deo, & Creatura experimur oppositum, cum chymera, scilicet esse independens ab intellectu, quod est prædicatum entis realis, ergo tam à substantia, quàm ab accidente, tam à Deo, quàm à Creatura possumus abstrahere rationem entis objectivam.

Obiicies 1. & est fundamentum Thomistarum; nullus gradus communis, & præcisus potest esse transcendens; sed gradus entis est transcendens, ergo non potest esse præcisus; minor probatur, quia transcendens dicitur necessariam, & essentialem inclusionem conceptus transcendentis in omnibus rationibus particularibus, ergo implicat, quod gradus sit transcendens, scilicet inclusus in inferioribus, & sit præcisus ab illis, scilicet non inclusus in illis. Respondetur, negando maiorem, cum sua probatione; nam ex doctrina Scoti in primo dist. 8. quæst. 3. lit. O. De ratione transcendentis non est includi in omnibus inferioribus, sed, solum non habere genus sub quo contineatur, hinc accidit ipsi transcendentis, quod dicitur de multis inferioribus, nam substantia in communi ad Deum, & Creaturam, utique transcendens dicitur, cum non sit in aliquo prædicamento, & tamen non est in omnibus rebus, quare transcendens constituitur per hoc, quod dicat exclusionem à prædicamento, & indifferentiam ad finitum, & infinitum; hinc Scotus ubi supra, sapientissime ait, sicut de ratione generis generalissimi, non est sub se habere plures species, sed non habet

habere aliud superveniens genus supra se, ita transcendens à pari, per hoc constitui debet, unde, quòd ipsum transcendens ad plura dicatur inferiora, hoc accidit.

Obicies 2. Ideò animal dicit unicum conceptum objectivum, & præcisum à suis inferioribus, quia non est de essentia illorum, sed ens est de essentia omnium suorum inferiorum, cum non possint concipi sine gradu entis, ergo &c. Respondetur, negando causalem, quæ ens in ultimis differentiis, & modis intrinsicis non includitur quidditative, ut videbimus in suo loco.

Obicies 3. si daretur iste conceptus objectivus entis communis suis inferioribus, deberet etiam dari quædam natura communis, que reperiratur in omnibus; sed hæc non datur. Ergo &c. Minor probatur; nam in unaquaque re reperitur tantum esse ipsius rei, ut V. G. in substantia solum esse substantia, in accidente solum esse accidentia ergo &c. Respondetur distinguendo, majorem deberet dari quædam natura absoluta, vel respectiva, finita, vel infinita, nego majorem, transcendens, concedo, sed hæc propriè non dicit naturam, seu realitatem, sed tantum conceptum præcedentem, operationem collativam intellectus; sed de hac difficultate in disputatione sequenti. Ad antecedens distinguo, identicè, nego antecedens, formaliter, & reduplicativè, concedo, nam in esse metaphyico in substantia, & accidente plures formalitates distinguui debent, nimirum, talis modus essen-

di, qui est constitutus substantiæ, & est perfectitas, in accidente inhærens, & ratio ipsius entis, ut sic, quæ est constitutiva entis.

Obicies; si ens haberet unam rationem ob-
jectivam, sequeretur illam præscindere à determi-
natis rationibus entium particularium, V. G. ab
ente absoluto, & ab ente relativo, sed hoc est falsum
ergo &c. Minor; patet ens ad se, & ens ad aliud sicut
contradictoria, quæ nequeunt habere rationem
communem hoc modo. Respondetur, negando
minorem, ad probationem, respondeo, quod ens
ad se, & ens ad aliud formaliter sunt disparata,
non verò contradictoria, virtualiter præferunt
rationes contradictorias, & ideo possunt habere
unam rationem communem transcendentem. In-
stabis, quando intellectus concipit unam ratio-
nem communem entis, aut illam concipit sine
termino, aut illam concipit cum termino; nam
non potest dari medium, si primum, ergo ista ra-
tio erit entis absoluti, si secundum erit entis rela-
tivi, ergo non erit ratio communis utrique entis.
Respondetur, quod intellectus concipit illam ra-
tionem communem, sine termino, & cum infertur,
quod talis ratio est entis absoluti, negatur conse-
quentia, nam dupliciter contingere potest aliquam
rem esse sine termino, uno modo, quod talis ratio
concepta sit formaliter ad se, ita ut non possit in-
telligi in ordine ad aliud formaliter, & hæc ratio
necessario erit entis absoluti, alio modo, quod ta-
lis ratio, nec sit formaliter ad se, nec formaliter ad
aliud,

aliud, sed quòd possit ad utramque, partem contrahi, & ista ratio non est entis absoluti, sed præscindentis ab absoluto, & relativo, & hoc modo concipitur ratio entis, præscindentis ab absoluto, & relativo. Instabis nulla ratio inferior est absolutior ratione sui superioris, sed substantia est inferior ad ens, & est ratio absoluta, ergo multò magis ens, quòd est superius debet esse absolutum, & non præscindens ab absoluto, & relativo. Respondetur, distinguendo consequens, debet esse absolutum quidditative, & formaliter, nego consequentiam; permissivè, concedo consequentiam, ut enim ratio entis sit absolutior ratione substantiæ, satis est, quòd non sit contracta formaliter ad esse ad se, & ad esse ad aliud, sed præscindat, tùm ab esse ad se, tùm ab esse ad aliud.

Q U Æ S T I O VIII.

An ens perfectè præscindat à suis inferioribus.

Sciendum, quòd tunc conceptus est per se unus, & perfectè præscindit ab inferioribus, quando, ita concipitur in se, ut nihil concipiatur de inferioribus, à quibus abstrahitur, nec explicite, nec implicite, ut patet de conceptu animalis, qui dicitur perfectè unus, perfectèque præcisus, quia, quando ab homine, & ab equo abstrahitur, ita concipitur solus, ut nihil de rationalitate, & irra-

irrationalitate concipiatur, tunc vero conceptus non est perfectè unus, nec perfectè præscindit ab inferioribus, quando non ita concipitur in se, ut, nec implicitè, nec explicitè aliquid de inferioribus concipiatur, breviter ergo conceptus perfectè præcisus, dicit unam naturam pluribus communicabilem, imperfectè verò præcisus dicit pluram essentialitè, & confusè cōcepta per modū unius.

Dico, quòd ens perfectè præscindit à suis inferioribus. Ita Scœtus in primo dist. 3. quæst. 1. & 2. contra Thomistas.

Probat^r 1. ex Doctrina Scoti, in primo dist. 3. quæst. 3. Quando aliqua habent aliquam convenientiam, secundum unam rationem, & disconvenientiam, secundum aliam rationem, potest intellectus considerare solum convenientiam illorum, non considerata illorum disconvenientia; sed Deus, & Creatura, substantia, & accidens, secundum rationem entis, ut sic conveniunt, & secundum tales rationes entis disconveniunt, ergo potest intellectus solum considerare convenientiam, non considerando illorum disconvenientiam; subsumo, sed considerando tantum convenientiam, considerat solum rationem entis, & rationes convenientiæ inferiorum, ergo in casu ens perfectè præscinderet ab inferioribus, consequentia patet, paritate animalis perfectè præscindentis ab equo, leone, &c.; per hoc, quia, potest intellectus considerare solum convenientiam equi, & leonis, in ratione animalis, non considerans eorum

rum disconveniētiis, in ratione talis animalis, probatur etiam ratione consequentiæ; nam in intellectu non deficit virtus præcisiua, quæ potest illa plura concipere, secundum illam rationem, secundum quam conveniunt, præscindendo ab aliis rationibus à quibus differunt. Minor probatur; nam Deus, & Creatura, substantia, & accidens re-duplicativè, qua entia sunt non disconveniunt, sed solum differunt; quæ talia entia sunt, ergo quæ entia, conveniunt; Antecedens patet; nam nullo intellectu cogitante, magis conveniunt Deus, & Creatura, quàm ens, & nihil, sed hæc major convenientia, non potest esse fundata, nisi in ratione entis; ergo, potest intellectus perfectè considerare rationem entis, non considerata ratione inferiori entis, & consequenter potest intellectus perfectè præscindere rationem entis à suis inferioribus. Respondent aliqui ad primum fundamentum Scoti, (quòd intellectus certus de uno, & dubius de duobus), quòd intellectus non potest habere conceptum entis implicite, sed solum explicitè, & sic solum explicitè est alius, & præscindit à cõceptibus de quibus est dubius, & sic nõ perfectè, & adæquate, sed imperfectè, & inadæquate præscindit: Contra intellectus nullo modo debet querere conceptum primi principii; Tum, quia primum principium supponitur; Tum, quia primum principium nulli potest esse dubium, sed conceptus entis est primum principium, vel saltem subjectum primi principii, ergo intellectus nullo modo debet querere

rere conceptum entis, ergo est certus de conceptu
 entis, non solum implicitè, sed etiam explicitè.
 Contra 2. habere conceptum certum solum ex-
 plicitè alicujus rei, est solum habere conceptum
 vocis illius rei; sed intellectus non solum est cer-
 tus de voce entis realis; sed de quidditate ipsius,
 quia primum principium est, ergo intellectus non
 solum explicitè, sed etiam implicitè est certus de
 ente, & dubius de inferioribus entis. Respondent.
 Thomistæ, quòd conceptus objectivus entis, nihil
 aliud importat immediatè, nisi omnia, & singula
 sua inferiora, non tamen absolutè, sed copulativè
 accepta, scilicèt Deum, & Creaturam, substan-
 tiam, & accidens, & sic conceptus objectivus
 entis, non perfectè præscindit: Contra primò; ra-
 tio entis ut sic non potest constitui per rationes
 copulativè oppositas; sed Deus, & Creatura, sub-
 stantia, & accidens constituuntur per rationes op-
 positas, ergo ens non potest ista immediatè im-
 portare, &c. Contra 2. vel ens includit omnia
 ista, secundùm proprias rationes, vel secundùm
 rationes communes, secundùm quas entia sunt, si
 primùm, non potest evitare, qui includat rationes
 oppositas, cum Deus dicat esse à se, & Creatura
 ab alio, si includit omnia ista, secundùm rationes
 communes, secundùm quas entia sunt, ergo, non
 includit illa secundùm proprias rationes, ergo sic
 præscindit perfectè ab illis. Respondent. Thomi-
 stæ, quòd ens importat immediatè hoc disjunc-
 tivum, Deum, vel Creaturam, substantiam, vel ac-
 ci-

ens, & sic importat disjunctivè sua inferiora, non copulativè, & per hoc sequitur, quòd non perfectè præscindat à suis inferioribus, & quòd non constituatur per rationes oppositas. Contra primo, data tali responsione præcluderetur omnis via probandi unitatem rationis genericè; sed hoc est falsum ergo, &c. Major probatur; nam pari ratione possent dici, quòd cum concipitur substantia, non concipitur una ratio communis, sed corpus, vel altera species, cum concipitur quantitas, non concipitur una ratio communis, sed aut linea, aut superficies, aut corpus; nam sicut non datur ens, quòd non sit, vel Deus, vel Creatura, ita non datur substantia, quæ non sit corporea, vel incorporea, & quantitas, quæ non sit, vel linea, vel superficies, vel corpus, & animal, quòd non sit rationale, vel irrationale, ergo præcluderetur via, &c.; quæ omnia quam ridicula sunt, judicis Lectoris remitto. Contra 2. Si ens formaliter, solùm importaret sua inferiora disjunctivè accepta, ergo non daretur differentia inter propositionem identicam, & formalem. Consequentia probatur; nam hæc propositiones, Deus est Deus, Creatura est Creatura, &c. sunt propositiones identicæ, & istæ aliæ, Deus est ens, Creatura est ens, sunt propositiones formales, ergo si ens dicit sua inferiora disjunctivè accepta, quando dicitur Deus est Deus, dicitur formaliter, Deus est ens, & è contra, quando dicitur Deus est ens, dicitur formaliter, Deus est Deus, & sic etiam di-

dicendum de Creatura, ergo propositiones identice confunderentur cum formalibus, sed hoc est falsum, ergo id unde sequitur. Respondent convenientiam inter Deum, & Creaturam non esse perfectam, quia in eadem ratione entis inferiora partim conveniunt, & partim differunt, & sic non potest intellectus perfecte præscindere ens à suis inferioribus: Contra; nam Deus, & Creatura in ratione entis reduplicative accepti perfecte coveniunt, ut probatum est supra, ergo nulla responsio.

Obicies 1. Quando ens perfecte præscindit à suis inferioribus, vel adhuc ipsum ens remanet in ipsis inferioribus, vel non, si primum, ergo, non est perfecta præcisio, quæ postulat, ut ratio præcisiva ab inferioribus, ita abstrahatur, ut non amplius in eis remaneat, si secundum, ergo, ipsa inferiora non essent aliquod reale, cum non habeant rationem formalem constitutivam entis: Respondetur, quod à parte rei remanet ipsum ens in inferioribus, at verò respectu intellectus abstrahentis ipsum ens ab inferioribus in illo signo in quo abstrahit, ens, nec dicitur remanere positive, nec non dicitur remanere positive in inferioribus, quia pro illo signo, non relucere, tunc inferiora in ipso intellectu considerante solum ens, nihil considerando de inferioribus, & hoc sufficit ad perfectam, & adequatam præcisionem.

Obicies 2. Ex Aversa, & est fundamentum oppositæ sententiæ. In tantum conceptus superior dicitur, perfecte præscindere à differentiis

con-

contrahentibus in quantum differentia imbibunt essentialiter ipsum superiorem conceptum, sed omnia inferiora entis essentialiter imbibunt ipsum ens, ergo non potest ens perfecte præscindere à suis inferioribus; Major patet; nam perfecta præcisio, necessario dicit exclusionem, & separationem unius ab alio, ergo, si ens perfecte præscinderet à suis inferioribus excluderet à suo conceptu inferiora, & inferiora excluderent à suis conceptibus ipsum ens; Minor probatur, nam inferiora non possunt non esse inferiora, ergo non possunt excludere conceptum entis. Respondetur, negando majorem, cum probatione; nam conceptus hominis imbibit essentialiter conceptum animalis, & tamen animal perfecte præscindit ab homine, & equo; Ad perfectam enim præcisionem, sufficit, quod gradus superior in se, & in suo immediato significato, percipi possit, non conceptis inferioribus, nec est necessaria præcisiva exclusio unius ab alio; sed sufficit præcisiva exclusio, id est, non est necessario, quòd, quando intellectus præscindit gradum animalis à rationali, consideret ipsum animal, non esse rationale, sed sufficit, quòd intelligatur ipsum animal, quod est in homine, non intellectu rationali.

Obicies 3. ex eodem. Aversa; vel ens præscindit ab inferioribus, quæ sunt entia, vel, quæ non sunt entia; si primum, ergo præscindit à se ipso; si secundum, ergo abstrahitur à nihilo. Respondetur, quòd ens præscindit à modis, qui sunt entia

rea-

realiter, non tamen formaliter, & quidditative. Respondetur 2. quòd quamvis inferiora essent entia realia, & formaliter, non tamen ens præscindens ab eis præscinderet à seipso, quia non præscinderet ab ipsis, quatenus entia formaliter sunt, sed quatenus sunt rationes determinatè entis. Instabis. Quidquid est extrà nihil, & contra distinguitur à non ente formaliter, est formaliter ens, sed quidquid est in inferioribus entis est extra nihil, & contradistinguitur à non ente formaliter, ergo quidquid est in inferioribus entis est formaliter ens. Respondetur, negando majorem, nam in sententia Neutralium modi intrinseci entis sunt extra, & contradistinguntur formaliter à non ente, & ipsi non sunt formaliter entia; sed aliquid entis, ita in proposito dicimus, quòd modi intrinseci entis, licèt non sint formaliter entia, & in concreto, sunt tamen entia identicè, sivè in obliquo, scilicèt aliquid entis, sivè non sunt entia, sed sunt essentialia.

Obicies 4. Scotus in primo dist. 8. quæst. 3. docet conceptum entis, sine modo contrahente, esse conceptum, sed inadæquatùm, ergo conceptus entis non perfectè præscindit à suis inferioribus. Respondetur primo, distinguendo antecedens; conceptus entis, sine suo modo est imperfectus, si ens consideretur modaliter, concedo antecedens, si consideretur formaliter, nego antecedens, & eodem modo distinguitur consequens. Respondetur 2. dist. antecedens, relate scilicèt in
ordi-

ordine ad ens intellectum cum suo modo, concedo, absolutè, nego. Respondetur 3. dist. antecedens, est imperfectus, quia communis, concedo antecedens, quia non concipitur, sicuti est intelligibile, subdistinguo antecedens, in ordine ad cognitionem abstractivam, nego antecedens, intuitivam, concedo antecedens; nam conceptus hominis, ut intelligitur, ut substantia, est imperfectus, quia communis, non tamen, quia non concipitur sicuti est intelligibilis, in ordine ad cognitionem abstractivam; nam revera homo est intelligibilis cum gradu substantiæ, in quo non relucet gradus rationalis; sic etiam ens est intelligibile sine suo modo, & ideo quantum ad cognitionem abstractivam perfectè ab illo præscindit.

Q U Æ S T I O IX.

An ens perfectè præscindat ab entæ reali,
& rationis.

Sciendum, cum Scoto in 3. dist. 22. quæst. unica §. ad primum argumentum alterius opinionis; æquivocationem nominis multoties intellectum decipere, ideo, cum eodem Scoto quolibeto, 3. §. de primo, quia de æquivoco non est simpliciter respondendum, & hoc nomen res, seu ens est æquivocum, & ad propositum, ens reale potest sumi dupliciter, scilicet largè, nimirum, pro omni, eo quòd habet entitatem, sive à parte rei, sive per

R

intel.

intellectum, & strictè, scilicèt pro omni eò, quòd habet entitatem à parte rei tantum; similiter, purum nihil, potest sumi dupliciter, scilicèt largè, pro omni eo, quòd negat entitatem, sivè realem, sivè rationis, & strictè, pro omni eo, quòd negat solum entitatem realem, modo ens rationis nunquam est medium inter duo contradictoria, quia est aliquid in intellectu, licèt nihil à parte rei, quapropter sequitur ens reale, & rationis, non possunt convenire in aliquo conceptu communi, neque à parte rei, neque per intellectum, ex dictis supra in expositione text. Aristotelis 4. metaphysicæ concl. 2. & disput. 2. metaphysicæ quæst. 2. contra Bonetum, Mauritium, & Bargium.

Dico, quòd ens non potest perfectè præscindere ab ente reali, & rationis, sic Scotus 9. metaphysicæ quæst. prima.

Probatum; quòd non est ens univocum suis inferioribus, non potest ab illis perfectè præscindere, sed probatum est, ens, ut sic non dicere conceptum univocum disp. 2. quæst. 2. enti reali, & rationis, ergo; minor probatur; nam talis conceptus, vel esset à parte rei, & non diceretur de ente rationis, vel esset per intellectum, & non diceretur de ente reali, ergo &c.

Obicies; possumus habere perfectè conceptum relationis, absque eò, quòd habeamus conceptum relationis realis, vel rationis, ergo possumus perfectè præscindere conceptum entis ab ente reali, & rationis; antecedens probatur, nam possumus
mus

mus perfectè considerare conceptum relationis, absque eo, quòd consideremus conceptum entis realis, & rationis, ergo &c. Respondetur distinguendo antecedens; possumus habere conceptum ultimum relationis, absque eo, quòd habeamus conceptum relationis realis, vel rationis, nego antecedens, non ultimum, concedo antecedens; solum enim possumus habere conceptum imperfectum relationis, absque conceptu relationis realis, vel rationis, non verò habere conceptum, qui abstrahatur ab ipsa relatione; sic enim, vel esset dependenter ab intellectu, & esset conceptus relationis rationis, vel independenter ab intellectu, & sic esset conceptus relationis realis.

Q V Æ S T I O X.

An ens perfectè præcindat ab ente positivo, & negativo,

Sciendum, quòd tota difficultas in presenti quaestione consistit in hoc, an ens in suo conceptu præcisivo includat positivum. Magistri disput. 2. metaphysicæ quest. 9. art. 3. docet ens in suo conceptu præcisivo includere positivum, & negationes, & privationes, licet sint à parte rei, non tamen entia realia. Ex opposito Faber Faventinus 4. metaphysicæ disput. 2. Fuentes 1. physicorum quest. 3. difficul. unica, & multi alii docent, quòd ens in suo conceptu non includit positivum,

R 2

tivum,

tivum, sed præscindit à positivo, privativo, & negativo, & ideo negationes, & privationes, non solum sunt à parte rei, sed etiam entia realia, unde supposito, quòd explicatum est supra 4. metaphysicæ conclu. 10., quòd negatio habet distinctam formalitatē, & conceptibilitatē ab affirmatione.

Dico, quòd ens perfectè præscindit ab ente positivo, & negativo; Colligitur ex Scoto quolib. 3. §. de primo, & in primo dist. 23. quæst. unica, §. ad primum istorum; est cont. Mastrium.

Probatur primo. Ex Scoto in quolibetis quæst. 3. §. de primo habetur; ens reale esse illud, quòd habet aliquam entitatem extra considerationem intellectus, & in primo distinct. 23. quæst. unica, docet negationes esse entia realia negativa, ergo ens ut sic potest perfectè præscindere, à positivo, & negativo.

Probatur 2. Scotus in primo dist. 23. quæst. unica, §. ad quæstionem, postquam definierit cum Ricardo personam, quæ est intellectualis naturæ incommunicabilis existentia; habet hæc verba; nihil propriè est in hæc definitione Ricardi, quòd significet intentionem secundam, quia ex natura rei, sine omni operatione intellectus, est in patre natura intellectualis, & entitas incommunicabilis, hæc Scotus, ergo in sententia Scoti, nihil est in definitione personæ, quòd sit rationis, ergo remanet, quòd sit ens primæ intentionis, & sic ens reale; subsumo; sed in definitione personæ includuntur negationes importatæ per illam particulam.

(in-

(incommunicabilis) ergo negationes non significant secundas intentiones, sed primas, ergo sunt entia realia negativa &c.

Probatur 3. ex Scoto in reportatis, habetur, quod, sicut homo est homo, ex natura rei, sic non est asinus, & in primo dist. 23, quest. unica litera, E. habetur, quod, sicut sortes est sortes, ex natura rei, ita non est asinus ex natura rei; sed homo, per hoc, quod ex natura rei est homo, & sortes per hoc, quod ex natura rei est sortes, tam homo, quam sortes sunt entia realia positiva, ergo negationes asineitatis, per hoc, quod ex natura rei sunt in homine, & in sorte dicuntur esse entia realia negativa, ergo ens potest &c.

Probatur 3. ratione, quod ens reale perfecte præscindat ab ente reali positivo, & negativo; intellectus certus de uno conceptu reali entis, & dubius de duobus, habet conceptum unum in se, præcisum, & distinctum à conceptibus illorum duorum, sed intellectus noster est certus in sententia Scoti de personalitate creata, quod sit ens reale, dubius verò, an talis entitas realis dicat quid positivum, vel negativum, ergo habet conceptum unum præcisum, & distinctum à positivo, & negativo. Confirmatur, nam tam Scotus, qui substat personalitatem addere quid negativum, quam D. Thomas, qui substat addere quid positivum, sunt certi de personalitate, quod sit ens reale, dubii verò, an sit quid positivum, vel negativum, & de hoc dubitant, ergo tam in intellectu

Scoti, quàm Divi Thomæ, alius est conceptus entis realis, & alius est conceptus positivi, & negativi, ergo ens perfectè præscindit ab ente positivo, & negativo.

Obicies primo, ex Maffrio; Scotus in 4. dist. 11. quæst. 1. §. quantum ad tertium negat privationem esse entitatem, ergo in sententia Scoti non potest dari ratio communis enti positivo, & negativo; antecedens patet afferendo verba Scoti, quæ sunt hæc, hoc non concludit, quia subiectum nunc existens sub privatione, & prius sub forma dicitur aliter se habere, & tamen esse sub privatione, non est aliter se habere, quia privatio non est aliqua entitas, ergo privatio non dicit entitatem. Respondetur, negando, antecedens ad probationem, dico, quòd illa verba, non sunt Scoti, ut patet benè ponderanti textum; sed Varronis, defendentis transubstantiationem esse mutationem totalem, quàm opinionem impugnat Doctor subtilissimus per hoc, quòd mutatio potest aliter se habere nunc, quam prius, ex Aristotele 6. physico-rum cap. 32. text. 73. Hec ratio ait Scotus non convenit, nisi subiecto tantum, non termino, quia terminus non se habet nunc aliter, quàm prius, quia si est terminus ad quem, nunc primò est, & ita non se habuit prius aliter, quàm nunc, si est terminus à quo, nunc non est, & per consequens non se aliter habet nunc, quàm prius, ergo nihil mutatur, nisi subiectivè, hæc Scotus, & sic adducendo duas responsiones Varronis, habet illa verba,

ba,

ba, quòd subjectum existens sub privatione, non est aliter se habere &c. Ergo privatio non est aliqua entitas, igitur sunt verba Varronis, vide etiam impugnationem; Varronis responsionis. Respondetur 2. quòd dato, & non concesso, quòd sint verba Scoti, possunt glosari, ergo privatio non est entitas positiva, concedo, non est entitas simpliciter nego.

Obicies 2. Ex Mastro. Ens reale ut sic ex suo reali conceptu, dicit quid positivum, ergo implicat ens reale dicere negationem; Antecedens patet, quia negativum, & positivum contradictorie opponuntur, ergo nò solum opponuntur secundum rationes positivi, & negativi, sed etiam in ipsa ratione entis; Consequentia patet, quia si non opponerentur secundum rationem entis, tunc non opponerentur, ut pura affirmatio, & pura negatio, sicut petit contradictoria oppositio. Respondetur, cum Fabro Faventino, negando antecedens, habet enim Faber, hæc verba; revera illud, quòd decipit adversarios, provenit ex hoc, quòd non distinguunt inter positivum, & ens reale, sed putant, omne ens reale esse positivum, quòd est falsum, & subdit inferius. Ens reale, & positivum distinguuntur pnes hoc scilicet, quòd est quid communius ens reale, quam ens positivum, communiter enim, illud, quòd est in rerum natura secluso opere intellectus dicitur ens reale, & tamen non sunt entia positiva, quia privationes sunt entia in rerum natura, sine opere intellectus, hæc

Faber, quare ad probationem antecedentis Mastrii, nego, quòd ens positivum, & negativum fiat contradictoria, cum in ratione entis convenient, & sic liberè concedimus, quòd esse positivum, & negativum non opponuntur sicut pura affirmatio, & pura negatio, ut pro certo videtur supponere Mastrius. Instat Mastrius; negationes sunt non entia, ergo negationes, etiam non sunt entia realia, ergo contradictoriè opponuntur; Respondetur, cum Fabro, distinguendo antecedens, sunt non entia positivè, concedo antecedens simpliciter, nego antecedens, negationes enim sunt entia realia privativè, seu negativè, & & distinguuntur per hoc ab ente reali positivo, quia ens positivum est illud, quòd ponit entitatem aliquam rerum natura, negativum verò tollit. Instat Mastrius; positivum, & negativum contradictoriè opponuntur, ergo, in nullo conveniunt, ergo, intellectus non potest aliquam rationem communem prescindere ab ipsis; Antecedens probatur; nam ens ut positivum ponit, & affirmat aliquid in rerum natura, ergo ens negativum tollit, & negat aliquid in rerum natura, ergo contradictoriè opponuntur; Respondetur; negando antecedens, ad cuius probationem, distinguo, antecedens, positivum, ratione, qua positivum, & quatenus reduplicatio cadit solùm supra liti positivum; concedo antecedens, quatenus cadit supra ens, nego antecedens; sic etiam ens negativum, quatenus reduplicatio

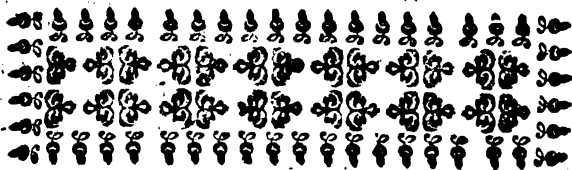
cadit solum supra l*i*i negativum, concedo antecedens, quatenus cadit supra l*i*i ens, nego antecedens; positivum, ut positivum, & negativum, ut negativum, contradictoriè opponuntur, tamen ens positivum, & ens negativum, non sic opponuntur, sed conveniunt in aliquo, scilicèt in esse in rerum natura, absque opere intellectus. Instat Mastrius. Negatio, ita opponitur positivo, ut tollat, quidquid positivum ponit, sed in ratione positivi involuitur etiam ratio entis realis, ut sic ergo negatio non solum tollit esse positivum, sed etiam esse entis realis ut sic, ergo ens reale non involuitur in ratione entis negativi. Respondetur, distinguendo majorem, ut supra, ut tollat quidquid positivum ponit, sub ratione, quà positivum, & reduplicativè, concedo majorem, ut tollat quidquid positivum ponit, ratione qua ens, nego majorem, & distingo minorem, ratio entis realis, ut sic, involuitur in ratione positivi, ut positivum est, nego minorem, specificativè, concedo minorem; Ratio enim entis realis, ut sic, quæ consistit in esse independenter ab intellectu, non solum includitur in ratione positivi, sed etiam negativi.

Obicies 3. Ex eodem Mastrio. Ens negativum dicitur tale, ex eo, quia excludit à se omnem rationem realem entis, ergo contradictoriè opponitur cum positivo. Respondetur negando antecedens; non enim dicitur tale, quia negat omnem entitatem realem, ut sic abstractum à principio contrahente; sed quia negat omnem entitatem

tem

tem realem positivam. Instat Matruius, Ens negativum est negatio, non quia negat omnem entitatem ut sic, sed, quia negat talem entitatem realem positivam, ergo affirmat entitatem realem, ut sic, ergo ens negativum est affirmativum: Respondetur, concedendo antecedens, & distinguendo ultimum consequens, ergo ens negativum est affirmativum, in ordine ad aliud est affirmativum, nego consequentiam; in ordine ad se, concedo consequentiam, ergo simpliciter loquendo, quod est affirmativum, est negativum, nego consequentiam; Negationes enim, & privationes, cum à subjectis negant formas oppositas, affirmant seipsas existere in subjectis, & in hoc sensu dici potest, quod ens negativum sit affirmativum.

Obicies ultimo; Si daretur ratio entis abstracta, à positivo, & negativo, sequeretur, quod ens reale negativum esset majus, & perfectius, quam ens reale ut sic, sed hoc est falsum, quia ratio entis, ut sic, ut superior est major, & perfectior, quam ratio entis negativi. Respondetur, concedendo majorem, & negando minorem; nam non est absurdum, quod species sit perfectior genere, & quod individuum sit perfectius specie, modo illa ratio entis realis abstracta, esset, quasi generica in ente negativo, postea esset specifica, & sic perfectior.

DISPUTATIO TERTIA

De realitate entis.

MAGNUM semper fuit prælium inter Sco-
tistas circa realitatem entis; nam,
Trombeta, Canonicus; Poncius in sua
Metaphysica disput. 18. quæst. 3. concl.
4.; & alii, quorum dux est Faber Faventinus,
Theoremata 94. cap. 1., & 2. affirmant, quòd ens
dicitur realitatem à parte rei, & colligunt, ex Scoto
in 1. dist. 8. quæst. 3. s. ad primum, & dist. 3. quæst.
2., & in 2. dist. 3. quæst. 1. E' contra verò alii Sco-
tistæ, ut Bargius, Licchetus, & alii, quorum dux est
Mastrius disput. 2. de natura entis, quæst. 4. art. 1.,
& 2., negant de mente Scoti in 1. dist. 3. quæst. 2.,
& dist. 8. quæst. 3. lit. E. Et solum ens dicere con-
ceptum communem. Verùm, quia in realitate en-
tis sunt maximæ difficultates, cum pro una, tum
pro altera parte; Ego licet supra 6. Metaphysicæ;
concl. 3. assertivè exposui, non dari realitatem
entis,

entis, nunc problematicam relinquo, ut unusquisque opportunè ad libitum sui ingenii substinere possit probabilitatem hujus difficultatis; hoc tamen unum consulo quòd Scotus magis inclinat, quòd ens non dicat unam realitatem communem Deo, & Creaturæ.

Q U Æ S T I O I.

An ens dicat realitatem à parte rei communem suis inferioribus, an solum conceptum.

Sciendum, quòd hæc quæstio non habet locum apud illos authores, qui dicunt, quòd ens est æquivocum, vel purum analogum, quos supra 4. metaphysicæ concl. 3., & 4., & disput. 2. metaphysicæ quæst. 4. confutavimus, quia, secundum istos authores clarum est, quòd ens non potest importare unam realitatem communem Deo, & Creaturæ; sed versatur inter Scotistas, & alios Doctores admittentes univocationem inter ens, & sua inferiora.

Sciendum 2. quòd jam supra visum 4. metaphysicæ concl. 3., & 4., & disput. 2. metaphysicæ quæst. 3. 4., & 5. quòd ens habet conceptum realem communem, & univocum Deo, & Creaturis; ideo quæritur, an talis conceptus entis fundetur in aliqua realitate, sive natura communi à parte rei reperta in omnibus entibus, & ex natura rei
for-

formaliter distincta à suis contrahentibus, saltem negativè, taliter, quòd Deus, & Creatura, qui dicuntur convenire in ratione entis, conveniant in aliqua realitate independenter ab intellectu; An verò talis conceptus entis immediatè abstrahatur ab intellectu à propriis realitatibus Dei, & Creaturæ, taliter, quòd Deus, & Creatura, qui dicuntur convenire in ratione entis, conveniant communitatè rationis, ut vult Bargius, & cum eò multi Scristæ, quatenus intellectus perfectè concipit ens in Deo, & Creaturis, non verò conveniunt à parte rei communitate reali, respectu intellectus perfectè concipientis, tam rationem creati, quàm increati.

Sciendum est, 3, cum Scoto, in primo dist. 8. quæst. 1. lit. G., quòd inter alias rationes, ob quas Deus non est componibilis, nec compositus, est quia ipse Deus est ens infinitum, cujus esse non potest excedi, &, quia componibile debet esse pars alicujus compositi, & pars potest excedi, ideò sequitur, quòd Deus, ut ens infinitum, nequit esse pars componibilis. Confirmatur, quia omne componibile caret perfectione illius, cum quo componitur, ita, quòd illud aliud componibile non habet in se omnem perfectionem, & omnimodam identitatem, cum eò, quia tunc non posset cum illo componi, sed nullum infinitum caret eo, cum quo potest aliquo modo esse idem, immò habet in se omne tale, secundum perfectam identitatem, hæc Scotus, ex cujus doctrina habetur,

tur, quòd rationes, quæ faciunt compositionem, debent esse finitæ, ita, ut si finitæ non sint, compositionem non faciunt, & insuper, quia finitæ sunt, etiam sequitur, quòd componibile careat perfectione illius, cum quo componitur; si enim res infinita esset, nihil sibi deficeret, quare, quia Deus est in omni genere, & in omni ratione consideratus infinitus, sequitur, quòd in nullo genere, & in nullo ratione sit componibilis.

Sciendum est. 4. cum Tataro in primo dist. 3. quæst. 1., quòd realitas duplex est, subjectiva, & objectiva, realitas subjectiva est res, quæ existit, vel potest in natura existere, realitas autem objectiva est ratio aliqua ex natura rei conceptibilis, & nata terminare actum intelligendi, & movere ad intellectionem sui, ante quemcunque actum intellectus, sive collativum, sive absolutum.

Dico primò, quòd non datur realitas entis à parte rei, quæ sit communis Deo, & Creaturæ, substantiæ, & accidenti; ita Scotus citatus, cum Scotistis, contra primos Scotistas.

Probatur 1. Quidquid est in Deo est de se hoc, & singulare, sed si daretur talis realitas entis communis à parte rei, Deus non esset de se hic, & singularis, ergo, ens non importat talem realitatem communem; Major patet, quia Deus est singularissimus; minor probatur, quia talis realitas entis verè esset contrahibilis, cum sui divisione, divideretur enim in Deum, & Creaturam, sed, quòd contrahitur, & dividitur, non est de se hoc,
& fin-

& singulare, ergo talis realitas entis, non esset de se hæc, & singularis. & consequenter, Deus non esset de se hic, & singularis.

Probatur 2. Si ens importaret hanc realitatem communem à parte rei, respectu Dei, & Creaturæ, sequeretur in Deo dari saltem metaphysicam compositionem, sed hoc est falsum, ergo ens non importat, &c. §. sequela majoris probatur, quia ad compositionem metaphysicam, requiruntur duæ realitates; quarum una sit contrahibilis, & alia contrahens, patet de homine metaphysicè composito, ex animalitate, tamquam ex realitate contrahibili, & rationalitate, tamquam ex realitate contrahente; sed supposita tali realitate entis à parte rei, verè darentur in Deo duæ realitates, scilicèt, entis, & Deitatis, quarum una esset contrahibilis, & altera contrahens, ergo verè daretur in Deo compositio metaphysica, si ens importaret unam realitatem communem Deo, & Creaturis.

Probatur 3. Deus, & Creatura sunt primò diversa in realitate, sed si ens importaret realitatem communem, Deus, & Creaturæ non essent primò diversa, ergo ens non importat unam realitatem communem à parte rei Deo, & Creaturæ.

Probatur 4. Si ens importaret unam realitatem communem, precisam à suis inferioribus scilicèt à Deo, & Creatura, vel talis realitas esset summè necesse esse, vel esset possibile esse, sed neutrum dici potest, ergo, &c. Minor probatur, non

potest dici primum, quia tunc aliquod summe necesse esse includeretur in Creatura, quod est falsum; non potest dici secundum, quia tunc aliquod possibile esse esset in Deo, quod est falsum, ergo ens non importat unam realitatem communem Deo, & Creaturæ, substantiæ, & accidenti.

Obicies pro primis Scotistis, quod ens importet unam realitatem communem Deo, & Creaturæ. Ratio, cur ens non importat talem realitatem à parte rei communem Deo, & Creaturæ, est, quia tunc daretur compositio in Deo ex illa realitate communi entis, & modo intrinseco, sed ista cõpositio ex realitate, & modo intrinseco non repugnat Deo, ergo, nec repugnabit, quod dicat realitatem communem; Minor probatur; nam ens; per Scotistas negantes realitatem importat unum conceptum objectivum communem Deo, & Creaturæ, & contrahibile ad Deum, & Creaturam per modos intrinsecos, scilicet per finitatem, & infinitatem, ergo non repugnat in Deo compositio ex realitate, & modo intrinseco: Respondent secundi Scotistæ, concedendo majorem, & negando minorem, ad probationem concedunt antecedens, & negant consequentiam, & paritatem, disparitas est, quia conceptus objectivus quem importat ens est opus intellectus, pro quanto intellectus concipit rationem entis, sine suo modo; realitas verò communis, quam ens importaret à parte rei per primos Scotistas esset realis, at quia compositio realis repugnat Deo, non ve-

rò compositio rationis, ideò repugnat compositio in Deo ex realitate, & modo, non tamen repugnat in Deo compositio ex conceptu objectivo, & modo.

Obicies 2. Datur à parte rei natura communis dicens realitatem formaliter distinctam à suis inferioribus, ergo debet dari realitas entis, &c. Antecedens probatur de qualibet natura communi, V. G. Animali, colore, hominis, &c. Consequentia probatur, quia, sicut conveniunt in animali, homo, & leo, ita conveniunt in ente Deus, & Creatura, ergo si homo, & leo conveniunt in natura reali, scilicèt in animalitate, ita etiam Deus, & Creatura conveniunt in realitate entis. Respondetur, concedendo antecedens, & negando consequentiam, ad probationem, nego antecedens; Animal enim importat formalitatem adæquatam, quæ potest adequatè concipi, sine suis inferioribus, cum semper accipiatur cum suo modo, scilicèt finitate, sicut, & qualibet natura communis; Conceptus verò entis est inadæquatus, cum ratio entis ut sic numquam possit concipi cum suo modo, scilicèt, cum finitate, vel infinitate.

Obicies 3. Si ens diceret eandem realitatem à parte rei, quàm dicit Deus, V. G. sequeretur, quòd ens non posset prædicari de Creatura, ergo, ens importat unam realitatem, sequela probatur, quia Deus non prædicatur de Creatura, ergo signum est, quòd realitas entis prædicatur de Deo, & Creatura. Respondent secundi Scotistæ, distin-

S

guen-

guendo sequelam, si ens diceret realitatem Dei adæquatam, concedunt sequelam; inadæquatam, negant; Ens enim, quando concipitur inadæquatè, potest prædicari de Deo, & Creatura, si vero concipiatur adæquatè, tunc prædicatur solùm de Deo, vel Creatura, vel substantia, vel accidente.

Collige, quòd ens solùm importat conceptum objectivum communem Deo, & Creaturæ, substantiæ, & accidenti, non verò unam realitatem communem, & ratio est, quia conceptui formali entis debet correspondere unus conceptus objectivus, sed hic conceptus objectivus, non est realitas distincta, sed conceptus per intellectum, abstractus à suis entibus particularibus, quapropter advertit, quòd commune est induplici differentia, determinatum unum, & indeterminatum, alterum, commune determinatum est illud, quòd, secundùm suam rationem formalem perfectè præscindit à suis inferioribus, ut Animal perfectè præscindit, & adæquatè à rationali, & irrationali, nam istæ differentiæ non sunt de quidditate illius, quia sunt extra ejus essentiam, quæ est, ut sit principium sentiendi; sic etiam scientia in communi, perfectè, & adæquatè præscindit à pratico, & speculativo; Commune indeterminatum, ab opposito est illud, quòd inadæquatè, & imperfectè præscindit à suis inferioribus, & non potest intelligi siue ipsis; sic linea ad rectum, & curvum, & numerus ad par, & impar, quæ adæquatè & perfectè non possunt concipi, siue ipsis, nam differentia,

tiæ, seu modi sunt de quidditate ipsius; sic ens ad finitum, & infinitum, ad substantiam, & accidens, &c.

Dico 2. quod non est impossibile asserere in via Scoti, quod ens importet unam realitatem, communem respectu Dei, & Creaturæ, substantiæ, & accidentis. Contra secundos Scotistas.

Probat̃ur primò, ex Scoto in 1. dist. 8. quæst. 3. §. ad primum argumentum; ubi habet, hæc verba; requiritur distinctio inter illud, à quo accipitur conceptus communis, & illud, à quo accipitur conceptus proprius, non ut distinctio realitatis, & realitatis, sed, ut distinctio realitatis, & modi proprii, & intrinseci ejusdem; quæ distinctio sufficit ad habendum perfectum conceptum, vel imperfectum de eodem, quorum imperfectus sit communis, & perfectus sit proprius; ergo, in sententia Scoti, illud in quo conveniunt Deus, & Creatura est realitas entis; consequentia patet; nam Scotus docet, quod illud à quo accipitur conceptus communis sit distinctum ab eò, à quo accipitur conceptus proprius, sed talis distinctio non versatur inter duas realitates, sed inter realitatem, & modum, ergo illud à quo accipitur conceptus communis, sive convenientiæ Dei, & Creaturæ est realitas, & illud à quo accipitur conceptus proprius est modus, ergo ens dicit realitatem.

Probat̃ur 2. per Scotum in 1. dist. 3. quæst. 2. datur univocatio realis inter Deum, & Creaturam, sed negata realitate objectiva communi entis, non daretur univocatio realis metaphysica, ergo &c.

Minor probatur, negata realitate entis, Deus, & Creatura in nihilo convenirent à parte rei, ergo, non daretur univocatio realis &c. Consequentia probatur; nam Deus, & Creatura solùm convenirent, in nomine, nempè in conceptu abstracto à nomine communi, non vero à realitate communi entis.

Probatur 3. conceptus entis incommuni, qui est alius à conceptu entis creati, & increati est univocus, ut probatum est supra; sed negata realitate objectiva, & communi entis Deo, & Creaturæ, non posset assignari hic conceptus, qui esset alius à conceptu entis creati, vel increati, vel conceptus, qui esset neuter, & inclusus in ente creato, & increato, ergo negata realitate, negatur quoque conceptus entis; minor patet, nam negata realitate communi entis, non remanerent, nisi realitates particulares, ergo conceptus, qui assignaretur, vel esset conceptus entis creati, vel increati, ergo non alius, & distinctus, ergo non assignatur conceptus neuter, & consequenter, nec univocus.

Probatur 4. Scotus in 2. dist. 3. quæst. 1. §. contra, admittit naturam communem lapidis, hominis &c. à parte rei, ergo etiam naturam entis à parte rei, consequentia probatur; nam illæ rationes, quæ probant dari naturam à parte rei, V. G. hominis, lapidis &c. Probant etiam dari realitatem entis, & communem à parte rei; antecedens patet; nam prima ratio Scoti, qua probat naturam lapidis esse communem, & non de se hanc est ista;

ista; Quia natura lapidis, quando intelligitur sub ratione universali, non intelligitur sub ratione opposita suæ rationi, quòd necessariò eveniret, si natura lapidis esset de se hæc, & singularis, ergo secundum Scotum, eò, quòd natura lapidis potest intelligi, ut universalis, sive, ut communis, cum non sit de se hæc, nam, aliter intelligeretur sub ratione opposita suæ naturæ; sequitur, quòd dum ens intelligitur esse à parte rei, tunc est objectum intellectus, & per consequens, prius naturaliter ipso actu intellectus; sed hoc modo Scotus discurret de natura communi, ergo si in illo priori per Scotistas adversarios negatur realitas; ens est de se singulare, & intellectus intelligendo ens sub ratione universali, intelligeret ens sub ratione opposita suæ naturæ, quòd in sententia Scoti non est verum.

Probatur 5. Scotus in 2. dist. 3. quest. 1. lit. B. concludit inter Petrum, & Paulum dari identitatem realem, & convenientiæ in unitate humanitatis, quæ relatio realis, non est nisi supra fundamentum reale; hoc supposito, sic arguo; inter Deum, & Creaturam nullo intellectu cogitante, in ratione entis, datur relatio convenientiæ realis, sicut inter Petrum, & Paulum, in ratione humanitatis, ergo sicut inter Petrum, & Paulum datur unitas realis formalis, quæ est fundamentum convenientiæ realis, ita pariter inter Deum, & Creaturam debet dari unitas realis, realis entis, quæ sit fundamentum convenientiæ realis, er-

go datur realitas entis communis Deo, & Creatura.

Probatur 6., ex Scoto Theoremate 4. Cuilibet universali correspondet in re aliquis gradus entitatis, in quo conveniunt contempta sub universali; sed conceptus communis entis est universalis metaphysicæ, cum sit realis, ergo tali conceptui debet correspondere aliquis gradus entitatis in re, in quo conveniant contempta sub universali, ergo cuilibet universali correspondet in re, una realitas; sed ens est universale, ergo &c. Confirmatur; nam omnes expositores, commentando verba Scoti, quod cuilibet universali correspondet in re aliquis gradus entitatis adducunt pro ratione hoc absurdum; quia dato opposito, non magis diceretur homo universalis, quam fortis; sed si enti, ut universali metaphysico non responderet in re aliquis gradus entitatis, ergo non magis diceretur ens universale, quam tale ens. Tum quia aliter universale non posset predicari in quid de re extra, sed conceptus entis predicatur in quid de re extra, scilicet de Deo, & Creatura, ex Scoto in 1. dist. 8. quæst. 3. §. ad primum argumentum, ergo in sententia Scoti, conceptui entis correspondet in re aliquis gradus entitatis, in quo conveniunt &c. & consequenter &c.

Obicies 1. pro secundis Scotistis, authoritate Scoti in primo dist. 8. quæst. 3. §. ad argumenta, solvendo argumentum Henrici probantis, non posse dari aliquod commune univocum Deo, & Creatura.

Creaturæ, quia primò diversa in nullo conveniunt, & Deus, & Creatura sunt primò diversa; habet hæc verba, ad secundum patèbit ex 2. articulo, quòd Deus, & Creatura non sunt primò diversa in conceptibus, sunt tamen primò diversa in realitate, quia in nulla realitate conveniunt, & quòd possit esse conceptus communis, sine convenientia in re, vel realitate, in sequenti dicetur, hæc Scotus, ergo in sententia Scoti, non datur ista realitas &c. Respondet Faber. Faventinus Theomate 94. distinguendo consequens sunt primò diversa in realitate prædicamentali, & generica, concedo, in realitate transcendentali, & præscindente à potentialitate, nego, de prima loquitur Scotus, non de 2. Respondet Canonicus, primo physicorum, quest. 3. § per evidentiam; distinguendo consequens; non datur realitas subjectiva entis, concedo consequentiam, quare Deus, & Creatura sunt primò diversa, & se totis distinguuntur, secundum realitatem metaphysicam, objectivam, nego; sit exemplum, conceptui specifico hominis correspondet uno modo realitas naturæ animalis, non determinatè ad hoc, vel ad illud suppositum; alio modo correspondet illi realitas, ut participata, & determinata in diversis suppositis; primo modo, ista realitas non habet esse, nisi objectivum, & unitatem propriam correspondet soli realitati; secundo modo habet esse subjectivum in effectu, & sic non correspondet sibi aliqua unitas, sed potius pluralitas, cum sit in illis plurificata, ista tamen,

plura ponunt fundamentum remotum dictæ unitatis; similiter conceptui entis correspondet duplex realitas, uno modo ipsa entitas non determinata ad hanc, vel illam entitatem, nec ad existere, vel non existere, nec ad hunc modum essendi, vel illum, & sicut habet realitatem, habet propriam entitatem, & esse objectivum præcisè, & secundùm hanc accidit sibi omnis entitas singularizata, & omnis modus essendi determinatus; Alio modo correspondet sibi entitas ut determinata, & plurificata in diversis suppositis actu existentibus, & secundùm hanc, non habet esse objectivum, nec aliquam unitatem, immò totalem diversitatem, hæc **Canonicus**, & nihil clarius, ait quidam novus **Scotista**.

Obicies 2. In Deo quid quid est, est singulare, ergo in Deo non datur ista natura entis, ut communis, consequenter &c. Respondetur primò, distinguendo antecedens, quid quid est in Deo est singulare in esse subjectivo, concedo antecedens, in esse objectivo, nego antecedens, ergo &c. Nam realitas entis in esse objectivo, non subjectivo, est communis Deo, & Creaturæ. Respondetur 2. distinguendo antecedens, quid quid existit in Deo, ut incommunicabile ad extra est singulare à se, concedo antecedens; quid quid existit in Deo, ut communicabile ad extra est singulare, nego antecedens; nam ut ait **Trombeta** quæst. 2. metaphysicæ ad tertium principale; omne, quod est in Deo, incommunicabile ad extra, sicuti est Deitas, im-

men;

mensitas, immutabilitas, quæ competunt ipsi Deo, & non aliis, sunt de se necesse esse, & singularia; sed rationes aliquæ formales, quæ sunt in Deo, & non repugnant Creaturis communicari, non oportet, quòd sint de se necesse esse, & singulares, cujusmodi est in casu realitas entis.

Obicies 3. Prædicata quidditativa Dei non distinguuntur ex natura rei inter se; sed realitas entis est prædicatum quidditativum, ergo in Deo non distinguitur ex natura rei à Deitate, ergo, sicut Deitas non est communis Deo, & Creaturæ à parte rei, ita nec realitas entis; Major probatur, ex Scoto in primo dist. 8. quæst. 4. lit. S. ubi habet hæc verba, ad secundum exemplum de homine, qui non uno modo, nec una consideratione dicit hæc tria, corpus, rationale, homo, ergo, sic dicendum, est de realitate entis, & Deitatis, scilicet, quòd sola consideratione distinguantur. Respondetur ex doctrina Boneti, argutissimi Scotistæ, lib. 2. sue Theologiæ naturalis, §. amplius autem, ubi habet hæc verba; patet autem in istis principiis positis, quòd essentia primi motoris propter suam infinitatem, non identificat sibi omne compossibile cum ea, quia non identificat sibi quidditatem entis omnino, absque omni non identitate, sive distinctione, nec quidditatem substantiæ, nec aliquod prædicatum commune sibi, & aliis, hæc Bonetus, quare ad probationem majoris, dico, quòd textus ille non est Scoti; sed est additio quædam aliorum, ut videre est.

Obi,

Obicies 4. si conceptus entis fundaretur in una natura communi Deo, & Creaturæ; sequeretur dari compositionem saltē metaphysicam, in Deo ex actu, & potentia; sed hoc est falsum, ergo &c. sequela majoris patet; nam data realitate entis esset in Deo realitas contrahibilis, & contrahens, ergo compositio metaphysica; Consequentia etiam patet, tum ratione, quia, ex contrahibili, & contrahente habetur metaphysica compositio; Tum autoritate Scoti, in 2. dist. 3. quæst. 6. lit. G. ubi respondens ad primum argumētum, ait, quod individuum in quo est natura contrahibilis est compositus illa natura, ergo Scotus concedit, in quo est natura contrahibilis, sit individuum aliqua compositione compositum, ergo si in Deo esset ista realitas contrahibilis, esset Deus magis metaphysicæ compositus, quàm natura communis entis. Respondetur cum Boneto, lib. primo Theologiæ naturalis cap. primo, & lib. 2. cap. 8. negando sequelam majoris, ad probationem, distinguo antecedens, ex contrahibili, & contrahente finitis fit compositio metaphysica, concedo antecedens; non finitis, nego antecedens, & quando Scotus docet individuum esse compositum in natura contrahibili, supponit, quod tam natura contrahibilis, quàm differentia individualis contrahens sint entia positivè finita, ut etiam deducitur ex titulo quæstionis, in qua citatur Doctor subtilissimus, nam ibi quæritur, utrum substantia materialis sit individua, per aliquam entitatem positivam

vam determinantem per se naturam ad singularitatem, cum ergo omnis substantia materialis sit finita, bene concedit Scotus, quod individuum, in quo est natura contrahibilis sit compositum in natura; sed non sic potest dici de natura entis in Deo; Tum quia non est finita positivè; Tum quia radix, ex qua componentia dicuntur habere rationem partis est ex eo, quia debent esse finita, & ideo Deus non est compositus.

Instabis, realitas entis, quia communis Deo, & Creaturae ex se non est finita, ergo in Deo poterit habere rationem partis, & componere. Respondent, cum Boneto concedendo antecedens, sed negant consequentiam; nam ad habendam rationem partis non sufficit ex se non habere infinitatem, sed requiritur, quod habeat finitatem positivam pro gradu intrinseco; modo quidditas entis, substantiae, & spiritus in quibus univocatur Deus non habent finitatem pro gradu intrinseco, hæc Bonetus.

Instabis, si requiritur, quod illud, quod componit sit ex se finitum positivè, ergo realitas entis in Creatura non facit compositionem metaphysicam, & sic simplex erit Creatura, sicut Deus, quod est falsum. Respondent, cum eodem Boneto, negando consequentiam; nam, ut aliquod faciat compositionem, sufficit, quod ambo extrema composita sint finita formaliter, vel, quod alterum eorum sit finitum formaliter, & alterum, nec finitum, nec infinitum, licet ergo realitas entis ex
se

se non sit finita positivè, quia tamen id, quòd eam contrahit est finitum, & limitatum, ideò ens in Creatura facit compositionem.

Obicies 5. Data ista realitate in Deo ab ipsa Deitate distincta formaliter, talis entitas se haberet, ut potentia, & actus, ergo Deus esset compositus, patet hæc consequentia, ex Aristotele 6. metaphysicæ, cap. ultimo, ubi ait, quòd unitas compositi est ex ratione actus, & potentia; probatur antecedens; nam omnis realitas, quæ secundum se est indifferens ad aliqua est potentialis ad illa, pro eo tunc, pro quo est indifferens, & debet esse alia realitas, quæ non est indifferens, sed se habet, ut actus; sed realitas entis est indifferens ad Deum, & Creaturam, Deitas verò non sic indifferens, ergo, realitas entis in Deo, se habet ut potentia, & Deitas ut actus, ergo Deus esset compositus. Respondetur negando primam partem antecedentis, ad cuius probationem, distinguo majorem; Tunc realitas est potentialis, quando est indifferens ad aliqua finita, & limitata, quæ possunt habere rationem actus, & potentia; phyci, vel metaphysici, concedo majorem, quæ non sic se habent, nego majorem; Vel breviter, quando est indifferens in differentia generica, & limitata, concedo majorem; Transcendentali, & illimitata, idest tam ad finitum, quam ad infinitum, subdistinguo majorem, est potentialis actu, & formaliter, nego majorem, potestativè, & permissivè, concedo majorem; Ens enim quia formaliter præscindit à finitate, & ipsi.

infinite, præscindit quoque actu, & formaliter ab hoc, quòd est habere rationem potentialem, & ab hoc quòd est non habere rationem potentialem; si enim postea conjungetur ens cum Creatura, cujus est habere finitatem pro gradu intrinseco, inducit rationem potentialem; si verò conjungitur cum Deo, cujus est habere infinitatem pro gradu sibi intrinseco, non dicitur induere rationem potentialem, requisitam ad metaphysicam compositionem.

Q U Æ S T I O II.

Quid, & an dentur modi, tam intrinseci, quam extrinseci.

Sciendum primò, quòd modus intrinsecus, & extrinsecus sunt adeò modicæ entitatis, ut per se, & solitariè, nunquam existere possint; nec per Dei potentiam; sed necessariò petunt esse annexi rebus, quas modificant, & determinant; unde res possunt quidem existere sine modis, sed non è contra; ratio à priori est, quia entitas modalis à natura fuit instituta, non ad per se existendum, sed ad modificandam rem per se existentem; ratio verò à posteriori est, quia entitas modalis est de genere relativorum, formaliter consideratorum, cum dicat ordinem ad rem modificatam, & quia formæ relativæ repugnant per se existere, idcirco, etiam fit, quòd modi, etiam per Dei po-
ten-

tentiam, non possunt esse sine eorum subjectis.

Sciendum 2. cum Mastrio disput. 2. metaphisicæ quæst. 6. num. 145. , quòd modus extrinsecus non benè definitur, est ille, qui nec divinitus potest separari à subjecto; nam ista definitio competit aliis, probatur, nam formæ in sententia Thomistarum; passiones, & tertiæ entitates in sententia Scotistarum sunt inseparabiles à subjecto, & tamen non sunt modi extrinseci; Tum, quia non explicat essentiam definiti; sed modus extrinsecus est forma necessariò afficiens subjectū dando illi aliquod, quòd est extra essentiam totam, & individuam existentem in rerum natura, colligitur ex Scoto in 4 dist. 12. quæst. 1. lit. T., ubi loquitur de inhærentia albedinis, quæ dicitur quo albedo inhæret; Dicitur forma loco generis, cæteræ particulæ loco differentiæ; nam per hoc, quòd necessariò afficiat subjectum, significatur ejus inseparabilitas à subjecto, per hoc, quòd dat aliquod, quòd est extra essentiam totam, significat proprium minuens ipsius modi, quòd est novam entitatem non addere rei, sed præ-existentm solūm modificare; per illud, quòd est extra essentiam, totam, & individuam existentem, significatur, discrimen inter modum extrinsecum, & intrinsecum, eò, quia modus extrinsecus supponit rem constitutam in esse quidditativo, & individuali, intrinsecus verò, licèt supponat quidditatem constitutam integrè, & perfectè, saltem inadæquatè, ut volunt multi Scotistæ, non tamen
sup-

supponit illam, ut individualem, & existentem; nam aliqui modi intrinseci consequuntur naturam in esse specifico, ut finitas, & infinitas, necessitas, & contingentia, & alii intrinseci consequuntur naturam in esse individuali, ut sunt gradus intentionis, & remissionis in qualitate, ut etiam exposui 1. 2. metaphysicæ concl. 3.

Dico ergo primò, quòd dantur modi extrinseci, colligitur, ex Scoto in 2. dist. 1. quæst. 5. lit. I., & in 4. dist. 12. quæst. 1. contra Patrem Vulpem, tom. 1. part. 1. disput. 3. intelligentem locum Scoti de modo intrinseco, non extrinseco.

Probatur 1. Scoticè, contra Vulpem; Scotus in 2. dist. 1. quæst. 5., docet relationem esse modum, & non modum intrinsecum fundamenti sicut est infinitas in Deo, ergo Scotus loquitur de modo extrinseco; Antecedens patet, afferendo verba Scoti, quæ sunt ista; Relatio, licet sit modus, non tamen est modus intrinsecus fundamenti, sicut est infinitas in Deo; ergo in sententia Scoti dantur modi extrinseci. Tum, quia, ex Scoto quolib. 3. habetur, quòd modus sit quasi simplex circumstantia rei, & extrinsecè aliquid ergo, &c.

Probatur 2. Quantitas, ut unita, sive inherens importat in obliquo actualem substantiam, & non unita, non importat actualem substantiam; sed talis contradictio non potest verificari ratione suæ quidditatis; quatenus semper est eadem, ergo, diversificatur contradictio ratione modorum diversorum, sub quibus ponitur, scilicet ratio.

tione modi positivi, quando unitur subiecto; & ratione modi negativi, quando separatur à subiecto, ergo debent dari modi extrinseci. Confirmatur; Res Creatæ possunt extrinsecè diversimodè considerari, & verè sine fictione intellectus, ergo debent dari isti modi diversi extrinseci; Antecedens patet, nam eadem res potest considerari, ut unita, & ut separata, ut propinqua, &, ut distans, ut terminans totum, & ut terminans partem, ergo in tali casu res non variantur, nisi extrinsecè.

Obicies, cum Fabro 5. metaphysicæ, unio, præsentia localis, actio, passio, &c. sunt accidentia, ut patet, ergo non sunt ponendi modi extrinseci, ultra accidentia; Respondetur, distinguendo antecedens sunt accidentia absoluta, nego antecedens, relativa, concedo antecedens; nam melius dicæ actiones explicantur sub ratione entitatis modalis relativæ, quàm simpliciter, sub ratione accidentis, ut sic, sive sub ratione accidentis relativi solùm; Paternitas, enim est verè accidens relativum, & tamen non dicitur extrinsecè, sed intrinsecè advenire patri. Instabis, unio, præsentia localis, actio, passio, &c. ut modi extrinseci, sunt relationes extrinsecus advenientes, ergo non sunt modi extrinseci. Respondetur, cum Scoto ubi supra, concedendo antecedens, & negando consequentiam; nam possunt dici relationes, & modi; dicuntur relationes, quia cadunt sub ente diviso, idest absoluto, & respectivo; dicuntur modi, quatenus

tenus sub tali necessitate sunt semper affixi eorum subjectis, & pro ut subjecta determinant, & modificant, & constituunt, in ipsa eorum actualitate.

Dico 2. Quòd dantur modi intrinseci; sic Scotus in 1. dist. 2. quæst. 2., & alibi; & modus intrinsecus est ille, qui additus alteri non variat ejus rationem formalem; sic Scotus in 1. dist. 8. quæst. 3., & 4.

Probatur prima pars. Datur una, & eadem quidditas diversimodè considerata, ergo oportet alium, & alium modum ponere correspondentem isti considerationi diversæ; Antecedens patet, nam albedo considerata sub quatuor graduum intentionis, nō distinguitur quidditative à seipsa considerata, sine ista intentione. Tum, quia est antiqua divisio, quòd quidquid est, aut est res, accipiendo rem pro quidditate, aut est modus rei, ergo ut salvetur ista divisio debent dari isti modi intrinseci.

Probatur secunda pars. Definitio modi intrinseci constat ex genere, & differentia, ergo, &c. Antecedens probatur, nam illa particula, additus alteri, stat loco generis, quia per talem convenit cum differentia, quæ etiam additur generi; illa particula, non variat rationem formalem ejus, stat loco differentia, nam differentia variat essentiam rei, rationale, enim dum additur animali facit hominem; si verò tollatur rationale, & etiam sensibile, statim fit quidditas, & definitio plantæ;

T

non

non sic de modo dicere possumus, nam additus, vel sublatus, nunquam variat statum quidditativum rei, unde infinitas, quæ est modus intrinsecus Dei, posita in Deo, non variat quidditatem Dei; sic exemplum, quidditas Dei definitur sic, Deus est ens à se, & per se subsistens, si huic quidditati addatur infinitas, dicendo; Deus est ens à se, & per se subsistens, & infinitum, per hanc particulam infinitum non variatur essentia Dei explicata per ens à se, & per se subsistens ergo, &c. Confirmatur exemplo hominis; nam si addamus ad definitionem hominis finitatem; dicendo, homo est animal rationale finitum, hoc finitum non variat definitionem essentialem hominis ergo bene definitur, &c.

Obicies 1. Rationale ponitur differentia essentialis, & tamen non variat rationem formalem animalis, quod contrahit, animal enim, tam in se; quam in homine dicit suum prædicatum quidditativum, scilicet principium sentiendi, ergo, &c. Respondetur, concedendo antecedens, & negando consequentiam; nam differentie, licet non variant rationem generis, quod contrahunt, variant tamen rationem speciei, constituta ex genere, & differentia, & ideo Aristoteles 8. metaphysicæ text. 2. docet, quod differentie rerum in esse quidditativo, se habent sicut numeri, nam sicut addita, vel ablata unitate, statim variatur species numeri, sic addita, vel ablata differentia, statim variatur species; At verò modi intrinseci non sic,

fic, nam sive addantur, sive auferantur, non variant statum quidditativum rei, quare animal, ut rationale, specie distinguitur ab animali non rationali. Instabis, Deus, & Creatura sunt primò diversa, sed si non differrent per finitatem, & infinitatem, non essent primò diversa, quia convenirent in essentia ergo, Respondetur, concedendo majorem, & negando minorem, nam licet non differrent essentialiter ratione modorum; differrent tamen essentialiter ratione prædicatorum exigentium tales modos, & sic non sequitur, quòd non sint primò diversa.

Obicies 2. Ens non descendit ad decem prædicamenta, nisi per modos intrinsecos essendi, ergo si modi intrinseci non variant rationem intrinsecam illorum, quòrum sunt modi, prædicamenta essentialiter non distinguerentur. Respondetur, distinguendo antecedens, nisi per modos, tamquam per rationes secundarias, & nobis notas, concedo antecedens, tamquam per rationes primarias, nego antecedens; nam ens finitum descendit ad substantiam, & accidens per proprias differentias, quamvis nobis ignotas, dicitur verò à posteriori descendere per perfectiorem ad substantiã, & per inhærentiam ad accidens, quia isti modi sunt magis nobis noti; quam ultimæ differentię, quæ possunt describi per esse principia exigitiva talium modorum; sed de hoc infra q. 5.

Obicies 3. Omne, quòd est extra rationem formalem alicujus, videtur esse extrinsecum; sed

ita se habet modus, ergo non est intrinsecum, sed omnis modus est extrinsecus. Respondetur primo, negando majorem; nam omnis passio est extra rationem formalem sui subjecti, & tamen ratione identitatis realis, quam habet cum illo, dicitur intrinseca subjecto, ut patet de risibitate, respectu hominis. Respondetur 2. distinguendo majorem, quod positivè est extra rationem formalem alicujus est extrinsecum, concedo majorem; quod solùm negativè nego majorem, & sic distincta minori, negatur consequentia; nam modus intrinsecus positivè non distinguitur à quidditate, cujus est modus, quia non addit illi rationem formalem, sed solùm negativè, ut infra patebit.

Obicies 4. Si animal intelligeretur ad æqualem, & perfectè, à parte rei, intelligeretur, aut, ut rationale, aut, ut irrationale, ut, etiam nos diximus, ergo istæ differentiæ habent rationem modi, ergo non dantur modi intrinseci, prima consequentia probatur; nam neque quidditas potest perfectè, & ad æqualem concipi, quin concipiatur, cum suo modo, ex Scoto in 1. dist. 8. quæst. 3. infra A.A., ergo, etiam differentiæ habent rationem modi, &c. Respondetur, Concedendo antecedens, & negando consequentiam; nam dispar est ratio de differentia, respectu generis, & de modo respectu entis, quod enim animal, non possit intelligi, intelligence ad æqualem, nisi intelligatur, aut, ut rationale, aut, ut irrationale, hoc non provenit, ex eò, quia
indi

indigeat illa differentia; sed ex eò, quia animal de facto reperitur existens à parte rei, aut cum rationali, aut cum irrationali; Ac verò cum ratio entis non possit à parte rei intelligi intellectu adæquata, quin intelligatur, aut finita, aut infinita, hoc provenit, ex eo, quia modi non habent proprias quidditates positivè distinctas ab eis, quorum sunt modi, nam infinitas dicitur, quòd sit Dei, finitas verò Creaturæ.

Q U Æ S T I O III.

Quomodo distinguatur modus intrinsecus à quidditate cuius dicitur modus.

Sciendum est primò, quod, ut melius explicetur id, quod explicatum est supra in textu Aristotelis 12. metaphysicæ. concl. 3., aliquod esse idem formaliter sita dupliciter respectu alterius, uno modo positivè, & alio modo negativè, illud est formaliter idem alicui positivè, quòd est de ejus essentia, & de intrinseca formalitate ipsius, eo modo, quo animal est de essentia hominis; illud est formaliter idem alicui negativè, quòd non habet distinctam formalitatem ab illo.

Sciendum 3. Quòd aliqua distinguuntur formaliter, potest esse duobus modis, uno modo positivè, & alio modo negativè, Negative, quia non est de illius essentia, à quo distinguitur positivè, quia habet distinctam formalitatem ab illo, ita, quòd

quòd ista duo concurrunt in perfecta, & completa distinctione formali, quia benè sequitur, A., distinguitur formaliter à B., ergo, non est de essentia, B, & habet distinctam formalitatem à B., ex quo sequitur, quòd, cui competit aliqua istarum distinctionum, potest dici distingui formaliter, quatenus non est de essentia, & potest dici, quòd non distinguatur formaliter, quatenus non habet propriam, & distinctam formalitatem; & sic non implicat, quòd aliquod dicatur idem formaliter alicui, per hoc, quia, non habet distinctam formalitatem, & non idem formaliter, quia non est de essentia alicujus.

Dico ergo, quòd modi intrinseci, non distinguuntur formaliter positivè à quidditate cujus sunt modi; sic Scotus in primo dist. 8. quest. 2. infra. A. A. & dist. 31. quest. unica. B.; sed distinguuntur formaliter negativè, à quidditate cujus sunt modi; sic etiam Scotus citatus lic. C., & quest. 3. prologi, ubi docet, posse nos naturaliter cognoscere Deum sub ratione infiniti, non autem sub ratione Deitatis; contra aliquos Scotistas, sibi persuadentes, infinitatem esse de quidditate Dei.

Probaturs, prima pars; infinitas non est conceptibilis, absque quidditate cujus est modus intrinsecus, ergo non habet distinctam formalitatem ab illa, ergo ab ea non distinguitur formaliter positivè; antecedens probatur; nam quando concipio infinitatem, necessario concipio, & quidditatem aliquam habentem esse ita illimitatam, ut ei
repu-

repugnat habere limitationem, & terminum perfectionis, ergo infinitas non est conceptibilis; absque quidditate cuius est infinitas.

Probatur 1. pars; modi intrinseci non sunt de essentia suarum quidditatum, & ex alio capite non possunt perfecte concipi, sine quidditatibus, ergo distinguuntur formaliter negativè; antecedens probatur; nullum posterius est de quidditate in primo modo dicendi per se prioris; sed infinitas, tam respectu Dei, quam respectu entis, respectu quorum ponitur modus, est quid posterius ipso Deo, & ipso ente; sic finitas est quid posterius, tam respectu Creaturæ, quam respectu entis, ergo &c. Confirmatur; nam cur tales modi non sint conceptibiles, nec perfecte, nec imperfecte, sine quidditatibus, hoc potest declarari per analogiam ad modos extrinsecos; isti enim, nec perfecte, nec imperfecte concipiuntur, sine eorum subjectis, cum semper petant esse affixi subjectis, ergo sic etiam modi intrinseci. Confirmatur 2. ablato aliquo, quod est de quidditate alicujus in primo modo dicendi per se, auferitur omne aliud, patet, nam ablata rationalitate, auferitur homo; sed ablata infinitate à quidditate Dei, & entis, adhuc Deus remanet quidditativè Deus, & ens quidditativè ens, ergo modi non sunt formaliter de quidditate subjectorum, ergo &c.

Obicies contra primam, & secundam partem; modus intrinsecus, non distinguitur formaliter à quidditate, cuius est modus; sed est eidem

formaliter negativè, sed ulterius distinguitur formaliter negativè, ergo idem erit formaliter distinctum negativè ab aliquo, & idem formaliter negativè eidem, quòd est maxima contradictio, quia idem, & diversum sunt opposita immediata circa ens ergo &c. Respondetur primò, metaphysicè, concedo totum argumentum; nam idem est dicere in rei veritate, quòd modus sit idem formaliter negativè, solum ei, cujus est modus, & quòd sit distinctus formaliter negativè, quia verò idem, & diversum sunt termini immediate oppositi, ideò pro majori intelligentia. Respondetur 2. logicè; distinguendo antecedens, idem erit distinctum sub diversa ratione acceptum; concedo antecedens, sub eadem ratione acceptum, nego antecedens ergo &c. Modo dico, quòd non sit idem formaliter negativè suæ quidditati per hanc rationem, quia non est de essentia illius, & dicitur etiam, quòd sit idem formaliter negativè per hanc rationem, quia non habet distinctam formalitatem, cum ergo istæ rationes sint diversæ, patet, quòd non idem, & idem non sint rationes oppositæ cum verificentur de eodem sub diversis rationibus.

Obicies 2. Infinitas est de quidditate Dei in primo modo, &c. ergo non distinguitur formaliter negativè à quidditate rei, cujus est modus; Antecedens probatur, nam circumscripto omni eo, quòd non est Deitas, adhuc Deitas est ex se perfecta, sed non dicitur perfecta finitate, ergo in-

fini-

fricitate, ergo infinitas est de quidditate Dei in primo modo dicendi per se: Respondetur, negando antecedens, ad cujus probationem, distinguo majorem; fundamentaliter, concedo majorem, formaliter, nego majorem, sic distincta minori negatur consequentia; nam circumscripto formaliter omni eo, quod formaliter non est Deitas, Deus sua quidditate conciperetur infinitus fundamentaliter, quatenus esset fundamentum necessarium illius modi. Instabis; Deus sua quidditate formaliter est quo majus excogitari non potest, ex Divo Anselmo, ergo sua quidditate formaliter includit infinitatem, ergo infinitas non distinguitur formaliter negativè ab eo cujus est modus. Respondetur primò, concedendo antecedens, & negando consequentiam; nam D. Anselmus non explicavit naturam Dei per quidditatem, sed eam descripsit, eo modo, quo à nobis potest concepti, & quia à nobis sub infinitate concipitur, ideo, &c. Respondetur 2, Dato, quod explicasset Deum per suam quidditatem, non sequitur, quod infinitas sit de quidditate Dei in primo modo, &c.; nam benè salyaretur definitio D. Anselmi, per hoc, quod Deus sit fundamentum, & radix sue infinitatis, ratione cujus Majus ens non est excogitabile: Instabis infinitas est magis intrinseca ipsi Deo, quam propria passio, ergo infinitas est de quidditate Dei, & pertinet ad primam modum dicendi per se, ergo non distinguitur formaliter negativè; Antecedens probatur, adducendo verba Scoti in

Quo.

Quolibeto 5. lit. C., infinitas intensiva dicit modum intrinsecum illius quidditatis cujus est modus, & sic intrinsecus, quod circumscribendo aliquod, quod est proprietas, vel quasi proprietas, adhuc proprietas ejus non excluditur, hæc Scotus, ergo, &c. Respondetur ex eadem doctrina Scoti quolib. 5., concedendo antecedens, & negando consequentiam, ad probationem distinguo primum consequens; infinitas est de quidditate Dei, & pertinet ad primum modum dicendi per se, & ad primum gradum perfectitatis, nego consequentiam, pertinet ad primum modum dicendi per se, quatenus non pertinet ad secundum modum, concedo consequentiam; nam modi intrinseci, pro ut distinguuntur à passionibus, quæ pertinent ad secundum modum, possunt dici pertinere ad primum modum, verùm, pro ut distinguuntur à prædicatis quidditativis, non pertinent ad primum gradum perfectitatis primi modi, sed ad tertium; nam in primo modo dicendi per se datur primus gradus, & est, quando tota definitio prædicatur de toto definito; secundus, quando pars definitionis prædicatur de definito, tertius, quando modus prædicatur de eo cujus est modus; quartus gradus est ad quem pertinent propositiones, quæ reductivè in primo modo reducuntur.

QUÆ.

QUÆSTIO IV.

An modi intrinseci sint formaliter entia, ita ut
ens includatur in conceptu quiddita-
tivo, & formali ipsorum.

Sciendum est, aliquod esse ens dupliciter con-
tingere potest; nam aliud est aliquod esse ens,
& aliud est aliquod esse ensale (si hoc termino
barbaro uti liceat) aliquod esse propriè ens, non
est solum, non esse nihil, ut sic; sed est esse, vel posse
esse in rerum natura in recto, & ut quid; aliquod
autem esse ensale, est esse extra nihil, sive in rerum
natura, solum in obliquo, & ut quò, ita, ut non
sit existens in recto; sed potius sit id, quo aliud
existit, vel id, quo existens qualificatur, afficitur,
& ultimo terminatur; nec talis doctrina absurda
videri debet; patet, enim in exemplo substantiæ,
& accidentis; nam verum est, quòd omne ens, aut
est substantia, aut est accidens, non tamen, omne
id, quòd nec est substantia, nec est accidens in re-
cto, & ut quid est nihil; nam perfectitas non est ac-
cidens, & tamen non est propria id, quòd in recto
existit, sive subsistit, sed solum est id., quo aliquod
propriè, & formaliter per se existit, in existentia
non est propriè substantia, & tamen non est id,
quòd inhaeret, ut colligitur ex Scoto, in 4 dist. 12.
quæst. prima lit. S. sic etiam, licèt verum sit, quòd
hæc propositio sit immediata (aut ens, aut nihil)

ta-

tamen, non sequitur, quòd omne id, quòd non est nihil, sit formaliter ens; nam hoc, quòd opponitur nihilo potest distribui in ens, & in ensale &c.

Dico breviter, quòd modi non sunt formaliter entia, sive ens non includitur formaliter in conceptu formali, & quidditativo modorum; Colligitur ex Scoto in 1. dist. 3. quæst. 3. lic. F. ubi docet quòd ens non est univocum dictum de omnibus per se intelligibilibus, quia non de differentiis ultimis, nec de propriis passionibus-entis.

Probat^{ur} primò; Contrahens est extra rationem formalem contracti, sed modi sunt contrahentia, & ens est contractum, ergo modi sunt extra rationem formalem entis, ergo modi non includunt formaliter ens, aliter formaliter essent extra seipsos; major patet, primo paritate; nam rationale, quia contrahit animal, non includit illud formaliter; secundò ratione; nam aliter idem esset simul contrahens, & contractum, ergo &c.

Probat^{ur} 2. paritate; in genere substantiæ. Substantia de suis contrahentibus non prædicatur formaliter, & quidditative, nam differentiæ substantiæ non dicuntur substantiæ, aliter essent genera, & non differentiæ, ergo modi non debent dici formaliter, & quidditative entia, sed solum aliquitates entis, sive ensales, ut cum Scoto diximus supra &c. Confirmatur, modi extrinseci in sententia adversariorum non sunt formaliter entia, licet à nihilo distinguantur, ergo etiam modi intrinseci, quamvis à nihilo distinguantur.

Pro-

Probat^{ur} 3. Modi præter rationem formalem entis, quàm formaliter includunt per Adversarios, includunt aliquod aliud formaliter, vel nihil, si nihil, ergo, non possunt esse rationes, quibus unum ens distinguitur ab alio ente à posteriori; nam nihil, non potest esse alicujus distinctionis realis, si formaliter includit aliquod, quæro rursus de illo alio, an includat formaliter rationem entis; si sic, ergo datur processus in infinitum, nam, iterum quæri potest, an præter rationem entis includat aliquid, vel nihil, & sic in infinitum, si dicitur, quod illud aliud non includat formaliter rationem entis, ergo sic etiam potest dici de primo, scilicet, quòd modus non includat formaliter rationem entis.

Obicies 1. Illud, quòd includit formaliter definitionem, includit formaliter definitum; sed modi includunt formaliter rationem entis, ergo includunt formaliter ens reale; Minor probatur; nam definitio entis realis est, quòd sit, aut possit esse independenter ab intellectu; sed ita, se habent modi, ergo, &c. Respondetur, concedendo majorem, & negando minorem, ad probationem distinguo majorem, ut quid, & in recto, concedo majorem, ut quo, & in obliquo, nego, sed distinguo minorem, ita, ut modi sint independenter ab intellectu, ut quo, concedo minorem, ut quòd nego minorem, modus enim est extra nihil, & independenter ab intellectu, non ut quòd, scilicet ratione sui, sed ut quo, & ratione illius cujus est

mo-

modus. Respondetur 2. Distinguendo majorem; definitio entis realis, pro, ut opponitur enti rationis, sive nihilo, est, quod sit, aut non repugnat existentia, concedo majorem; Definitio entis realis, pro, ut opponitur modis est, quod sit, aut possit esse; nego majorem, & concessa minori, negatur consequentia; nam utique modi, quatenus contradistingui debent à nihilo, sive ab ente rationis, sunt formaliter entia; Verùm, ut comparamus ens formaliter cum modo ejus, facta tali comparatione, ens formaliter est illud, cui ex natura sua formaliter, & in recto, competit existere; quæ definitio, non competit formaliter modo, cui solum, ex natura sua competit esse limitativum talis existentia entis, quod contrahit, & ratione cujus, postea habet, quod sit identicè ens.

Obicies 2. Modi intrinseci, formaliter distinguuntur à nihilo, ergo formaliter sunt entia, Respondetur primò, quod, etiam Adversarii tenentur solvere hoc argumentum, quod potest fieri contra modos extrinsecos, quia in eorum sententia, modi extrinseci formaliter distinguuntur à nihilo, & tamen, non sunt formaliter entia, & sic omnia argumenta, quæ fiunt contra nos admittentes modos intrinsecos, possunt retorqueri contra ipsos admittentes modos extrinsecos. Respondetur secundò, concedendo antecedens, & negando consequentiam; ut enim formaliter modi distinguuntur à nihilo, sufficit, quod sint à parte rei, quomodocunque, sive identicè, sive formaliter.

ter. Instabis; Tunc aliquid formaliter contra-
stinguitur à nihilo, quando habet formaliter for-
nam oppositam ipsi nihilo; sed forma, formaliter
opposita ipsi nihilo est ens reale, ergo, modus de-
bet includere formaliter ens reale: Respondetur,
concedendo majorem, & distinguendo minorem;
Est ens reale formaliter, sive identicè, concedo
minorem, est solum ens reale, formaliter acce-
ptum, nego minorem; nam modi includunt ens
reale, tamquam formam oppositam formaliter
ipsi nihilo; Verùm non includunt ipsum ens rea-
le quidditivè, & formaliter ratione suarum,
quidditatum formalium, sed solum identicè, & in
obliquo, sicut etiam animal in homine, includit
rationale, tamquam formam formaliter opposi-
tam irrationali, tamen, non includit ipsum ratio-
nale quidditivè, & formaliter; sed solum iden-
ticè, & ratione tertii, scilicet hominis, cum
quo identificantur isti gradus metaphysici.

Obicies 3. Modi, vel sunt formaliter entia,
vel sunt formaliter non entia; alterum ex his, est
necessariò concedendum, cum sint contradicto-
ria; sed non sunt formaliter non entia, ergo sunt
formaliter entia, ergo, &c. Respondetur, negando
majorem; Neutrum enim sunt formaliter; nam, ut
docet Canonicus 1. physicorum, quest. 7. Illæ
propositiones revera à parte rei non contradi-
cunt, quæ in una non negatur, quòd in altera
affirmatur, undè ad hoc, ut contradicunt, sic
efformati debent; vel sunt formaliter entia,
vel

vel non sunt formaliter entia, ita, ut negatio eadat supra copulam. ad faciendam propositionem negativam, & tunc revera est negativa, scilicet, quod non sunt formaliter entia; sed identice entia.

Collige, quod, ut dictum est supra disput. 2. de natura entis quæst. 5., in notabili, quod ens est prædicatum univocum, non tamen est univocè dictum de modis; nam, ut sit prædicatum univocum sufficit, quod prædicetur, secundum idem nomen, & eandem definitionem, ut album de nive, & cygno, ut tamen sit univocè dictum, requiritur, quod tale prædicatum sit essentielle subjecto, quod non evenit in casu, ut patet ex Scoto in 1. dist. 3. quæst. 3., & alibi.

Q U Æ S T I O V.

An ens descendat ad Deum, & Creaturas per modos intrinsecos, an per differentias,

Sciendum, quod, ut dictum est supra 4. metaphisicæ concl. 8., quod ens non potest esse genus, ex Aristotele 3. metaphisicæ, aliàs nulla differentia esset ens quidditative, cum omnis differentia sit extra genus quidditative, sicut formale est extra materiale, modò licet ens non prædicetur quidditative de differentia ultima, cum sit simpliciter simplex, prædicatur quidditative de non
ulti.

ultima, aliter, quælibet differentia esset simpliciter simplex, quòd non conceditur; sic etiam determinavi in 12. metaphysicæ concl. 3., secundum veritatem, & textum Aristotelis, ex quo sequitur, quòd ens non descindit, sive contrahitur per differentias.

Sciendum 2. Quòd sensus quæstionis est; ex eò, quòd ratio entis, sive adequatè, sive inadæquatè, perfectè præscindit à suis inferioribus, ut supra visum est, disput. 2. de natura entis quæst. 8., quæritur per quid fiat tale, vel tale ens, idest per quid determinetur ad Deum, & Creaturam, substantiam, & accidens; nam cum ens sit ratio communis, & præcisa, opus est, ut aliquo modo limiteretur, vel per modos intrinsecos, vel per differentias.

Dico, quòd ens contrahitur ad Deum, & Creaturam, per modos intrinsecos, & nullo modo per differentias, sic Scotus in 1. dist. 8. quæst. 3. ad primum principale; est contra Bonetum, 1. metaphysicæ cap. 2., & 9. metaphysicæ cap. 1., & 2., nec non contra Poncium 3. parte sui cursus disput. 18. quæst. 4., estque communis inter Scotistas.

Probatur 1. Ens, quòd est in Deo modificatur, & determinatur per infinitatem formalem, & ens, quòd est in Creatura per finitatem; sed finitas, & infinitas sunt modi intrinseci, ergo ens contrahitur per modos intrinsecos, major patet; minor probatur; Differentia est realitas alia à realitate generis, quòd determinat, & contrahit, modus au-

tem intrinsecus est gradus realitatis determinabilis; sed gradus intrinsecè perficientes ens intra spheram propriæ realitatis possunt determinare ens, non verò illi, qui sunt extra, ut differentiz, ergo finitas, & infinitas, quæ non sunt, nec possunt esse differentiz contrahunt ens; Major est certa, minor probata est supra 5. metaphysicæ concl. 8., & 12. metaphysicæ concl. 3.

Probat 2. Ex Scoto in 1. dist. 8. quæst. 3. ad primum principale, habetur, quòd conceptus entis contrahibilis, non sit conceptus generis, & conceptus contrahens, non sit conceptus differentiz, ergo ens cum non possit esse genus, neque potest contrahi per differentias, consequentia, jam probata est supra in expositione textus 4. metaphysicæ concl. 8. ergo, &c. Respondet Ponticius disput. 28. num. 34., negando consequentiam; nam Scotus negat. ens esse genus, quatenus ad rationem generis, requiritur ultra rationem contrahibilem, quòd etiam sit quid positivè limitatum; At verò accipiendo genus, quatenus est aliquod prædicabile in quid de pluribus, potest dici, quòd conceptus entis sit conceptus generis.

Contra; Nullum ens cui repugnat. contrahi per distinctam realitatem ab ipso, potest esse genus, ergo ens non potest esse genus; probatur antecedens; nam omne genus est potentiale, & perfectibile per differentiam, sed omne tale perficitur per realitatem, quæ est extra rationem formalem generis, ergo, &c. Subsumo, sed ens, quòd est Indif.

differens ad finitum, & infinitum, & ex ratione suæ infinitatis permissivè, habet, unde includat per identitatem, quidquid contrahit ipsum, ergo non potest contrahi per differentiam, quæ est distincta realitas, &c.

Probatur 3. Si ens haberet rationem generis, accepto genere pro ratione contrahibili, & contrahens haberet rationem differentię, ergo Deus esset metaphysicè compositus, quòd est falsum. Respondet Poncius, negando consequentiam, nam omnis compositio totius debet habere componentia, quæ habeant rationem partis, & quia in casu, nec ens, nec contrahens haberet rationem partis, ideò fit, quòd unita non component aliquod totum, sed solùm faciunt aliquod constitutum.

Contra. Si in casu haberent rationem potentię, scilicèt ens haberet rationem potentię, & differentia rationem actus, ergo componerent metaphysicè, & consequenter Deus esset, &c.

Obicies 1. Modi intrinseci sicut sunt finitas, & infinitas non variant rationem formalē constitutorum per ipsos ex communi sententia Scottistarum, sed Deus, & Creatura, quia per se includunt ens per ipsa contrahentia variantur formaliter, & distinguuntur inter se, & ab omni alio, à quo ens contrahitur, ergo oportet præter finitatem, & infinitatem dari aliquas differentias essentielles per quas ens contrahatur ad Deum, & Creaturas, ad quas differentias essentielles consti-

tutivas Dei, & Creaturæ, consequantur per se po-
 stea modi intrinseci, scilicet infinitas ad Deum, &
 finitas ad Creaturam; Major patet, nam modus
 intrinsecus, supponit ipsam rem constitutam, &
 consequenter ab omni alio distinctam, & conse-
 quenter non potest illam variare; Minor proba-
 tur; nam Deus, & Creatura adeò differunt, ut di-
 catur esse primò diversa, ergo differunt pariter,
 quo ad essentias; sed dato, quòd ens contrahere-
 tur ad Deum, & Creaturam per modos intrinse-
 cos, qui non habet variare essentiam constitui,
 Deus non distingueretur à Creatura, ergo, &c.
 Respondetur breviter, ut dictum est supra quæst.
 2. hujus disputationis; concedendo majorem, &
 negando minorem; nam licet Deus, & Creatura
 non differant essentialiter ratione modorum, dif-
 ferunt tamen essentialiter ratione prædicatorum
 exigentium tales modos, & sic non sequitur,
 quòd Deus non distingueretur essentialiter à
 Creatura, &c.

Collige, quòd ens finitum si descendit ad
 substantiam, & accidens, & cætera prædicamenta
 per differentias oppositas, & rationes priores ipsis
 modis intrinsecis, cum prædicamenta distin-
 guantur essentialiter inter se, videbimus ex pro-
 fessio in libris Porphyrii,

QUE-

Q U Æ S T I O VI

An ens includatur in ultimis differentiis
formaliter.

Sciendum est primò ex Mauricio lib. 1. metaphisicæ quæst. 9., quòd in quolibet composito metaphisico, duo reperiuntur gradus, quorum unus est determinabilis; alter determinativus, V. G. in homine datur gradus animalis, determinabilis, & gradus rationalis, qui determinat; Verùm horum graduum determinabilium, & determinativorum, alii sunt ultimò determinabiles, & ultimò determinativi, alii verò non ultimò determinabiles, nec ultimò determinativi: Gradus ultimus determinabilis est ille, quo non datur ulterius determinabilis, V. G. gradus entis, cum supra ens non detur gradus superior. Gradus non ultimò determinabilis est ille, quo dicitur alius gradus superior, ut sunt rationes omnium generum, quibus est superius, & ultimus determinabilis ratio entis. Similiter gradus ultimus determinativus est ille, quo non potest dari alius gradus, qui ulterius sit determinans, ut est ultima differentia alicujus rei, quia non potest dari differentia magis ultima. Gradus non ultimò determinativus est ille, quo datur ratio ulterius determinativa, ut sunt differentie intermediæ, quibus ulterius datur ratio determinativa, scilicet ultime differentie.

Sciendum 2. Ex eodem Mauritio, quòd hæc est differentia inter rationes ultimò determinabiles, & non ultimò determinabiles, & inter rationes ultimò determinativas, & non ultimò determinativas, scilicèt, quòd rationes ultimò determinabiles, nihil determinativi admixtum habent, ut est ratio entis, quæ cum sit omnium suprema, nullius ulterius potest esse determinativa, nec ratione sui, nec ratione alterius sibi cõjuncti, & idè erit simpliciter tantùm determinabilis; rationes nõ ultimò determinabiles; nõ tantùm sunt determinabiles, sed habent aliquod determinativi admixtum, vel ratione sui, vel ratione alterius sibi cõjuncti, ut V. G. substantia, non est tantùm simpliciter determinabilis per corporeum, & incorporeum, sed habet aliquid determinativi admixtum, scilicèt perfectam per quam ad seipsas determinat ens; similiter rationes ultimò determinativæ sunt simpliciter, & tantùm determinativæ, & nihil quidem determinabilitatis admixtum habent, cujusmodi sunt ultimæ differentia, differentia, enim ultima, non potest esse ulla ratio determinabilis, nam dato opposito, tunc non esset ultima; Rationes verò non ultimò determinativæ sunt illæ, quæ non solum sunt determinativæ, sed habent aliquod determinabilitatis admixtum, vel ratione sui, vel ratione alterius cõjuncti, ut sunt rationes differentiarum intermediarum, quæ sunt determinativæ ex eo, quia sunt differentia, & sunt etiam aliquo modo determinabiles per inferior-

feriores differentias, vel immediatè ratione sui, vel ratione totius, quòd constituunt, ut sensitivum, V. G., quòd est determinabile per rationale, & irrationale, vel ratione sui immediatè, vel ratione alterius, quòd constituunt, etenim dici potest, sensitivum, aliud rationale, aliud esse irrationale, vel saltem animal aliud rationale, aliud irrationale; ex his sequitur, quòd rationes, quæ non sunt ultimò determinabiles, & ultimò determinativæ, non dicunt conceptum simpliciter simplicem; nam ex Scoto in primo dist. 3. quest. 2. §. loquendo igitur; Conceptus simpliciter simplex est ille, qui non est resolubilus in plures conceptus, quorum alter sit determinabilis, & alter determinativus; e contra verò rationes ultimò determinabiles, & ultimò determinativæ, dicunt conceptum simpliciter simplicem, quæ non sunt resolubiles in plures conceptus, ut sunt conceptus entis, & ultimæ differentiæ.

Sciendum 3. Cum Scoto in primo dist. 3. quest. 7. §. ad quæstionem, & in 2. dist. 3. quest. 6. §. ad quæstionem ergo; quòd differentiæ, aliæ sunt ultimæ, & aliæ non ultimæ; Differentia ultima, est illa, quæ sumitur ab ultima realitate formæ, sive est illa, quæ non habet aliam differentiam, sive est illa, quæ non est resolubilus in conceptum quidditativum, & qualificativum, sive in conceptum determinabilem, & determinantem, sed est tantum conceptus qualificativus, sive determinativus, omnes enim diffinitiones istæ, rem eandem,

exprimunt, sub diversis nominibus; Differentia, verò non ultima, est illa, quæ sumitur usque à forma, sed non ab ultima realitate formæ, sive est illa, quæ habet alias differentias ultimas, quia est resolubilis in plures conceptus, scilicet determinabiles, & determinantes, quare ultima differentia potest sumi tripliciter.

Primò prò illa, quæ non est ulterius, determinabilis per aliam, vel aliquam minus communem differentiam, & in hoc sensu accepta, singularitas sola, est differentia ultima, quia omnis alia differentia, tam infima, quàm subalterna, est contrahibilis per singularitatem.

Secundò sumi potest prò differentia, pro qua ita res ita differt ab aliis, ut in nulla formalitate illius differentię conveniant, & in hoc sensu, omnis differentia, tam infima, quàm subalterna potest dici ultima, quia homo V. G. non solum per rationalitatem differt à lapide; sed etiam per sensibilitatem.

Tertiò, sumi potest prò illa, prò qua res ultimò differt essentialiter ab alia re, & in hoc sensu, differentia hominis, in esse hominis, rationalitas, & non sensibilitas dicitur ultima differentia; verùm sensibilitas in hoc sensu dicitur non ultima differentia hominis, in esse hominis; est tamen ultima differentia hominis in esse hominis considerati in esse animalis, & ideò, benè dicunt quidam Scotistæ, differentias esse ultimas stare dupliciter; scilicet, ultimatè determinantis, sicut differentię
indi-

individuales, & ultimæ specificantes, sicut sunt differentię essentialis, & specificę; ut videre est apud Syreætum, & Vallonem.

Dico ergo, quòd ens non includitur formaliter in ultimis rerum differentiis; sic Scotus in 1. dist. 3. quæst. 3. & omnes Scotistę, & formalistę; contra Thomistas, & Neutericos.

Probatur 1. ex doctrina Scoti; si differentię ultimę includerent ens quidditivè, ergo non essent primò diversę, sed potius essent differentes; sed differentię per differentias differunt, ergo ultimę differentię per alias differentias differrent, quæro de istis aliis differentiis, & sic in infinitum, ergo aut dabitur processus infinitum, aut concedendum, dari aliqua primò diversa, quę se totis differant, & in nullo convenient, prior non debet admitti, ergo secundum; sed hoc secundum non subsisteret, si ultimę differentię includerent quidditivè, & formaliter ens, ergo ultimę differentię non includunt formaliter ens.

Probatur 2. Scotice; Quę physicè componunt, resoluntur ultimò in purum actum, & in puram potentiam physicam, ita, ut purus ille actus nihil potentialitatis includat; nec pura potentia aliquid actualitatis includat, ergo, quę metaphysicè componunt, simili resolutione resolvuntur, ultimæ in realitatem purè determinabilem, & in realitatem purè determinatam, ita ut planè nihil unius includatur in alio, sed realitas ultimò determinabilis est realitas entis, & realitas ultimò

de.

determinabilis est realitas entis, & realitas ultimò determinativa est realitas ultimæ differentiæ, ergo ens, & ultima differentia, sic se habent, quod unum nihil alterius quiddicatis includat, ergo, ens non prædicatur formaliter, & quidditative de ultima differentia, nam, quòd prædicatur quidditative de alio, debet quidditative includi in illo. Respōdet ad primam rationem Scoti Suarez disput. 2. metaphysicæ sectione quinta; num. 18. 5. ad primum Scoti fundamentum; quòd differentia, quàmvis ultima potest esse primò diversa ab alia, quàmvis cum illa in ratione entis conveniat; ut patet de ipsis decem generibus, quæ sunt primò diversa, alias non essent genera, & supræma, & tamen conveniunt in ente, nec ob id sequitur, quòd alias habeant differentias per quas differant, ut infert Scotus, quia non differrent, ut rationes, quæ, sed ut rationes, quibus, scilicet non differrent, tamquàm ea, quæ differunt, sed tamquàm, ea quibus alia differunt.

Contra primò, Decem supræma genera sunt primò diversa, solum in realitate subjectiva, & non objectiva, idè conveniunt in ente finito; sed ultimæ differentiæ sunt primò diversæ tam in realitate subjectiva, quàm objectiva, ergo nulla est paritas adducta à Suarez.

Contra 2. Albedo, & nigredo sunt illa, quibus homo albus, & homo niger differunt, & tamen sunt per se differentes propriis differentiis, quia non distinguntur se totis, ergo si ultimæ dif-

fe,

ferentia non differrent se totis , differrent per differentias, consequentia patet ; nam Albedo est ratio, qua homo Albus distinguitur ab homine nigro, & tamen, quia non differt se tota à nigredine, distinguitur ab illa per propriam differentiam, ergo si ultimæ differentia sunt rationes quibus se totis non differunt , semper sequitur , quod differant per alias, & alias differentias, sed hoc non sequitur , ergo &c.

Obicies primò , ex Hurtado ; A differentiis individualibus cognitis confusè , potest abstrahi alia ratio communis differentia ultimæ , ergo differentia ultimæ confusè cognitæ conveniunt in aliqua ratione communi differentia , ut sic , & vagè acceptæ , ergo à fortiori possunt convenire in aliqua ratione communi entis, ergo differentia ultimæ includunt quidditivè ens, consequenter &c. Respondetur, cum Mastro disp. 2. quæst. 7. n. 18. in fine , concedendo antecedens , & negando consequentias ultimas , quia , quàmvis concedamus ab ultimis differentiis posse abstrahi conceptum communem individuationis essentialiter inclusum in eis , non tamen idem iudicium faciendum est de conceptu entis, quia ultimæ differentia comparantur ad conceptum hecceitatis , ut inferiora ad suum superius; ad conceptum verò entis, comparantur, ut contrahentia ad contrahibile, & quia superius , ut superius debet includi in suo inferiori, & contrahibile , ut contrahibile debet esse extra naturam contrahentis (aliter daretur process-

cessus in infinitum) ideò fit , quòd ultimæ differentiæ includant conceptum communem individuationis , & non conceptum communem entis ; Consideratæ enim , ut inferiora in ordine ad suum superius , respiciunt individuum vagum per lineam rectam ; Consideratæ verò , ut contrahentia respiciunt ens à latere , & ideò fit , quòd includant conceptum individui , non verò conceptum entis . Instabis , ultimæ differentiæ convenirent in aliquo , ergo non sunt ultimæ , ergo &c. Respondetur dist. primum consequens , convenirent in aliquo , quòd esset ratio conveniendi , nego consequentiam , ratio disconveniendi , concedo consequentiam , ergo &c. Nam ultimæ differentiæ individuales conveniunt in differre ; includunt enim differentiam sic vagè acceptam , quæ est ratio simpliciter faciendi differre , & per hoc dicunt simpliciter differre , quæ convenientia , disconvenientia potius , quàm , convenientia appellanda est , ergo &c.

Obicies 2. Ex non substantia , non fit substantia ; sed ex ultimis differentiis fit substantia , ergo , sunt substantiæ , ergo , sunt entia . Respondetur . Cum Tataro in primo dist. 3. quæst. 3. , distinguendo majorem ; ex non substantiis , tàm , virtualiter , quàm formaliter non fit substantia , concedo majorem ; ex non substantiis solùm formaliter , nego majorem , & concessa minori , negatur consequentia ; licet enim differentia individuales non sint formaliter substantiæ , cum non ponantur directè in prædicamento substantiæ ;
sunt

sunt tamen substantiæ virtualiter, & participati-
vè, quare possunt dici substantiales, seu substan-
tiæ identicæ, si non formaliter, saltem in obliquo,
si non in recto.

Obicies 3. Major est convenientia unius dif-
ferentiæ cum alia, quàm cum Deo; sed illud, cum
quo conveniunt, prædicatur in quid de eis, ergo,
ens prædicatur in quid de ultimis differentiis;
Major probatur; nam omnis res creata plus di-
stinguitur à Deo, quàm à quacumque re creata,
ergo, cum conveniat cum Deo aliquo modo, se-
quitur, quòd plus conveniat cum aliqua re crea-
ta ergo, &c. Respondetur, negando majorem ad
probationem distinguo antecedens; plus distin-
guitur à Deo, quàm à quacumque re creata, quæ
non est simpliciter primò diversa ab alia, concedo
antecedens, quæ est simpliciter primò diversa, ne-
go antecedens, nam ultimæ differentiæ, sicuti non
includunt ens in ordine ad Deum, ratione cujus
possunt cum Deo convenire, ità non includunt
ens in ordine ad se, ratione cujus possunt quiddi-
tativè convenire, &c. Instabis; Creatum, & in-
creatum distant in infinitum, non sic creatum à
creato, ergo, plus distinguitur res creata à Deo,
quàm à quacumque re creata. Respondetur, con-
cedendo primam partem antecedentis, & distin-
guendo secundam; non sic creatum à creato posi-
tivè, concedo, negativè, & subdistinguo, quatenus
sunt primò diversa, nego, quatenus non sunt pri-
mò diversa, concedo; Verum est, quòd ens crea-
tum

tum positivè finitum, positivè distinguitur ab ente infinito increato in infinitum, cum finitum, & infinitum, &c., & sic etiam verum est, quòd nulum ens creatum finitum distat in infinitum ab alio ente creato finito, cum distantia extremorum participet naturam, cum hoc tamen stat, quòd quando extrema creata sic se habent, quòd unum nihil alterius includat, tunc distant in infinitum negativè, hoc est non habent aliquod esse, in quo finiantur, & terminentur eorum distantia.

Obicies 4. Differentia ultima ex sua ratione formali est aliquid, ergo ex sua ratione formali est ens ergo, &c. Respondetur, distinguendo antecedens, est aliquid, idest aliquid ens, nego antecedens; est aliquid, idest, determinativum entis, concedo antecedens, ergo negatur consequentia. Instas; Hoc determinativum entis est formaliter ens, ergo differentia ultima est formaliter ens; Antecedens probatur; ens formaliter est illud, quòd existit, vel existere potest, sed huiusmodi est hoc determinativum entis ergo, &c. Respondetur negando antecedens, ad probationem, distinguo antecedens, ut quid, & in recto, quòd existit ratione sui, concedo antecedens; ut quo, & in obliquo, si-
vè, quòd existit ratione tertii, ut sunt istæ ultimæ differentia, nego. Instas; Differentiis ultimis ex suis rationibus formalibus convenit esse extra nihil, nullo intellectu cogitante, ergo ex suis rationibus formalibus, ipsis convenit ratio entis; Antecedens probatur; nam formaliter non sunt in-
tra

era nihil ergo formaliter sunt extra nihil; Respondetur, negando antecedens, ad probationem, concedo antecedens, & nego consequentiam; Formaliter enim præscindunt à ratione entis, & sic non sunt formaliter extra, nec infra nihil; nam formaliter sunt rationes limitativæ entis. Instas, Ultimæ differentiæ, quatenus limitant ens non sunt nihil, nam aliter, nihil limitaret ens, ergo quatenus limitant ens, sunt formaliter entia; consequentia sequitur; nam inter ens, & nihil, non datur medium, ergo, &c. Respondetur, concedo antecedens, & distinguendo consequens, sunt formaliter entia, idest convenit ipsis ex sua ratione formali ista ratio entis, nego consequentiam, sunt formaliter entia, idest, ratio formalis entis, etiam ipsis convenit, concedo consequentiam; Aliud enim est, quòd ratio formalis entis conveniat differentiis, & aliud est, quòd ratio formalis entis conveniat ipsis, ex ratione formali differentiarum, primum conceditur, nam inferitur solùm differentiã esse identicè ens; secundùm negatur, quia inferitur ipsas esse formaliter entia, &c.

Obicies 5. Idem est formaliter constitutum entis realis, & ens reale; sed ultima differentia est formaliter constitutiva entis realis, ergo est formaliter ens reale; Major probatur, nam nemo dat, quòd non habet ergo, &c. Respondetur, negando majorem, ad probationem, distinguo antecedens, nemo dat, quòd non habet, vel, ut, quo, vel, ut quòd, seù in recto, seù in obliquo, concedo antece-

tecedens, ut quòd tantùm, nego antecedens; Differentia enim, est quo ens est formaliter tale ens, non tamen ipsa est formaliter ens; Albedo enim, est ratio qua paries est albus, non tamen ipsa est formaliter alba, relatio, est qua aliquod refertur, non tamen ipsa refertur; vel potest dici, quòd differentia ultima est constitutiva talis entis realis, non entis realis, ut sic, &c.

Obicies ultimò; Differentia ultima, est una, vera, bona, ergo est formaliter ens; Respondetur, distinguendo antecedens, identicè, denominativè, virtualiter, in obliquo, concedo antecedens, formaliter, & in recto, nego antecedens. Instabis, ens, & ultima differentia sunt duo objecta formalia, ergo, differentia ultima est formaliter ens. Respondetur, concedendo antecedens, & negando consequentiam, nam sunt secundariò objecta formalia, sed non formalitet; Ens enim, formaliter est, quòd intelligitur, ultima differentia verò intelligitur, ut quo.

Q U Æ S T I O VII.

An ens formaliter includatur in suis
passionibus conjunctis.

Sciendum, quòd jam dictum supra, in expositione text. 6. metaphysicæ concl. 2. quòd passionibus conjunctæ ipsius entis sunt unitas, veritas, & bonitas, & 4. metaphysicæ conclu. 7. exposui, quòd

quòd passio est eadem realiter cum suo subjecto; non verò formaliter, & conc. 11. probavi, quòd communiter, transcendenter, & simpliciter, unum, & ens dicunt eandem naturam convertibiliter realiter, idè quæritur, an ens formaliter includatur in suis passionibus conjunctis.

Dico, quòd ens formaliter non includitur in suis passionibus; sic Scotus in 1. dist. 3. quæst. 3. contra Neutericos.

Probatur primò Scoticè; quòd ponitur in ratione formali alicujus, tamquam additum, non prædicatur de illo inquit; si vè non includitur formaliter in illo, sed ens ponitur in definitione passionum, tamquam additum, ergo non includitur formaliter in passionibus; Major est Aristotelis; 7. metaphysicæ text. 17. & 18. ubi probat, quòd substantia non prædicatur de accidente inquit; quia ponitur in definitione accidentis; tamquam additum; minor est clara; ergo &c. Confirmatur, ex Aristotele primo posteriorum; cap. 18. propositiones per se, non convertuntur, idest, si prædicatum dicitur de subjecto per se, è contra subjectum non dicitur de prædicato per se, ergo si ista est per se in secundo modo; ens est unum, hæc alia, unum est ens, non poterit esse per se, nec in primo, nec in secundo modo, sed quasi per accidens, sicut ista est per accidens, risibilis est homo, ergo ens non includitur formaliter in sua passione; & si quæras, cur Aristoteles dixerit, quòd propositiones per se, non convertuntur, dico pro ut exposui supra ter-

tio metaphysicæ conclusionē 10. , quia propositio per se dicit causalitatem , & quia non datur mixta causalitas , ideo fit , quod si ista , homo est risibilis , est per se , in secundo modo à posteriori ; ista conversâ , risibilis est homo , est per accidens , ergo &c.

Obicies primò ; Passiones entis realis , sunt reales , & concipiuntur , aut , ut existentes , aut , ut potentes existere , ergo sunt formaliter entia . Respondetur distinguendo , secundam partem antecedentis ; Directè , & immediatè est ens formaliter sumptim , nego ; Inadæquatè , & mediatè , concedo , hoc est ratione subjecti ; & ideo non sunt formaliter entia , sed identicè .

Obicies 2. Nulla prædicatio est vera in abstracto , nisi sit quidditativa , sed in abstracto , unitas , bonitas , veritas recipiunt prædicationem entis ; nam valet dicere , unitas est ens , ergo tales propositiones sunt quidditivæ , ergo ens prædicatur quidditativè de passionibus . Respondetur , cum Scoto Quolibeto quinto , negando majorem ; nam in divinis , hæc propositio est vera in abstracto , paternitas est divinitas , & tamen non est quidditativa , & formalis , sed solum identicè ; sic etiam in creatis , hæc propositio , unitas est ens , est vera identicè , non formaliter . Instas , cum Mastro , ergo saltem in concreto , hæc propositio , unum est ens , est quidditativa . Respondetur primo negando consequentiam , cum sit indirecta . Respondetur 2. gratis concessa consequentia , negatur postea , quod

quòd ens formaliter dicatur de suis passionibus; nam in casu, solùm sequitur, quòd formaliter dicatur de illo, quòd dicitur unum, non verò de unitate in se, quæ est passio entis, quo pacto conceditur ista, rationale est animal, ut propositio in primo modo, non quòd animal includatur in conceptu differentie, sed hominis, qui dicitur rationalis.

Obicies 3. Superius includitur formaliter in suo inferiori; sed ens est superius, ergo includitur formaliter in suis passionibus. Respondetur, distinguendo majorem, in suo inferiori, quòd propriè respicit per lineam rectam, concedo majorem, quòd respicit lateraliter, nego majorem, nam superius non convertitur cum suo inferiori; subjectum verò, & passio identicè convertuntur, quare inferiora, quæ propriè, & per lineam rectam etiam respicit, ut Deus, & Creatura, substantia, & accidentis, nec non omnia decem prædicamenta, & species, modi verò intrinseci, & differentie rerum, quia respiciuntur ab ente lateraliter, identicè solùm, & non quidditative includunt ens; sic pariter passiones, licet sint convertibiles cum eorum subjectis, propter eandem rationem, non includunt ens formaliter, sed solùm identicè.

Collige, quòd ens respectu Dei, & Creature; substantie, & accidentis, decem generum, specierum, differentiarum non ultimarum est univocum prædicatum, & univocè prædicari, cum formaliter, & quidditative includatur in eorum conce-

ptibus; valet enim dicere, Deus est formaliter ens; Creatura est formaliter ens, substantia &c. Nam hoc requiritur ad univocè prædicari, ut diximus supra disp. 2. quæst. 5. cum Scoto in 1. dist. 3. quæst. 3. Respectu verò modorum intrinsecorum, ultimarum differentiarum, & passionum ipsius, est solum prædicatum univocum, cum dicat unum conceptum illis communem, non tamen univocè prædicatur, quia talis conceptus non est in illis quidditative inclusus.

Q U Æ S T I O VIII.

An ens in quantum ens reduplicativè habeat principia.

Sciendum cum Scoto quæst. 3. prologi, quòd principia sunt duplicis generis, scilicèt; alia essendi, alia cognoscendi; principium essendi, est illud, undè res incipit, cum fit, & hoc dupliciter, vel negativum, ut privativum; vel positivum, & hoc iterum dupliciter, vel extrinsecum, ut efficiens, & finis, vel intrinsecum, ut materia; & forma, respectu compositi materialis, & istud iterum dupliciter, vel causans, vel non causans, ut initiū; causans adhuc dupliciter, vel physicum, ut materia, & forma, vel metaphysicum, ut genus, & differentia: Principium cognoscendi est illud, quòd sui cognitione, ducit nos in cognitionem alterius rei, & est duplex, vel incomplexum, ut est fu-
mus

mus respectu ignis, vel complexum, ut qualibet propositio antecedens ex qua consequentia sumitur, undè supposito etiam, quæ dixi in expositione text. 4. metaphysicæ conc. 5.

Dico, quòd ens, in quantum ens reduplicativè non habet sua principia essendi; sic Scotus quæst. 3. prologi.

Probatursi ens reduplicativè sumptum haberet principia, vel essent extrinseca, ut finis, & efficiens; vel intrinseca, ut materia, & forma in genere physico; vel genus, & differentia, vel actus, & potentia in genere metaphysico, sed nec illa nec ista habere potest ens in quantum ens reduplicativè sumptum, ergo &c. Minor probatur; quòd competit enti in se, competit cuilibet contento sub se, sed non competit cuilibet enti habere ista principia, tam intrinseca, quàm extrinseca, ut patet de Deo qui continetur sub ente in communi, & tamen non potest dici, quòd habeat principia intrinseca, vel extrinseca, ergo ens, ut ens reduplicativè sumptum non habet principia essendi. Confirmatur. Eius, ut ens, ut est commune Deo, & Creature, substantiæ, & accidenti, abstrahit à ratione causæ, & causati, à ratione principii, & principii, à ratione dependentiæ, & independentiæ, alias non posset esse commune Deo, & Creature, quæ à talibus rationibus abstrahunt, sed si ens haberet principia, non posset abstrahere à ratione principii, & principii, ergo non habet principia essendi.

Obicies 1. Ens fit, incipit, est ex essentia, & existentia; sed essentia, & existentia sunt principia essendi ipsius entis, ergo ens &c. Respondetur distinguendo majorem; per modum nostrum intelligendi, concedo majorem; à parte rei, nego majorem; nam ens commune Deo, & Creatura, numquam incipit, & consequenter, numquam fuit factum, semper enim habuit suam essentiam, & existentiam, quam essentiam, & existentiam, nos per modum intelligendi concipimus, uti principia ipsius entis, ens enim reale definiri solet per non repugnantiam ad existendum, per quam non repugnantiam, magis explicari solet realis essentia rerum; nam cum essentia, & existentia integrent quodammodo, & constituent conceptum entis, hoc inquam pacto principia essendi appellari solent.

Obicies 2. Ens in quantum ens est subjectum metaphysicæ; sed per Aristotelem, omne subjectum debet habere principia, partes, & passiones, ergo ens in quantum habet &c. Respondetur distinguendo minorem; principia cognoscendi, concedo minorem; principia essendi, nego minorem; si enim ens, in quantum ens haberet principia essendi, daretur processus in infinitum, nam principium entis debet esse ens, aliter non ens, esset principium entis, iterum illud ens debere habere principia quod esset aliud ens.

Dico 2. Quod ens, ut ens habet principia cognoscendi, sic Scotus, ubi supra quæst. 3. prologi.

Pro-

Probatur 1. Nam principia complexa, seu principia cognoscendi sunt propositiones per se de ipso ente, quibus demonstrantur ejus passionēs, sed si ens non haberet hujusmodi principia, ens non esset scibile, ergo habet hujusmodi principia complexa.

Probatur 2. ens, ut ens, est objectum metaphisicæ, ergo debet habere principia cognoscendi, & demonstrandi passionēs, ergo &c.

Obicies contra hanc secundam partem; medium, siue principium demonstrandi passionēs de subiecto est definitio, sed ens non potest defini, cum sit simpliciter simplex, ergo non habet principia. Respondetur, distinguendo majorem, est definitio subiecti, siue formati, siue æquivalens, concedo majorem formati tantum, nego majorem; nam conceptus quidditativus, potest esse medium demonstrandi passionēs de subiecto.

Q V Æ S T I O IX.

Quod nam sit principium complexum omnium principiorum ipsius entis.

Sciendum, quod multa sunt principia complexa, quibus certitudo demonstrationum, & veritas scientiarum nititur, & sunt impossibile est, idem simul esse, & non esse &c. Quodlibet est, vel non est; Quid quid est, quando est, necesse est esse; si ab æqualibus, æqualia demas, quæ remanent, sunt æqualia &c.

Sciendum est 2. Quòd duplex datur genus demonstrationis, scilicet, & à priori; & deducens ad impossibile; primum procedit ex causis ad effectum, vel ab essentia rei ad passionem demonstrandam; secundum est repertum, non tantum ad scientiam pariendam, sed etiam ad pravitatem hominis convincendam, undè non solum ad probandas conclusiones inducit, sed etiam ad probanda, & persuadenda prima principia immediata contra protervos; & juxta hoc duplex genus demonstrationis, principia ex quibus demonstrationes illæ fiunt, sunt duplicis generis; nam quædam sunt principia propria deducta ex ipsa essentia rei, ut sunt illa, quæ inserviunt demonstrationi ostensivæ; Quædam verò sunt principia communia, in quæ omnis alia demonstratio, & principia demonstrationis reducuntur, & sunt iam supra, relata, impossibile est idem simul esse, & non esse &c. Et hæc principia inserviunt demonstrationi deducenti ad impossibile, ut docet Aristoteles 4. metaphysicæ cap. 3. & primo posteriorum.

Sciendum 3. Quòd loquendo de principiis pertinentibus ad demonstrationem ostensivam, multa possunt assignari principia entis, cum possint plures demonstrationes de ipso formari; veruntamen, primum omnium, sed non simpliciter est illud, quòd explicat, & definit naturam, & essentiam ipsius entis; loquendo verò de principiis, quibus per deductionem ad impossibile ipsum ens cognosci potest, præcipua entis principia sunt illa

illa supra relata, impossibile est idem &c. Sicut enim adeo communia, ut virtute ipsorum omnis veritas entis convinci possit, per deductionem, ad impossibile.

Dico, quod in serie demonstrationum deducendarum ad impossibile, principium primum simplex, est illud, impossibile est idem simul esse, & non esse; ita Scotus in 1. dist. 3. quæst. 4. §. quantum ad secundum, cum Aristotele 4. metaphysicæ. In serie verò demonstrationis ostensivè potest dici hoc esse primum principium. Quid quid non est nihil, & actu existit est ens; sic Scotus quæst. 3. prologi, nec non Faber. 4. metaphysicæ cap. 2. ubi docet, quod definitio entis sit primum principium in scientia à priori.

Probat 1. pars; illud est simpliciter primum principium quod habet omnes condiciones requisitas ad esse tale principium, sed sic est hoc; impossibile est idem, ergo &c. ergo minor probatur; nam primo est notissimum, & certissimum, cum circa ipsum non contingat errare, non enim est verisimile aliquem existimare illud non esse, certum; secundo est notum ex suppositione, quia in ipso resolvuntur omnes demonstrationes, & ex ipso pendens, non solum veritates conclusivum, sed etiam aliorum principiorum, non simpliciter primorum, tertio, cum alicui proponitur aliqua contradictio de aliqua re, statim cognoscit esse impossibile ipsos de utroque posse verificari, ergo oppositum huius principii non potest cade-

re

re in mente alicujus. Confirmatur; illud est principium simpliciter primum, quo mediante, non solum conclusiones, sed etiam cetera alia principia confirmari possunt, tamquam per illud, quod est fundamentum, & radix omnium principiorum; sed hoc principium, impossibile est, idem simul esse, & non esse, est hujusmodi, ergo &c. Minor probatur, nam in logicis omnes conclusiones possunt confirmari per impossibilem demonstrationem; De principiis etiam patet; nam firmitas hujus principii, de quodlibet est affirmatio, vel negatio, provenit ex hoc, impossibile est idem simul esse, & non esse; si enim non esset impossibile idem simul esse, & non esse, hoc principium, de quodlibet est affirmatio, vel negatio, non esset verum, ergo &c.

Probatur 2^a pars; Principium in serie demonstrationis, offensivè est, illud, cui nititur veritas demonstrationis; Sed allatum est hujusmodi, ergo &c. Minor probatur, prima demonstratio omnium est illa, in qua prima proprietas entis demonstratur de ipso quia modo nihil, aut prius ente nulla potest esse demonstratio prior ea in qua convenit illa prima demonstratio, sed hujusmodi principio nititur veritas demonstrationis; in qua prima proprietas entis demonstratur de ipso; sicut ad probationem risibilitatis de homine sanis debet pro principio, ipsa ratio hominis, ita ad probandam primam proprietatem entis debet sumi pro principio ipsa ratio entis, ergo huius principio

cipio (Quid quid non est nihil, & actu existit, ens est), utpotè, in quo ratio entis conveniat de eo nititur veritas demonstrationis omnium principiorum, ergo &c. Confirmatur, sicuti in conceptibus ultima resolutio fit in conceptum entis; ita in principiis, ultima resolutio fit in principium sumptum de ipso ente; sed principium allatum est hujusmodi, cum sit propositio in qua ratio entis immediate enunciat de ente, ergo principium istud est primum in serie demonstrationis &c.

Obicies primò contra primam partem. Primum principium debet esse simplicissimum; nam si aliquo modo esset compositum non esset primum, cum ipsa componentia essent priora ipso; sed hoc principium; ens est ens est simplicissimum, cum ens sit simpliciter simplex, & hoc principium, impossibile est idem simul esse, & non esse est compositum, ergo; hoc est principium simpliciter primum, ens est ens, & non illud, impossibile est, idem simul esse, & non esse. Respondetur, distinguendo majorem, in ratione principii, concedo majorem; in ratione propositionis, nego majorem, & pariformiter, distincta minori, negatur consequentia, nam utique primum principium consideratum in ratione propositionis debet esse compositum, cum propositio hypothetica est composita, semper est posterior propositione categorica, & simplici; At verò consideratum in ratione principii sufficit, quòd non sit resolubile in aliud principium, a quo ejus unitas, veritas, & evidentia pendeat.

Obi.

Obicies 2. primum principium, debet esse primum; sed principium in calu non est ita, ergo, &c. Minor probatur, nam hoc principium; impossibile est idem, &c. est propositio modalis, & negativa, sed propositio modalis supponit illam de in esse, & propositio affirmativa præsupponitur ad negativam, ergo non est primum; Respondetur, distinguendo maiorem, in ratione primi principii, concedo, in ratione propositionis, nego, & sic distincta minori, negatur consequentia, nam, licet propositio affirmativa in genere propositionum sit semper prior negativa, non tamen in genere principiorum; præterquam, quòd, accidit, quòd illud principium sit negativum realiter, secundùm veritatem, quia formaliter est affirmativum, cum æquivalet illi propositioni; necesse est idem nõ simul esse, & non esse, quæ est affirmativa.

Obicies; Primum principium debet esse illud, quòd non probatur per aliud; sed illud principium assignatum, potest probari per aliud ergo, &c. Minor probatur, nam probatur à priori per hoc aliud, impossibile est duo contradictoria esse simul vera, & etiam probatur, inductione à posteriori, sic impossibile est Petrum esse, & non esse, ergo impossibile est aliquid simul esse, & non esse. Respondetur, concedendo maiorem, & negando minorem, cum sua probatione, nam potius res è contra se habet, scilicet, quòd duo contradictoria, nequeunt esse simul vera, quia impossibile est, idem simul esse, & non esse, & ex hoc probatur illud;

Iud; ad aliam probationem, ex inductione, dico, cum Scoto in primo dist. 3. quæst. 4. lit. D., quòd cognitio singularium est tantùm occasio cognitionis principiorum, unde illa inductio, non est propriè probatio, sed quædam inductio, quàm intellectus intelligens primum principium, magis adhæret illi, quàm propositioni simplici inducenti; nam omnis propositio universalis in materia necessaria est per se prius vera, quàm ejus singularis, & prius verum est, omnem hominem esse animal, quàm Petrum esse animal, & idè inferitur per illam à priori, esse autem, & non esse, conveniunt cuilibet necessariò sub disjunctione, & idè illa est per se prius vera (impossibile est, &c.), quàm ista, impossibile est Petrum esse, & non esse.

Obicies 4. Ex Antonio Andrea; Illud principium cujus termini non sunt primò primi, nec ultimò ultimi, non est simpliciter primum principium, impossibile est, idem simul esse, & non esse, est hujusmodi, ergo, &c. Major patet, quia de ratione principii simpliciter est, quòd sit primum in essendo, & ultimum in resolvendo; minor, etiam patet, quia hoc subiectum hujus primi principii, quòd est, idem, ens, est resolvable in duos alios conceptus, quorum unus est absolutus, vel saltem neuter, scilicèt, ens, & alius respectivus, scilicèt, idem; sed conceptus includens absolutum, & respectivum, non est æquè prius, sicuti illi conceptus inclusi in ipso, scilicèt, ens, & idem, ergo, sub-
jectum

jectum hujus principii, cum sit primò primum, &c. Item prædicatum, quòd est esse, & non esse, neque est primum principium, cum sit aggregatum, ex affirmativo, & negativo, ergo, &c. Respondetur, cum Fabro 4. metaphysicæ cap. 20. negando majorem, cum sua probatione, nam Antonius Andrea, confundit principium simpliciter simplex, cum propositione complexa; non est enim idem principium primum simpliciter, & principium primò primum, nam primum principium simplex ostenditur ex illis tribus conditionibus, quas enumerat Aristoteles; ut dixi 4. metaphysicæ concl. 15. scilicet, quòd sit ita certum, quòd non contingat, &c. Principium verò primò primum, confundi solet, cum propositione complexa, & attenditur ex terminis primò primis, & ultimò ultimis, & sic intelliguntur omnia illa, quæ explicavi supra 4. metaphysicæ concl. 15., 16., & 17.

Obicies 5. Propositio negativa est ignotior positiva, ex Aristotele 4. metaphysicæ, sed sic est primum principium assignatum etgo, &c. Respondetur, concedendo majorem, & distinguendo minorem, secundum vocem, concedo minorem, secundum rem nego minorem.

Obicies 6. Illud est primū principium, cujus oppositum non potest venire in mentem alicujus; sed oppositum hujus principii assignati, de facto venit in mentem Heracliti, dicentis duo contradictoria esse simul vera ergo, &c. Respondetur, distin-

stinguendo minorem, dixit voce, & ore concedo minorem, mente, & intellectu, nego minorem. In istas, affirmabat Heraclitus, omnia moveri continuo, ergo mente affirmabat, idem simul esse, & non esse patet, nam, quæ continuo moventur simul sunt, & non sunt ergo, &c. Respondetur, concedendo antecedens, & negando consequentiam, ad cujus probationem distinguo antecedens, quæ continuo moventur, simul sunt, & non sunt, secundum eandem rationem, nego antecedens, secundum diversam rationem, concedo ergo, &c. Si enim Heraclitus mente percepisset naturam contradictoriorum, certè illa simul vera non affirmasset, &c.

Q U Æ S T I O X.

An prima principia complexa sint naturaliter nota.

Sciendum est primò, ex Scotò 2. metaphysicæ, & in primo dist. 3. quæst. 4., nec non ex Aristotele primo posteriorum cap. 2., quòd prima principia complexa sunt duplicis generis; quædam sunt principia omninò prima, & omnibus scientiis communia, ut impossibile, idem simul esse, & non esse, &c., de quodlibet, &c. Alia sunt nò omninò prima, nec omnibus scientiis communia; sed solùm dicuntur prima in aliqua certa scientia, ut in philosophia, quòd natura agat propter finem,

finem, & in mathematica, quòd paralellæ conveniant, &c.

Sciendum 2. Quòd circa cognitionem primorum principiorum fuit diffidium, inter Aristotelem, & Platonem; Plato enim adhærens illi suo principio, quòd animæ rationales sint ab æterno creatæ in quodam determinato numero, nec cognitionem accipiant à corpore, ad quòd informandum destinantur, sed eis ab æterno species rerum omnium infusas esse, & dum corpus dicatur oblivisci, & paulatim deinde, per doctrinam à præceptori memorari, & reminisci, unde certam cognitionem reminiscentium appellabat; Huic inquam inhærens principio dicebat, prima principia complexa, ita esse nobis naturaliter nota, ut noticia ipsa illorum sit immediatè naturaliter cognita animæ nostræ; Aristoteles verò affirmando animam nostram produci denudata, omni prorsus cognitione, docet nullam habere, ingenitam notitiam, non solum conclusionum, sed nec principiorum; Certum tamen est, & dico veritatem, quòd adhuc difficultas est in explicanda sententia Aristotelis, an sufficiat sola simplicium terminorum apprehensio ad acquirendam complexam principiorum notitiam, V. G., an ad notitiam hujus principii, omne totum est majus sua parte, sufficiat solum confusa apprehensio terminorum, totius, & partis ab intellectu; An ulterius sit necessaria alia complexa cognitio experimentalis via sensuum habita, per quam
com.

comprehendantur extrema esse conjuncta in re.

Dico primò, quòd principia complexa cujuscunque sint generis, non sunt nobis naturaliter nota, in sensu Platonis, quasi notitia complexa illorum sit animæ nostræ à natura congenita; ita Aristoteles 3. de anim., & Scotus in primo dist. 3. quæst. 4.

Probatur 1. Scoticè; Omnis nostra cognitio intellectiva ortum ducit à sensibus, sed cognitio primorum principiorum est intellectiva, ergo, ortum habet à sensibus; ergo, talis cognitio animæ nostræ non potest esse congenita ab æterno, ut ajebat Plato; Major declaratur à Scoto sic; primò enim movetur sensus ab aliquo simplici, non complexo, & à sensu verò movetur intellectus, & intelligit simpliciter, quòd est primus actus intellectus, deinde, post apprehensionem simplicem, sequitur alius actus, qui est comparare simpliciter ad invicem, post illam autem comparisonem, intellectus ex lumine naturali asseritur illi veritati copulata, hæc Scotus, & nihil clariùs, ergo, &c.

Probatur 2. Ex Aristotele 2. de anima text. 14., habetur, quòd anima ab æterno suæ productionis, est tamquam tabula rasa, in qua nihil est depictum, ergo notitia primorum principiorum, non est nobis congenita; Antecedens, licèt sit Aristotelis probatur tamen; non semper actu speculamur circa prima principia, nec ad arbitrium nostrum est circa illa tendere; sed si eorum notitia esset nobis naturaliter congenita, semper circa

Y

illa,

illa, aut specularemur, vel saltem ad nostrum libitum possemus illa speculare, quæ omnia sunt falsa ergo, &c.

Obicies 1. Prima principia sunt cognita, nec per se invicem, nec per doctrinam, ergo eorum cognitio est nobis congenita à natura; probatur antecedens, nã ex primo posteriorũ, omne cognitũ per doctrinam, vel per inventionem per aliud prius notum cognoscitur; sed primis principiis, nihil est prius notum, ergo prima principia non sunt cognita, nec per se invicem, nec per doctrinam, ergo congenita à natura: Respondetur, ex doctrina Scoti, concedendo antecedens, & negando consequentiam; nam cognitio primorum principiorum, quantum ad simplicitatem acquiritur ex sensibus, quatenus sensus repræsentat terminos simplices intellectui, quos virtute naturali copulat, & apprehendit, & sic aliquantulum nota sunt ex præexistenti cognitione, non quidem complexa, sed incomplexa. Instas, non sunt plures modi cognoscendi, quàm per doctrinam, vel inventionem; sed prima principia non sunt nobis cognita, neque per doctrinam, neque per inventionem, ergo verè eorum cognitio est congenita à natura. Respondetur, ex doctrina Scoti, distinguendo antecedens, in ordine ad cognitionem conclusionis scientificæ, concedo antecedens, primorum principiorum, nego antecedens; nam modus addiscendi, vel per doctrinam, vel per inventionem pertinet ad cognitionem complexam parturientem

scien-

scientiam, & non ad cognitionem incomplexam, parturientem intellectum. Hinc Scotus, respondendo ad id, quòd assumitur; Quòd non acquiritur, neque per doctrinam, neque per inventionem, docet, quòd illa, dividunt acquisitionem scientiæ, quæ est prius nota, non intellectus, qui est habitus primorum principiorum.

Obicies 2. Commentator primo metaphysicæ, super illud dictum, nullus ignorat locum januæ in domo, dicit, quòd principia sunt nobis naturaliter cognita in quolibet genere entium, & 3. de anima comm. 36. docet, quòd principia sunt nobis naturaliter nota, ergo, &c. Respondetur, cum Scoto ubi supra 2. metaphysicæ, concedendo antecedens, & negando consequentiam, habet Scotus hæc verba, ad Commentatorem dicendum, quòd pro tanto dicuntur nobis naturaliter nota, quia præscita comparatione simplicium terminorum, statim ex lumine naturali intellectus acquiescit, vel adhæret illi veritati, tamen cognitio terminorum acquiritur ex sensibilibus, & iste intellectus dicitur habitus principiorum, quo ad hæc, & primis principiis, hæc Scotus, & nihil clarius, &c. Instas, ex Scoto in primo dist. 3. q. 4. si homo lumine naturali assentitur veritati primorum principiorum, tunc omnes homines æqualiter assentirent, quia, quòd consequitur hominem, vel intellectum, secundum naturam suam, illud æqualiter reperitur in omnibus, quòd est contra Commentatorem 3. phys. in prin. ubi dicit,

cie, quòd aliqui negant, ut patet de illis, qui negant illud principium, ex nihilo, nihil fit. Respondetur cum Scotò in eodem loco, quòd ratio illa procedit de principiis simpliciter primis, cujusmodi sunt, impossibile est idem simul, &c., circa quæ impossibile est errare, secundum philosophum, non autem procedit de principiis, quæ possunt esse conclusiones respectu primorum principiorum, talibus enim potest unus homo assentire magis, quam alius, inquantum assentire talibus subest imperio voluntatis, visa cognitione illorum, cum prima principia &c. Hæc Scotus; Quare Commentator, quando dicit, quòd aliqui propter consuetudinem, negant prima principia; loquitur de principiis non simpliciter primis, de quibus non loquimur nos, dum dicimus, quòd statim ex lumine naturali, intellectus acquiescit, & adhæret veritati.

Dicimus 2. Quòd prima principia simpliciter prima, licet non sint nobis naturaliter nota in sensu Platonis; sunt tamen nobis naturaliter nota, quatenus ex sola terminorum apprehensione possumus adhærere veritati; sic Aristoteles, primo posteriorum, ubi docet, quòd, prima principia cognoscimus; sic Scotus 1. metaphysicæ quæst. 4., & in primo dist. 3. quæst. 4. art. 3. contra Fonseca.

Probatur 1. Posita causa necessaria alicujus effectus, si illa causa est totalis, & sufficiens, quocunque circumscripto, ponitur de necessitate effectus.

Quis, sed apprehensio terminorum simplicium, & comparatio ipsorum in intellectu, est causa necessaria, & totalis respectu veritatis primorum principiorum, quocumque alio circumscripto, ergo posita apprehensione terminorum, & comparatione ipsorum, quocumque alio circumscripto habetur veritas principiorum; Major est clara, minor probatur, auctoritate, & ratione, nam, ex Aristotele 1. post. in hoc distinguitur evidentia primi principii ab evidentia conclusionis, quia evidentia conclusionis, habet causam intrinsecam, qui sunt termini percepti ab intellectu, ergo, &c. probatur ratione, nam si alicui cæco nato imprimeretur species totius, & partis, isti termini relucens in intellectu cæci essent adæquata causa, quod posset cæcus componere istam propositionem, omne totum est, majus sua parte, ergo, &c.

Probatur 2. Notitia, quæ est certissima, & evidentissima, non dependet à minus certa, & inevidenti; sed notitia primorum principiorum est certissima, & evidentissima; experimentalis verò est incerta, quatenus sensus decipi potest, ergo, &c.

Obicies. Quæ sunt nobis nota per experientiam, aut per inductionem, aut per consuetudinem, & hujusmodi, sunt nobis naturaliter nota, quia omnia talia habentur cum difficultate, sed principia sunt nobis nota aliquo istorum modorum, ex Aristotele primo Ethicorum, ergo, &c. Respondetur, concedo majorem, & negando mi-

notem; nam Aristoteles ibi potius est ad oppositam, habet enim ibi hæc verba; principiorum alia inductione; alia sensu, alia consuetudine, alia alio modo percipiuntur, igitur docet alia principia non indigere cognitione experimentalibus, & hæc habent prima principia omnino prima, neque repugnant aliqua nobis fieri nota per sensum, quatenus notitia intellectiva terminorum dependet à sensu, & debent dici nobis naturaliter nota, quatenus ex lumine naturali, intellectus affertur veritati eorum.

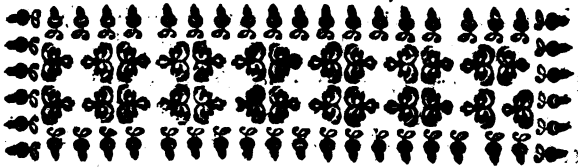
Obicies 2. Experientia constat, quòd licet habeamus simplicem cognitionem terminorum, nisi sensata cognitione cognoscamus terminos conjungi in re, nescimus formare principium hoc complexum Reubarbarum est purgativum collera, quia stare potest, quòd sciatur, quòd reubarbarum sit, & collera sit, & tamen ignoretur complexio ista reubarbarum purgat colleram, ergo, &c. Respondetur concedendo antecedens, & negando consequentiam; nam exemplum de reubarbaro non est ad propositum, & ad rem; quia illud principium non est per se notum simpliciter, & absolute primè, sicut est illud omne totum est majus sua parte; nos loquimur de principiis absolute primis in aliqua scientia, quòd non est istud in medicina reubarbarum est purgativum collera; hæc enim propositio, in quantum est vera, & per se nota in medicina, in quantum Medicus pluries expertus, ita contingere, & ex quibus experienciis

fre.

frequentatis veritatem illius propositionis deducit. Instas; omnis nostra cognitio oritur a sensibus, sed sensus jam utuntur cognitione experimentalis, ergo, &c. Respondetur distinguendo majorem; omnis nostra cognitio simplex, & terminorum, concedo majorem; complexa, & propositionum, nego majorem, & sic distincta minori, negatur consequentia, nam, licet cognitio terminorum, ut plurimum habeatur per sensus, tamen cognitio primorum principiorum pendet immediate ex cognitione terminorum, ut dictum est.

Collige primo, quod, licet, prima principia simpliciter, non indigeant cognitione experimentalis, ut cognoscantur, principia tamen non simpliciter prima, quia nec per se nota indigent cognitione experimentalis, ut patet de hoc primo principio in arte medica Reubarbarum.

Collige 2. Quod licet habitus possit poni in intellectu respectu principiorum, quæ non sunt simpliciter prima, cum possint potentia aliqua experiri difficultatem circa talem cognitionem principiorum; non tamen est necesse ponere talem qualitatem superadditam intellectui respectu principiorum simpliciter primorum; Tum, quia intellectus ad talia principia intelligenda est determinatus. Tum, quia circa eorum intelligentiam nulla reperitur difficultas; nam ex Aristotele ista prima principia, se habent ut janua, & Commentator 1. metaphysicæ, cap. 1., docet, quod nullus ignorat locum janua in domo, &c.

DISPUTATIO QUARTA

De Deo.

Descendendo ergo ad explicanda inferiora entis, primo agendum est de Deo, tamquam de ente perfectissimo, unde duplex cognitio haberi potest de Deo, una, quae dicitur clara, & intuitiva, & est illa, quam habemus de Deo in patria, altera dicitur obscura, & abstractiva, scilicet per alienas species, & est illa, quam habemus nos viatores de Deo in via, quae cognitio de Deo obscura, & abstractiva, etiam est duplex, scilicet naturalis, & supernaturalis, prima est illa, quam habemus de Deo per revelationem, & fidem divinam, & haec est illa, quam habent Theologi de Deo; modo in hac disputatione non est sermo de Deo, quantum ad cognitionem supernaturalem, nam hoc modo spectat ad Theologiam, sed est sermo de Deo, ut naturaliter est cognoscibilis ex Creaturis, sic enim cognitio spectat ad metaphysicum, sic ergo. **QUAE.**

Q U Æ S T I O I.

An detur Deus.

Sciendum hanc quæstionem esse sufficienter probatam supra in expositione text. 12. metaphysicæ, concl. 8., 9., 10., & 13.; ibi remitto studiosum, ubi rationes sunt ita evidentes in via Aristotelis, ut solum insipiens in corde suo dicat non est Deus; advertit tamen, quod tripliciter possumus devenire naturaliter in cognitionem Dei, sci licet via causalitatis, via eminentiæ, & via negationis; via causalitatis cognoscimus de Deo prædicata relativa, scilicet Deus sit Creator, Conservator, Governator, &c. via eminentiæ cognoscimus de Deo prædicata absoluta positiva, scilicet, quod Deus sit bonus, justus, sapiens, &c. via negationis cognoscimus de Deo prædicata negativa, scilicet, quod Deus sit infinitus, non compositus, nec phisicè, nec metaphysicè, &c.

Dico, quod verè datur Deus, ita omnes Philosophi, & Theologi.

Probatum via causalitatis; Datur effectus, scilicet Creatura, ergo datur causa à qua dependet, ergo causa independens, idest Deus, consequentia probatur; in causis essentialiter subordinatis, deveniendum est ad unam primam causam, quæ non dependeat, sed ab ea omnia dependeat, ergo si datur effectus, nempe Creatura, debet dari

pr.

prima causa, nempe Deus, antecedens probatur, quia in causis essentialiter subordinatis est deveniendum ad unam primam causam, quæ non dependeat, sed ab ea omnia dependeant, alias daretur processus infinitum, & hoc patet, quia causæ essentialiter subordinatæ, ut producat effectus debent omnes actu existere à primo, usque ad ultimum, sed in processu in infinitum non datur primum, nec ultimum, ergo necessariò admittendum unum independens, uti est Deus ergo, &c., alia rationes sunt in 12. metaphysicæ, &c.

Obicies 1. Si daretur Deus, vel probaretur à priori, vel à posteriori, sed neutrum dici potest, ergo &c. Minor probatur non à priori, quia existentia Dei est ipsa essentia Dei, sed essentia Dei non habet causam, seu rationem priorem à qua dependeat, ergo nec existentia, ergo existentia Dei non potest demonstrari per aliquod prius, sed à priori; non à posteriori, quia non possunt assignari effectus per quos deveniamus in cognitionem existentia Dei, ergo non datur &c. Respondetur, negando minorem; nam licet à priori non potest demonstrari, quòd detur Deus, ut probat argumentum, tamen potest demonstrari à posteriori; & per effectus; nempe per Creaturas, ut probatum est in conclusione, & 12. metaphysicæ concl. 8. &c.

Obicies si daretur Deus maxime esset infinitus in actu, sed repugnat infinitum in actu, ex dicendis in physicis, ergo etiam, quòd detur Deus. Respondetur distinguendo minorem; implicat con-

contradictionem infinitum in actu, loquendo de infinito, secundum extensionem, & multitudinem, concedo minorem; loquendo de infinito secundum entitatem, seu in entitate, & virtute, uti est Deus, nego minorem, ergo &c.

Q U Æ S T I O II.

An Deus secundum mentem Aristotelis
sit infiniti vigoris.

Sciendum, quod hæc quaestio affirmativa probata est sufficienter supra 12. metaphysicæ conc. 11. ibi remitto studiosum; nota tamen, quod hic non queritur de infinitate molis, seu quantitatis, quia hæc non datur in Deo, sed est sermo solum de infinitate virtutis, & perfectionis, quæ infinitas, aliud non dicit, nisi esse quodam, quod caret finibus formalibus, scilicet genere, & differentia, quibus res creata clauditur; sed Deus est sic infinitus, cum non habeat proprium genus, & propriam differentiam, cum non ponatur in prædicamento ex dicendis.

Sciendum 2. Quod triplex infinitas potest excogitari in Deo, scilicet infinitas in essentia, infinitas in potentia, & infinitas in duratione. primo modo, Deus est infinitus, quia est ens à se per essentiam, ac independens, dicit enim plenitudinem omnis perfectionis possibilis; ex opposito verò Creatura, quia est ens dependens, non est in-
fini-

finita; secundo modo, Deus est infinitus, quia habet essentiam infinitam, ergo etiam potentiam infinitam; consequentia patet, quia potentia, & essentia debent proportionari ad invicem; Tertio modo Deus est infinitus, quia est independens, igitur est infinitus in duratione, in presenti quaeritur, An Deus secundum mentem Aristotelis sit infiniti vigoris, & sensus est, An Aristoteles cognoverit Deum esse infinitae potentiae, & virtutis.

Sciendum 3. quod de omnipotentia, seu virtute infinita in Deo possumus loqui dupliciter, vel philosophicè, vel Theologicè; omnipotentia primo modo consistit in hoc, quod, scilicet Deus possit producere, quodcumque factibile, alligatum tamen cum concursu causarum secundarum, nam est axioma apud philosophos, Deum agere necessario ad extra, ex dicendis in physica; omnipotentia Theologica consistit in hoc, quod Deus possit producere quodcumque, sive mediatè, scilicet cum concursu causarum secundarum, vel immediate, sine concursu causarum secundarum, quia axioma est apud Theologos, quod Deus quidquid potest facere cum causis secundis, potest facere se solo, unde sensus quaestionis est de de omnipotentia philosophicè considerata; nam loquendo de omnipotentia Theologica est de fide, sed istam non cognovit Aristoteles.

Dico ergo quod Deus, secundum mentem Aristotelis est infiniti vigoris, sic Scotus in 1. dist. 3. quaest. 5. & quolibeto. 7. contra Gregorium Arimin. Zimarra, & alios.

Pro-

Probatur Aristoteles 8. physicorum text. 78. probans, quòd Deus, seu primus motor non habeat quantitatem, probat hoc modo; omne illud, quòd movet per infinitum tempus, habet infinitam potentiam; Deus autem movet per infinitum tempus (tempus enim secundum Aristotelem est infinitum) ergo Deus habet infinitam potentiam; subsumit minorem Aristoteles, sed, quòd habet infinitam potentiam non habet quantitatem, ergo; probat minorem subsumptam Aristoteles, si id, quòd habet infinitam potentiam haberet quantitatem, vel haberet quantitatem finitam, vel infinitam, non potest dici primum, quia infinita potentia non potest recipi in quantitate finita; nec potest dici secundum, quia quantitas infinita in actu non datur, ergo secundum Aristotelem, Deus, seu primus motor est infinitae potentiae, seu infiniti vigoris; Alias rationes vide, in 12. metaphysicæ conc. 11.

Obicies 1. Primus motor, sive Deus, vel posset velocius movere, quòd movet, vel non, sed non potest dici primum, secundum Aristotelem, ergo dicendum secundum; si verò secundum, habetur incertum, ergo secundum Aristotelem, Deus non est infiniti vigoris. Minor probatur, si primus motor velocius moveret, quòd movet, nunc jam moveret velocius, quòd movet, quia secundum Aristotelem in æternis idem est esse, ac posse, ergo primus motor non potest movere velocius. Respondetur, & pro responsione advertite, primum

mo.

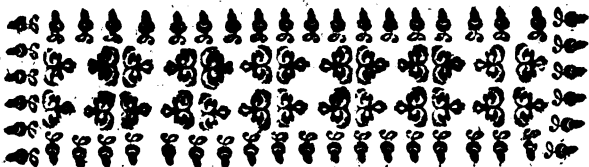
motorem posse velocius movere, quàm: nunc movet, potest intelligi dupliciter, vel ratione sui, vel ratione effectuum, ratione sui, potest velocius movere, quia habet infinitam vim in vigore; sed ratione effectuum non, quia est necesse, secundùm Aristotelem, quòd utatur causis secundis, quibus mediantibus agat, nunc informa, dico quòd Deus secundùm Aristotelem, potest movere velocius quàm movet, ratione sui, non tamen ratione effectuum.

Obicies 2. Media, quæ nos inducunt in cognitionem Dei infiniti vigoris sunt hæc tria, scilicet, revelatio, Creatio, & miracula, sed ista media non fuerunt cognita ab Aristotele, ex viribus naturalibus, ergo Aristoteles non cognovit Deum esse infiniti vigoris. Respondetur, quòd argumentum tantùm probat, quòd Aristoteles, non cognovit infinitatem potentiz in Deo Theologicè, loquendo, quòd gratis concedo, non verò philosophicè, & servata hac distinctione satisficit multis argumentis.

Obicies 3. Aristoteles docet infinitum esse ignotum, ergo Aristoteles non cognovit Deum esse infiniti vigoris. Respondetur negando consequentiam, nam argumentum non concludit, alias sequeretur, quòd Aristoteles, nec cognoverit Deum esse infinitum in duratione, quia infinitum in duratione adhuc est ignotum, & tamen, secundùm Adversarios, Aristoteles cognovit Deum esse infinitum in duratione. Respondetur 2. quòd in-

fai-

finicum, ut infinitum est ignotum nobis, quatenus numquam possumus percingere ad cognitionem totalem infiniti, tamen, pro aliqua sui conditione cognoscitur a nobis, quamvis finito modo, eo prorsus modo, quo etiam nunc Theologi cognoscunt Deum infinitum.

DISPUTATIO QUINTA

De essentia, & existentia entis realis.

Secundum methodum, & ordinem in hac disputatione agendum est de Creatura, quia ens descendit prius ad Deum, & postea ad Creaturam; nomine autem Creaturae intelligimus ens dependens à Deo, ita, ut Creatura, ut Creatura formaliter constituatur in suo esse per illam relationem dependentiæ, quàm dicit ad Deum; At, quia de Creatura satis loquuntur Theologi in tractatu de Creatione; idcirco, pro ut ad metaphysicum spectat sic.

Q U Æ S T I O I.

An essentiæ Creaturarum sint æternæ.

Sciendum primò, quòd hic per nomen essentiæ non intelligimus solùm gradum entis in abstracta-

abstracto, ut idem omnino sonet, ac entitas; talis explicatio, potius grammaticalis, quàm philosophica est, licet nomen essentia ab esse deducendum sit, ex Augustino 5. de Trinitate cap. I. in fine, tamen ex usu philosophorum, hoc nomen essentia non significat nudam, & solam rationem entis in abstracto, quia sic non solum ens dicitur habere propriam essentiam, sed omnia, & singula entia in genere, in specie, & in individuo; indifferenter, enim dicimus essentiam entis, essentiam generis, speciei, individui, substantia, & accidentis, & tamen differentia per se ultimæ alicujus non includunt formaliter rationem entis.

Sciendum 2. quòd nomen essentia aliqui intelligunt, quòd est quædam collectio prædicatorum spectantium ad primum modum dicendi per se; sed hæc acceptio nominis essentia, & si sit bona, & in scholis frequentata, tamen adhuc nimis lata, est, quia non adæquat naturam essentia, pro, ut est principium entis realis, nam juxta præfatum nomen essentia, etiam entibus rationis, & figmentis accomodatur, ista enim quoque suo modo propriam essentiam habere dicuntur, & propriam constitutionem prædicatorum, quibus in eorum esse quidditative constituuntur, unde dicere solemus, talem esse essentiam entis rationis, talem secundæ intentionis, cum omni proprietate, non secus, ac dicimus talem essentiam hominis, leonis &c.

Sciendum 3. Quòd nomine essentia neque

Z

intel-

intelligimus, quòd sic illa ratio, quæ per se primò convenit rei, & ipsam rem constituit, & ab ea omnes propositiones ejus emanant, nam talis descriptio potest adaptari, & figmentis, & entibus rationis; sed in casu nomine essentia intelligimus illam rem, cui non repugnat esse existentia realis; nam hic est sermo de essentia, ut est principium complexum entis realis; & ut ordinatur ad realem existentiam in rerum natura extra nihil, modò in hac tertia sola acceptione essentia potest esse principium solùm entis realis.

Sciendo 4. quòd suppono nullas Creaturas fuisse ab æterno productas, ex dicendis in physicis, & patet ex Concilio latheranensi in confessione fidei; Deum ab initio temporis, utramque de nihilo condidisse Creaturam, corporalem, & Spiritualem, angelicam, & humanam, ubi clarè conspicitur omnem Creaturam initium habuisse in tempore à Deo ex nihilo; Hoc tamen non obstante, certum est, Deum ab æterno cognovisse omnes Creaturas, non solùm, secundùm esse creatum, ut sic; sed secundùm rationes particulares earum, quatenus inter se sunt distinctæ rationis; Quòd autem revocatur indubium est; An Creatura, quæ ab æterno fuit possibilis, habuit aliquod esse reale essentia, ut vult Henricus, an verò nihil reale, ut vult Scotus in primo dist. 36. quæst. unica.

Sciendo 5. quòd esse Creatum tripliciter distingui potest, scilicèt in virtuale, cognitum, & reale, sive actuale; esse virtuale, est illud, quòd ha-

bet

bet in sua causa, quòd possit ab illa produci, taliter, quòd non tantùm esse creatum, quàm esse ipsius causæ dici debet, & sic lapidem contineri in Deo virtualiter, seu lapidem habere esse virtuale, nihil aliud est, quàm esse Dei, ut potentis producere lapidem, sicut esse caloris in sole, nihil aliud est, quàm esse solis, ut potentis producere calorem. Esse cognitum, quòd ab aliis esse objectivum appellatur, est illud, secundùm, quòd res ab intellectu divino cognoscitur, cui intellectui divino cõnaturaliter est cognoscere rem, antequam producatur; esse reale est illud, quòd Creaturæ habent extra suas causas, quale est esse, quòd nunc habent Angeli, homines &c.

Dico, quòd Creaturæ secundùm esse reale, non sunt æternæ; sic Scotus in 1. dist. 36. quæst. unica, & in 2. dist. 1. quæst. 2., & quolib. 14. art. 2. ubi docet, quòd res ab æterno sunt nihil pro ut nihil dicit negationem essentia, & existentia, & communiter omnes, Thomistæ, & Neuterici, contra Henricum in 1. dist. 36. quæst. unica.

Probatur primò; Joann. 1. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, ergo Creaturæ antequam sint productæ à Deo nihil sunt, consequentia probatur; nam ex Justino Mar. in expositione fidei, quòd à Deo non est factum, vel est Deus, vel nihil; sed essentia Creaturarum, si essent æternæ non essent factæ à Deo, ergo, vel dicendum, quòd sint nihil, vel quòd sint Deus; quòd est falsum. Confirmatur ex Concilio Latheranen-

Si, ubi supra, Deus de nihilo condidit Creaturam spiritualem, & corporalem, sed præsuppositis essentis realibus æternis, non fuissent conditæ de nihilo, ergo &c. Respondet Henricus, Deum de nihilo existentia Creaturæ omnia condidisse, non verò ex nihilo essentia; nam esse reale essentia est, improductum, conveniens Creaturis independenter à Deo, quòd quidem supponitur in eis, non solum ante efficientiam, sed etiam ante scientiam Dei, ut ratione illius possint esse objectum scientia divina, & fundare relationem ad Deum cognoscentem.

Contra primò, Res cujus essentia per destructionem non corrumpitur, non dicitur annihilari, ergo ab opposito res cujus essentia, per productionem non producitur, non dicitur Creari, ergo data tali responsione tolleretur Creatio; Antecedens patet, nam terminus ad quem annihilationis est nihilitas simpliciter, ut probat Scotus in 4. dist. 11. quæst. 4. §. ad primum, scilicet, quòd terminus ad quem annihilationis est purum nihil, consequentia patet; nam, ita se habet annihilatio respectu termini ad quem, ut Creatio respectu termini à quo; sed annihilatio respicit pro termino ad quem purum nihil, ergo Creatio debet habere pro termino à quo purum nihil, ergo debet excludere essentias rerum ab æterno.

Contra 2. Productio Verbi Divini, quia præsupponit essentiam Divinam in Patre, tamquam in termino ex quo, non dicitur Creatio, ergo si
pro-

productio Creaturæ supponeret ejus essentiam æternam, talis productio non posset dici Creatio.

Contra 3., & quæro de illa essentia reali æterna, vel est actualis in illo tunc æternitatis, vel non, si primum, ergo quando in tempore producitur, nihil fit de novo, cum supponatur essentia existens; si secundum, ergo essentia actualis nihil est in illo tunc, ergo &c.

Probatur 2. essentia cujuscumque Creaturæ per solam subtractionem concursus Dei potest annihilari, sed suppositis essentiis ab æterno, non possent essentia annihilari, ergo &c. Major est certa; nam essentia essent ab æterno, & non haberent eorum esse per actionem Dei, ergo per subtractionem concursus Dei, non destruerentur consequentia probatur, nam quando affirmatio alicujus actionis non ponit rem in esse, tunc, neque negatio, alicujus actionis aufert rem ab esse, ergo si Creaturæ, quantum ad essentias non sunt in esse per actionem, neque tollerentur ab esse per negationem actionis Dei, quæ quanta sunt falsa judicio Lectoris remitto.

Probatur 3. à Scoto in 1. dist. 36. lit. E. Si Creatura haberet esse reale ab æterno, maximè esset, quia tunc essentia intelligebatur à Deo, scilicet ab æterno, sed hoc non facit, ut dicatur habere esse reale ab æterno, ergo &c. Major est vera; Minor probatur; non minus Deus ab æterno rerum essentias cognoscit, quàm rerum existentias; sed ex hoc, quòd cognoscat rerum existentias ab æter-

no, non fit, quòd Creaturæ habeant esse reale ab æterno existentie, ergo neque ex hoc, quòd cognoscatur essentias Creaturarum ab æterno, fieri debet, quòd Creaturæ habeant esse reale essentia ab æterno, major patet; nam ex D. Augustino 5. supra Genesim cap. 8. non aliter cognoscit Deus facta, quàm facienda, ergo &c.

Obicies primò pro Henrico; ab æterno valebat dicere, quòd homo erat animal rationale, & hinc illa propositio erat æternæ veritatis; sed non apparet, quomodo posset esse vera, nisi homo haberet aliquod esse reale ab æterno, ergo &c. Respondetur, concedendo majorem, & negando minorem; nam veritas illius propositionis fundatur in necessaria condexione, & habitudine eorundem extremorum, & quia necessaria illa condexio ante existentiam extremorum, nihil aliud dicit, quàm unum aliquod possibile esse de ratione alterius possibilis, hoc est, quando ipsum erit necessario, erit hoc vel illud, idcirco fit, quòd semper intrinseca illa veritas satis possit intelligi, absque aliquo actuali esse reali essentia. Instas, omnis veritas in aliquo esse vero debet esse fundata, ergo veritas actualis, in aliquo esse verò actuali; sed veritas actualis hujus propositionis, homo est animal rationale, non potest esse fundata in existentia hominis, cum homo non fuerit, secundum existentiam ab æterno, ergo debet fundari in actuali essentia hominis ab æterno. Respondetur, cum Patre Vulpes, tom. 1. partis primæ disp. 28. art. 1. nu.

7. distinguendo antecedens; Veritas propositionis debet esse fundata in aliquo esse vero, quod habet actualiter, vel habere potest possibiliter, concedo antecedens, in aliquo esse actualiter solum, nego antecedens; nam res possibilis, ut ab æterno erat homo objectivè præsens divinæ intellectui, cum actualiter ab eo cognoscitur, quatenus verum esse eis, non repugnat, est fundamentum in quo omnes propositiones verè fundantur. Instas, Deus per suam scientiam non solum cognoscit hominem, quatenus potest esse animal rationale, sed, & ipsum esse animal rationale cognoscit, ergo saltem esse possibile non est sufficiens fundamentum veritatis illius propositionis, ergo &c. Respondetur, distinguendo secundam partem antecedentis, cognoscit etiam necessariò hominem esse animal rationale ab æterno, concedo, pro æterno, nego, antecedens, nam Deus, licet ab æterno cognoscat necessariam connexionem inter hominem, & animal rationale, non tamen cognoscit extrema pro æterno, sed pro tali differentia temporis, quare ad veritatem actualis propositionis, non sequitur, quod extrema actualiter existant, sed sufficit, quod verum esse eis nō repugnet.

Obicies 2. Scientia, qua Deus ab æterno cognoscit essentias rerum est realis, ergo ipsæ Creaturæ ab æterno dicuntur esse reale, consequentia sequitur, nam scientiæ specificantur ab objectis scibilibus. Respondetur, negando consequentiam, ad probationem distinguo antecedens, ab objecto

motivo primario, concedo antecedens, terminativo, & secundario, nego antecedens, quare scientia Dei, dicitur realis, quatenus terminatur ad esse reale, quòd Creaturis con repugnat; non verò ad esse reale, quòd in se ipsis ab æterno habuerunt, cum illud nihil sit. Instas, realis scientia Dei, quàm Deus ab æterno habuit de Creaturis debet correspondere ad aliquod esse reale ipsarum, aliter non magis possit dici realis in ordine ad Creaturas, quàm in ordine ad entia chymerica, & in potentia, sed hoc non potest esse, nisi essentia, ergo essentia rerum sunt reales. Respondetur, distinguendo majorem; debet correspondere, &c. in se ipsis, nego majorem, debet correspondere in divina essentia per realem scientiam, & cognitum eis non repugnare, concedo majorem; sed distinguo minorem, in se ipsis, nego minorem, in essentia divina, concedo minorem, ergo, &c. Nam entibus chymericis, nec in propria, nec in aliena mensura aliquod correspondere potest, nec ab æterno, nec pro aliqua differentia temporis existentia realis correspondere potest.

Obicies 3. Creaturæ priusquam intelligerentur, & producerentur à Deo, erant intelligibiles, & possibiles, sed omne possibile est ens reale, cum actus, & potentia dividunt ipsum ens reale, ergo aliquod esse reale essentia habuerunt Creaturæ, priusquam à Deo intelligerentur, & producerentur. Respondetur, distinguendo majorem virtualiter, concedo, formaliter, subdistinguo positi-

ve.

vè, nego majorem, privativè, seu negativè, concedo majorem; sed distinguo minorem, formaliter, & positivè, concedo minorem, virtualiter, & negativè, nego minorem, ut enim docet Pater Vulpes meus Compatriota, tom. I. partis primæ disp. 28. art. 2. num. 6. Res priusquam à Deo cognoscerentur, nec possibiles, nec impossibiles dici poterant; quatenus verò à Deo cognitæ insurgit ratio convenientiæ, vel disconvenientiæ unius ab alio, & tunc iudicio intellectus rem aliquam esse possibilem, hoc est posse componi cum alio, vel nō posse cū alio componi, sed de hoc fusius infra.

Obicies 4. Ens reale, seu essentia realis est illa, quæ, aut existit, aut existere potest, sed essentiæ Creaturarum ab æterno, licet non fuissent existentes, poterant tamen existere, quia sunt possibiles, ergo ab æterno sunt reales; Respondetur, distinguendo majorem, sive verbaliter, sive nominaliter, concedo majorem, verbaliter solum, nego majorem, & concessa minori; distinguo consequens; sunt reales nominaliter, concedo, verbaliter, sive participaliter, nego; nam quando essentiæ ab æterno dicuntur reales nominaliter, facit hunc sensum, quòd essentiæ Creaturarum possunt esse, non autem, quòd ipse ab æterno sint. Instas. Creaturæ ab æterno sunt possibiles, ergo, ab æterno dantur essentiæ Creaturarum, quæ sunt fundamentum hujus possibilitatis. Respondetur, negando consequentiam, nam fundamentum hujus possibilitatis, est esse virtuale, quòd habent Creaturæ in essentia divina.

QUÆ.

Q U Æ S T I O II.

An Creaturæ , pro ut sunt fundamentum relationis æternæ ad Deum , ut cognoscentem , habeant verum esse essentiæ , ex hoc , quòd sint sub tali respectu.

Sciendum, quod ens reale ex Scoto quolib. 3. §. de primo potest sumi dupliciter, nominaliter, & verbaliter, sive participaliter, ut diximus, etiam supra; primum est illud, quòd non habet existentiam realem, tamen ei non repugnat, ut Antichristus, secundum est illud, quòd actualiter habet existentiam realem, primum dicitur nominaliter, quia significat existentiam præcipientem, à differentia temporis; secundum dicitur verbaliter, quia condotat existentiam in tempore, hic, & nunc existentem.

Dico, quòd Creaturæ pro ut sunt fundamentum relationis æternæ ad Deum cognoscentem, non habent verum esse essentiæ; sic Scotus in 2. dist. 1. quest. 1., contra Henricum citatum, est etiam contra Patrem Poncium tom. 3. disput. 18. sui cursus.

Probatur autoritate D. Augustini, super Genesim, cap. 18., ubi loquens de Creaturis habet hæc verba; Creaturæ antequam fuerunt, erant, & non erant, erant in Dei scientia, non erant in

in sui natura, ergo Creaturæ ex hoc, quòd ab æterno fuerunt sub respectu scientiæ divinæ non sequitur, quòd sint in seipsis, consequentia probatur, nam D. Augustinus docet, quòd Creatura erat, antequam fieret, sed non in sui natura, ergo, &c. Confirmatur ex eodem D. Augustino super Genesim cap. 5., non aliter novit Deus facta, quàm facienda; nunc sic arguo, si existentiæ Creaturarum erant in tempore faciendæ, ergo non sequitur existentiæ Creaturarum fuerunt ab æterno, ergo, nec sequi debet, quòd essentiæ rerum fuerunt ab æterno, eò quia fundant ab æterno relationem scibilium ad Deum scientem.

Obicies 1. Essentia divina est exemplar rerum omnium, ergo, res priusquàm cognoscantur habent esse formale, & expressivum, & representativum per ipsam divinam essentiam, ergo Creaturæ antequàm cognitz, aliquod esse essentiæ reale habere debent. Respondetur, distinguendo antecedens, divina essentia, &c. est exemplar formale, & limitatum, nego antecedens, virtuale, & illimitatum, concedo antecedens; nam ex Scoto in 2. dist. 1. quest. 1. art. 2. Creaturæ in memoria, ut præcedunt, quasi ejus intelligentiam, non habent esse formaliter intelligibile, non enim prius sunt intelligibiles, quàm intellectæ; sed tantum essentia divina prius est sic actu intelligibilis, & ipsa quasi facit omnia alia intellecta, nec prius intelligibilia, quàm intellecta, quia tunc, secundum aliquam distinctionem præcederet intelligere, quòd

quòd est falsum; igitur tantùm sunt virtualiter in memoria, quia essentia est ibi formaliter, hæc Scotus.

Obicies 2. Pro Poncio; Deus ab æterno cognovit aliquam rationem in homine, ratione cuius sit possibilis, & possit habere denominationem possibilis logicè ab intellectu divino, & physicè ab ejus omnipotentia, & ab æterno cognovit aliquam rationem in Chymera, ratione cuius sit impossibilis, ergo homo, pro ut stat sub actuali conceptu Dei, debet aliquod habere essentię; consequentia probatur, nam ab æterno habet illud, ratione cuius cognoscitur à Deo, ut possibilis, sed, hoc, ratione cuius cognoscitur ab æterno potentialis, non potest esse, nisi ejus essentia ergo, &c. Respondetur, distinguendo primam partem antecedentis; positivè, nego antecedens, negativè, concedo antecedens, ab æterno enim Deus non cognovit in homine aliquod positivum, ratione cuius dicatur homo positivè possibilis, aut positivè impossibilis, cum ab æterno sit simpliciter non ens, sed Deus ab æterno solùm cognovit aliquod negativè in homine, ratione cuius cognoscitur, ut possibilis; hoc est, Deus ab æterno non cognovit repugnantiam in homine, ut homo, ex eò, quia non cognovit repugnantiam, quàm habet homo, quòd sit possibilis logicè, non objectivè. Instat Poncius, omnis non repugnantia fundatur in aliquo, quòd habet non repugnantiam; sed ab æterno Deus cognovit non repugnantiam

ho-

hominis, ergo ab æterno cognoscere debet illud in quo stat fundata talis non repugnantia ergo nulla responsio. Confirmatur; ideo homo non repugnat, & Chymera repugnat, quia homo habet naturam distinctæ rationis à natura Chymeræ, ergo non repugnantia hominis præsupponit naturam hominis, ergo omnis non repugnantia stat fundata in aliqua essentia ergo, &c. Respondetur, distinguendo majorem, omnis non repugnantia, quæ est relatio realis insurgens ex natura extremorum, cōcedo majorem; omnis non repugnantia, quæ est relatio rationis nō insurgens ex natura extremorum, nego majorem, & transacta minori, negatur consequentia, non repugnantia enim, quàm habet homo cognitus ab æterno, non est relatio realis orta ex entitate ipsius hominis; sed solum orta ex intellectu Dei non cognoscentis repugnantiam in homine, ad confirmationem, distinguo antecedens, quia habet naturam distinctæ rationis, negativè loquendo, concedo antecedens, positivè, nego antecedens. Homo enim in esse possibili, cum non habeat naturam positivam, neque habet, quòd distinguatur positiva distinctione à Chymera, à qua solum distinguitur negativè; quare, quòd homo non repugnat, & Chymera repugnet, non provenit ex hoc, quòd homo nullam naturam positivam dicat; Chymera verò dicat duas naturas positivas ad invicem impossibiles, & pro clariori intelligentia, ponitur sequens questio.

QUÆ.

QUESTIO III.

Undè proveniat possibilitas, & non repugnantia, sive impossibilitas, & repugnantia rerum.

Sciendum est primò, quòd circa hoc quæsitum multi extant dicendi modi, nam aliqui dicunt, quòd istorum, nulla est quærenda causa, eò, quia est necessarium, quòd aliqua sint producibilia, & aliqua improducibilia: Alii dicunt, quòd possibilea, cum contineantur virtualiter in essentia divina ideò dicuntur possibilea, impossibilea, cum non contineantur, ideò impossibilea. Alii volunt, quòd possibilea non repugnant, & ideò possibilea, quare dicunt, quòd tota possibilitas sumitur ex parte rei, tota factibilis, & impossibilea ex parte rei non factibilis, sive repugnantis, dicunt ergo, quòd Deus quantum est de se, est potens facere Chymeram, sed ipsa non est capax, sive factibilis. Alii dicunt, quòd ante Creationem nihil erat, nisi Deus, & ideo oportet dicere, quòd Chymera non est producibilis, quia Deus non habet virtutem producendi eam; Alii volunt, hoc provenire etiam ex parte Dei, non potentis producere Chymeram, & ex parte Chymeræ non possibilis produci.

Sciendum est 2. quòd potentia, qua aliquod dicitur possibile est triplex, scilicèt, logica, physica,

ca,

ca, sive realis, & objectiva, potentia logica, ex
Scoto in primò dist. 7. quæst. unica, §. ad quæstio-
nem; est modus quidam compositionis factæ ab
intellectu, judicante subiectum convenire in ali-
qua propositione prædicato, & è contra, & sic po-
tentia logica, non est, nisi quædam non repugnanti-
a inter subiectum, & prædicatum, in ordine ad
intellectum, & de hac potentia loquutus est Ari-
stoteles 5. metaphysicæ. cap. de potentia, dicens,
illud est possibile, cujus contrarium, non est de
necessitate verum; Potentia physica, sive realis
etiam est duplex, ex Scoto ibidem, scilicet activa,
quæ est potentia agendi, & passiva. quæ est poten-
tia patiendi, ut est quòdlibet subiectum potens
recipere aliquid ab agente, ut est materia prima, &
quòdlibet subiectum; Potentia objectiva, ex Scoto
in 2. dist. 12. quæst. 1. §. est igitur videndum, lic. B.
est illa, secundùm quàm aliquid dicitur in po-
tentia, ut terminus, hoc est potest esse terminus
realis potentia agentis, & dicitur res esse in hac
potentia, quia simpliciter res in hac potentia non
est, sed tantùm, secundùm quid in virtute suæ cau-
sæ; adducit exemplum Scotus de albedine, albedo
dicitur in potentia objectiva, quando non est, quæ
tamen, secundùm quid est, quia est in virtute suæ
causæ; quare potentia objectiva ei, quòd est in po-
tentia logica, solùm addit respectum ad poten-
tiam activam agentis; & hinc fit, quòd, nec poten-
tia logica, nec objectiva aliquid in ipsis rebus
præferunt, sed potentia logica attenditur p̄nes
ordi-

ordinem ad intellectum potentem judicare duo extrema habere convenientiam, saltem negativam, hoc est non repugnantiam; vel disconvenientiam; potentia verò objectiva attenditur pænes ordinem ad potentiam activam ipsius agentis.

Sciendum 3. cum Scoto in 1. dist. 36. quæst. unica lit. D. quòd de possibilitate, & impossibilitate logica rerum, possumus loqui in diversis generibus, scilicèt in genere causæ formalis, & in genere causæ efficientis, si enim loquimur de possibilitate, & impossibilitate rerum in ordine ad genus causæ formalis, tunc tam possibilitas, quàm impossibilitas accipitur ex ipsis rebus; si enim loquimur in ordine ad genus causæ efficientis, tunc tam possibilitas, quàm impossibilitas desumitur ex intellectu divino. Hinc Scotus in 1. distinct. 36. quæst. unica lit. M. habet; Homini ab æterno inest non esse aliquid, & Chymæræ non esse aliquid, sed homini, non repugnat affirmatio, quæ est esse aliquid; sed tantùm inest negatio propter negationem actus, vel causæ non ponentis in esse, Chymæræ autem repugnat; quia nulla causa potest causare esse aliquid, sed quare homini non repugnat, & chymæræ repugnat ratio est, quia hoc est hoc, & illud est illud, & hoc in quocunque intellectu concipiente, quia sicut dictum est, quidquid repugnat alicui formaliter ex se repugnat ei, & quòd non repugnat formaliter ex se nõ repugnat, hæc Scotus, & in 1. dist. 43. quæst. unica, habet, lapis productus in esse intelligibili per intellectum divi-

divinum, habet actu ex se formaliter, & quasi principiativè per intellectum divinum; hæc Scotus, & nihil clariùs.

Undè sic nobis philosophandum est; intellectum divinum, in primo instanti naturæ intelligere essentiam divinam sub ratione summi boni, & in secundo intelligere Creaturas possibiles, non intelligendo earum repugnantiam, & in hoc instanti dicuntur Creaturæ productæ ab intellectu divino in esse intelligibili, sive intellecto, & in tertio instanti Creaturæ sic productæ dicuntur se ipsis habere formaliter, ut sint logicè possibiles, vel impossibiles; possibiles, quatenus in seipsis non recipiunt formaliter repugnantiam ad recipiendum esse, impossibiles verò quatenus præsupponuntur esse principiativè, ab intellectu divino habent postea ex se ipsis formaliter repugnantiam, ut in unum conveniãt, sive uniantur, ut hyrcocervus est formaliter impossibilis, quia præsupponitur natura hyrci, quæ in esse intencionali dependet ab intellectu divino principiativè, & à voluntate in esse reali habet suam negationem hyrci, & è contra hyrcus habet suam negationem Cervi, & hinc fit, quòd impossibilia principiativè, & mediatè sunt ab intellectu composita, formaliter se ipsis dicuntur impossibilia.

Dico ergo primò, quòd Creaturæ, sint possibiles, vel impossibiles logicè, formaliter non habent ab omnipotentia Dei, potentis producere possibiles, & impossibiles non producere; sed

Creaturæ logicè, & formaliter seipsis sunt possibiles, vel impossibiles; sic Scotus in 1. distinct. 36. quæst. unica; & in 1. dist. 43. quæst. unica lit. B. cōtra Henricum quolib. 6. quæst. 3., & quolib. 8. quæst. 3.

Probatur à Scoto in 1. dist. 36. quæst. unica, lit. M. si per impossibile nulla esset potentia activa in rerum natura, adhuc essent aliqua res possibiles possibilitate logica, & impossibiles eadem impossibilitate, ut V. G. quod homo esset rationalis, & quod homo esset equus, ergo &c. pr. antecedens; nam adhuc prima propositio, quantum est de se, non involuit repugnantiam, & secunda maxime involuit repugnantiam, ergo independenter ab omnipotentia Dei Creaturæ sunt possibiles, vel impossibiles formaliter possibilitate, vel impossibilitate logica.

Probatur 2. potentia Dei, qua dicitur omnipotens, non est formaliter intellectus divinus, cū ex ordine potentiarum, voluntas supponit naturam illius, quia voluntas supponit intellectum, & velle, supponit intelligere, sed res cognitæ à divino intellectu, antequam ad potentiam activam Dei referantur, habent, quod sint cognitæ, aut, ut possibiles, aut, ut impossibiles, ergo independenter ab omnipotentia Dei dicuntur; aut possibiles, aut impossibiles; Major patet, nam, quia Deus non agit per intellectum ad extra, prius res intelligit, quam eas efficiat; minor est clara; nam prius Deus per intellectum intelligit hominem esse animal rationale, quam efficiat hominem animal rationale,

nale, a^{ctu} existentem in rerum natura, ergo. Confirmatur primò, omnipotentia Dei non dat Creaturis esse, nisi Creaturas producendo in rerum natura, sed Creaturæ ante omnem productionem in rerum natura, & ad extra, habent, quòd non repugnent, vel repugnent produci ad extra, ergo Creaturæ sunt possibiles, vel impossibiles independenter ab omnipotentia; major est, certa quia omnipotentia illa, qua Deus debet agere ad extra, est qua res in esse reali Deus producit; minor probatur, nã priùs homo est ex se possibilis, ut animal rationale, & impossibilis, ut leo, lapis &c. quàm efficiatur a^{ctu}, ut animal rationale, & non leo, non lapis &c. ergo &c. Confirmatur 2. ex Aristotele, 1. post. tex. 3. Ubi affirmatio est causa affirmationis, ibi negatio est causa negationis, & hoc in causis præcis; ergo si omnipotentia Dei est causa præcisa, quòd res sint possibiles, vel impossibiles, negatio ejusdem omnipotentia^e esset etiam causa præcisa, quòd res non essent possibiles, ergo. quòd Deus non faciat hominem, esset ex eò, quia Deus esset impotens, & non, quia res ex se factibilis non foret, quòd falsissimũ est, ergo &c.

Obicies 1. ex Henrico; si aliquid est possibile, certè per aliquam potentiam est possibile, ergo quia in Deo est potentia producendi Creaturas, Creaturæ sunt possibiles, antecedens probatũ; nam possibile, & potentia, tamquàm duo correlativa reciprocantur, cum possibile respectu potentia^e sit possibile, & potentia respectu possibi-

lis dicatur potentia, ergo &c. Respondetur, negando antecedens, ad probationem, distinguo antecedens, possibile logicum, nego antecedens, obiectivum, concedo antecedens, ergo &c. Nam possibile logicum est potentiale absolute, & dicitur sic independenter à quacunque potentia productiva ad extra; potentiale verò obiectivum, dicitur potentiale relative, & hoc utique est in ordine ad potentiam Dei, potentis producere, nos non loquimur de potentialitate obiectiva, sed logica.

Obicies 2., si potentialia non essent præcisè potentialia per ordinem ad omnipotentiam Dei, ergo essent potentialia per ordinem ad potentiam passivam innitam in ipsis etiam possibilibus; sed hoc est falsum, ergo. Tum quia, sic sequeretur possibile habere aliquòd esse reale ab æterno, scilicet ad potentiam passivam. Tum, quia, sic sequeretur, quòd potentia passiva antecederet activam, & sic non esset verum illud axioma, quòd cuilibet potentia passiva correspondet sua potentia activa, ergo. Respondetur, distinguendo Consequens, in ordine ad potentiam passivam logicam, concedo consequentiam, physicam, nego consequentiam, potentia enim passiva physica est aliquid reale, cum sit potentia subiectiva; non verò logica, quæ non est, nisi quædam non repugnantia terminorum, quare non repugnat, quòd potentia passiva logica antecedit potentiam activam, & consequenter, non repugnat, quòd huic potentia logicæ non correspondeat potentia activa, unde illud

axio-

De essentia, & existentia entis quest. 3. 373
axioma verificatur de potentia passiva physica, &
subiectiva.

Obicies 3. auctoritate Magistri sent., qui in-
tendens probare Vniuersam à Deo potuisse fieri
melius, docet in 1. dist. 44., quòd melius fieret si
daretur ei à Deo capacitas ad illud recipiendum,
modo sic arguo; ideò aliquod à Deo est factibile,
quia datur capacitas à Deo, ut fieri possit, ergo,
quòd non est factibile, ideò factibile non est, quia
capacitas sibi, ut fieret à Deo non datur, ergo pos-
sibilitas desumitur à Deo potente dare capacita-
tem, ut res sit, ergo ratio prima possibilitatis, &
impossibilitatis, desumenda est ex omnipotentia
Dei, ergo &c. Respondetur cum Scoto in primo
dist. 43. quest. unica. §. ad primum argumentum,
ubi habet hec formalia verba; illa ratio Magistri
tenet, supponendo, quòd uniuersum possit esse ma-
joris perfectionis capax, quia tunc melius fieret si
daretur sibi illa capacitas, quàm si sit sine illa ca-
pacitate, ut si esset capax multorum aliorum; ab-
solutè autem nò tenet ratio Magistri, negato isto,
scilicet, quòd potuit melius fieri, &c. Hac Scotus;
ex quibus clare deducitur, quòd auctoritas Ma-
gistri tenet conditionatè, & ex suppositione, quòd
uniuersum sit ex se capax majoris perfectionis lo-
gicè, quæ capacitate supposita fieret melius, si ipsi
à Deo daretur proximè illa capacitas objectivè,
non verò tenet absolutè auctoritas illa, cum uni-
uersum forte negat esse capax majoris perfectio-
nis, saltem spectatis partibus suis essentialibus,

cum sibi ex sua ratione formali repugnet major perfectio essentialis; vel dicendum, quòd auctoritas illa Magistri intelligenda est de capacitate objectiva, quæ supponit logicam capacitatem.

Dico 2. Quòd loquendo de possibilitate objectiva, Creaturæ sunt possibiles in ordine ad omnipotentiam Dei, taliter, quòd si per impossibile in Deo non esset omnipotentia, non dicerentur objectivè possibiles, sed solùm materialiter, & fundamentaliter; Ita Scotus in primo dist. 43. quæst. unica; ubi loquens de logica possibilitate, docet, quòd ad possibilitatem logicam, vel impossibilitatem, sequitur possibilitas, seu impossibilitas objectiva; Conclusio habet duas partes.

Probatur prima pars; Nihil dicitur formaliter tale, nisi per propriam formam sibi formaliter inexistentem; sed forma, quæ rem aliquam constituit formaliter in potentia objectiva est respectus ad potentiam activam agentis, ut in 2. notabili diximus, ergo Creaturæ dicuntur in potentia objectiva in ordine ad potentiam activam ipsius Dei, taliter, quòd si per impossibile in Deo non esset potentia activa producendi Creaturas, Creaturæ non essent possibiles objectivè formaliter.

Probatur 2. pars; Nam præcisa potentia activa, adhuc Creaturæ essent possibiles formaliter logicè, sed supra possibile formaliter logicum fundatur possibile objectivum, cum, ex dictis, potentia objectiva suum addat respectum supra potentiam logicam, ad activam potentiam agentis

terminata, ergo remoto tali respectu ad agens, remanet integrum fundamentum potentie objectivæ; quod esset illud possibile logicum.

Obicies 1. Ex D. Thoma, 1. parte quest. 25. art. 3., qui, ut interpretatur à Vasquez, & à Suarez, videtur sustentare, res possibles, & impossibiles dici formaliter, & seipsis absolute tales, & non ab aliquo respectu ad ipsum Deum; Unde sic arguunt; sicut aliquod impossibile est, quia formaliter contradictorium involuit; ita aliquod est possibile, quia nullam contradictionem involuit; sed res omnino seipsis dicuntur impossibiles, V. G., quod homo sit irrationalis, est impossibile ex propriis terminis, ergo etiam res possibles sunt, quia repugnantiam ex propriis rationibus non dicunt, ergo, &c. Respondetur, distinguendo majorem, in genere causæ formalis, concedo, in genere causæ efficientis, nego, sed distingo minorem, in genere causæ formalis, concedo, efficientis, nego; nam ex Scoto in primo dist. 43. quest. unica infra D. formaliter dicuntur res possibles, vel impossibiles, suis rationibus formalibus, principiative verò ab intellectu divino, non cognoscente, aut cognoscente rerum repugnantiam; hinc Scotus habet, impossibile, simpliciter includit impossibilia, quæ ex rationibus suis formalibus sunt impossibilia, & ab eo sunt principiative impossibilia, à quo principiative habent suas rationes formales; est igitur ibi iste processus, quod sicut Deus suo intellectu pro-

ducit possibile in esse possibili, ita producit duo-
 entia formaliter utrumque in esse possibili, & illa
 producta seipsis formaliter sunt impossibili-
 lia, ut non possunt simul esse unum, neque ali-
 quod tertium ex eis. Hanc autem impossibili-
 litatem, quàm habent formaliter, habent ex se, &
 principiatiuè à Deo quodammodo, qui produxit
 ea, & istam impossibilitatem istorum, sequitur
 impossibilitas totius figmenti includentis ea; &
 ex ista impossibilitate figmenti in se, & ex incom-
 possibilitate partium suarum, sequitur impossi-
 bilitas ejus respectu cujuscunque agentis, & hæc
 Scotus; Quàm doctrinam, sic explico, & magis
 elucido; Deus ab æterno non cognoscendo repu-
 gnantiam hyrci, dum intelligit verum esse hyrci
 non repugnare, dat illi esse possibile, sic etiam fa-
 cit, dum non repugnantiam Cervi cognoscit, ergo
 possibilitas hyrci principiatiuè est ab intellectu
 divino, sed ex hoc, quòd intellectus divinus co-
 gnoscit naturam hyrci, cognoscit hyrcum non
 esse cervum, & ex hoc, quòd cognoscit esse ve-
 rum, non esse hyrcum; hinc postea producendo
 sua voluntate (quæ est ejus omnipotentia) hyr-
 cum, ipsum producit cum negatione cervi, &
 producendo cervum, producit ipsum cum nega-
 tione hyrci; igitur hyrcocervus formaliter est
 seipso hyrcocervus principiatiuè verò est à pro-
 ducente hyrcum, & cervum.

Obicies 2. Si Creaturæ sunt possibles possi-
 bilitate objectiva per ordinem ad omnipoten-
 tiam

tiam divinam, ergo hyrcocervus, chymera, &c. sunt impossibilia-objectivè per ordinem ad omnipotentiam divinam, ergo, quòd chymera sit impossibilis; hoc non provenit ratione sui, sed ratione defectus ipsius Omnipotentis Dei, non potentis illam producere, quòd falsissimum est; prima consequentia probatur, nam si Creaturæ sunt possibiles possibilitate objectiva, per hoc, quòd Deus potest illas producere, ergo chymera, hyrcocervus, &c. sunt impossibiles per hoc, quòd Deus non potest illas producere. Respondetur, distinguendo consequens, principiativè, concedo, formaliter, nego; omne enim impossibile supponit duo possibilia; hyrcocervus, enim est complexus ex hyrcò, & cervo, qui sunt termini reales, & possibiles, & quia, tam hyrcòs, quàm cervus, ex quibus pendet hyrcocervus, dependent in eorum essentiis ab ipso Deo, hinc fit, quòd mediatè, & principiativè impossibilitas hyrcocervi, etiam à Deo pendet, cum causa causæ, videtur esse causa causati.

Q U Æ S T I O IV.

An Creaturæ habuerint esse diminutum à seipsis, vel ab intellectu divino.

Sciendum cum Scotò in primò dist. 36. quæst. unica; quòd esse diminutum, idem est, ac esse cognitum, sive esse secundum quid, quæritur modo.

do, an Creaturæ ex seipsis habuerunt ab æterno hoc esse secundum quid, sive hoc esse diminutum, & cognitum, vel potius habuerunt ab intellectu divino, & quia certum est, quod omne esse cognitum à cognitione derivat, hinc etiam fit, quod esse Creaturæ, tamquam à forma denominante, fit à cognitione intellectus divini; Idcirco, quod specialius queritur; An Creaturæ in actu primo ex se ipsis habeant hoc esse cognitum, hoc est, an formaliter ex se ipsis cognoscibiles, & intelligibiles sint, independenter à quocunque actu intellectus divini.

Dico, quod Creaturæ ab æterno non habent, quod ex se ipsis sint formaliter intelligibiles; Ita Scotus in 2. dist. 1. quest. 1. lit. A., & quolib. 14. art. 2. Lichetus ibidem Vulpes tom. 1. primæ partis disp. 28. art. 3., & Scotistæ omnes, contra Patrem Poncium, tom. 3. disput. 18. concl. 5. substantentem esse diminutum non produci per actum divini intellectus.

Probat. 1. Autoritate Scoti, qui in 2. dist. 1. quest. 1. lit. A. habet hæc verba; sequitur secundum instans naturæ, in quo comparatur intellectus, & voluntas divina ad aliud objectum secundarium, & quia in illo instanti objectum illud non est ex se actu intelligibile, sed fit actu intelligibile per intellectum, idcirco non habet esse in memoria divina, ut memoria est, sed producitur actu intelligentiæ in tali esse objecti, sicuti in nobis secundæ intentiones producuntur per intellectum, & non

& non sunt in memoria, ut memoria est, hæc Scotus, sed illa verba (objectum illud non est ex se actu intelligibile, denotant, quòd Creaturæ ab æterno non habent, quòd ex seipsis sunt formaliter intelligibiles, ergo, &c.

Probat^{ur} authoritate D. Augustini supra Genesim cap. 18. dicentis, quòd Creaturæ erant, & non erant, erant in Dei scientia, & non erant in sui natura; sed si fuissent intelligibiles ex seipsis fuissent in suis naturis; nam intelligentia fundatur supra propriam naturam, & entitatem, ergo cum non fuerint in suis naturis, neque fuerunt in seipsis formaliter intelligibiles.

Probat 3. ratione. Essentia divina ita est primum ens divini intellectus, ut etiam respectu illius sit primum intelligibile, sed si Creaturæ fuissent ab æterno intelligibiles formaliter ex seipsis, essentia divina non fuisset primò intelligibilis, cum etiam Creaturæ fuissent primò intelligibiles, ergo, &c.

Obicies primò; Esse intelligibile præcedit esse intellectum, ergo Creaturæ primò ex seipsis sunt intelligibiles; & postea ab intellectu divino sunt intellectæ. Respondetur, distinguendo antecedens, esse intelligibile, quòd est passio entis, concedo antecedens, quòd est quasi principium entis, nego antecedens; nam esse intelligibile Creaturæ, quòd recipiunt ab intellectu divino, quatenus intelligenti, non est passio entis, cum ipsæ Creaturæ non supponantur habere aliquod esse, nec essentia,

tiæ, nec existentiz, sed est quali principium entis, cum sit principium ipsarum Creaturarum, quæ post, quàm cognitæ sunt dicuntur esse possibiles. Instas, antecederet ad omnem cognitionem, Creaturæ sunt possibiles, ergo, non dicuntur possibiles post, quàm cognitæ sunt. Respondetur, negando antecedens; Antecedenter enim ad cognitionem divinam, nec dicebantur positivè possibiles, nec positivè impossibiles, sed tantùm fundamentaliter non repugantes.

Obicies 2. Ex Poncio; Objectum scientiæ speculativæ non fit per illam, sed prius supponitur ipsi scientiæ speculativæ; sed scientia, qua cognovit Deus Creaturas ab æterno, est speculativa, ergo, intellectus divinus non dat Creaturis illud esse, quatenus ipsas cognovit. Respondetur, cum Patre Vulpes citato, distinguendo majorem; Objectum primum, concedo majorem, secundarium, ut sunt Creaturæ, nego majorem. Instas. Scotus in primo dist. 36. quæst. unica admittit scientiam speculativam in intellectu divino de aliis à se, ergo intellectus divinus non facit, sed supponit objectum secundarium. Respondetur, concedendo antecedens, & negando consequentiam, & cum dicitur non facit intentionaliter, nego, non facit realiter ad extra, concedo; nam quòd intellectus divinus sit speculativus, non sequitur, quòd ipse non sit causa productiva ad intra, sed solùm ad extra, sicuti est voluntas.

Obicies 3. Prius natura terminatur scientia di-

divina ad objectum primum, scilicet ad essentiam divinam, quam ad secundarium, scilicet ad Creaturas, sed in illo priori, naturæ habent esse potentiale, saltem remotum, ergo etiam esse intelligibile; Responderur, concedendo majorem, & distinguendo minorem; habent esse potentiale positivè, nego minorem, negativè, concedo minorem, sed distinguo consequens, habent esse intelligibile, positivè nego; negativè, concedo, in illo enim priori, quo Creaturæ non sunt, non habent esse positivè intelligibiles; Verùm quia non repugnant esse, dicuntur habere intelligibilitatem negativè, idest, non dicunt repugnantiam ad intelligi.

Obicies 4. Si per impossibile Deus careret intellectu, non sequeretur Creaturas non esse posibles, vel impossibiles, cum dicerentur posibles objectivè, in ordine ad divinam omnipotentiam, ergo Creaturæ ex seipsis habent intelligibilitatem, quæ consequitur ad illud esse possibile, vel impossibile. Responderur, cum Patre Vulpes citato distinguendo antecedens, logicè, nego antecedens, objectivè, concedo autecedens; nam casus, qui supponitur est impossibilis, quod, scilicet habeat voluntatem, & non habeat intellectum, tamè illo admissio, sequitur aliud impossibile, quod Creaturæ essent posibles possibilitate objectiva, sine possibilitate logica: Instas, est prorsus impossibile, quod Creaturæ forent posibles objectivè, non verò logicè ergo, &c. Responderur, ut dixi,

dixi, quòd ex uno impossibile, sequitur aliud etiam impossibile; Etènim impossibile est Deum esse omnipotentem, & non esse scientem, & tamen hunc casum, admittit Vasquez, ad probandum suum intentum, ergo, etiam hic est dandus, eò magis, quòd non sequitur per locum intrinsecum, non esse possibile objectivè, quòd non est possibile logicè, sicut per Vasquez, non sequitur, Deum non esse omnipotentem, si non esset omnia scientem.

Obicies ultimò ; Quando Deus producit Creaturas in esse cognito, sive intelligibili, vel eas prius intelligit, vel non; si primum, ergo Creaturæ prius intelliguntur, & per consequens sunt prius intelligibiles, quàm producantur, si secundum, ergo merè naturaliter eas producit, non secus, ac ignis, ignem producit, quòd repugnat in agente per cognitionem, ergo &c. Respondetur, quòd Deus in eodem instanti, in quo intelligit Creaturas producit, & è contra, in eodem instanti in quo illas producit, secundum esse diminutum, illas intelligit; quare, nobis imaginandum non est, quòd in hac re duo intercedant actus, scilicet, alter producendi, & alter intelligendi Creaturas, ac proinde cognoscere; quòd Deus prius intelligat, quàm producat, seu prius producat, quàm intelligat; sed nobis persuadendum, est esse unum actum formalissimè, quo verè, intelligendo, secundum quid producit, & quòd secundum quid producit, verè intelligit.

QVÆ.

Q U Æ S T I O V.

An hoc esse diminutum sit ens reale, vel rationis, vel potius medium,

Sciendum, quòd aliud est illud esse, quòd res accipit in anima, ut cognoscitur; & aliud est illud esse, quòd per cognitionem attingitur, tamquam rei cognitæ non repugnans; nam primum est simpliciter ens rationis, secundum verò est ens reale potentiale; hinc distinguendum est, illud esse cognitum, quòd res formaliter recipiunt ab intellectu divino cognoscente; ab illo esse cognito, quòd attingitur per cognitionem Dei, & verè cognoscitur eis non repugnare, p̄nes quòd esse dicuntur in potentia objectiva ipsius Dei, à quo produci possunt; Primum, non esse, absolutè dicitur ens rationis, cum tantum sit extrinseca denominatio, quàm accipit actu res, dum cognoscitur; secundum dicitur ens reale, quateus, licet actu non sit, tamen non repugnat esse.

Sciendum 2., quòd hæ duæ propositiones de rebus, ab æterno cognitæ à Deo possunt fieri, scilicet Creaturæ cognitæ à Deo ab æterno ratione ejus essentia, quo formaliter sunt in seipsis, entia rationis appellantur; Creaturæ verò cognitæ ab æterno, ratione ejus, quòd attingitur à scientia Dei, & cognoscitur eis non repugnare sunt entia realia potentialia, quare Creaturæ à Deo cognitæ pos.

possunt dici entia rationis sub uno respectu, & entia realia sub alio respectu, non ita quidem, quod existentes aliquo modo in seipsis participent utrumque esse; sed, quatenus acceptæ uno modo, hoc est, dum attinguntur à scientia Dei dicuntur entia realia potentialia; spectatæ verò reduplicativè, quatenus stant sub illa actuali denominatione diminutè entia rationis appellari possunt, his benè intellectis.

Dico, quod esse cognitum, quod Creaturæ habent ab æterno in mente divina, non est quid medium, inter ens reale, & rationis, neque per indifferentiam, neque per extremorum participationem; est contra Poncium; colligitur ex Scoto in 1. dist. 29. quæst. unica §. ad istam quæstionem, & dist. 36. quæst. unica, & in 4. dist. 11. quæst. 2.

Probatur à Scoto in primo dist. 29. quæst. unica citato; ubi probat; Principium non dici univocè de principio essentialiter, & notionaliter sumpto, quia principium essentialiter sumptum, dicit relationem rationis, quia non est relatio realis Dei ad Creaturam; principium verò notionaliter acceptum dicit relationem realem, & quia relationi reali, & rationis, non est commune aliquod idem, cum relatio realis sit ens simpliciter, & relatio rationis sit ens secundum quid, & enti simpliciter, & enti secundum quid, non est aliquod commune univocum, ideo cõcludit Scoms, quod hoc nomen, principium, non sit quid commune univocum principio notionaliter, & essentialiter

acce-

accepto; modo sic applico ad propositum; Principium non est quid commune, sive medium inter principium notionaliter, & essentialiter sumptum, quia unum dicit relationem rationis, alterum vero realem, ergo in sententia Scoti, hoc esse cognitum non potest esse quid commune, & medium inter ens reale, & rationis.

Probatur 2. Scotus in primo dist. 36. quæst. unica, docet, esse cognitum Creaturarum esse ejusdem rationis cum esse exemplato, & repræsentato; & litera G., docet esse ejusdem rationis cum esse repræsentato Cæsaris in statua, si foret annihilatus, sed esse Homeri, pro ut est in opinione, & esse Cæsaris, pro ut est statua, non est quid medium inter ens reale, & rationis, ergo &c. Minor probatur nam esse Homeri, pro ut est in opinione, & esse Cæsaris, pro ut est in statua, sunt pura entia rationis; nam nihil reale Homeri est in opinione, & nihil reale Cæsaris est in statua ergo &c. Confirmatur, nam Scotus dividit ens, in anima, & in ens extra animam, & ens extra animam, postea dividit in ens reale actuale, & in ens reale possibile, ergo remanet, quod ens in anima non fit reale, sed rationis, ergo cum esse cognitum sit in anima, erit ens rationis, & non medium. Confirmatur 2. nam, ex eodem Scoto in 1. dist. 36. quæst. unica lit. M. habetur Creaturas, secundum esse cognitum dici non entia, veluti sunt Chymæræ, licet non asserat, negationem entis eis eodem modo competere; sed Chymæræ, ita sunt non entia, ut nihil de ente reali

participent, ergo Creaturæ, ut cognitæ, ita sunt non entia, ut nihil de ente reali participent.

Probatur 3. Implicat dari aliquod ens, quod formaliter habeat aliquod reale, & rationis aliquod, vel, quòd indifferentè sit inter ens reale, & rationis, ergo implicat, quòd esse cognitum Creaturarum sit medium, vel per participationem, vel per indifferentiam, inter ens reale, & rationis; antecedens, quo ad secundam partem probatur; nam rei, quòd verè est, & ei, quòd fictè est, sive non verè est, nihil potest dari commune univocum; sed ens reale verè est ens, & rationis verè non est ens, ergo hoc esse cognitum non potest esse quid medium inter ens reale, & rationis.

Obicies 1. Scotus in 1. dist. 36. quæst. unica, lit. A., docet, quòd purum ens rationis, nec producitur, nec produci potest à parte rei; sed Creaturæ Cognitæ, verè possunt produci à parte rei, ergo non possunt dici sub quocumque respectu entia rationis; Respondetur concedendo majorè, & distinguendo minorem, possunt produci secundùm illud esse, quòd per scientiam Dei cognoscuntur illis non repugnare, concedo minorem, secundùm illud esse cognitum reduplicativè, nego minorem, nam secundum hoc esse cognitum reduplicativè acceptum, sunt ejusdem rationis, cum Chymeris. Instas esse cognitum Creaturarum fundatur super possibile; esse cognitum Chymeræ super impossibile, ergo talia esse cognita non sunt ejusdem rationis; Respondetur, negando primam par-

partem antecedentis, cum primum esse positivè possibile, quòd habent Creaturæ sit à cognitione divini intellectus, ut dictum est. Instat Poncius, esse potentiale Creaturarum fundatur in ipsum Deum, ergo etiam esse impossibile fundatur in ipsum Deum, non potentem producere, quòd est falsum: Respondetur, concedendo totum principiativè, & in genere causæ efficientis, nec non posse producere impossibile arguit defectum; nam, ideo Deus non potest facere Hyrcocervum, quia potest facere Hyrcum, & Cervum, ut se mutuo excludant, immò si posset facere Hyrcocervum, non posset facere Hyrcum, & Cervum, quia ex suis prædicatis essentialibus excludunt hunc compositum (Hyrcocervus) & sic, quia Hircus, & Cervus sunt termini omnipotentis divinæ, habent rationem possibilis objectivè, ideo Hyrcocervus habet rationem impossibilis objectivè, quare per potentiam faciendi Hyrcocervum, non accederet novus terminus potentis divinæ, sed redderentur priores termini. Instas Cur Deus non potest facere, ut Hircus non excludat Cervum, & è contra, vel enim est ex parte termini, & repugnantia præcederet omnipotentiam, vel esset ex parte ipsius omnipotentis, & sic defectus in ipsa. Respondetur ideo Deum non posse facere, ut Hyrcus non excludat Cervum, quia potest facere Hyrcum, & Cervum, uterque, enim cum sint essentialiter eus completum, excludunt illud incompletum partis per veram compositionem unius, cum alio. Qua-

re, sicut Hyrcus, si non excluderet identitatem cum cervo, Hyrcus non esset Hyrcus, ita si non excluderet compositionem cum Cervo, & cum quolibet alio ente completo, non esset ens completum, & sic remanet dicendum, quòd quia Deus fecit ista tamquam entia completa, scilicet Hyrcum, & Cervum, ideo non potest facere, tamquam unum per se Hyrcum, & cervum.

Obicies 2. Scotus in primo dist. 36. quaest. unica, distinguit ens ratum, seu firmum in id, quòd habet actu tale esse essentiae, & existentiae, & in illud, quòd primo distinguitur à figmentis, cui, scilicet verum essentiae, & existentiae non repugnat, ac proinde docet Creaturas hoc posteriori modo habuisse esse ratum ab aeterno; stante tali doctrina sic Thomistae arguunt; Esse cognitum Creaturarum, quòd Creaturae habent in mente divina ab aeterno non est simpliciter ens reale per Scotum, quia non actu habent esse ratum, & firmum, nec esse cognitum est simpliciter ens rationis, quia sic non distinguerentur Creaturae ab esse, quòd habent Chymerae, & figmenta, ergo erit quid medium inter ens reale, & rationis, Respondetur admittendo, quòd docet doctor subtilissimus, & distinguendo antecedens, esse cognitum, quòd Creaturae habent in mente divina, non est ens reale simpliciter, concedo antecedens, esse Creaturarum, quòd attingitur ab intellectu divino illis non repugnare, nego antecedens, nam ut dixi; aliud est loqui de Creaturis cognitis ab aeter-

æterno ab ipso Deo, & aliud est loqui de esse cognito Creaturarum, sive de esse Creaturarum accepto sub cognitione; loquendo, enim de Creaturis cognitis, verum est Scotum docuisse posse dici ex una parte entia realia potentialia, quatenus, scilicet, verum esse eis non repugnat; & ex alia parte entia rationis, quatenus, scilicet actualiter solùm dependent ab intellectu; At vero loquendo de esse cognito, ut cognito reduplicativè, Scotus docuit esse ens secundum quid, sive diminutum, & ejusdem rationis cum esse, quòd habent Chymeræ; Verùm ex hac repugnantia, non non sequitur, quòd possit dari aliquod in se, quòd fit, & non fit, nec ens reale, nec ens rationis, quatenus, scilicet sunt actualiter sub cognitione divina.

Obicies 3. Enti rationis, verum esse repugnat, sed Creaturis cognitis verum esse reale non repugnat, ergo, &c. Respondetur, concedendo majorem, & distinguendo minorem, specificativè acceptis, concedo minorem; reduplicativè nego minorem, licet enim Creaturæ cognitæ specificativè possint esse, & dici possint entia realia potentialia, reduplicativè, tamen, quatenus stant sub actuali cognitione, quæ est particula diminuens esse reale, etiam rationis appellantur.

QUÆSTIO VI.

An existentia entis distinguatur ab essentia entis.

Sciendum, cum Scoto in 2. dist. 12. quæst. prima, quòd existentia creata, aliud non dicit, nisi extra existentiam, & existere, extra causam sistere, nam, quòd existit sistit extra nihil sui, cum, antequàm existeret, nihil extra erat, ut cum Scoto in primo dist. 36. probavimus; hic tantum quærimus de existentia transcendenti, pro ut est communis Deo, & Creaturis, ideò.

Sciendum 2. Quòd existentia est illa, ratione cujus res constituitur extra nihil, sic enim, tam Deus, quàm Creatura per ipsam existentiam constituuntur in rerum natura, hinc essentia, ut communis Deo, & Creaturis exprimi debet per possibilitatem rei, & non repugnantiam ad existendum., in rerum natura extra nihil, modo Deus ipse est possibilis logicè ex Scoto in primo dist. 7. quæst. unica, quatenus constituitur ex prædicatis inter se non repugnantibus, quamvis non sit possibilis objectivè, quia nequit esse terminus alicujus actionis agentis.

Sciendum 3. Quòd circa hoc quæsitum tres extant famosæ sententiæ, prima est Thomistarum, asserentium distingui realiter; secunda Neutralium, asserentium distingui ratione ratiocina-

æ per intellectum, cum fundamento in re; tertia Scotistarum, æfferentium, distingui distinctione formali, mediante inter distinctionem rigorosè realem, & distinctionem rationis; quapropter, supposito, quòd essentia, & existentia possunt quatuor modis ad invicem comparari; primò, quatenus habent esse reale, & subjektivum; secundò, pro ut una habet esse reale, puta existentia, & altera, scilicèt essentia esse objectivum; tertio, quatenus existentia est realis, & essentia est simpliciter essentia, nec existens, nec non existens, scilicèt, quatenus definitio abstrahit ab existentia, & non existentia rerum, hoc supposito, diversis conclusionibus totam quæstionem disponimus.

Dico primò, quòd essentia realis, & existentia realis, non distinguuntur realiter, ita Scotus in primo dist. 36. quæst. unica, & in 2. dist. 1. quæst. 2. 5. quantum ad istum articulum, & in 3. dist. 6. quæst. 2. 1, & in 4. dist. 16. quæst. 1., & Scotistæ omnes contra Thomistas.

Probatur 1. Ex doctrina Scoti in 2. dist. 12. quæst. 2. Absolutum, prius, & distinctum realiter ab alio absoluto, potest Deus conservare, sine suo posteriori; sed essentia est quid absolutum, & prius prioritate naturæ ipsa existentia, & tamen Deus non potest essentiam realiter conservare, sine existentia, ergo essentia non distinguitur realiter ab existentia, major est certa, minor patet; nam Deus, nequit à parte rei producere essentiam, sine existentia, quia omne realiter produ-

Quam, necessario existit, ergo, &c. Confirmatur, quodcumque aliqua duo sunt realiter distincta, si alterum ab altero separatur, illud, quod remanet est reale, cum habeat propriam realitatem ab alio distinctam; sed essentia recedente existentia per annihilationem, non remanet realis, cum nihil sit reale, nisi actualiter existat, ergo essentia, & existentia non sunt realiter distincta.

Probat 2. Ideò Thomistæ dicunt, quòd essentia rei distinguitur realiter ab existentia, quia essentia est indifferens ad existere, & non existere; nam essentia lapidis est in potentia, ut sit, & non sit, & ideò, dicunt, quòd, quādo essentia existit, habet aliquid, per quod existat realiter à se distinctum, quòd non habuit, quando non existebat; sed hoc fundamentum est falsum, ergo, &c. Minor probatur, nam etiam ipsa existentia est indifferens, ut sit, & non sit, immò in sententia illorum, qui ponunt essentias ab æterno, lapis est indifferens, quantum ad existentiam, non quantum ad essentiam, ergo existentia ipsa deberet habere aliam existentiam, per quam existeret, si valeret, illud principium Thomistarum, sed hoc est absurdum, ergo, &c. Respondent Thomistæ, disparrem esse rationem de essentia, & existentia; nam essentia non est ratio formalis existendi, & ideò, ut sit existens requiritur aliud à se distinctum, realiter; existentia verò est ratio formalis existendi, & ideò non requirit aliam existentiam, sicut ratio, non requirit aliam unionem, ut uniatur, sed

se

se ipsa unicitur extremis, sicut, etiam ratio, quæ est ratio formalis referendi, seipsa, & non alia relatione refertur: Contra, si posset unio esse indifferens ad uniendum extrema, & ratio posset esse indifferens ad referre sua extrema, nec unio haberet magis rationem formalem uniendi, quàm extrema, nec ratio magis rationem referendi, quàm extrema, ergo semper currit argumentum, quòd si indifferens est essentia, & existentia ad existendum, existentia non minus erit ratio formalis existendi, quàm essentia.

Obicies 1. Ex Thomistis; Participans, realiter distinguitur à participato; sed essentia est participans existentiam, ergo realiter, &c. Minor probatur; nam essentia realis, ratione existentie realis est ergo, &c. Respondetur, distinguendo maiorem, in genere cause efficientis, concedo maiorem, in genere cause formalis, nego maiorem, sed distingo minorem, formaliter concedo; effective, nego, nam essentia dicitur participans respectu cause efficientis, à qua suum esse reale, & existens effective habet; unde tam essentia, quàm existentia entis, & dependentis est participans, & causa efficiens, scilicet Deus, dicitur causa imparticipans, ex quo sequitur, inter Deum, & Creaturam esse distinctionem realem, non verò inter essentiam, & existentiam, à qua essentia formæ, formaliter, & denominative in genere cause formalis dicitur existens ergo, &c.

Obicies, ex uno recentiori Thomista. Quòd ha-

habet receptum in essentia , debet habere esse rea-
 liter distinctum ab essentia , sed omnis Creatura
 habet esse receptum in essentia , ergo , &c. Major
 probatur , nam nihil potest realiter recipi in se-
 ipso , ergo receptum debet esse realiter distinctum
 à recipiente; Minor probatur , quælibet Creatura
 habet suum esse , scilicet existentiam finitam , & li-
 mitatam , sed nisi haberet ipsam receptam in es-
 sentia non esset finita , & limitata , ergo , &c. Minor
 probatur , nam quilibet actus à potentia sua , tam-
 quam à suo opposito habet , quòd limitetur , ergo
 si existentia , quæ est actus universalissimus , & per-
 fectissimus totius entis , non habet potentiam in
 qua limitetur , remanebit illimitata , & infinita er-
 go , &c. Respondetur , concedendo majorem , &
 negando minorem ; ad probationem , concedo
 majorem , & nego minorem , ad cujus probatio-
 nem , distinguo antecedens ; habet , quòd simpliciter
 limitetur , nego antecedens ; habet , quòd solum ,
 secundum quid limitetur , concedo antecedens ;
 nam , quòd existentia sit limitata , & finita , habet à
 Deo , à quo dependet in esse , fieri , & conservari , lo-
 quendo de limitatione , in genere causæ efficien-
 tis ; loquendo verò de limitatione in genere cau-
 sæ formalis , habet à seipsa , quia sua natura est en-
 titas hæc , ideò , & sua natura est tantæ , vel tantæ ,
 & non majoris perfectionis ; Hinc dico , quòd esse
 seu existere receptum hoc , habetur à Deo , vel
 à causa efficienti ; sic etiam infinitum , & illimita-
 tum esse , est , quod non dicat dependentiam in ge-
 nere

nere causæ efficientis ab alio; At esse, sive existere in receptum, dum non recipitur in alio non est existere illimitatū, & infinitum, sicut, nec realitas est quid illimitatum, ex eò, quòd nō sit quid receptum, quare ad id, quòd dicitur de limitatione actus à potentia, quòd utique actus habet aliquam limitationem à potentia, non verò limitationem simpliciter, patet de forma ignis, quæ licet limitetur à natura ignis ad esse in tali individuo, tamen non limitatur ab illa, sicut habet ab illa non tribuere operationes formæ aquæ, aut operationes formæ hominis competenter; sed hanc limitationem habet à seipsa in genere causæ formali, & à Deo in genere causæ efficientis.

Obicies; Illa non sunt idem realiter, quorum unum potest corrumpi, altero remanente, ex Aristotele 4. metaphysicæ; sed essentia potest remanere corrupta existentia; ergo, &c. Minor probatur, nam existentia rosæ in hyeme corrumpitur, sicut existentia nivis in Estate, & tamen, nec essentia rosæ, nec essentia nivis corrumpitur, aliter, non daretur scientia de Meteorologicis, & physica, non esset perfecta scientia, quòd est falsum, ergo, &c. Respondetur, concedendo majorem, & negando minorem, ad probationem distinguo antecedens; nec essentia rosæ, nec essentia nivis corrumpuntur, quantum ad esse objectivum, concedo antecedens; quantum ad esse subjectivum, nego antecedens; ut enim de rosa, & de nive possit dari scientia, sufficit, quod ista sint, quantum

tum ad esse objectivum, & necessariam connexionem, quàm fundant ratione suorum prædicatorum.

Dico 2. Quòd essentia in esse objectivo, seu potenciali, & existentia realis, licet non distinguantur positivè, distinguuntur, negativè, hoc est, non sunt idem realiter; ita Scotus in primo dist. 3. quæst. 7., & omnes Scotistæ admittentes inter ens, & non ens distinctionem realem negativam, scilicet non identitatem, non verò distinctionem positivam, requirentem extrema positiva actualiter existentia, conclusio continet duas partes.

Probatur prima pars; distinctio realis positiva intercedit inter extrema realia positiva; sed essentia in esse objectivo, & existentia realis, non sunt hujusmodi, ergo, &c. Minor probatur, nam essentia in esse objectivo, non est ens reale, ut probatum est.

Probatur 2. pars, nihil, & aliquid non sunt idem realiter, sed essentia realis in esse objectivo est nihil de facto actualiter, existentia verò realis est aliquid de facto, ergo non sunt idem realiter; at talis distinctio, etiam intercedit inter idem, & idem pro ut non dum est, & actu est, quia, ut est, non est idem realiter sibi ipsi non existenti.

Dico 3. quòd essentia realis, & existentia realis, non distinguuntur solum per intellectum, colligitur clarè ex Scoto in 2. dist. 3. quæst. 3. §. contra istud, est contra Vasquez 3. part. disputatione 29. cap. 2. contra Suarez tom. 1. metaph. disp. 13. sess. 5.

Probatur à Scoto citato; illud, quòd præsuppo-

ponit ordinem, & distinctionem alterius, non est proxima ratio distinguendi ipsum, vel determinandi ipsum; sed existentia, ut determinata, & distincta, ordinem, & distinctionem essentialium importat; sed illa verba Scoti, scilicet, quod existentia præsupponat ordinem, & distinctionem essentialium denotant, quod distinguuntur ex natura rei, ergo non per intellectum, ergo &c. ita explicat Faber. 9. metaphysicæ, & Bassolius in 3. distin. 6. quest. unica.

Probatur 2. illa non solum ratione; sed à parte rei distinguuntur, quæ sunt aliquod positivum extra intellectum, & secundum unam illarum, res ponitur, & habet esse per se, & directe in prædicamento metaphysico, & non secundum aliam; sed sic se habent essentia, & existentia, ergo &c. Minor probatur, nam licet essentia, & existentia sint incomparabilia; tamen, secundum essentiam res est in prædicamento per se, non autem, secundum existentiam.

Obicies 1. non potest concipi essentia Angelii, ut actualis, quin concipiatur existens, ergo signum est, quod inter essentiam, & existentiam Angelii, nulla detur distinctio, & si erit distinctio erit rationis; Respondetur ad hominem, quod vi formæ non tenet argumentum; nam non post concipi relatio, sine extremis, & tamen distinguitur ab extremis, nec totum sine partibus, & tamen ab illis distinguitur.

Obicies 2. Essentia realis Angelii, præciso que-

quocunque sibi superaddito, adhuc esset actualis, ergo existentia nullo modo distinguitur ab essentia. Respondetur distinguendo antecedens, præciso quocunque superaddito realiter, concedo antecedens, formaliter, nego antecedens &c. essentia enim Angeli dicitur realis, quando per existentiam ponitur extra causas; præcisa, ergo existentia, quæ est formaliter superaddita essentiæ; essentia Angeli non amplius esset realis, ergo &c.

Dico 4. quod essentia, & existentia realis, distinguuntur ex natura rei formaliter. Ita Scotus in 2. dist. 1. quæst. 2. §. quantum ad istud argumentum, & in 3. dist. 6. quæst. 1. est contra Neutericos, & aliquos Scotistas non admittentes talem distinctionem formalem, inter essentiã, & existentia.

Probatur 1. autoritate Scoti in 3. distin. 6. quæst. 1., ubi docet, in Christo esse plures existentias, sicut in Christo sunt plures essentiæ; scilicet natura divina increata, & natura humana creata; sed ut advertit Faber Faventinus 29. metaphysicæ, si essentia, & existentia, distinguerentur solum per intellectum, non esset facienda à Scoto tam prolissa disputatio, quærens, an natura humana assumpta à Verbo habeat eandem existentiam, &c. Ergo signum est, quod distinguuntur &c.

Probatur 2. Quodcumque sunt aliqua duo, quorum unum variatur ex parte rei, aliud non variatur, illa ex natura rei sunt distincta, & differunt plusquam ratione; sed sic est in casu, ergo &c. Minor probatur, quia essentiæ, & quidditates

tates rerum diversificantur, sicut res ipsæ diversæ sunt inter se; alia enim est quidditas, & essentia hominis, alia Leonis, a fini &c. Sed existentia hominis, & Leonis est eadem, quia eorum existentia, est esse extra nihil, seu in rerum natura; sed hæc competit eodem modo entibus positivis, ergo existentia non variatur, nec mutatur in rebus, essentia verò, & quidditates rerum positivè variantur, quia alia est quidditas, & essentia hominis realis, quæ per definitionem explicatur, & alia essentia equi, quæ per definitionem explicatur, ergo &c.

Probatur 3. quæcumque se habent, ut actus prior, & actus posterior, distinguuntur à parte rei, & non solum per intellectum, sic est in casu; cum omnis res concipiatur habere essentiam, & postea existentiam, loquendo de prioritate naturæ, ergo essentia, & existentia à parte rei, & non solum per intellectum distinguuntur.

Probatur 4. subjectum, & propria passio distinguuntur ex natura rei, & non solum per intellectum; sed essentia se habet, ut subjectum, & existentia, ut passio, ergo &c. Major supponitur; minor probatur; nam essentia, sive quidditas rei est entitas, sive ens; sed inter cæteras passiones ipsius entis sunt potentia, & actus entitativus, ergo cum existentia sit actus entitativus; sequitur, quod sit passio essentiæ, & sic, quod ab ea formaliter distinguitur.

Obicies 1. ex Trombetta in sua metaphysica quæst.

quæst. 26. illa, quæ sunt omninò idem, non distinguuntur formaliter; sed esse essentiæ, & esse existentia sunt hujusmodi, ergo &c. Minor probatur, quia homo non dicitur esse alterius rationis formalis, ut est in potentia, ac ut est in actu, sed actus non addit ad potentiam, nisi existentiam, ergo &c. Confirmatur, quòd distinguitur formaliter ab uno, si addatur illi constituit aliquod formaliter distinctum, sicut patet inductione in omnibus habentibus distinctas formalitates, sed existentia addita essentiæ non constituit aliquod formaliter distinctum, & alterius rationis ab essentia, ergo essentia non distinguitur formaliter ab existentia. Respondetur, concedendo majorem, & negando minorem, ad probationem distinguo majorem, non dicitur esse alterius rationis *objectivè*, nego majorem; *subjectivè*, concedo majorem; licet enim homo in potentia, cum non habeat esse *subjectivum*, non dicatur esse alterius rationis *subjectivè* à seipso, quatenus est in actu; dicitur tamen esse alterius rationis *objectivè*, nam tunc concipitur, ut *indifferens ad existentiam*, quando posita est in actu, non concipitur, ut *indifferens*. Respondetur 2. ad Trombetam, quòd non sumus in casu, nos enim loquitur de essentia reali actuali, & de existentia reali actuali, non verò de essentia in potentia *objectiva*, quæ non est ens, nullamque dicit entitatem à parte rei, & idcirco non videtur esse alterius rationis, sive entitatis, cum in illo statu rationem, sive entitatem non habeat; At verò *essen.*

essentia realis actualis, cum habeat suam entitatem, ut ratio, quæ est extra nihil, distinguitur formaliter ab existentia, cujus entitas est ratio quæ essentia est extra nihil: Ad confirmationem distinguo etiam majorem objective, sive subjective, concedo majorem, subjective solum, nego majorem; sed distinguo minorem, in esse subjective, concedo, objective nego, licet enim existentia actualis hominis non addat ipsi, pro ut est in potentia aliquod subjective formaliter distinctum, cum in potentia sit animal rationale, & in actu sit etiam animal rationale; addit tamen aliquod objective formaliter ab ipsa essentia hominis distinctum, quod est esse ipsiusmet existentie, quæ se habet, ut ratio quæ, & essentia hominis, ut ratio quæ, ideò bene dixi ad Trombetam, quod non sumus in casu.

Obicies 2. Scotus in 3. dist. 6. quæst. 1. §. respondeo, docet, quod essentia, & existentia distinguuntur solum ratione, ergo non distinguuntur formaliter, antecedens patet, adducendo verba Scoti, quæ sunt ista; respondeo, quod in ista quæstione certum est, de esse existentie, quod differt ab essentia in modo concipiendi, quæ sunt in Christo tot talia esse, quot essentia, hæc Scotus, ergo &c. Respondeo cum Licheto in 3. dist. 6. quæst. 1. distinguendo antecedens; accepto esse formaliter pro forma, quæ ponit essentiam extra nihil, nego antecedens, accepto esse pro essentia, concedo; nam Lichetus habet hæc verba, quod essentia dicitur

ab esse, sicut sapientia à sapere; & tunc tale esse, & essentia, tantùm ratione differunt, quia tantùm in modo concipiendi, quia esse accipitur in concreto, essentia verò in abstracto, ut patet de homine, & humanitate, Deo, & Deitate &c. Quæ inter se sola ratione differunt; hæc Lichetus, & nihil clarius, cæterùm, quia alia argumenta pendunt ex distinctione formali, de hac distinctione formali, & de illis argumentis; Deo dante in libris Porphyrii de distinctione, & identitate, in disputatione de universali metaphisico.

Collige, quòd essentia, non præcedit prioritate durationis existentiam, tum, quia illa, interquæ cadit talis ordo distinguntur realiter; Tum, quia, quòd est prius duratione alio est *singulare*, & *existens*; sed essentia, ut essentia de se non existit, sed abstrahit ab existentia, scilicèt ab *existere*, & non *existere*, cum sit indifferens, igitur &c.

Collige 2., quòd existentia, non originatur ab essentia; nam essentia, præcisa ab existentia, non habet esse reale; sed existentia habet esse reale, ergo cum nullum ens reale originetur ab alio, quòd non est ens reale, sequitur, quòd existentia non originatur ab essentia, sed tam essentia, quàm existentia originantur à Deo.

Collige 3, essentiam præcedere existentiam, ordine naturæ, nam ordo naturæ est inter illa, quorum unum supponit reliquum, sed existentia supponit essentiam, ergo &c.

Collige 4. essentiam præcedere etiam existentiam.

De essentia, & existentia entis quæst. 6. 403
stentiam ordine perfectionis, ex Scoto in 2. dist. 3.
quæst. 3. ubi differentias existentiarum, ex diffe-
rentiis existentiarum colligit, & patet; nam ideò
homo, simpliciter, & ut sic est perfectior lepore,
quia quidditas hominis est perfectior quidditate
leporis, & non, quia existentia hominis est perfe-
ctior existentia leporis, cum utraque habeat face-
re essentiam, & quidditatem extra nihil, ergo &c.
Item semper res est nobilior suo modo, sed essen-
tia est res, & existentia est modus, ergo &c.

Q U Æ S T I O VII.

An res possint existere per alienam existentiam.

Sciendum, cum Scoto in 3. dist. 6. quæst. 1. in
principio, quòd datur, triplex esse, scilicet esse
essentiæ, esse substantiæ, & esse existentiae actualis;
esse essentiæ, est idem, ac essentia, differunt solum
in modo concipiendi, ut homo, & humanitas, ex
dictis quæst. præcedenti in responsione ad secun-
dum cum Licheto in 3. dist. 6. quæst. 1. Esse subs-
stantiæ est esse personale, seu esse incommunicabile,
ut quo, & ut quòd; esse existentiae, est esse actuale,
quòd habet entitas, sive essentia realis, dum poni-
tur extra nihil, & extra suas causas.

Sciendum 2., quòd esse essentiæ, verum, &
reale, non potest ab ejus existentia realiter separa-
ri, & distingui, ex dictis cum Scoto quæst. præce-
denti, conclusione prima, patet, quia essentia realis

in tali ratione simpliciter, & per se primò constituitur, & ponitur per existentiam, ergo cum existentia sit constitutum formale realitatis essentialis, repugnat ab illa realiter distinguere; antecedens est certum, cum ante existentiam, essentia nullum habeat esse reale a&uale, sed tantum obiectivum, & tunc primò dicitur realis, cum primò existit, sequela etiam patet; nam constitutum formale simpliciter alicujus rei, præsertim in esse metaphysico, repugnat realiter separari ab eò, quòd constituit, ut patet de rationali, & animali, respectu hominis.

Dico ergo, quòd res non possunt existere per alienam existentiam; ista Scotus in 3. dist. 6. quæst. 1. ubi docet naturam humanam in verbo existere propria existentia; sic Scotistæ omnes, & ex Thomistis. Durandus in 2. dist. 6. quæst. 1. & ex neutricis Suarez tom. 1. metaphysicæ disput. 13. sess. 5. Vasquez part. 1. quæst. 17. contra Thomistas, oppositum tenentes.

Probatur primò, essentia realis, sive res non distinguitur ab existentia, ut probatum est supra, ergo res nequit existere per alienam existentiam; consequentia sequitur necessario.

Probatur 2., existentia est illa qua unaquæque res habet formaliter, ut sit entitas a&ualis in rerum natura, & extra nihil, seu extra suas causas. sed nulla res habet, nec habere potest, quòd sit a&ualis entitas, & a&ualem entitatem extra suam causam habeat, ergo, nulla res potest existere extra
per

per alienam existentiam; Minor probatur; nam si res non haberet suam actualitatem per aliquod sibi intrinsecum, & proprium; sed per aliud extrinsecum, ergo per se intrinsecè, & formaliter nihil erit, ergo &c.

Probatur 3. Theologicè; Angelus, sive bonus, sive malus virtute naturali, intuitivè intueri potest humanitatem Christi, ac totam entitatem actualem ejus, cum sit intra spheram sui adæquati objecti, ergo intuitivè videri potest, id, quo humanitas constituitur in esse entitatis actualis (nam fieri non potest, neque intelligi, ut aliquis videat album, & non albedinem); sed Angelus virtute naturali non potest videre verbum, seu divinitatem univocam humanitati, ergo signum evidens est, humanitatem illam assumptam à verbo non fuisse constitutam in esse actualis entitatis per entitatem increatam, sed per existentiam propriam creatam.

Obicies 1. potest aliqua res subsistere per substantiam extrinsecam patet de humanitate assumpta à verbo, ergo potest etiam existere per alienam existentiam: Respondetur, concedendo antecedens, & negando consequentiam; nam substantia potest dici enti reali quid extrinsecum, cum presupponat illud in suo esse constitutum, & ideò fit, quòd possit per suam, & alienam substantiam subsistere, existentia verò est quid intrinsecum enti reali, cum ipsum constituat, & ideò repugnat, quòd ens reale existat intrinsecè, & non per suam existentiam.

Obicies 2. De facto humanitas Christi existit e
 existentia Verbi divini, ergo non implicat, quòd
 res possit existere per alienam existentiam; antece-
 dens probatur, ex D. Damasceno, lib. 3. de fide, cap.
 22. ubi habentur hæc verba; humanitas Christi,
 existit existentia verbi, ergo &c. Respondetur ne-
 gando antecedens, ad probationem, dico, cum
 Suarez, quòd illa verba adducta in argumento,
 non reperiuntur in Damasceno; sed tantum ait
 ibi, carnem in verbo extitisse, ac personalem cum
 eo habuisse identitatem, quòd verum est; nam, si vè
 propriam, si vè alienam habuerit existentiam, sem-
 per verificatur, humanitatem in verbo extitisse,
 hoc est, illi unitam fuisse. Instas. Damascenus, lo-
 quendo de humanitate, quòd existit existentia
 verbi, ut indicant illa verba, immò potius in ipso
 extitisse, ergo &c. Respondetur, negando ante-
 cedens; nam Damascenus dicit, humanitatem
 extitisse in verbo, non autem extitisse existentia
 verbi; sicut si nos dicimus, accidens existere in
 subjecto, non per hoc insinuare volumus, quòd
 accidens existat existentia subjecti; nam existere
 in aliquo, non est existere per existentiam illius;
 sed est habere existentiam substantiatam ab eo; un-
 de potius ex hoc, quòd humanitas Christi Domi-
 ni existat in verbo, sequitur ipsam habere pro-
 priam existentiam, & addere tantum habitudinẽ
 dependentiæ ad suppositum, à quo substantatur,
 quàm propria carere existentia; si enim non exi-
 steret in eo instanti in aliquo, deberet esse in ver-
 bo,

bo, igitur, à verbo non subsisteretur ens reale, sed ens potentiale, quòd falsum est, quia humanitas sine sua existentia est ens diminutum, & potentiale ens reale, ut supra visum est. Instas Sophronius in Concilio Generali 6. Synodo act. 11. & 13. loquens de humanitate Christi ait; in illo itaque (idest in verbo), & non in semetipsa habuit existentiam unam, hæc Sophronius, ergo necessario existit in verbo, & existentia verbi divinis Respondetur cum Suarez, Hurtado, Attriaga, & aliis, quòd non formaliter adducuntur à Medina, & ab Alvarez verba Sophronii, quæ sunt ista; in illo, & etiam in se ipsa habuit existentiam veram, quòd admittimus; non verò loquutus, est quòd humanitas Christi habuit propriam existentiam, non in se subsistentem, sed in verbo; vel dicendum cum Maffrio tom. 3. disputatione 1. quæst. 4. art. 2. num. 219., quòd Sophronius non loquitur de toto Christo, quasi dixerit in Christo non esse, nisi unicam existentiam; sed loquitur de sola humanitate, quàm dicit non nisi unicam existentiam, quòd planè certissimum est.

Obicies 3. Si humanitas Christi existeret propria existentia, & non existentia Verbi, Beata Virgo non posset dici Mater Dei, consequens est contra Concilium Ephesinum, cap. 1. ergo, &c. Sequela probatur; nam tota Christi humanitas, secundum animam, & secundum corpus præexistit, ita, quòd anima, prius natura fuit creata, & tota natura humana prius concepta, quàm assu-

retur à Verbo, ergo prius natura, quàm Deus esset homo, & homo esset Deus, intelligitur absolutum, & completum totum officium Beatæ Virginis concipientis, & generantis, ergo, ejus actio non attingit ipsum Christum Deum, & hominem, sed solùm ejus humanitatem, cum propria existentia, ergo, Beata Virgo appellatur Mater Humanitatis, & non Dei, quod est falsum. Respondetur, negando majorem, ad probationem, concesso antecedenti, negatur consequentia; nam Beata Virgo dicitur Mater Dei, eò quia in eodem instanti temporis, in quo produxit humanitatem in rerum natura existentem, fuit humanitas Verbo unita, quàm, quòd fuit prius natura existens, quàm Verbo unita, hoc parum refert, dummodo non fuerit prius tempore in rerum natura, & postea Verbo unita. Instas, concessa propria existentia ipsi naturæ humanæ, quæ est prior natura ipsa assumptione Verbi; Beata Virgo nullam habuisset actionem circa Deitatem, ergo, nequit dici Mater Dei; consequentia probatur, nam Beata Virgo nullam habuit actionem circa divinitatem, ergo, aliam non habuit, nisi circa humanitatem, sed ista dicit suam entitatem, & existentiam, antequàm sit à Deo assumpta ergo, &c. Respondetur, negando consequentiam, ad probationem, concesso majorem, & distinguo minorem, loquendo de prioritare naturæ, concesso minorem; temporis, nego minorem; nam Beata Virgo potest dici habere actionem circa Deum, quatenus produ-

duxit naturam humanam existentem in illo instanti, in quo unitur Deo; sive posset dici Mater Dei, quatenus produxit humanitatem, ut terminatam à Verbo divino, sed de hoc alibi.

Q U Æ S T I O VIII,

An existentia sit de quidditate Dei.

Sciendum, quòd hæc quæstio agitari solet in Theologia, quia tamen hic loquimur de existentia, aliqua circa ipsam dicemus, & supposito, quòd in doctrina Scoti sit problema id, quòd quæritur, cum in primo dist. 2. quæst. 2. videatur dicere existentiam esse de quidditate Dei; Deum esse; esse propositionem per se notam; & in primo dist. 8. quæst. 3. ad argumentum principale; videatur dicere non esse de quidditate, cum doceat, infinitatem, quæ est modus præcedere existentiam, ideo breviter.

Dico, quòd existentia non est de quidditate Dei, sive ipsius divinæ essentia, sic Scotus in primo dist. 8. quæst. 3. ad argumentum principale, & in 4. dist. 12. quæst. 2., & quolib. 6., sic Trombeta 5. metaphysicæ quæst. 6., & in suis formalitatibus Bargius in primo dist. 2. quæst. 2., & alii antiquiores Scotistæ, est contra modernos Scotistas.

Probat 1. Authoritate; Scotus in primo dist. 8. quæst. 3. citato, docet infinitatem præcedere existentiam, sed infinitas est modus, & modus non

non præcedit id, quòd est de quidditate Dei, ergo existentia non est de quidditate divinæ essentiæ.

Probatur 2. Scotus in 4. dist. 12. quæst. 2. docet, infinitatem esse medium ad ostendendam existentiam in divinis; sed medium præcedit id respectu cuius est medium, cum habeat rationem causæ, ergo infinitas præcedit existentiam, ergo si infinitas, quæ est inæmior Deo, non est de quidditate Dei, sed potius modus intrinsecus ipsius Dei, à fortiori existentia non erit de quidditate Dei, sed potius modus intrinsecus ipsius Dei; Verùm, quia loca ista possunt interpretari de existentia relativa, non vero absoluta; ideo.

Probatur ratione. Quandoquocumque duo in suis conceptibus simplicissimis, & abstractissimis, non se formaliter includunt, sic, quòd unum non sit de essentia alterius, illa in nullo uno univoceantur formaliter; sed essentia, & existentia in suis conceptibus simplicissimis, & abstractissimis, non se invicem formaliter includunt, ergo, &c. Major probatur, quia si conceptus isti non se formaliter includunt, ubicumque isti conceptus manent, secundum proprias rationes, unum non includit formaliter alium, quia propria ratione manente, formali unius, manet eadem identitas, vel diversitas ad alium conceptum; Minor probatur; tum, quia, secundum esse formale essentia dicit id, quòd est extra nihil; tum, quia Boetius super prædicamenta vult, quòd intantum differt essentia ab existentia, quia prædicamenta sunt de esse essentia & non ;

& non de esse existentia, alioquin tota in hyeme, non esset in predicamento.

Probatur 4. Existentia pro ut dicitur id, ratione cujus res constituitur extra nihil est communis, & univoca Deo, & Creaturis, cum participant existentiam, secundum idem nomen, & eandem rationem nomini accommodatam; sed existentia in Creatura non est de essentia, seu quidditate Creaturae, ergo existentia in Deo non est de quidditate Dei; Major patet, nam tam Deus dicitur existens, quam Creatura dicitur existens, item tam Deus constituitur extra nihil per existentiam, quam Creatura, ergo, cum Deus, & Creatura in ratione existentiae convenient, signum est, existentiam esse univocam Deo, & Creaturis, consequenter.

Obicies pro aliis Scotistis, oppositum sententibus; Scotus in primo dist. 2. quest. 2. docet, existentiam Dei immediatissime compatere essentiae Dei, & quod propositio in qua praedicatur, esse, de Deo non est secundi modi, & quod ad ipsam reducuntur, & resolvuntur caeterae propositiones de Deo, ergo, cum non pertineat ad secundum modum, & ad ipsam caeterae propositiones resolvuntur, non erit modus intrinsecus, sed de quidditate Dei. Tum, quia, quolib. 6. §. restat nunc videre, ait; quod sicut infinitas intensiva dicit, modum intrinsecum essentiae, ut essentia; ita aeternitas, ut aeternitas dicit modum intrinsecum existentiae, ut existentia, sed si existentia non esset de

de quidditate Dei non haberet modum, cum ipsa esset modus, ergo, &c. Respondetur ad primum locum Scoti, cum Trombetta, in suis formalitatibus, & cum Bargio, ubi supra, quòd facta comparatione ad prædicata quidditativa, ut sunt proprietates, seu attributa, quæ competunt ipsi Deo, utique existentia competit immediatissime, cum præsupponatur ad ista attributa, & in hoc sensu existentia præcedit infinitatem; Ac verò facta comparatione ad prædicata quidditativa, ut sunt ens, substantia, spiritus, &c. existentia non competit immediatissime ipsi Deo, cum talia prædicata sint intimiora essentiae divinæ, quam existentia; Quare, cum dicitur, quòd propositio, in qua prædicatur existentia de Deo, non est secundi modi, dico hoc verum est; sed non licet inferre ratione formæ, quæ pertinet ad primum, cum detur, tertius, & quartus modus prædicandi; Verùm, quia existentia Dei, non pertinet, nec ad tertium, nec ad quartum, videtur, quòd si non pertinet ad secundum, pertineat ad primum modum dicendi per se, quia non pertinet ad primum gradum perfectitatis primi modi dicendi per se; sed potius ad tertium gradum; idcirco dicitur existentia non esse de quidditate Dei; id est non positivè pertinere ad primum gradum perfectitatis primi modi dicendi per se; & cum dicitur, ad illam propositionem (Deus est) reliquæ resolvuntur, dico, hoc verum esse de propositionibus exprimentibus prædicata qualitativa, nam quidditativa pertinent

nent ad primum modum dicendi per se, & ad primum gradum perfectitatis ; Ad secundum locum Scoti, quolib. 6., dico, quòd aliquod ad diversa comparatum, diversa sortitur nomina, nam corpus comparatum ad animam rationalem sortitur nomen materiæ ; comparatum ad materiam primam sortitur nomen formæ ; sic etiam existentia comparata ad essentiam potest dici modus intrinsecus ; & non quidditativus, comparata verò ad æternitatem, potest dici quidditas ipsius Dei, & ideo non repugnat, quòd habeat æternitatem pro modo intrinseco, &c. Instas ; Hæc propositio (Deus est) ex Scoto in primo dist. 2. quæst. 2., est per se nota ; sed si existentia non pertineret ad primum modum, & ad primum perfectitatis gradum, non esset per se nota, cum per prædicata priora posset demonstrari ergo, &c. Respondetur, cum Bargio citato, distinguo majorem ; est per se nota simpliciter, nego majorem, in aliquo genere, concedo, & sic distincta minori, negatur consequentia ; nam Bargius habet hæc formalia verba ; illa propositio, Deus est, est per se nota, non simpliciter, sed tantùm respectu prædicatorum enunciatorum passionis, vel quasi passionis, hæc ille, & subdit, vel possumus dicere, quòd est per se nota, si teneatur illa opinio, quòd existentia sit de quidditate Dei, & non tenendo aliam viam hæc Bargius ; quare in sententia Bargii interpretantis hunc locum Scoti, hæc propositio, Deus est, est per se nota in ordine ad attributa, misericordiam, justitiam,

sticiam, &c. Non verò in ordine ad prædicata quidditativa, scilicet, ens, substantia, spiritus, &c.

Obicies 2. Si existentia non esset de quidditate Dei, posset Deus intelligi habere suam essentiam, sine existentia, cum possit intelligi prius, sine posteriori, & essentia videtur prior existentia; sed hoc est falsum, nam essentia, sine existentia, nihil est, ergo, &c. Respondetur distinguendo majorem; si nullo modo pertineret ad primum modum dicendi per se, concedo majorem; si aliquo modo pertineret ad primum modum, nego majorem; nam diximus, quòd existentia non est de quidditate Dei, in hoc sensu, quatenus non pertinet ad primum perfectitatis gradum primi modi, ad quem ipsa existentia, ut modus intrinsecus pertinere videtur. Respondetur 2., distinguo majorem; posset formaliter intelligi intellectuione formali, concedo majorem; realiter intellectuione reali, negando majorem, & sic distincta minori, negatur consequentia.

Obicies 3. Deus est ens per essentiam, ex Scoto in primo dist. 8. quæst. 3., & ut habetur exodi 3., ego sum, qui sum; sed si existentia non esset de quidditate Dei, non esset ens per essentiam, ergo, &c. Minor probatur; nam ens per essentiam ex Scoto, ubi supra, est ipsum esse infinitum, & non aliquod, cui tantum conveniat ipsum esse, & ideò, ex se est hoc, est, & ex se infinitum, hæc Scotus; sed si existentia non esset de quidditate Dei, Deus non esset ipsum esse infinitum; sed esset
cui

cui competeret esse infinitum ergo, &c. Respondetur, concedendo majorem, negando minorem, ad probationem, distinguo majorem, cum Bargio in primo dist. 8. quæst. 3. Deus est ens per essentiam, quia existit per se, scilicet sua quidditate, nego majorem, quia existit ex se, idest non per aliam formam positivè distinctam, concedo majorem, sed nego minorem, cum sua consequentia; nam subtinendo esse modum, dico consequenter distingui formaliter negativè ab eo, cujus est modus, non verò formaliter positivè, ut dictum est supra disputatione 3. quæst. 3.

Q U Æ S T I O IX.

An ex essentia, & existentia fiat compositio.

Sciendum cum Scoto in primo dist. 8. quæst. 1. quòd compositio est duplex, scilicet propria, & impropria; compositio propriè dicta, est illa, quæ fit ex rebus realiter distinctis, se habentibus per modum actus, & potentia; compositio minus propriè est illa, quæ non fit ex rebus realiter distinctis; sed realitate potentiali, & actuali identificata realiter in eadem re, & distinctis solum formaliter; prima compositio, quæ physica communiter appellatur, tripliciter fieri potest; primò ex partibus essentialibus materiae, & formæ; secundò ex partibus quantitativis; tertio ex substantia, & accidente; secunda compositio, quæ

quæ metaphysica communiter appellatur, quadruplex est; prima est ex realitate generis, & differentia; secunda ex natura communi, & differentia individuali; tertia ex natura, cum sua proprietate; quarta, ex realitate rei, & suo modo intrinseco, & supposito etiam, quòd essentia potest considerari, & in potentia objectiva, & pro ut est in potentia subjectiva.

Dico primò, quòd loquendo de essentia, pro ut est in potentia objectiva, & existentia nulla fit compositio metaphysica vera; sic Scotus in primo dist. 36. quæst. unica §. contra ista in fine, est contra Henricum, & Thomistas.

Probatum essentia in esse objectivo nullam realitatem realem dicit, cum actualiter sit nihil, ergo existentia nullam compositionem metaphysicam cum ea facere potest.

Dices Scotus in primo dist. 8. quæst. 2. docet nullam Creaturam esse simpliciter simplicem, eò, quia dicit entitatem cum privatione, alicujus gradus entitatis, scilicet est composita ex perfectione, quam actu habet, & ex perfectione, quam habere potest, sed perfectio, quam habere potest est in potentia objectiva, ergo, ex essentia in esse objectivo, & existentia debet fieri aliqua compositio, consequenter &c. Respondetur, concedendo majorem, & minorem, & distinguendo consequens, fit aliqua compositio vera ex extremis positivis nego consequentiam, largo modo, & ex extremis, quorum unum est positivum, & alterum privativum,

tivum, concedo consequentiam; Scotus enim, & nos cum ipso negamus, ex existentia, & essentia in esse objectivo fieri aliquam compositionem, tamquam ex extremis positivis, contra Henricum, qui putabat, essentiam ab aeterno esse quid, & positivum, ergo &c.

Dicimus 2., quod ex essentia, & ejus existentia fit aliqua compositio, saltem modalis; Colligitur ex Scoto in 1. dist. 8. quest. 2., & 3., estque Fabri 9. metaphysicæ in fine.

Probatur. Ad compositionem metaphysicam modalem sufficit, quod unum concipiatur, & obiciatur nobis, tamquam effectus, aliud, tamquam efficiens; sed in casu essentia concipitur, ut effecta ab existentia, & existentia concipitur, ut efficiens essentiam, ergo &c.

Probatur 2. In essentia actuali duo nobis obiciantur, scilicet ipsa essentia, quæ est existens, & ipsa existentia, qua formaliter constituitur existens, ergo obicitur nobis, ut quid compositum, & non simplex, ergo &c.

Obicies 1. Ad compositionem, requiritur, quod extrema mutuò se excludant; sed essentia, & existentia non possunt se mutuò excludere, ergo &c. Minor probatur, nam si se mutuò excluderent, non essent amplius entia, ergo. Respondetur, distinguendo majorem, ut se excludant in eo genere in quo componunt, concedo majorem, simpliciter, nego majorem; sed distinguo minorem, non se excludunt modaliter formaliter, nego mi-

norem, realiter, concedo minorem, ergo negatur consequentia, cum exclusione enim formali, stat inclusio realis, & ideo non fit, quod existentiā non fit ens; & essentia non fit existens, ergo &c.

Obiicit 2. Si essentia, & existentiā facerent compositionem, ergo cum in Deo sit essentia, & existentiā, Deus esset aliquo modo compositus, quod est falsum, ergo &c. Respondetur, ut dictum est disput. 3. quæst. 1., quod bene facerent compositionem, quando non considerarentur, ut infinita, ut sunt in Deo. Respondetur 2., in sententiā illorum, qui dicunt existentiā esse de quidditate Dei, distinguendo antecedens, faciunt compositionem in eo, in quo sunt formaliter distincta, concedo antecedens; in quo non sunt formaliter distincta, nego antecedens; nam supposito, quod existentiā sit de quidditate Dei, non distinguitur ab essentia; sed melior est prima responsio.

Q U Æ S T I O X.

Quibus rebus competat propria existentiā.

Sciendum, quod aliæ res sunt absolutæ, & aliæ relative, aliæ completæ, & aliæ incompletæ, aliæ substantiales, & aliæ accidentales, aliæ singulares, & aliæ communes; aliæ, quæ dicuntur veteres, & aliæ, quæ dicuntur realitates, modi, & passionēs rerum; Quæritur in præsentī, an singulis istis rebus singulæ respondeant existentiæ, an verò

verò res parciales tantum verò, existant existentia totius; naturæ communes existentia singularium; modi, & passiones existentis suorum modificatorum, relationes existentis sui fundamenti, & termini, &c.

Dico primò, quòd singulis rebus, singulae correspondent existentia, eo modo, quo parciales essentia, sive formalitates ipsis conveniunt. sic Scotus in 2. dist. 12. quæst. 2., & in 3. dist. 6. quæst. 1., & in 4. dist. 1. quæst. 3. §. ad rationes; & quolib. 3. contra Thomistas, & Neutericos, negantes a parte rei naturam communem, & consequenter &c.

Probatur res quæ habent esse extra causas, sive extra nihil, habent existentias, cujus munus est facere rem extra causas, sive extra nihil, ergo omnes res, quæ habent esse proprium extra causas, sive extra nihil, proprias habent existentias; sed omnes res supra enumeratæ, habent proprium esse extra nihil, cum sint a parte rei, & distinctæ ad invicem, ergo omnes res supra enumeratæ habent propriam existentiam. Verum, quia specialiter difficultas esse potest de naturis communibus, tam substantialibus, quam accidentalibus, de realitatibus, modis, & proprietatibus, idcirco sub diversis conclusionibus, quæsum hoc evacuabitur.

Dico 2., quòd naturæ communes, tam substantiales, quam accidentales, habent proprias existentias; est Scoti in 2. dist. 3. quæst. 3. ubi docet naturam communem habere existentiam in individuis &c.

Probatur, naturæ communes sunt entitates reales positivè distinctæ ab entitatibus singularium, ergo cum existentia sit modus, sive passio entis realis positivi, sequitur naturas communes propriis gaudere existentis; antecedens probatur, nam magis distinguitur à parte rei, hic homo, & hic æquus, quàm, hic homo, & hic homo, sed talis major distinctio non potest attendi, nisi pænes naturam specificam, & communem, ergo signum est naturas communes esse entitates reales, & positivè distinctas ab entitatibus, ergo naturæ communes habent diversas existentias ab existentis singularium; consequentia probatur; tum, quia existentia est passio modalis consequens naturam entis realis positivi, undè ad diversam entitatem realem, sequitur diversitas existentis realis. Tum, quia existentia non est nisi actus essentiae, ergo cum naturæ communes, ut distinctæ à singularibus sint actuales, sequitur proprias habere existentias; confirmatur, nam supposita distinctione formali graduum superiorum ab inferioribus, actu in Petro datur gradus animalis, & gradus rationalis, ergo verè isti gradus communes habent proprias existentias, cum actu habeant entitates formaliter distinctas.

Obicies; si in Petro sunt plures existentiae reales, ergo Petrus non esset unum ens reale, consequentia probatur, existentia realis faciens reale, ergo plures existentiae reales, plura entia realia; sed Petrus, V.G. haberet plures existentias reales, ergo

ergo &c. Respondetur, distinguendo primum, consequens, essent plures existentiae reales formaliter, concedo, realiter, nego; nam plures existentiae rerum faciunt plures res, sive plura entia, quae non identificantur realiter, non verò, quae distinguuntur formaliter, & identificantur realiter, ut sunt existentiae illarum rerum, quae formaliter distinguuntur, & realiter identificantur.

Obicies 2., ex duobus entibus in actu, non fit unum per se, ergo si essent plures existentiae in Petro formaliter, Petrus non esset unum per se, ergo &c. Respondetur, distinguendo antecedens, ex pluribus entibus in actu completis, non fit unum per se, concedo antecedens, incompletis, nego antecedens; nam istae existentiae, & si metaphysicè essent completæ, physicè tamen essent incompletæ, ut considerantur ad faciendum hunc hominem singularem; Respondetur 2. concedendo antecedens, & negando consequentiam; nam in casu se haberent, ut entitates formaliter distinctæ, non verò, ut entia incompleta, quare, à Scojstis, isti gradus solent appellari realitates, non res. Respondetur 3., distinguendo antecedens, ex duobus entibus in actu, concurrentibus solùm per modum actus, concedo antecedens, unum per modum actus, & alterum per modum potentiae, nego antecedens, ergo &c. Nam essentia naturæ communis concurrat per modum rei determinabilis, & sic per modum potentiae, existentia rei singularis per modum determinantis, & per modum actus, ergo &c.

Dico 3., quod relationes, tam Creatæ, quàm increatæ habent proprias existentias distinctas ab existentis fundamenti, & termini: est Scoti in 1. dist. 3. quæst. unica, & quolib. 4. art. 3. contra P. Vulpem, disp. 6. de Trin. art. ultimo.

Probat. Tam in Creatis, quàm in divinis, relationes habent distinctam esse actuale ab eorū fundamentis, & terminis, ergo habent quoque distinctas existentias; antecedens est certum, quia ex Scoto in 2. dist. 1. quæst. 5., & in 3. dist. 1. quæst. 1., & in 4. dist. 12. quæst. 1. relationes dicunt quid superadditum fundamento, & termino; consequentia patet; tum, quia existentia identificantur realiter cum essentiis; tum, quia proportionari debent suis essentiis, ergo cum essentiæ relationum sine reales, sive, ut quo, etiam existentia non possunt esse, nisi relativæ; ut quo, ergo non possunt existere existentis, quibus existunt fundamenta, & termini, quæ sint entia absoluta; absoluta est etiam eorum existentia &c.

Probat. 2., specialiter de relationibus; Personæ divinæ actu distinguuntur ad invicem, sed non distinguuntur pænes existentiam absolutam, divinæ essentiæ, cum hæc sit communis, ergo distinguuntur pænes proprias, & peculiare existentias, tum, quia, si personæ divinæ non existerent existentis relativis, sed existentia absoluta, non existerent relativè, nam ex Scoto in 2. dist. 3. quæst. 6. qualis est existentia in se, tale existere dat cuiusque existenti per ipsam &c.

Di-

Dices, relationes nō sunt formaliter, & quidditative ens, sed aliquitates entis, ergo carent propria existentia. Respondetur, concedendo antecedens, & negando consequentiam; nam eo modo, quo sunt entia, eo modo habent suam existentiam; undē enti completo, perfectō, & totali correspondet existentia completa, & totalis, enti autem imperfecto, & partiali correspondet existentia imperfecta, & partialis.

Dico 4. quōd modi, proprietates, attributa &c. Quatenus seinvicem sunt formaliter distincta, habent etiam suo modo proprias existentias, colligitur ex Scoto ubi supra lit. C.

Probaturs modi, proprietates, & attributa, licet existant radicaliter, atque totaliter existentia illorum subjectorum, quorum sunt modi, adhuc distinguuntur formaliter ab illis, ergo sunt actu, ergo habent proprias existentias, antecedens probatur; nam modi &c. Habent actu entitates, quæ non sunt entitates rerum, quæ modificant, & afficiunt, ergo juxta entitates habent propriam existentiam.

Obicies, ex Scoto in 3. dist. 6. quæst. 1. pars integralis, V. G. pes habet entitatem realem distinctam ab entitate totius, & tamen non existit existentia propria, ergo licet modi, &c. habeant entitates distinctas ab entitatibus rerum, quorum sunt modi, tamen existere debent existentia rerum, & non propria, &c. Respondetur, cum eodem Scoto, distinguo antecedens, non existit mediante existentia propria, & totali, concedo ante-

cedens, non existit immediatè, nego; nam dici potest, quòd quælibet pars in toto existat existentia totius, & per existentiam propriam, diverso tamen modo; nam per existentiam totius existit mediatè, & inadæquatè; per existentiam verò propriam existit adæquatè, & immediatè; Hinc Scotus ibi habet, hæc formalia verba; Existentia pedis, non est alia, ab illa, qua existit, sed tamen est aliqua existentia partialis in illa, qua existit.

Dices modi, &c. semper sunt in eorum subjectis, ergo illorum existentis existunt. Respondetur concedendo antecedens, & negando consequentiam; nam accidens de facto semper est in subjecto substantiali, & tamen propria existentia existit, undè Scotus, ibi, ait; Existentia pedis mei, non est existentia mei, licèt sit in me, quia ego non sum pes, hæc Scotus, ergo, quando aliquod habet entitatem actualem distinctam ab aliquo, non existit existentia illius.

Dices, modi, &c., non sunt termini rigorosæ entitatis, cum non sint formaliter entia, ergo non possunt habere proprias existentias; Respondetur, distinguo antecedens; non immediatè, & ut quòd, concedo, mediatè, & ut quo, nego antecedens; nam quando habent essentiam habent existentiam.

Q U Æ S T I O XI.

An subsistentia sit quid positivum ; an
pura negatio.

Sciendum, quòd nomine subsistentiæ Scotus intelligit motum substantialem, per quem natura est independens ab alio, tamquam à subiecto inhærensionis, sicut per inhærentiam intelligit motum quendam, per quem accidens dicitur inhærere suo subiecto.

Sciendum, quòd tam subsistentia, quàm inhærentia possunt sumi dupliciter, scilicèt radicaliter, & formaliter ; subsistentia sumpta radicaliter, est ipsa substantia apta subsistere, & inhærentia sumpta radicaliter est ipsum accidens aptum inhærere. Subsistentia verò sumpta formaliter, sicut etiam, & ipsa inhærentia, aliud non sunt nisi ipsum exercitium subsistendi, & inhærendi, unde, quando ens dividitur in ens per se, & in ens in alio, perfectitas, & inhærentia, debent accipi radicaliter, non formaliter, ita, quòd sensus divisionis erit, ens dividitur in entitatem substantialem, exigitivam subsistentiæ, & in entitatem accidentalem exigitivam inhærentiæ.

Sciendum 3. Quòd sensus quæsitus est, an, quòd substantia non sit in alio, tamquam in subiecto, sicut non esse in alio, tamquam in subiecto sit pura negatio in substantia ; ad verò sit aliquod posi-

positivum, ratione cuius ipsa substantia dicatur non esse in alio, tamquam in subiecto, eo modo, quo albedo est aliquod positivum in pariete, ratione cuius paries est albus.

Sciendum 4. Cum Scotus in 1. dist. 2. quaest. 2., quod, sicut communicabile duplex est, ut quo, & ut quod; communicabile, ut quo, est quo aliquid est tale, seu est illud, quod est ratio essendi alteri, & sic formae essentiales, & accidentales dicuntur esse communicabiles, ut quo; nam animatum, anima est animatum, & homo humanitate est homo, album, albedine; est album; communicabile, ut quod, est illud, quod praedicans de aliquo, praedicatur, tamquam superius de suo inferiori, ut animal respectu hominis; Homo respectu Petri, Pauli, &c., sic pariter, & incommunicabile duplex est, scilicet, ut quo, & ut quod, incommunicabile, ut quo est illud, quod non potest esse ratio essendi alteri, quia non potest ipsum informare, & sic quodlibet suppositum, sive divinum, sive Angelicum, sive humanum, sive quodlibet substantiale est huiusmodi, incommunicabile, ut quod, est illud, quod non potest de pluribus praedicari, & sic est quodlibet suppositum.

Sciendum 5. Quod substantia propriissime sumpta, sic definitur, est negatio dependentiae ab alio, tamquam a subiecto, & convenit substantiae completae, & si substantia est intellectualis appellatur personalitas. si vero substantia non est intellectualis, appellatur suppositalitas, unde valde notandi

tandi sunt isti termini in doctrina Scoti, scilicet dependentia, & communicabilitas, quia idem sunt; nam ambo conjunctionem, & communicationem ad aliud important; sic etiam, & isti duo termini, independentia, & incommunicabilitas, p̄nitus idem sunt, cum significant negationem talis conjunctionis, & communicationis; Quapropter in hac celebri questione problematice procedo.

Dico primò, quòd subsistentia, quæ est, vel personæ, vel suppositi, non superaddit ad naturam singularem duplicem tantum negationem duplicis dependentiæ actualis, & aptitudinalis, per quam in esse personali, & suppositi constituitur, sed aliquid positivum formaliter, connotative verò, & consecutive, duplicem negationem in natura creata, in increata verò triplicem negationem. Ita Scotus infra citandus.

Probatur 1. Ex Scoto in primo dist. 23., 25., 26., & 28., & in 3. dist. 1. quest. 1., & quolib. 19. habetur, quòd personalitas, seu subsistentia divina est entitas positiva, ergo pariter personalitas, seu subsistentia creata, constituitur per positivum; & non per solam negationem; consequentia sequitur, cum eadem ratio currit in utraque personalitate, seu subsistentia. Respondet Bargius in primo dist. 33. quest. unica, negando consequentiam; nam, ideò subsistentia, seu personalitas divina, præter negationem dicit positivum, quia illa cum sit triplex negatio dependentiæ actualis, aptitudinalis,

nalis, & potentialis, est negatio simpliciter, quæ semper supponit positivum; negatio verò in subsistentia creata, cum sit tantùm duplex, actualis, & aptitudinalis, est negatio secundùm quid; adeoq; est de se incommunicabilis, independenter à positivo; contra, si id de quo magis videtur in esse, & non inest, ergo, & de quo minus, per locum Topicum; sed magis videtur in esse, quòd negatio triplex dicta à Bargio; simpliciter sit per se incommunicabilis, quàm duplex, dicta secundùm quid, ab eodem, ergo, si prior non est per se incommunicabilis, sed dependenter à positivo, multò magis inerit negationi secundùm quid.

Probatur 2. Subsistentia, seu ratio suppositi, vel personæ in natura creata, est maxima perfectio; sed simplex negatio, nequit esse perfectio, cum in se nihil sit, ergo, natura, non sit suppositum, vel persona per solam negationem; Major patet ex Aristotele, vocante primam substantiam completam, maximè substantiam, consequenter est perfectior substantia; sed illa est persona, ergo ratio personæ non constituitur in suo esse per illam duplicem negationem dependentiæ, scilicet actualis, & aptitudinalis; Minor patet; nam supradixi in elposit. text. in 3. metaphysicæ conclu. 10., quòd negatio nullam dicit perfectionem ergo, &c. Respondet Aureolus, quòd ratio subsistentiæ consistens formaliter in negatione, est maxima perfectio, ratione fundamenti, scilicet naturæ singularis, in qua est; contra, quia natura singularis,
tunc

tunc non est maximè perfecta; Etenim in illo statu adhuc dependet, & postulat compleri in genere subsistentiæ, ergo, seipsa, ut sic non potest esse maximè substantia, sed fit talis formaliter; & fundamètaliter per illud, quo cõpletur in genere personæ, nemo enim dare potest, quòd in se nõ habet.

Obicies 1. Omnis entitas positiva creata est in potentia obedientiali ad Deum, ergo, nulla datur entitas in natura, quæ non sit assumptibilis à Verbo divino, sed cum natura humana, præter ipsam, non fuit positivum aliquod assumptum, ergo, non datur positivum præter naturam; Antecedens patet, cum omnis res creata sit participata, dependens, & perfecta subjecto Deo Creatori; consequentia deducitur, quia non aliunde à Theologis probatur possibilitas Misterii Incarnationis, ex parte naturæ assumptæ; nisi ratione potentie obedientialis, quam habet ad Deum; Responderetur, distinguendo antecedens; omnis entitas positiva creata est in potentia obedientiali ad Deum, vel per Creationem, vel per conservationem, & annihilationem, quatenus Deus his modis potest facere de qualibet re positiva quidquid vult, cõcedo antecedens; est in potentia obedientiali per assumptionem in unitate suppositi, nego antecedens, cum sua consequentia; Quia tale positivum personæ, non est sub hac ratione in potentia obedientiali ad Deum, repugnantia orta ab intrinseco ipsius, eo, quia ei formaliter repugnat assumi; Contra; ex D. Damasceno, libro

1. de fide, cap. 6. Deus assumpsit in homine totum, quod plantaverat, sed omne positivum plantavit in homine, ergo, &c. Respondetur, distinguendo authoritatem Damasceni, assumpsit totum, quod plantaverat in homine, faciens ad perfectionem formalem; vel realem naturæ, concedo, ad perfectionem personalem, nego; Personalitas enim, licet effectivè sit à Deo in homine plantata, non tamen pertinet ad dictam perfectionem, sed potius ad personalem, & affert exemplum Damascenus, quia, cum de fide sic Verbum assumpsisse naturam, & non personam, signum est ipsum non assumpsisse totum, quod plantaverat in homine, sed solum, quod faciebat ad perfectionem, & integritatem naturæ.

Obicies 2. Si hoc dici posset, sequeretur primò, quod natura humana Christi careret aliqua perfectione illi maxime connaturali, qualis foret ista realitas positiva, & sic Christus non esset perfectus, & integer homo; nec similis nobis in humanitate per omnia, excepta sordè peccati, ut volunt Concilia, & Sancti Patres; sequeretur 2. quod illa natura in Christo, ex quo esset privata tali entitate positiva ad quam naturaliter inclinatur, tamquam ad propriam, & ultimam perfectionem, sequeretur inquam, quod violenter talis natura maneret in Verbo, non secus ac lapis, ex quo naturaliter tendit deorsum, non nisi violenter detinetur sursum. Respondetur, distinguendo antecedens, careret aliqua perfectione sibi connaturali,

H, pertinente ad ejus perfectionem formalem, vel
realem, nego antecedens, pertinente ad perfectio-
nem personalem, concedo antecedens; hoc ta-
men nihil detrahit ipsi naturæ, quin perfectissime
maneant in Verbo, quæ vice illius affecta est substi-
tencia increata, longè nobilior, quàm sua pro-
pria, & cum dicitur, ergo, Christus non est similis
nobis in humanitate per omnia, pertinentia ad ra-
tionem personæ, concedo, pertinentia ad ratio-
nem naturæ, nego; secunda sequela, negatur, ex
duplici capite, primo, quia ad talem personalita-
tem extrinsecam divinam, natura humana extò
non dicat naturalem inclinationem, dicit tamen
non repugnantiam, ratione potentiz obedientia-
lis, quàm tota natura habet ad Deum suum prin-
cipium; ut possit Deus de illa facere quidquid
vult in possibilibus, & sic licet personalitas divi-
na inesset illi præter naturam, non tamen contra
naturam, cum sit in eodem genere substantiæ;
secundo responderi potest cum Licheto, quòd ci-
tra præjudicium Scoti, dici, & sustentari posset,
naturam humanam esse pariter inclinatum ad
substantiam divinam, tamquàm ad perfectissi-
mam in genere substantiæ, & sic non sequitur,
quòd ex quo privatur substantia propria, ma-
nere in Verbo violenter, cum natura ex se quærat
substantiam, & quo magis est perfectior substi-
tencia, eò magis ad illam inclinatur naturaliter,
cum inclinatio est ad bonum. Instabis, si natura
humana naturaliter inclinaretur ad suppositum di-

divinum, ergo, tale suppositum esset illi connaturale, adeòque tolleretur miraculum, quo dicitur omnipotentiam divinam unisse naturam creatam personalitati divinæ. Respondetur, negando utramque sequelam, quia, quamvis natura creata haberet talem aptitudinem, & inclinationem, non tamen esset illi connaturalis divina personalitas; sicut eadem natura ex quo naturaliter inclinatur ad claram visionem Dei, non sequitur, quòd dicta visio possit illi fieri connaturalis, quia non egrederetur à principiis ejus naturalibus, sicut est illud, quòd est alicui connaturale, ex Scoto *quæst. 1. prologi*; verùm esset illi præter naturam, nec tollitur miraculum; immò magis confirmatur, & ostenditur in eo; quòd talis potentia naturalis passiva, quæ à nullo agente naturali poterat reduci ad actum, reducta sit à Deo immediate.

Obicies, si persona præter negationem diceret aliquam entitatem positivam; hæc vel esset substantia, vel accidens; non primum, cum substantia, ex Aristotele primo de anima, sufficienter dividatur, in materiam, formam, & compositum; non secundum, cum repugnet substantiæ poni in ultima actualitate per accidens, ergo personalitas creata præter negationem, nullum positivum dicere potest. Respondetur; talem entitatem positivam non esse formaliter substantiam, nec formaliter contineri sub aliquo dictorum membrorum; sed dici modum substantialem realem totius compositi; nec mirum si Aristoteles de ea mentionem non fecerit, quia non novit, Di.

Dico 2. , quòd sententia tenens, subsistentiam non addere supra naturam quid positivum, sed solam duplicem negationem; est universalis inter Scotistas, & hanc magis probat Scotus in 3. dist. 1. quest. prima, & quolib. 19., & in aliis locis citatus; est contra Thomistas.

Probatur primò; non sunt multiplicanda, entia sine necessitate, sed adæquatè, & sufficienter potest compleri natura substantialis creata in genere subsistentiæ, idest suppositi, vel personæ, per illam duplicem negationem immediatè sequentè naturam, hoc ipso, quòd non prævenitur extrinsecè, ergo per illam negationem subsistit; Minor probatur, hæc est differentia inter negationem secundùm quid, & negationem simpliciter; quòd negatio simpliciter, cum sit triplex negatio, actualis, aptitudinalis, & potentialis, non solum dicit physicam impossibilitatem; sed, & logicam, semper supponit positivum, quæ negatio simpliciter tribuitur naturæ divinæ solum, cum tam physicè, quàm, logicè repugnat ipsam alieno supposito communicari; negatio verò, secundùm quid, cum sit duplex, actualis, & aptitudinalis, dicit tantum physicam impossibilitatem, non logicam, & ideò immediatè inest rei absque alio positivo præsupposito, ergo ut ponatur differentia inter negationem simpliciter, & negationem secundùm quid, dicendum, quod negatio simpliciter supponat positivum, negatio verò secundùm quid nullum positivum supponat, sed adæquatè compleat na-

curam singularem in genere suppositi, vel personę.

Probatur 2., quotiescunque dantur aliqua duo, ita inter se se habentia, quòd uno posito, ponatur, & reliquum, & illo remoto, removeatur, & ipsum, necessariò dicendum est, illud esse causam istius; sed ista duplex negatio, & suppositum, vel persona, sic se habent, ergo necessariò dicendum, quòd illa negatio sit causa suppositi; minor probatur; nam positis talibus negationibus, ut quo, aut quòd negatio actualis, & aptitudinalis dependentiæ in aliqua natura substantiali, statim habemus suppositum creatum, & ipsis amotis, vel una illarum per positionem affirmationis oppositę, in aliqua substantiali natura, statim tollitur ratio suppositi creati, ergo substantia in negatione consistit.

Obicies primò; accidens dependet ultimatè ad suppositum substantiæ, ergo constituitur in esse suppositi per aliquam entitatem positivam; consequentia probatur; quia terminus dependentiæ realis positivè, debet etiam esse realis positivus, alias effectus excederet suam causam, ergo. Respondetur, cum Scoto, quolib. 19. quod ultimatè terminare duo dicit, scilicèt terminare absolutè, & terminare sic, quòd nihil ulterius terminet; terminare primo modo est utique per entitatem positivam; non verò secundo modo, sed bene potest esse aliqua negatio, unde suppositum substantiæ immediatè, & absolutè terminat dependentiã accidentis per suam naturam substantialem singula.

gularera, quòd verò terminet ultimatè convenit sibi per illam duplicem negationem, qua in esse suppositi constituitur.

Obicies. Natura non inclinatur ad illam duplicem negationem; sed tantùm ad per se standum, ad quòd per se stare consequitur duplex negatio, ergo natura antècedenter ad negationem est suppositum, vel persona, consequentia patet, quia antècedenter ad illam duplicem negationem natura est per se existens. Respondetur, quòd in illo priori concipitur natura tantùm existens, non autem, ut per se existens; sed potiùs ut sic est in statu potenciali, & indifferenti, ad existendum in alio, & in se, vel per se, & ideò cum concipitur per se, & in se existens, necessariò imbibit etiam in eodem instanti duplicem illam negationem.

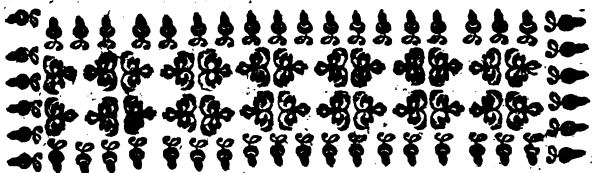
Ad rationes allatas, pro positivo sustinendo hanc secundam conclusionem, ut in via Scoti magis veram pro negativo, potest ad illas responderi, & ad primam, nego paritatem; nam dispar est casus hic, & ibi; nam personalitas increata constituitur per positivum, cum intrinsecè dicat, & physicam, & logicam repugnantiam ad posse alteri communicari, ut quo; personalitas verò creata, licèt dicat physicam repugnantiam, non tamen logicam impossibilitatem ad communicari extrinsecè, & ideò, ut distinguatur, à negatione simpliciter, potest se sola constituere naturam in ratione subsistentis, & personæ, absque alio positivo super addito. Ad replicam. Quòd magis vide-

tur &c. Dico, quòd negatio triplex, dicta simpliciter insit suo subjecto per positivum, quia illa secum fert logicam impossibilitatem, quæ est repugnantia ex natura rei; & per consequens necessario debet inesse ratione positivi, cui logicè implicet communicari, & dependere ad aliud; Ad secundam probationem dico, quòd est vera major, sumpta negatione præcisa, & absolutè; non verò, ut superaddita substantiæ singulari, quæ negatio non est ens rationis, sed ens reale pertinens ad primam intentionem, eò quòd insequitur ex natura rei naturam singularem existentem, hoc ipso, quòd non prævenitur extrinsecè; fortes, enim, sicut verè, & realiter est homo, sic etiam realiter est non lapis, ut clare exposui supra 4. metaphysicæ conclusionem, 9. & 10. Et cum instatur, quòd prima substantia dicitur maxima substantia; dico, quòd totum est verum, non precisè, ut dicitur naturam singularem; sed, quia sub est illi duplici negationi.

Collige, ne laboremus in æquivoco, quòd particulare, singulare, individuum, suppositum, & persona, differunt inter se, & se habent, sicut superius, & inferius, seù, ut magis commune, & minus commune; patet, quia omne singulare est particulare, non verò è contra, nam individuum vatum est particulare, non tamen singulare; omne individuum est singulare, non è contra, nam materia, & forma sunt singulares, non tamen individua, omne suppositum est individuum, & non è converso; nam anima, & corpus separata sunt indivi-

dividua, non tamen supposita; omnis persona est suppositum, non è contra, patet de supposito bruti, quòd nullo modo potest dici persona.

Collige ergo 2. quòd singulare est illud, quòd est actualiter implurificabile. Individuum est illud, quòd non potest dividi in plura, quorum quodlibet sit ipsum. Suppositum est ens completum, incommunicabile, ut quo & ut quòd in natura substantiali. Persona est ens incommunicabile, ut quo, &, ut quòd in natura intellectuuali per se subsistenti &c. Pro complemento hujus disp. deberem hic agere de substantia, & accidente, sed, quia multa dixi sup. 7. metaphysicæ, ideo sit.

DISPUTATIO SEXTA

De passionibus entis.

Aristoteles 4. metaphysicæ text. 1. Loquens de metaphysica, habet hæc verba; est scientia quædam, quæ speculatur ens, pro ut ens est, & quæ per se ei insunt; sed quæ per se ei insunt, sunt passionibus, ut omnes expositores exponunt; non passionibus rationis, quia, quæ per se insunt alicui non possunt esse entia, rationis, & fictiones intellectus, vel aliqua concepta per modum passionis, & entis positivi, igitur debent esse verè reales, & positivæ sit ergo.

QUÆSTIO I.

An ens habeat reales, veras, & positivæ passionibus.

Sciendum cum Scoto in 2. dist. 16. quæst. unica
 S, ideo, dico; quòd aliqua sunt contenta in
 ali.

aliquo unitive, quasi posteriora, quia quasi passiones continentis; nec sunt res aliæ ab ipso continente; isto modo ens continet multas passiones, quæ non sunt res aliæ ab ipso ente, ut probat Aristoteles 4. metaphysicæ, distinguuntur tamen ab invicem formaliter, & quidditative, & etiam ab ente, formaliter dico reali, & quidditative, aliter metaphysica concludens tales passiones, de ente illas considerans non esset scientia realis, hæc Scotus, quæ doctrina declarata est supra 4. metaphysicæ concl. 7. 11. 12. 13.

Dico, quod ens habet reales, veras, & positivas passiones; ita Scotus in 2. dist. 16. quæst. unica; est contra Aureolum in 1. dist. 2. quæst. 2. art. 1., & contra Javellum, & alios Thomistas.

Probatum si passiones entis non essent reales, tunc metaphysica concludens illas de ente demonstrative non esset realis, sed hoc est falsum, & repugnans Aristoteli, in 4. metaphysicæ, ergo; item metaphysica est scientia realis, & positiva, ergo debet concludere passiones reales, & positivas. Præterea dantur aliquæ rationes communes, & transcendentes, quæ de ente in secundo modo dicendi per se prædicantur, ut sunt unum, verum, bonum; sed quæ prædicantur per se in secundo modo, sunt passiones ergo; item; quod est perfectionis in quacunque scientia, denegandum non est in metaphysica. Tum, quia omnis scientia realis versatur circa passiones veras, reales, & positivas, sui objecti, metaphysica est scientia realis ergo &c.

Probatur 2. Illæ sunt passionēs, veræ, reales, & positivæ, respectu alicujus subjecti, quæ habent conditiones requisitas ad hoc, ut dicantur, veræ, reales, & positivæ passionēs; sed hujusmodi sunt passionēs entis, ergo &c. Minor probatur, nam, quatuor sunt conditiones requisitæ ad veras passionēs reales, prima, quòd fit quid reale; secunda, quòd adæquatè competat suo subjecto, & cum illo convertatur; tertia, quòd non sint de intrinseca ratione subjecti sui, neque è contra; quarta, quæ sequitur ex hac tertia, quòd aliquo modo ex natura rei, ab eò, cujus est proprietas distinguantur, sed passionēs entis sunt quid reale, quia sunt extra frætionem intellectus, & suo modo ipsum ens complent, ergo habent primam conditionem; habent secundam conditionem, quia unum, verum, bonum, cum ente convertuntur; habent tertiam, quia ens non includitur quidditative in suis passionibus, ut dictum est disp. 3. quæst. 7. habent quartam, nam cum sint extra rationem intrinsecam sui subjecti, sequitur, quòd aliquo modo ab illo distinguantur; ergo &c. Hæc omnia explanata sunt 4. metaphysicæ in conc. 7. 11. 12. 13.

Obicies 1. Ex Javello, & aliis Thomistis, Ad veram passionem, requiruntur quatuor prædictæ conditiones, sed nulla potest dari passio, seu proprietas respectu entis, quæ habeat has quatuor conditiones ergo, &c. Minor probatur; prima conditio est, quòd debeat esse quid reale, sed non potest esse quid reale, nisi intrinsecè, & essentialiter
fit

fit ens reale, ergo debet includere in suo conceptu ens reale; sed si includeret in suo conceptu ens, deficerent cætera conditiones; ergo, &c., deficeret secunda, quia includeret ens, & non esset illud ens, ergo, erit inferius ad ens, & sic non erit cum ente convertibilis, quæ est, secunda conditio; deficeret tertia, quæ erat, quòd non esset de intrinseca ratione subjecti, & è contra, nam si sic includeret ens reale, esset de intrinseca ratione illius; deficeret quarta, quia, quòd est essentialiter ens, nequit ex natura rei ab ente distingui, ergo à primo ad ultimum, ens non habet veras, & reales passiones. Respondetur, concedendo majorem, & negando minorem, ad probationem, concedo majorem, & distingo minorem; non potest esse quid reale, nisi intrinsecè, & essentialiter sit ens reale, id est si formaliter non sit ens reale, nego minorem, nisi identicè, concedo minorem, nam ut dixi supra disputatione 3., aliquid potest esse realiter, vel ens reale, tripliciter, vel quia includit formaliter conceptum entis realis, vel, quia essentialiter identificatur cum ipso ente reali, aut cum aliquo, quòd essentialiter est ens reale; modo passiones sunt quædam proprietates reales, per identitatem realem cum ente, non quasi illud includant in suo conceptu, ut passiones sunt; sed per solam simplicem identitatem realem, qualis intercedere solet inter subjectum, & passionem.

Obicies, ens inquantum ens abstrahit à ratione causæ, & causati, ergo, ut sic non potest habere

bere veras proprietates; consequentia probatur, nam si haberet veras proprietates, ens esset vera causa illarum ergo, &c. Respondetur, distinguendo antecedens, abstrahit à ratione causæ, si loquamur de causa physica, concedo; si de causa metaphysica, nego, nam, quòd ens habeat suas passiones, solum inferri potest, quòd sic causa metaphysica, non verò physica.

Obicies 3. Ens ut sic abstrahit ab essentia substantiali, & accidentali, simplici, & composita, actuali, & potenciali, perfecta, & imperfecta, perficiente, & perfectibili, ergo, repugnat, quòd habeat veras, reales proprietates; consequentia probatur, quia proprietates pertinent ad complementum, & perfectionem essentiae, cum sint veluti perfectiones secundariae illius, ergo, &c. Respondetur, concedendo antecedens, & negando consequentiam, ad probationem distinguo antecedens; pertinent in genere physico, nego antecedens, metaphysico concedo antecedens; Ens enim abstrahit à perfectione & imperfectione physica, non autem metaphysica ergo, &c.

Q U Æ S T I O II.

Quæ, quot, & quomodo sint passiones demonstrabiles de ente.

Sciendum, cum Scoto in prologo metaphysicæ, & quæstione 3. prologi ad tertium primæ

mæ quæstionis, quòd passiones entis sunt demonstrabiles, ex eò, quia, ut docet Antonius Andreas; & Trombetta; si non essent demonstrabiles, tria sequerentur absurda, primùm, quòd in metaphysica nulla daretur demonstratio, cum in demonstratione solent passiones ostendi de subjecto suo, proprio, & adæquato; secundùm, sequitur ex primo, quòd non esset scientia nobilior physica, quæ probat, & passiones demonstrat de suo subjecto à priori; tertium, quòd non solum non esset nobilior, sed omnibus scientiis vilior, quia perfectionis est, quòd in quacunque scientia, ex Aristotele primo posteriorum, de ipsa demonstrantur passiones de suo proprio, & adæquato subjecto, si igitur hoc aliæ scientiæ habent, & non metaphysica, sequitur ipsam esse aliis scientiis vilior, hoc supposito, sensus quæsti est, quæ passiones ostendi possunt de ente, cum passiones ostendi soleant de subjecto per definitionem subjecti, & ens cum sit simpliciter simplex, non habet definitionem.

Dico primò, quòd loquendo de passionibus simplicibus entis sunt tres, unum, verum, bonum, nec plures, nec pauciores, ita omnes Scotistæ cum Scoto citato, & in 2. dist. 16. quæst. unica, quem sequuntur etiam Neuterici, contra Thomistas, sequentes D. Thomam prima parte quæst. 12. art. 1., ubi enumerat sex, scilicet ens, res, aliquid, unum, verum, bonum.

Probat, Unum, verum, bonum, consequuntur

quatur ens necessariò , & cum eo recipiuntur ; & ab ipso ente , & inter se rationibus formalibus differunt, ergo, &c. Item , omne ens in se , ad se spectans, est integrum, & indivisum, ergo , unum; habet aliquid in se , ratione cujus potest dici conforme, vel suis principiis, vel intellectui, ergo, habet aliquid , quòd dicatur verum; Item potest fundare respectum ad voluntatem , vel ad aliud, cui est conveniens , & sic habet, quòd sit bonum, ergo, omne ens est unum, verum, bonum, &c.

Probatur 2. , quòd non sint plures; nam res, & aliquid sunt idem cum ente, ergo non sunt passionis entis; Antecedens probatur, quia res communis dicta, ex Scoto quolibeto 3. , est illa , que habet , vel habere potest esse extra animam , sicut etiam est ens, ergo, &c. Item aliquid, est, quòd habet entitatem aliquam, sive est entitas aliqua, aliquid enim, & nihil opponuntur , ergo, si nihil , est non ens, sequitur, quòd aliquid sit ens, ergo, &c.

Dico 2. , quòd tales passionis entis possunt demonstrari de ente , tam demonstratione deductive ad impossibile, mediante illo principio primo (impossibile est, idem simul esse, & non esse) , quàm demonstratione ostensiva à priori, per conceptum quidditativum ipsius entis; sic Scotus quæst. 3. prologi, docente præcipuam rationem subjecti esse , quòd per ejus quodquid est, passionis de ipso demonstrantur; Conclusio habet duas partes.

Probatur 1. Quòd separat ens à non ente,
facit

facit illud in se indivisum, & à quocunque, quòd non est ens divisum, & sic esset unū; nā unitas est indivisio à se, & divisio à quocunque alio; sed ratio entis in se primò ens à non ente dividit, cum in seipsa reddat indivisionem, quia idem nequit simul esse, & non esse, ergo, facit unum, & indivisum in se, &c.

Probatur 2. pars; In demonstratione ostensiva solet accipi pro medio definitio subjecti, vel aliquod æquivalens definitioni; sed ens, licet non habeat rigorosam definitionem, habet tamen aliquid æquivalens definitioni, ergo ut de eò passionibus demonstrantur potest accipi pro medio hoc æquivalens definitioni; sed sic demonstrantur passionibus de ente, ergo &c. Probatur, hoc nostrum fundamentum; si enim probare volumus unitatē dici de ente, possumus accipere conceptum quidditivum ipsius entis, pro medio demonstrandi talem passionem, & dicere sic, illud cui non repugnat esse unum &c. Sed enti non repugnat esse &c., ergo unitas demonstratur de ente.

Obicies 1. Passio dupliciter potest demonstrari, à priori de suo subjecto, scilicet per definitionem subjecti; vel si sunt plures passionibus ab ipso ordinatæ fluentes, possit una demonstrari per aliā; sed in casu, neutro modo possunt demonstrari, ergo &c. Major patet; minor probatur, quo ad utramque partem; non possunt demonstrari per conceptum quidditivum, quia demonstratio debet esse ex notioribus; sed tunc non esset ex notioribus,

bus, si assumeretur conceptus quidditativus, ergo &c. Nec possunt probari ad invicem, cum immediatè fluant ab ente ergo &c. Respondetur; vel per definitionem subjeſti, si vè æquivalenter, si vè formaliter, concedo majorem; formaliter tantùm, nego majorem, ad probationem, concedo, quòd demonstratio debet esse ex notioribus; sed nego, quòd in tali casu non esset ex notioribus, si assumeretur conceptus quidditativus entis, ad demonstrandas ejus passiones; nam illi termini; ens est, cui non repugnat esse, sunt clariores ipso termino, ens ergo &c.

Obicies 2. Si omnes passiones entis de ipso demonstrarentur per ens, id est conceptum quidditativum, tunc demonstratio non esset ex propriis, sed hoc est falsum ergo &c. Minor probatur; nam si assumeretur pro medio, quòd ens est unum, verum, bonum, tunc non probaretur unaquæque passio ex causa propria; sed communi, ergo &c. Respondetur, negando majorem, cum sua probatione; nam cum dicitur, demonstratio est ex propriis, ita intelligi debet, ut principia sint causæ per se immediatæ proximæ, & necessariæ passionis, & conclusionis, & non autem mediata, & remota, quia tunc non essent principia; quare si contingat ab eodem subjeſto immediatè plures pendere passiones, nullum est inconveniens, quòd omnes, & singulæ demonstrarentur per illam causam, cum sit omnium causa proxima, & immediata, & per hoc non sequitur, quòd illud medium sit commune, & non proprium, ergo &c. Obi-

Obicies 3. Scotus in primo dist. 39. quæst. 2. & in 2. dist. 12. quæst. 1. , docet, affectiones entis esse de ente indemonstrabiles, quia ens non habet definitionem, sed conceptum simpliciter simplicem, ergo &c. Respondetur, quòd Scotus, ibi loquitur de demonstratione strictissimè accepta, & in rigore, cujus medium debet esse rigorosa definitio subiecti, non autem de demonstratione largo modo accepta, cujus medium potest esse aliquid æquivalens definitioni &c.

QUÆSTIO III.

An inter passionibus entis detur ordo.

SCiendum, cum Averſa, quæſtione 2. metaphyſicæ ſeſſ. 5. , quòd paſſiones entis, pluribus modis explicari poſſunt, & hinc variis modis poſſunt ordinari, & unam eſſe priorem, & poſtèriorem alia, juxta diverſas paſſionum conſiderationes; nam ſi unitas ſumatur, pro ut dicit indiviſionem entis in ſe; veritas verò, & bonitas, pro ut dicunt relationes rationis ad intellectum, & voluntatem, ſic quodammodo prior eſt unitas, quia importat conceptum objectivum, & realem; illæ verò conceptum rationis, & ſi ſumatur unitas, ut addit diſtinctionem entis unius ab alio, quo pacto accipitur comparative, ſic non eſt neceſſariò prior aliis, quia adhuc prius cogitari poſſunt in ente relationes uniformitatis, & convenientiæ, per quas

quas explicantur, veritas, & bonitas, quàm cogitetur distinctio ab omnibus aliis entibus, ergo &c. Deinde, si alio modo sumantur, veritas, & bonitas; taliter, quòd verum idem sit, ac ens non fictum, & apparatus, & bonum, idem sit, ac integrum, & perfectum, & in hoc sensu, veritas, & bonitas præcedunt unitatem; nam proximè ad conceptum entis realis intelliguntur, quàm entis ficti, & prius valet dicere in hoc sensu, hoc est verum aurum, quàm hoc est unum aurum, & pariformiter, prius valet dicere, quòd res sit in suo esse constituta, & perfecta, quàm sit indivisa; similiter plura dicuntur comparando veritatem ad bonitatem; si veritas sumatur pro denominatione intelligibilitatis, & bonitas pro denominatione appetibilitatis, si-
 ve veritas pro relatione ad intellectum, & bonitas pro relatione ad voluntatem, sic manifestè prior est veritas, quàm bonitas; & si sumatur bonitas objective pro perfectione rei in se, sic bonitas est prior veritate rei; hoc supposito, quaeritur, an unitas, veritas, & bonitas, immediatè procedant ab ente, taliter, quòd, una non sit mediante alia; an verò procedant mediatè, ita, ut, una sit mediante alia, V. G. unitas ab ente, & mediante unitate esset postea veritas &c., undè ad concilianda aliqua loca Scoti.

Sciendum est 2., quòd diffidium semper fuit inter Scotistas, an Scotus posuerit ordinem inter passiones entis; nam ex una parte, Antonius Andreas, & alij Scotistæ tenent de mente Scoti, pas-

passiones entis ordinatas esse, in quantum, una demonstrat aliam, quia Doctor, quæst. 3. prologi habet. Oportebat cujuslibet subjecti esse principia, per ejus demonstratas passiones; Ex alia parte Tartaretus in primo dist. 3. quæst. unica art. 2. cum aliis Scotis, negat talem ordinem passionum, quare, ne Scotus sibi ipsi videatur contrarius, quia isti pro sua opinione adducunt Scotum in primo dist. 39. quæst. 4. & 5. 5., quantum ad primum, ubi Doctor subtilissimus habet hæc verba. Difficile est videre ordinem passionum entis; ideo.

Sciendum cum Baggio in primo dist. 39. quæst. unica, ex doctrina tamen ipsius Scoti, in primo dist. 28. quæst. 2. lit. M.; & in 2. dist. prima quæst. 1., & quolibeto 2., quod inter aliqua plura duplex potest excogitari ordo, vel causalis, vel essentialis, vel ratione effectuum, & accidentalis; ordo causalis est inter illa, quæ fluunt à causa; id est mediante causalitate alterius; ordo effectuum est inter illa, quæ licet procedant immediatè à causa, unum tamen procedit prius alio, undè dicunt secundi Scotistæ, quod, quando Scotus, docet inter passiones entis esse ordinem, debet intelligi de ordine effectuum, & negant intelligi de ordine causalis; his notatis.

Dico, quod si passiones considerantur, secundum id, quod dicunt à parte rei; inter illas non datur ordo, nec causæ, nec effectuum, sed omnes emanare dicuntur immediatè ab ente; ita Scotus in primo dist. 39. quæst. 5. 5., quantum ad

primum ; estque Mastrii disputat. 4. metaphysicæ quæst. 3., contra Suarez.

Probatum, si daretur talis ordo passionum, inter naturas ipsarum deberet spectari; sed natura ipsarum, pro statu isto non innotescit conceptu proprio; sed, vel disjunctivè circumscribitur, vel negativè per habitudinem rationis, ac denominationem extrinsecam, quæ non exprimunt nobis naturam, & identitatem earum passionum, ut sunt in ente, ergo, non possumus asserere, quòd datur talis ordo inter passiones, si considerentur, secundum id, quòd dicunt à parte rei.

Obicies 1. Absolutum, & respectivum admittunt ordinem; nam prius est absolutum, postea respectivum; sed unitas est quid absolutum; veritas, & bonitas, quid respectivum, ergo, dicunt ordinem: Respondetur, concedendo majorem, & distinguendo minorem, veritas, & bonitas sunt quid respectivum; si considerentur secundum id, quòd explicatur à nobis, concedo minorem, si considerentur secundum id, quòd dicunt à parte rei, nego minorem, nam etiam unitas, si sumatur, pro ut dicit distinctionem ab alio, est quid relativum, cum non possit concipi, nisi in ordine ad id, à quo dividitur, & distinguitur.

Obicies 2. Si verum, & bonum inter se conferantur, verum præcedit bonum, cum veritas fundatur in bonitate, ergo, &c. Antecedens probatur sanitas enim dicitur bona, supposito, quòd sit vera, & non ficta, ergo, verum præcedit bonum, &
con-

consequenter passionibus entis dicunt ordinem: Respondetur, ut supra distinguendo antecedens si considerantur, secundum id, quod importat à parte rei, nego antecedens, secundum id, quod à nobis explicatur, transeat antecedens, ergo, &c. nam passionibus ad invicem se præferunt, quia si verum explicatur per negationem entis ficti, & apparentis; sic videtur præcedere unum, nam prius valet dicere, hoc est verum, quam unum verum; si enim hoc modo non esset verum aurum, in hoc sensu esset apprensus, & fictum, nec verum, nec unum esset; sic similiter si bonum sumatur, pro eo, quod est in se absolutè integrum, & perfectum; sic bonum videtur præcedere verum, & unum, nam prius est rem esse in suo esse constitutam, & perfectam, quam esse indistinctam in plura, & esse veram; ideò enim vera censetur, quia nihil entitatis deest in suo genere proprio; si enim aliquid tale auro deest, aurum verum non esset, & si sanitati aliquid deest in suo genere requisitum, non erit vera sanitas ergo, &c.

Dico 2. Quod potest admitti, & variari ordo passionum, secundum variam nostram explanationem, est Scoti citati, ubi videtur admittere ordinem inter passionibus, &c.

Probat, Inter absolutum, & respectivum datur ordo; sed passionibus possunt explicari per absolutum, & respectivum ergo, &c. Minor probatur; nam, si unitas per indivisionem in se explicatur per quid absolutum; si verum, & bonum

explicentur per relationes conformitatis ad intellectum, & voluntatem, explicantur per quid relativum, ergo, &c. Confirmatur, possunt omnes passionibus aliquando ad invicem explicari, una per absolutum, & altera per relativum, seu per respectivum, ergo, potest ordo variari, taliter, quod, passio, quæ præcedebat, secundum unam explanationem, sequatur, & quæ sequebatur, præcedat ergo, &c.

Q U Æ S T I O IV.

An unitas sit vera, & adæquata passio
entis.

Sciendum, unitatem esse passionem entis, pro ut jam exposui supra in 4. metaphysicæ concl. 11., 12., 13., & 14., glosando illa verba Aristotelis 4. metaphysicæ, ens, & unum idem sunt, & 10. metaphysicæ text. 5., inquit, dicuntur tamen æqualiter ens, & unum, contra Platonicos dicentes, unum non esse veram passionem entis, dicebant enim, quod, licet omne ens sit unum, non tamen, è contra; nam Deus, apud Platonem erat unum, non tamen erat ens, materia prima erat una, non tamen erat ens, &c.

Dico ergo, unitatem esse passionem entis adæquatam; ita Scotus in 2. dist. 16. quæst. unica, & alibi.

Probatur; Illa est propria passio subjecti in
omni

omni genere, quæ competit omni subiecto, soli, & semper, sed unitas competit omni enti, soli enti, & semper, ergo, &c. Major patet, ex Aristotele, cap. de proprio; Minor probatur; nam omne ens reale, est, vel compositum, vel simplex, si secundum, habet unitatem simplicitatis, ratione cujus non, solum est actu indivisum, sed indivisibile, si primum habet unitatem compositionis, cum ex actu, & potentia fiat per se unum, ergo, &c.

Obicies 1. Illa est propria, & adæquata passio alicujus, quæ convertitur cum illo; sed unitas non convertitur cum ente, ergo, &c. Minor probatur, nam, ex Aristotele, 10. metaphysicæ cap. 1. Unum, & multa dividunt ens; sed membra divisionis, non convertuntur, & adæquantur cum diviso ergo, &c. Respondetur, cum Antonio Andrea, distinguendo minorem; si unitas accipiatur communiter, largè, & simpliciter, nego minorem, si accipiatur strictè, determinatè, & secundum, quid, concedo minorem; nam unum, & multa, quando dividunt ens, accipiuntur determinatè, strictè, & hoc modo non est passio entis simplex, & sic solum convertibilis cum ente sub disjunctione, quàm ipsa disjuncta, &c., unum, enim, communiter acceptum, dicitur illud, quòd actuali divisione caret, & multitudo, è contra, quæ scilicet habet actualem divisionem.

Obicies 2. In illo priori intelligitur subiectum præcedere suam passionem, tunc adhuc ens est unum, cum sit unum, & non sit multiplex, er-

go, unitas non est passio adæquata entis, cum in illo priori non sit distincta; Respondetur, distinguendo antecedens; est unum radicalitèr, & fundamentalitèr, concedo antecedens; formalitèr, sive actualitèr, nego antecedens; nam etiam de homine, quatenus natura præcedit risibile, potest quæri, an sit risibilis, an non, & certum est, quòd debemus respondere esse risibilem fundamentalitèr, quatenus intelligitur essentia, quæ est fundamentum, & radix exigitiva risibilitatis, non verò formalitèr, cum sic solùm denominetur per ipsam aptitudinem formalem ad ridendum ergo, &c. Instas, in illo priori ens est formalitèr in se indivisum, ergo, formalitèr est unum. Respondetur, negando antecedens; formalitèr enim in illo priori præscindit; tantùm enim sic dicitur radicalitèr, sive fundamentalitèr in se indivisum, ergo, &c.

Obicies 3. Fieri potest, quòd varietur unitas, invariata entitate, talitèr, quòd talis entitas non sit una, cum varietur unitas, manente entitate, ergo unitas non potest esse passio adæquata entis; Antecedens probatur, quia si accipiatur quantitas bipalmaris, & separetur aliqua pars illius, ut quantitas palmaris, hæc pars, dum est conjuncta, non est unum ens, sed pars unius entis; dum verò est separata est unum ens, & tamen, sive separata, sive conjuncta, habet semper eandem entitatem ergo, &c. Respondetur, distinguendo antecedens, loquendo de entitate entitativa, nego antecedens, quan-

quantitativa, concedo antecedens, ergo negatur consequentia; nam ex Scoto in 2. dist. 3. quæst. 4. lit. G., & A., alia est unitas entis, quæ est passio entis, & alia est unitas quantitativa, quæ consistit in terminatione quantitatis unius per propria indivisibilia, vel in præcisione ab alia completa, cui sit conjuncta; quare falsum est, quòd quantitas bipalmaris, dum sit conjuncta, non sit una, unitate entis, sicuti est, quando est separata; in utroque enim statu, cum retineat entitatem, retinet quoque eandem unitatem entitativam; solum verum est, quòd dum est conjuncta, non est una, unitate quantitativa, cum non sit unum quantum, quia admittit indivisibilia continuativa, & acquirit terminativa, & ubi per illa dicebatur unita alteri comparti, per ista dicitur una, & unita, ergo, &c.

Obicies 4. Si unitas esset passio adæquata entis, sequitur, quòd ex quo aliquid esset magis ens, esset magis etiam unum, & quòd plus entitatis possidet, etiam plus bonitatis, & unitatis habet, sed oppositum contingit in casu; nam, dum quantitas dividitur, aliquid entitatis amittit, scilicet illam partem, quæ ab ipsa separatur, non tamen est quid minus una, sed potius magis una, quia retinet minorem partem ad divisionem, ergo, &c. Respondetur, concedendo majorem, & negando minorem; ad probationem, distinguo antecedens; dum quantitas dividitur amittit aliquid entitatis transcendentis, & metaphysicæ,

negō antecedens, quantitativā, & prædicamentalis, concedo antecedens, ergo, &c. Nam cum dividitur quantum, non minuitur, vel augetur unitas entitativa, quia unaqueque pars eam retinet, sicut antea, quando erat conjuncta; sed tantum destruitur unitas quantitativa integræ quantitatis præ-existentis, & fiunt duæ lineæ quantitatis minoris, quarum quælibet potest dici magis una, quàm prior, cujus erant partes, quatenus in minores partes ejusdem quantitatis est divisibilis, quàm illa, ergo, &c.

Q U Æ S T I O V.

An unitas superaddat enti solum negationem divisionis, vel potius quid positivum aliquo pacto ab ipso distinctum.

Sciendum, quòd tota ratio difficultandi est, quia conceptus unitatis solet explicari per negationem divisionis, dicendo, quòd unitas sit illa, quæ dicit indivisionem in se, & divisionem à quocunque alio, juxta illud Aristotelis 5. metaphysicæ text. 15, Universaliter namque, quæcunque non habent divisionem, quatenus non habent, eatenus unum dicuntur. V. G., si pro ut homo non habet divisionem, unus est homo, quòd si pro, ut animal, unum animal, pro ut magnitudo, una magnitudo, hæc Aristoteles, ex quibus verbis moti sunt multi asserere, quòd unitas non addat supra ens, nisi solam negationem divisionis, verum explicatio unitatis

tis tradita ab Aristotele, est à posteriori, scilicet per manifestiora, cum ultimæ differentię nobis lateant, non sequitur, quòd si aliquod per negativum explicatur, nihil positivum importat, quia incorporea, & immortalia solent explicari per negationem corporis, & mortalitatis, & tamen tales negationes indicant perfectiones positivas, quas important.

Dico, quòd unitas formaliter addit aliquod positivum enti, concomitanter verò negationem divisionis; ita Scotus in primo dist. 3. 1. quæst. unica lit. E., & in 2. dist. 3. quæst. 2. §. concedo igitur, & quolibeto 6. lit. A., quem sequuntur Antonius Andreas, Faber, & cæteri Scotistæ, contra Averfam, quæst. 4. sels. 2. sequentem D. Thomam prima parte quæst. 15. art. 1., estque contra omnes Thomistas, &, ex Neuteris modernis, contra Falolum prima parte quæst. 5. art. 1. dub. 5. Arriagam disp. 1. metaphysicæ sels. 3., & alios Neutericos, conc. habet duas partes.

Probatur prima pars, ex doctrina Scoti 4. metaphysicæ quæst. 2. §. quantum ad primum; Quòd secundum suam rationem formalem importat perfectionem simplicitet, & suscipit magis, & minus, illud de formali dicit aliquod positivum, sed sic est unitas, ergo, &c. Major patet, quia omnis perfectio, ut sic in aliquo positivo fundatur; privativum namque, & negativum, ut sic nullam dicunt perfectionem, nec suscipiunt magis, & minus, nisi ratione formæ negatæ; Minor pro-

probat, quia unum in quolibet ente, melius est ipsum, quam non ipsum, ergo, unum dicit perfectionem simpliciter; Antecedens probatur, nam per hoc summa unitas tribuitur summo enti; Item suscipit magis, quia datur minor unitas, major, & summa; Major enim est unitas per simplicitatem, quam per compositionem, & inter majoritatem simplicitatis, adhuc major est unitas Dei, quam Angeli, ergo, unitas dicit, quid positivum.

Probatur 2. Ex doctrina Scoti in primo dist. 31. quæst. unica, & quolib. 6. sic; unitas est proxima ratio fundandi relationes reales, identitatis, æqualitatis, & similitudinis, sive sint prædicamentales, sive transcendentales. ex 5. metaphysicæ. cap. 15., ergo aliquam positivam formalitatem importare debet; Antecedens probatur, quia nequit ratio, quæ est fundata habere majus esse, quam suum fundamentum, sive ratio fundandi, à quâ accipit suum esse, ergo, &c. Item unitas, tam in fieri, quam in facto esse, est principium numeri; sed numerus est quid positivum, ergo, & unitas. Confirmatur, multitudo opposita unitati, est quid positivum, ergo, unitas est quid positivum, antecedens patet; nam Trinitas personarum est quid positivum, aliàs esset destruere Trinitatem, & dissipare numerum Apostolorum. Consequentia probatur, multitudo est effectus compositus ex unitatibus; sed ex negatione, tamquam ex principio constitutivo intrinseco non potest
resul.

resultare quid positivum, ergo, similitudo, quatenus est quid positivum resultat ex unitatibus, ergo unitas dicit quid positivum.

Probatur 2. pars, scilicet, quod unitas non dicat formaliter quid negativum; ex Scoto in 1. dist. 2. quest. 2., & in 2. dist. 3. quest. 2., & in 3. dist. 1. quest. 1. §. contra secundam viam, & quolib. 19. lit. AA.; sic; nulla negatio competens alicui necessario, & inseparabiliter inest per se, & primò illi nisi præsupponat semper aliquod positivum; sed negatio divisionis necessario, & indivisibiliter competit unitati, ergo non potest illi competere primò, & per se, nisi præsupponat aliquod positivum, ratione cujus illi necessario, & inseparabiliter inest; major explicatur; nihil potest repugnare alicui per solam negationem, vel privationem, siquidem homini, ideò repugnat irrationalitas, quia habet non solum negationem, irrationalitatis, sed positivum, cui repugnat irrationalitas; sed divisio repugnat unitati, ergo non per solam negationem, ergo præsupponit positivum.

Obicies 1., illud per se, & formaliter dicitur unum, quod per se formaliter ingreditur in ejus definitionem; sed negatio per se, & formaliter ingreditur in definitione unius, ergo non dicit quid positivum; minor probatur, quia unum dicitur esse indivisum in se, & divisum à quocunque alio, ergo &c. Respondetur primò concedendo majorem, & negando minorem; nam unum potius sic describitur, quàm definitur, vel tantum definitur
per.

per extrinseca, non verò per intrinseca. Respondetur 2. distinguendo majorem, quòd ingreditur indefinitionem datam à priori, & per intrinseca, concedo majorem, à posteriori, & per extrinseca, nego majorem; sed distinguo minorem, ingreditur indefinitionem unius, datam per intrinseca, & à priori, nego minorem; per extrinseca, & à posteriori, concedo minorem; nam negatio, quàm unum importat, est quid posterius ad positivum. Instas, Aristoteles definit unum per negationem, & non per positivum, ergo &c. Respondetur, concedendo antecedens, & nego consequentiam; nam Aristoteles definit unitatem per negationem, tamquam per realitatem magis nobis notã, ergo &c.

Obicies 2. sufficienter percipitur ab intellectu unitas per negationem indivisi à se, & divisi à quocunque alio, ergo non dicit aliquod positivum; Respondetur, distinguendo antecedens ab intellectu confuse percipiente, concedo antecedens, distinctè percipiente, & distinguente, nego antecedens; nam licet intellectus per illam negationem inbecillis sistat, & non ulterius progrediatur, intellectus tamen acutior ibi non sistit; sed ultra transit in intelligendo, cur tales negationes inseparabiles ad invicem ipsi unitati competant, & non quiescit, quousque reperiat aliquam rationem positivam, ratione cujus dicatur, quòd illæ enti competant &c.

Obicies 3., quòd est maximè simplex, est maximè unum; sed simplicitas non dicit, nisi negatio.

tionem compositionis, ergo unitas dicere debet
solam negationem divisionis; major probatur;
nam, quòd esset maximè simplex non dicit plura;
sed, quòd negat plura, est unum, ergo &c. Respon-
detur; negando majorem, ad probationem, distin-
guo antecedens, maximè simplex non dicit plura,
per modum actus, & potentia, concedo antece-
dens; per modum actus, nego antecedens; Deus
enim est maximè simplex, dicit tamen à parte rei
plures perfectiones distinctas. Respondetur 2.
transcundo majorem, & negando minorem, nam
simplicitas non consistit solùm in negatione com-
positionis; nam Deus simplex, nihil aliud esset,
quàm non compositus, quòd est falsum, cum sit
purus, & summus actus, & hoc est illud positivum,
quòd dicit, ergo &c.

Obicies 4., ex Aureolo quolibeto 4., illa est
ratio formalis, qua posita, illud ponitur, omni alio
circumscripto, & qua remota, etiam alioposito,
removetur; sed posita ratione positiva in ente, &
circumscripta negatione divisionis, sive privatio-
ne multiplicationis, non ponitur unitas, sed po-
tius habitus oppositus unitati, & è contra, posita
negatione, & circumscripta omni alia ratione po-
sitiva, intelligitur unitas, ergo importat solumo-
do negativum. Respondetur, distinguendo mayo-
rem, loquendo de positione formali, concedo ma-
jorem, concomitanter, nego majorem; sed distin-
guo minorem, non ponitur unitas, sed multitudo,
concomitanter, concedo minorem, formaliter, ue-

go minorem; nam ex sola remotione, seu circum-
 scriptione divisionis non ponitur formaliter mul-
 titudo, sed concomitanter, quatenus removendo
 indivisionem, vel privationem multitudinis, re-
 movetur consequenter formalitas positiva exclu-
 siva immediatæ multitudinis, quàm indispensa-
 biliter concomitatur indivisio, unde, ex remotione
 indivisionis, valet per locum à comunibus infer-
 re positionem multitudinis, sicut ex negatione,
 frigiditatis in aqua valet inferre positionem cali-
 ditatis, non quidem formaliter, quasi frigus esset
 sola negatio caliditatis, sed concomitanter, qua-
 tenus cum frigore est necessariò connexa negatio
 caloris, igitur &c.

Obicies 5. , unitas, & multitudo opponun-
 tur privativè, sed multitudo dicit quid positivũ,
 ergo unitas negativum. Respondetur, distinguen-
 do majorem, quantum ad id, quòd unitas impor-
 tat, concomitanter, concedo majorem, de suo for-
 mali significato, nego majorem, sed distingo mi-
 norem, concomitanter, concedo; formaliter nego;
 unitas enim, ultra positivum, dicit negationem
 divisionis, & multitudinis, & per hoc habet, quòd
 concomitanter, & privativè opponatur multitu-
 dini, quæ formaliter dicit quid positivum. Colli-
 ge, quòd licet unitas de formali significato non
 dicat quid positivum, ut etiam ex professo expo-
 sui, & probavi supra 4. metaphysicæ concl. 14.,
 concomitanter tamen signat, & involvit negatio-
 nem consequentem ad illud positivum, quòd for-
 mali-

maliter dicit; sicuti alia opposita habent annexam privationem, seu negationem sui oppositi, ut patet de calore habentem negationem frigoris, ergo, &c.

Q U Æ S T I O VI.

An hoc positivum, quòd dicit unum supra ens sit ex natura rei superadditum, vel per intellectum.

Sciendum, quòd ex dictis supra 4. metaphysicæ concl. 7. propria passio eadem realiter est cum suo subjecto, & licet subjectum habeat rationem causæ respectu passionis, id quæ accidit, ex eo, quòd subjectum non est causa physica, seu propinqua, & immediata ad actum causandi, ideò sequitur, quòd est formalitas positiva à parte rei superaddita, & idem realiter cum suo subjecto.

Dico ergo, quòd positivum, quòd dicit unum supra ens, ex natura rei, est distinctum ab ente; sic Scotus, ubicunquæ loquitur de propria passione, in ordine ad suum subjectum, quest. 33. univers. & in 1. dist. 3. quest. 5. ad 2. pro 2. opinione, & in 2. dist. 12. quest. 2. ad 1. & dist. 16. quest. 1. §. sed quia, & dist. 25. quest. unica, & omnes Scotistæ contra Thomistas, substantes illud positivum distingui per intellectum.

Probatur, positivum, quòd addit unum supra ens est passio entis; sed probatum est, passionem formaliter distingui ex natura rei ab ente, er-

go positivum, quòd dicit unum est à parte rei supra ens, & non per intellectum, minor patet; nam passio, jam supponit substantiam, & essentiam constitutam, à qua dimanat, ergo si passio, est id, quo ex natura rei supra subiectum addit unitas, & solum ex natura rei distinguitur, non est positivum additum per intellectum, sed positivum distinctum à parte rei.

Obicies 1. Hoc positivum, quòd dicit unum supra ens, & ab ipso ex natura rei distinguitur, vel esset ens, vel non ens; non secundum, quia illud additum non esset quid positivum, ergo primum, ergo non est quid superadditum. Respondetur, distinguendo antecedens; formaliter, nego antecedens, identicè, concedo antecedens; nam, licet illud positivum formale habeat, & positivam inclinationem ad essendum, non tamen hanc formalem inclinationem habet formaliter in se; sed per identitatem in alio, ut pluries dictum est. Instas, illud positivum formaliter est extra nihil, ergo formaliter est ens; Respondetur, distinguendo antecedens, est per se ultimatè, seu melius immediatè, & ut quòd, nego, antecedens; est formaliter per aliquod extra nihil, & concedo; nam ex doctrina Scoti in 1. distin. 3. quæst. 3. §. quantum ad secundum; ad hoc, ut aliquod dicatur formaliter, ens debet esse formaliter, & per se extra nihil non autem identicè tantum. ergo &c.

Obicies 2., ens, & aliquid formaliter convertuntur, ergo, si hoc positivum addit aliquid supra

pra

pra ens, addit ens, supra ens, ergo &c. Respondetur, distinguendo antecedens, convertuntur, conversione simplici, nego antecedens, per accidens, concedo antecedens, aliquid enim latius manifestari potest ipso ente formaliter accepto, nam per ens formaliter acceptum intelligimus illud, quod directè, & per se est extra nihil, per aliquid verò intelligimus illud, quod est extra nihil, vel per se, vel per aliud, vel directè, vel indirectè.

Obicies 3., si ens esset unum per aliquid superadditum sibi ex natura rei, cum illud superadditum esset unum, fieret unum per aliud superadditum, & sic in infinitum, ergo &c. Respondetur, negando sequelam; nam illud superadditum, esset se ipso unum, sicut differentia individualis, se ipsa est individua &c.

Q U A E S T I O VII.

An veritas dicat quid positivum formaliter ab ente distinctum.

Sciendum, cum Mastro disp. 10. logicæ quest. 2., quod triplex est veritas, prima in essendo, & transcendentalis, quæ est passio entis, & convenit omnibus rebus, etiam cognitioni falsæ, nam, & ipsa est ens reale, de qua veritate hic agimus; secunda dicitur in significando, & propriè convenit vocibus, & signis, ut logici dicunt, Tertia dicitur in representando, seu in cognoscendo, & convenit

Gg

con-

conceptui intellectus, & secundum Aristotelem tantum reperitur in secunda operatione intellectus, pro ut explicavi, cum Scoto 6. metaphysicæ ante primam conclusionem in explicatione textus; difficultas, ergo est de veritate transcendentali, de qua.

Dico, quod veritas transcendentalis, ut passio entis addit supra ens respectum realem, non vero rationis. Ita Scotus in 2. dist. 16. quæst. unica; est contra recentiores, & nonnullos etiam ex nostratibus.

Probatur. Quilibet res, sive creata, sive ita creata sua natura, secluso opere intellectus, comparantis, & fingentis, est illi conformativa per manifestationem, assimilationem, & identificationem intentionalem (passio est idem realiter cum suo subiecto, ut dictum est), & non est aliqua ratio, vel formalitas absoluta, ergo huiusmodi respectus in illa re est realis, & ex natura rei, non vero rationis. Confirmatur; si veritas in iis, quæ procedunt à Deo, vel ad intra, secundum adæquationem in eadem natura singularissima, vel ad extra, secundum imitationem in gradu determinato, participat divinam naturam, formaliter, & in conformitatem ad ipsam Deum, ergo, ipsa veritas consistit in respectu, & relatione reali, ergo &c. Itæ extrema sunt realia, ergo necessariò insurgit ex natura extremorum, ergo veritas transcendentalis necessariò dicit respectum realem, & non rationis ergo &c.

Obi-

Obicies pro Molina 1, part. quaest. 16. sess. 12.,
Tunc ratio non est realis, quando illud ad quod
terminat, non est reale; sed ratio terminandi respec-
tum veritatis est divinum exemplar, quod Scotus
rem cognitam appellat, ergo habet esse diminu-
tum, & rationis tantum. Respondetur, quod ratio
terminandi est divina essentia; verum in gradu
terminato, in quo realiter participatur ab ipsa
Creatura, secundum ejus exemplar acceptum, se-
cundum, quod est ratio, vita Creatrix, & forma-
lis conceptus intellectus divini.

Q U Æ S T I O VIII.

An bonitas dicat quid positivum formaliter
ab ente distinctum,

Sciendum, cum Scoto in 2. dist. 7. quaest. unica
s. ad solutionem, quod bonitas tripliciter su-
mi potest, primò pro bonitate univèrsali, secundò
pro bonitate morali, & tertio pro comparatione
ultimi finis supernaturalis acquirendi, quæ boni-
tas appellatur à Scoto charitativa, ut patet quoli-
beto 7. lit. K., in præsentì disputamus tantum de
bonitate primo modo accepta, scilicet univèrsalis
bonum namque, ex philosopho 4. metaphysicæ, est
illud, quod omnia appetunt, quæ bonitas rursus
adhuc est duplex, altera primaria, quam notat
Scotus quolib. 18. s. de primò, & in 4. distin. 49.
quaest. 1. lit. X. Altera dicitur secundaria; rursus

bonitas primaria, etiam solet appellari essentialis, vel bonum essentialis, vel bonum, quòd in se est bonum; secundaria etiam appellatur bonitas accidentalis; siquidem esse ens prius est bonum in se, & deinde, est alteri bonum, quòd est bonum alteri, ideo, est illi bonum, quia est perfectio illius, vel in esse naturæ, vel in esse moris, quamvis de hoc bono, non loquamur, sed de bono universali, & secundario; & sic bonitas secundaria tripliciter considerari potest; primò pro perfectione illa, quæ inest rei in actu secundo cum operatur, præsertim verò dum conjungitur suo fini, vel objecto, quam Scotus beatificam bonitatem appellat in natura totalis; secundò pro perfectione, quàm addit rei, ut bonitas scientiæ in intellectu, & bonitas virtutum moralium in voluntate; Tertiò sumitur pro convenientia aptitudinali comparatione appetitus agentis, quem movere apta est, ratione cuius res dicitur in se appetibilis ex sua natura, vel per modum finis, vel per modum medii ordinati ad finem accomodatum; & sic bonitas pro ut est passio entis transcendentalis, tantum hoc tertio modo sumitur, sic enim dicit proprietatem quidditivæ bonitatis, secundum gradum determinatum, ut notat Scotus in 4. dist. 49. quæst. 1. lit. A. & X. & delectabilitas, & appetibilitas ad potentiam delectantem, & appetentem ordinantur; ratio Scoti est hæc, esse delectabilitatis, quòd est bonitas, non potest non esse delectabilis, quatenus possit non delectari; & tandem assignat Scotus ordinem in appeti-

petibilibus in genere entis, ad quòd necessariò deveniendum est ad unum appetibile infinitum, quòd in illo ordine entis sic simpliciter supremum, & tale erit infinitè perfectum.

Sciendum 2., quòd hæc quæstio, quo ad alteram partem, non potest perfectè intelligi, nisi præsupponatur aliqualis notitia de distinctione, quæ ex professo, Deo dante, erit in libris Porphyrii, in prima disputatione, de universali metaphysico; Dico ergo pro nunc, quòd distinctio, est quando unum non est aliud, & sic Petrus est distinctus à Paulo. V. G., quia Petrus non est Paulus, & nota, quòd distinctio in primis est duplex; alia est ex natura rei, & alia rationis; prima est, quando aliqua distinguntur à parte rei citra opus intellectus, undè distinctio cadens inter Petrum, & Paulum est ex natura rei, quia à parte rei Petrus non est Paulus. Distinctio verò rationis, est quando duo distinguntur solùm per opus intellectus, ut cum dico, Petrus est Petrus, jam à parte rei, idem Petrus, qui est subjectum, est etiam prædicatum, distinguitur tamen Petrus à se ipso, solùm per intellectum, quia intellectus concipit Petrum in ratione subjecti, & prædicati, ex quo sequitur, quòd distinctio, qua Petrus distinguitur à se ipso est distinctio rationis.

Sciendum 3., quòd distinctio ex natura rei est duplex, alia realis, & alia formalis; primà est illa quæ cadit inter rem, & rem; vbi per rem, intelligitur id, quòd est actu separatum ab alio; vel po-

rest separari; vel est proportionabiliter separabile; ex Scoto in 2. dist. 2. quæst. 2. §. contra istud, consequenter deduco, quòd inter Petrum, & Paulum cadit distinctio realis, quia Petrus est actu separatus à Paulo; Item distinctio cadens inter animam, & corpus est realis, quia, extò anima non sit separata à corpore, est tamen separabilis; Item distinctio cadens inter totum, & partes unitas est realis, quia, extò totum non sit actu separatum à partibus, nec possit separari, tamen est proportionabiliter separabile, quia stanté, quòd partes unitæ respectu totius, se habeant, ut causæ respectu causati, & omnis causa quantum est ex se, est separabilis à suo effectu, sequitur, quòd totum est proportionabiliter separabile à partibus unitis. Distinctio verò formalis est illas, quæ cadit inter plures formalitates ejusdem rei, ubi per formalitates, intelliguntur illæ rationes objectivæ radicatæ in eadem re, V. G., Petrus dicitur res, quia per se existit, tamen in Petro sunt diversæ rationes, quæ dicuntur formalitates, & gradus metaphysici, in Petro enim est ratio substantiæ, ratio corporis, ratio viventis, ratio animalis, ratio rationalis &c. Et distinctio cadens inter istos gradus, dicitur distinctio ex natura rei formalis; habetur itaque, quòd distinctio realis sit inter rem, & rem, distinctio verò formalis, inter formalitates ejusdem rei, vel inter unam formalitatem, & ejus rem, nota tamen; quòd quando formalitates sunt diversæ naturæ, vel rerum diversarum, intercedit etiam distinctio

realis; his positis, quæritur an bonitas transcendentalis importet unam formalitatem positivam, ex natura rei formaliter distinctam ab ente.

Dico primò, quòd bonitas transcendentalis, ut convertibilis cum ente, importat quandam formalitatem positivam, non absolutam, sed respectivam appetibilitatis, vel per se, vel per aliud, ex natura rei formaliter distinctam ab ipso ente. Ita Scotus citatus, præcipuè quolib. 18. est contra Vasquez, & Suarez, & quasi omnes recensiores: sic etiam Scotus in 1. dist. 3. quæst. 3.

Probatur, ens sicuti se habet ad veritatem, ita se habet ad bonitatem transcendentalem; sed quodlibet ens est formaliter verum, per respectum conformitatis ad intellectum cognoscentem, ex dictis supra, ergo, sic etiam dicitur formaliter bonum, bonitate hac transcendentali per respectum appetibilitatis ad appetentem, quatenus est illi ex sua natura appetibile, & delectabile, vel per se, vel propter aliud.

Obicies, pro Vasquez, qui ait, bonitatem hanc dicere tantùm bonitatem absolutam, non relativam; Res est essentialiter bona ex sua entitate primaria bonitate, ergo per illam dicitur absolute appetibilis, ergo bonitas est entitas absoluta, & non relativa; antecedens patet, nam passio est ejusdem naturæ, cum suo subjecto, ergo si subjectum est essentialiter absolutum, passio subjecti debet esse essentialiter absoluta, consequentia sequitur. Respondetur, simpliciter, negando consequen-

quentiam, quia appetibile formaliter, non est aliquid absolutum, sed respectivum; essentialiter, enim appetibile, includit respectum ad appetentem, sine quo respectu, res tantum fundamentaliter dicitur appetibilis, idest concipitur, secundum fundamentum illius respectus, ergo &c. Instat Vasquez, disputatione 19. less. 23. cap. 2. si bonitas esset illa ratio appetibilitatis, sequeretur Deum non esse in se formaliter bonum, sed tantum ex ordine ad Creaturas, ergo ab istis Creaturis penderet ipsius bonitas, quod est falsissimum; Respondetur, negando sequentiam; nam Deus dicitur absolute bonus formaliter, bonitate primaria, & etiam dicitur bonus bonitate ista secundaria, sed non quidem per aliquem respectum ad Creaturas, vel ad extra, ut dicunt Theologi; Instas, idem est bonum perfectum, ac integrum, sed ratio perfecti, & integri, non est absoluta, ut patet, ergo &c. Respondetur, distinguendo majorem; idem est bonum perfectum, ac integrum; loquendo de bonitate quidditativa, & primaria, concedo; secundaria, nego, & concessa minori, negatur consequentia; nos vero loquimur de bonitate secundaria, non primaria, ergo &c.

Dico 2., quod hæc bonitas transcendentalis, dicit respectum realem, quamvis aptitudinalem; Ita Scotus in 1. dist. 3. quest. 3., & quolib. 18. contra Suarez disput. 19. metaphysicæ less. 1. num. 5, & 6. tom. 1. suæ metaphysicæ.

Probat, bonitas verè numeratur inter passio-

siones entis, cum non possit esse passio, accepta pro bonitate quidditativa; nam si passio est à parte rei conveniens subjecto, à parte rei debet esse distincta à subjecto, ergo sequitur necessariò illam consistere in tali respectu aptitudinali, reali delectabilitatis, vel appetibilitatis ad potentiam appetentem, ergo &c.

Obicies, pro Suarez; si hæc relatio esset à parte rei, vel diceret formaliter perfectionem, vel non; si secundum, ergo quo pacto potest esse bonitas alicujus rei, si nullam dicit perfectionem; si primum, ergo dicit bonitatem positivam in alia relatione convenientiæ, & appetibilitatis, & sic daretur processus in infinitum; Respondetur, quòd bonitas transcendentalis potest sumi dupliciter, primò identicè, & si dicit primariam bonitatem; secundò formaliter, & sic dicit bonitatem secundariam, non in recto, quasi illa sit, quæ formaliter dicitur bona; sed in obliquo, quia est ratio, quæ res, quæ est ejus subjectum dicatur formaliter bona, quatenus appetibilis, vel delectabilis; nunc in forma ad argumentum distinguo antecedens, vel diceret formaliter perfectionem, vel non; diceret perfectionem, ut quo, concedo, ut quòd, nego; bonitas enim est ratio, quæ res, cujus est bonitas, appetitur.

Obicies ultimò, Deus ab æterno est bonus; bonitate transcendentem, quæ communis est tribus personis, est quæ ibi nulla realis relatio communis tertia, nec ad intra, cum tantùm ponantur relatio-

474 *Disp. Sexta De passion. entis quest. 8.*
nes originis, ut patet, nec ad extra, ergo res non,
dicitur bona per relationem realem, consequenter
&c. Respondetur, negando sequelam; nam in di-
vinis, non tantum dantur relationes originis rea-
les, verum etiam, & relationes actuales commu-
nes tribus personis, ut patet de relationibus iden-
ticitatis, similitudinis, & æqualitatis, ut docet Sco-
tus in primo distin. 3. questione unica, ergo &c,
Laus Deo,

F I N I S.

Österreichische Nationalbibliothek

